

Till finansutskottet

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom de riktlinjer för skattepolitiken som regeringen redovisar i vårpropositionen och tillstyrker de lagförslag som avser skattefrågor. Förslagen är i korthet följande.

Låg- och medelinkomsttagarna får en skattenedsättning under år 2000 som motsvarar dagens skattereduktion på 1 320 kr. Ett förslag om detta läggs fram i höst.

Fastighetsskatten för bostadshyreshus bestäms till 1,3 % under år 2000 och småhusens taxeringsvärden fryses under år 2000. Förslag om en motsvarande åtgärd för bostadshyreshusen läggs fram senare i år.

Reavinstbeskattningen av fastigheter justeras. De övergångsbestämmelser som löper ut med 1999 års utgång kommer inte att förlängas. Däremot införs ett nytt s.k. stickår. Något av åren kring 1980 kommer att kunna användas som grund för en schabloniserad beräkning av anskaffningsvärdet. Ett förslag av denna innebörd läggs fram i höst.

En utredning skall se över fåmansföretagens 3:12-regler och problemen kring generationsskiften.

Miljöincitamenten i trafikbeskattningen förstärks. El- och hybridbilar som blir skattepliktiga efter den 1 juli 1999 får en femårig befrielse från fordons-skatten.

Utskottet tillstyrker slutligen ramarna för utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd.

Utskottets ställningstaganden innebär att samtliga aktuella motioner avstyrks. Häri ingå även ett antal motioner från den allmänna motionstiden som utskottet beslutat överlämna till finansutskottet. Dessa motioner avser reavinstbeskattning av fastighet och generationsskiften i familjeföretag.

Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet har redovisat avvikande meningar när det gäller skattepolitikens inriktning, ett antal sakfrågor och ramen för utgiftsområde 3.

Ärendet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition i vad avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket m.m. (yrkandena 1–5) och vissa skattefrågor (yrkandena 25–28) jämte motioner.

Skatteutskottet har den 4 maj 1999 beslutat att med eget yttrande överlämna ett antal motioner från den allmänna motionstiden till finansutskottet. Motionerna rör reavinstbeskattningen av fastighet och generationsskiften i familjeföretag.

Utskottet behandlar i det följande skattefrågor under rubriken Statsbudgetens inkomster och förslaget om preliminär fördelning på utgiftsområden m.m. under rubriken Utgiftsområden.

Regeringens överenskommelse med Vänsterpartiet och Miljöpartiet

Vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för 1999 och de föreslagna skatteförändringarna för år 2000. Samarbetet berör fem områden – ekonomi, sysselsättning, rättvisa, jämställdhet och miljö – och innefattar både konkreta förslag och åtaganden inför framtiden.

STATSBUDGETENS INKOMSTER**Skattepolitikens inriktning***Vårpropositionen*

Sveriges ekonomi har återvunnit sin styrka. 1990-talets finansiella sammanbrott med kraftigt minskad sysselsättning har övervunnits genom en framgångsrik sanering av budgeten. Inflationen har etablerats på en låg nivå, sysselsättningen ökar och beroendet av bidrag och transfereringar minskar.

Regeringen gör bedömningen att Sverige kan tillåta sig såväl utgiftsökningar som skattesänkningar under perioden 2001 och framåt, förutsatt att de håller sig inom de ramar som kravet på överskott i de offentliga finanserna, utgiftstaken, konjunkturläget och den ekonomiska tillväxten medger. Regeringen kommer inte att medverka till skattesänkningar som skulle underminera välfärden, och målet om 2 % överskott i de offentliga finanserna skall vidmakthållas. En tillfredsställande kvalitet på vård, skola och omsorg måste garanteras. Målen om en jämn och rättvis fördelning skall tillgodoses.

Regeringen inbjöd i höstas samtliga riksdagspartier till överläggningar med syfte att undersöka förutsättningarna för en bred förankring av en kommande skattereform. Huvudsyftet är att skapa goda och stabila regler för tillväxt och sysselsättning samt att garantera välfärden och dess finansiering.

Regeringen har också fört överläggningar med företrädare för näringslivet inom den s.k. Industrigruppen.

Regeringens mål är att med början under mandatperioden genomföra inkomstkattesänkningar för alla med tyngdpunkt på låg- och medelinkomsttagare. Skattesänkningarna bör utformas så att marginaleffekterna minskas och arbetskraftsdeltagande och utbildning uppmuntras. På så sätt kan en långsiktig förstärkning av Sveriges internationella konkurrenskraft åstadkommas, vilket är viktigt för att stärka välfärden. Sänkta inkomstskatter innebär inte bara lättnader för anställda utan också indirekt för företagen och deras ägare.

Regeringen bedömer att det finns ekonomiskt utrymme att medge en tillfällig skattelättnad för låg- och medelinkomsttagare även under år 2000. Regeringen är dock inte beredd att fastställa den exakta utformningen av en sådan skattelättnad nu, utan avser att återkomma till frågan i budgetpropositionen för 2000.

Näringslivsklimatet kommer att förbättras ytterligare. De mindre företagen har redan fått en nedsättning av socialavgifterna och för onoterade företag har en lättnad i dubbelbeskattningen införts. En rad förenklingar har också genomförts. Bl.a. har ett nytt system för redovisning och betalning av skatter och avgifter införts. Enligt vad regeringen anför kan skatteöverläggningarna leda till ändrade regler för näringslivet fr.o.m. inkomståret 2001. Redan dessförinnan kommer en rad åtgärder att vidtas. En anledning är att det är önskvärt att införa vissa skattelättnader samtidigt som avfallsskatten introduceras.

Regeringen aviserar att man kommer att föreslå att företagarnas skatteregler ändras så att en planerad möjlighet för bolagen att återköpa egna aktier kan genomföras. Aktiebolagskommittén har föreslagit att svenska aktiebolag skall kunna återköpa egna aktier under vissa förutsättningar. Ett skäl är att kapitalanvändningen effektiviseras genom att förutsättningarna för att föra tillbaka överskottsmedel till aktieägarna förbättras. Vidare kan generationsskiften i företag underlättas. De nya skattereglerna bör kunna tillämpas redan fr.o.m. inkomståret 2000 för publika företag.

Utländska företags möjligheter att investera i Sverige förbättras genom att kupongskatten på näringsbetingade aktier slopas. Sverige har sedan länge eftersträvat ett ömsesidigt avskaffande av kupongskatten på näringsbetingade innehav när dubbelbeskattningsavtal träffas, och denna ordning gäller också gentemot många länder. USA har emellertid inte accepterat en sådan överenskommelse med något land. Flera länder har under senare tid valt att ensidigt avskaffa kupongskatten. Det senaste exemplet är Danmark. För att undvika att utländska företags investeringar i Sverige missgynnas skattemässigt avser regeringen att i samband med budgetpropositionen föreslå att kupongskatten på näringsbetingade innehav slopas fr.o.m. den 1 januari 2000.

Investeringsviljan påverkas även av problem kring beskattningen av utländska nyckelpersoner som vistas i Sverige under kort tid. Flera europeiska länder, bl.a. två av våra grannländer, har genomfört lagstiftning som beaktar dessa problem, och krav har rests på att särskilda skatteregler skall införas även i Sverige för efterfrågade nyckelpersoner för att därigenom minska företagens lönekostnader. En promemoria med förslag om sådana skattelättnader kommer att läggas fram inom kort.

Vidare anføres att den dialog som inletts med näringslivet har varit fruktbar och förtjänar en fortsättning. Regeringens ambition är att fortsätta denna dialog kring olika förslag som syftar till att stärka Sverige som företagarnation.

Stoppregelutredningen har föreslagit att de sk. stoppreglerna för fåmansföretagare slopas i betydande utsträckning. Regeringen kommer att lämna ett förslag till riksdagen i anslutning till budgetpropositionen.

Fåmansföretagarnas situation uppmärksammas också när det gäller uppdelningen på arbets- och kapitalinkomst och problembilden kring generationsskiften. En utredare tillsätts med uppgift att föreslå nya, förenklade och tillväxtbefrämjande skatteregler.

Småföretagardelegationens förslag har enligt vad som anføres utvärderats av en interdepartemental grupp och en betydande del av förslagen är genomförda, beslutade eller under beredning. En ytterligare genomgång kommer att redovisas i samband med budgetpropositionen.

Regeringen överväger att ge jordbruket motsvarande regler inom energiskattesystemet som gäller för tillverkningsindustrin. Det totala uttagat av energiskatter bör dock inte minska.

Regeringen delar Skatteväxlingskommitténs bedömning av utrymmet för skatteväxling och anser att en fortsatt miljörelaterad av skattesystemet är en viktig uppgift för skatteöverläggningarna. Hänsyn måste tas till att industrins konkurrenskraft måste vara säkerställd även i framtiden. Det är viktigt att den elintensiva industrin satsar på teknisk utveckling.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* partimotion Fi14 yrkandena 7 och 8 av Carl Bildt m.fl. (m) anføres att de höga svenska skatterna gör dubbel skada. Medborgarnas beroende av den politiska sektorns förmåga att klara sina åtaganden blir mycket stort. Samtidigt försvagas valfriheten och den trygghet som ligger i att ha kontroll över sin egen ekonomi. De höga skatterna snedvrider ekonomins sätt att fungera, försvårar möjligheterna att skapa förutsättningar för nya jobb och kväver tillväxtkraften i ekonomin.

En politik som syftar till att skapa förutsättningar för att de flesta skall kunna leva på sin lön måste därför enligt motionärerna stå på två ben. Det ena är en kraftfull skattesänkningsspolitik som syftar till att växla lägre skatter mot minskat behov av bidrag och offentliga subventioner. Det långsiktiga målet måste vara att den som är i behov av bidrag och offentligt stöd inte skall betala skatt och att den som betalar skatt inte skall behöva bidrag. Det andra benet är reformer på bl.a. skatteområdet, som syftar till att stärka tillväxtkraften i ekonomin, så att den höga arbetslösheten kan pressas tillbaka och antalet människor som av andra skäl blivit helt beroende av det offentliga för sin försörjning minskar. Skattesänkningarna bör utformas så att de bidrar till att lösa problemet med höga marginaleffekter för den som har bostadsbidrag eller betalar inkomstprövade avgifter.

För de kommande tre åren lägger motionärerna fram förslag om en serie skattesänkningar på arbete, boende och familjer som bl.a. medför att skatte-

reformens principer om högst 30 % marginals katt för de flesta och en högsta marginals katt på 50 % åter nås.

Värns katten slopas helt fr.o.m. år 2000 och ett förvärvs avdrag vid den kommunala beskattningen kompenserar för uttaget av allmän pensionsavgift. Förvärvs avdraget beräknas på inkomster upp till sju och ett halvt basbelopp och uppgår till 8 % av inkomsten år 2000. Förvärvs avdraget höjs till 10 % år 2001 och 12 % år 2002. Kommunals katten sänks generellt med 1 kr år 2001 och med ytterligare 1 kr år 2002 genom att staten tar över kostnader från kommunerna. Långsiktigt kan sänkningen av kommunals katten bli 5 kr. Grundavdraget för alla höjs till 10 000 kr och förtidspensionärernas särskilda grundavdrag återställs. Barnbidraget förstärks fr.o.m. år 2000 med ett extra grundavdrag på 10 000 kr per barn. Sammantaget sjunker på detta sätt marginals katten från 57 % år 1999 till under 50 % år 2002.

Bensinskatten sänks med 25 öre inklusive moms. Avdraget för resor till och från arbetet höjs till 16 kr per mil och gränsen för avdrag för kollektivresor m.m. sänks från 7 000 kr till 6 000 kr. Avdraget för pensionsförsäkringar återställs till ett basbelopp och avdrag medges för makes premie.

Fastighetss katten skall enligt motionärerna tas ut på halva markvärdet och sänks dessutom till 1,2 % år 2000, till 1,1 % år 2001 och till 1 % år 2002. Fastighetss katten bör på längre sikt ersättas med en schablonintäkt som grundar sig på det taxerade byggnadsvärdet. Härigenom löses enligt motionärerna problemen för boende i attraktiva områden och underlättas konstruktionen av enkla fastighetstaxeringsregler.

Sambeskattningen av förmögenhet slopas och skattepliktsgränsen höjs till 1,2 miljoner kronor. På sikt avvecklas förmögenhetss katten.

Vidare föreslås en omläggning av skattepolitiken i syfte att göra jobben fler och tillväxten högre. Den dubbla beskattningen av riskkapital slopas. Vidare skall utdelning till fåmansföretagsägare beskattas som inkomst av kapital om ägaren har en marknadsmässig lön. Stoppreglerna vid transaktioner mellan ägaren och det egna företaget avskaffas. Särskilda skattevillkor övervägs för nya, teknikintensiva företag, och riskkapitalbolag beskattas som investmentbolag. Ytterligare lindringar i beskattningen av personaloptioner genomförs. Reglerna om skattekonto ändras så att företagen åter kan betala in skatter på förfallodagen. Royalty på patent beskattas som inkomst av kapital. Skatten på kapitalinkomster sänks successivt till 25 %. Den särskilda löneskatten på vinstandelsmedel avskaffas. Fastighetss katten avskaffas successivt även för lokaler. I jordbruket sänks skatten på elkraft och eldningsolja till de nivåer som gäller för tillverkningsindustrin. Skatten på diesel för arbetsfordon i jordbruk och industri sänks. Fiskala energiskatter bör över huvud taget inte tas ut i produktionsledet. Beslut om genomförande av flertalet av de förenklingsförslag som Småföretagsdelegationen lagt fram i sitt slutbetänkande bör enligt motionärerna fattas omgående. F-skattsedeln bör tilldelas alla som begär det, om det inte framstår som uppenbart att företagssyftet är oseriöst. En skattereduktion på 50 % av kostnaden för hushållsnära tjänster införs.

I motion Fi31 (yrkande 4) av Bo Lundgren m.fl. (m) anföras att kraven på undantag från inkomstbeskattningen för olika nyckelgrupper illustrerar behovet av en generell sänkning av skattetrycket. Sverige bör vara attraktivt att

arbeta i för både svenskar och utlänningar. För att undvika gränsdragningsproblem och skapa ett tydligt skattesystem är det bättre med generella sänkningar, t.ex. genom att den nya värnskatten slopas.

Kristdemokraterna anför i motion Fi15 yrkande 7 av Alf Svensson m.fl. (kd) att de ser det som sin uppgift att skapa en skattestruktur som gör att fler kan klara sig på sin egen lön och inte tvingas vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop. Grundbulten i kristdemokratisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och därigenom öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och trygga välfärden. Utrymmet för personligt ansvarstagande och tillväxt ökas genom att det totala skattetrycket sänks kraftigt under de kommande tre åren. Värnskatten avskaffas och grundavdraget höjs vid den kommunala taxeringen. Grundavdraget uppgår till 17 100 kr år 2000 och stiger till 20 300 kr år 2001. Avdragsrätten för pensionssparande höjs till ett basbelopp. Den särskilda löneskatten på vinstandelar avskaffas och en avdragsrätt införs för insättningar på individuella utbildningskonton. Gränsen för reseavdraget sänks från 7 000 kr till 6 000 kr. Fastighetskatten på bostadshus sänks till 1,4 % och beräknas endast på en tredjedel av markvärdet över 150 000 kr. Som ett led i en reformerad familjepolitik införs en avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till 10 % av basbeloppet per månad. Förmögenhetsskatten avvecklas i två steg. År 2001 sänks den till 0,5 % och år 2002 slopas den helt. Åtgärden finansieras genom att bolagsskatten höjs till 30 %. Arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr. För egenföretagare utökas summan med 250 000 kr. Dubbelbeskattningen av utdelning på risksparande slopas. En 50-procentig skattereduktion införs för hushållstjänster i enlighet med det förslag som m, fp och kd lagt fram. Jordbruksnäringen får rättvisa konkurrensvillkor genom att elkraft och eldningsolja beskattas som i tillverkningsindustrin. Dieselskatten inom jordbruket slopas. Åkeri- och transportnäringen får gynnsammare skatteregler. Royaltyinkomster från patenterade uppfinningar skattebefrias två år och beskattas därefter under kapital. Sammantaget sänks skatterna med 21 miljarder kronor år 2000, 33 miljarder kronor år 2001 och med 36 miljarder kronor år 2002.

I *Centerpartiets* motion Fi16 av Lennart Daléus m.fl. (c) anför att Sverige behöver en politik för nya jobb och blomstrande företagande. Motionärerna vill riva hindren och ge bättre förutsättningar för små och medelstora företag. Motionärerna prioriterar tre områden, tillväxt, miljö och socialt ansvar. De förordar sänkt skatt för människor med vanliga inkomster och sänkta arbetsgivaravgifter för framför allt små företag för att skapa tillväxt och fler jobb samt höjda skatter på miljöstörande verksamhet. De föreslår att arbetsgivaravgifterna sänks stegvis under mandatperioden. Lönesummegränsen för nedsatt arbetsgivaravgift höjs till 2 miljoner kronor och för egenföretagare höjs gränsen till 300 000 kr. Sänkningen av procentsatsen bör enligt motionärerna fortsätta så att den totala sänkningen uppgår till 8 %. Reduktionen föreslås omfatta även egenföretagarnas egenavgifter. Konkurrensvillkoren för svenskt jordbruk förbättras genom att elkraft och eldningsolja beskattas som i tillverkningsindustrin. En 50-procentig skattesubvention på hushållstjänster som utförs i hemmet – sk. RUT-avdrag – föreslås (yrkande 22). Låg-

och medelinkomsttagarnas inkomstskatt sänks. Centerpartiet godtar regeringens förslag om en skattereduktion under år 2000 men vill på längre sikt ha en lösning med höjt grundavdrag som trappas av över en viss nivå. Sammanlagt uppgår skattesänkningarna till 4 miljarder kronor år 2000. Åtgärderna finansieras genom en grön skatteväxling med höjda miljö- och energiskatter. Produktionsskatten på el från kärnkraft höjs med 1 öre per kWh från år 2000 och höjs därefter årligen (yrkande 13). En kväveoxidskatt bör tas ut med 10 kr per kg NO_x för pannor med större effekt än 5 MW och med en nyttiggjord egenproduktion större än 20 GWh (yrkande 15). Den särskilda fastighetsskatten på enheter för vattenkraftsproducerad el återinförs (yrkande 16). Vidare bör regeringen återkomma med ett förslag om en miljöskatt på inrikes flygresor som utgår med ett belopp per passagerare (yrkande 17).

När det gäller inriktningen på längre sikt anför motionärerna att förmögenhetsskatten bör fasas ut, först genom att sambeskattningen avskaffas och därefter genom en utfasning i två steg. Ett permanent ROT-avdrag kopplat till en schablonintäkt bör övervägas. Dubbelbeskattningen av onoterade bolag bör på sikt avskaffas. Den särskilda löneskatten på anställdas vinstandelar bör avskaffas. Begränsningen till tio basbelopp vid beräkning av det kapitalbeskattade utrymmet bör halveras till fem basbelopp. Kommanditbolagen bör få en motsvarighet till den skattelindring som gäller för de onoterade bolagen genom att en större del av kommanditbolagets egna kapital får tas ut skattefritt (yrkande 19). De licensierade yrkesfiskarna i Sverige måste få ett skatteavdrag som utformas efter dansk modell eftersom den godkänts av EG-kommissionen (yrkande 21). Ett kompetenskonto införs (yrkande 9).

I *Folkpartiets* partimotion Fi17 yrkande 12 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås sänkt skatt på arbete och risksparande. Principerna bakom 1990 års skattereform återupprättas. Värns-katten slopas och de flesta betalar bara kommunal inkomstskatt. Ett kommunalt förvärvsavdrag byggs upp och ger en skattesänkning som motsvarar de ökade avgifterna till pensionssystemet. Förvärvsavdraget uppgår till 5,5 % år 2000, 8,5 % år 2001 och 12,5 % år 2002. Vid en inkomst på 200 000 kr uppgår förvärvsavdraget år 2002 till 25 000 kr. Genom att staten tar på sig kostnader sänks kommunalskatten ner mot 30 %. Dubbelbeskattningen av aktier slopas. På sikt halveras reavinstskatten på kapitalvinster. Förmögenhetsskatten avskaffas på tre fyra års sikt. I ett första steg höjs fribeloppet, avskaffas sambeskattningen och reduceras aktiers skattepliktiga andel. Pensionssparande skall kunna användas för kompetensutveckling. Ett första steg är att avdragsrätten för pensionssparande höjs från ett halvt basbelopp till ett och ett halvt basbelopp. Den statliga brytpunkten höjs i ett första steg så att endast 15 % av befolkningen betalar statlig inkomstskatt och flyttas sedan upp till avgiftstaket. Arbetsgi-varavgifterna i privat tjänstesektor sänks med 5 procentenheter. En skattereduktion på 50 % för hushållstjänster införs. Sammantaget uppgår skattesänkningarna till 20 miljarder kronor vid mandatperiodens slut.

Vidare anfördes att företagen måste få enklare regler (yrkande 13). Alla som vill bör kunna få F-skattsedel. Företagarna bör kunna slippa den förhandsde-

biterade preliminärskatten och i stället betala i förhållande till faktiskt intjänad inkomst. En förenklad företagardeklaration bör införas. Inbetalningsdagen till skattekonto skall räknas som bokföringsdag. Skattetillägget vid periodiseringsfel i momsredovisningen slopas. Servicecheckar för den som vill betala lön för ett arbete bör införas. Nystartade företag bör få uppskov med skatten så länge inga pengar tas ut ur bolaget. Sociala avgifter på vinstandelar slopas. Den uppsnabbade momsinsbetalningen slopas. 3:12-reglerna ändras. Avdragsreglerna bör vara generösare mot den som vill använda hemmet som arbetsplats.

I motion Fi27 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, kd, c) hemställs att dubbelbeskattningen av aktieutdelning i alla typer av bolag avskaffas (yrkande 1). Motionärerna begär också en översyn av reavinstbeskattningen i syfte att underlätta företagens riskkapitalförsörjning (yrkande 2). De mindre företagen bör enligt motionärerna få ökade möjligheter till vinstreservationer (yrkande 3). Ytterligare stimulanser för riskkapitalförsörjningen bör utredas (yrkande 5). Företagens deklarationer bör förenklas (yrkande 7) och det bör bli enklare att få F-skattsedel (yrkande 8).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det viktigt att det utrymme som tillväxten skapar fördelas mellan ökade utgifter och sänkta skatter. Budgetsaneringen har krävt såväl höjda skatter som minskade utgifter, och många människor har drabbats av utgiftsnedskärningarna. Den kraftigt minskade sysselsättningen gör också att många människor i dag är utestängda från arbetsmarknaden, och detta ökar kravet på den generella välfärdspolitiken. I takt med att tillväxten skapar ett utrymme måste det vara en viktig uppgift att återställa välfärden med dess trygghet, solidaritet, rättvisa och effektivitet. Åtgärder behövs inom vården, skolan och omsorgen. Det grundläggande synsättet måste vara att skattesänkningar inte får underminera välfärden.

Som regeringen framhåller i propositionen utgör de marginaleffekter som finns i skatte- och bidragssystemen, i synnerhet i de lägre inkomstskikten, ett hot mot integration och rättvisa. Regeringen avser att föreslå att en maxtaxereform, och allmän förskola införs stegvis från 2001 för att komma tillrätta med dessa effekter. Kommande skattesänkningar bör utformas så att marginalskatterna minskas och arbetskraftsdeltagande och utbildning uppmuntras. På så sätt kan en långsiktig förstärkning av Sveriges konkurrenskraft åstadkommas, vilket är viktigt för välfärden.

Förutsättningarna för företagsamheten bör förbättras ytterligare. Under senare år har en lång rad åtgärder vidtagits. En lättnad i dubbelbeskattningen av onoterade bolag har införts, och en nedsättning av socialavgifterna med särskild inriktning mot mindre företag har genomförts. En rad förenklingsåtgärder har vidtagits, bl.a. ett nytt system för redovisning och betalning av skatter och avgifter. De ytterligare åtgärder som regeringen nu redovisar har bl.a. sin grund i att regeringen bedömer att det är önskvärt att vissa skattelättnader införs i anslutning till att avfallsskatten introduceras. Som framgått avser åtgärderna en möjlighet till återköp av aktier, slopad kupongskatt på

näringsbetingade aktier, slopande av ett stort antal stoppregler, etc. De särskilda reglerna om fördelningen av aktiva fåmansföretagares inkomst och problemen kring generationsskiften kommer att utredas.

Skatteväxling kan enligt utskottets mening användas för att begränsa olika slags negativ miljöpåverkan och samtidigt ge intäkter för en reduktion främst av t.ex. skatten på arbete. Detta innebär att de miljöstyrande inslagen i skattesystemet ökar. Industrins konkurrenskraft måste säkerställas även i framtiden.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom de förslag och överväganden som regeringen redovisar i vårpropositionen såvitt avser skatter. Utskottet återkommer dock i det följande till vissa sakfrågor som kräver särskild kommentar.

Skatt på inkomst

Kreditering av anställningsstöd på skattekonto

Vårpropositionen

Regeringen föreslår (yrkande 7) att anställningsstödet för långtidsarbetslösa omformas från ett kontantbidrag till en kreditering på skattekonto för arbetsgivare som anställer personal med anställningsstöd. De nya reglerna tillämpas fr.o.m. den 1 oktober 1999.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som inte tar ställning till anställningsstödet, har inte funnit någon anledning till erinran mot det lagförslag som regeringen lagt fram och tillstyrker att det antas om finansutskottet anser att en övergång från kontantstöd till kreditering på skattekonto bör genomföras.

Det fasta beloppet vid beskattningen av förvärvsinkomster

Vårpropositionen

Regeringen föreslår (yrkande 25) att det fasta beloppet om 200 kr vid beskattningen av förvärvsinkomster skall utgöra kommunal inkomstskatt även vid 2001 års taxering. Regeringen konstaterar att den kommunala sektorn fortfarande är i behov av en ekonomisk förstärkning.

Motionen

I motion Fi16 yrkande 10 av Lennart Daléus m.fl. (c) hemställer motionärerna att förslaget avslås och föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att medlen i stället bör överföras till kommunerna genom anslag.

Enligt utskottets bedömning kommer den tillfälliga omdirigeringen av skattemedel inte att ge upphov till några negativa effekter när det gäller de regler som styr de enskildas beskattning. I övrigt har utskottet inte någon kommentar till förslaget eller motionsyrkandet.

Skatt på egendom

Sänkt fastighetsskatt för bostadshyreshus

Vårpropositionen

Regeringen föreslår (yrkande 27) att fastighetsskatten för hyreshus sänks från 1,5 till 1,3 % även under år 2000. Sänkningen görs i avvaktan på de ställningstaganden som regering och riksdag kan göra med anledning av de förslag Fastighetsbeskattningskommittén kan komma att lägga fram.

Motionerna

I *Moderaternas* partimotion Fi14 yrkande 8 delvis av Carl Bildt m.fl. (m) hemställs att förslaget avslås. Motionärerna hänvisar till att de föreslår en längre gående generell sänkning av fastighetsskatten.

I *Kristdemokraternas* partimotion Fi15 yrkande 6 av Alf Svensson m.fl. (kd) hemställer motionärerna att förslaget avslås. Motionärerna har ett eget förslag om sänkt fastighetsskatt under år 2000 som redovisas under skattepolitikens riktlinjer.

Även i *Centerpartiets* partimotion Fi16 yrkande 18 av Lennart Daléus m.fl. (c) hemställer motionärerna att förslaget avslås. Enligt motionärerna är sänkningen alltför kortsiktig och ger inte önskad effekt. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att det är utomordentligt viktigt att Fastighetsbeskattningskommitténs förslag om lättnader för fastboende i skärgården läggs fram under hösten och med sikte på en retroaktiv lättnad även för 1998.

Utskottets ställningstagande

Ett resultat av den framgångsrika saneringen av Sveriges ekonomi är bl.a. att inflationen stabiliserats på en låg nivå. För bl.a. villaägarna har övergången från en inflationsekonomi med höga räntor till en stabil ekonomi med låga inflationsförväntningar och låg ränta i många fall medfört dramatiska förbättringar. Boende i hyreshus har i mindre utsträckning kunnat tillgodogöra sig de senaste årens räntesänkningar, och det finns mot denna bakgrund anledning att söka bidra till en sänkning av boendekostnaderna för dessa grupper. Den sänkning av fastighetsskatten som gäller under år 1999 har enligt utskottets mening haft en sådan effekt och bör därför förlängas i avvaktan på resultatet av Fastighetsbeskattningskommitténs arbete. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna i denna del.

Utskottet är inte berett att tillstyrka tillkännagivanden till regeringen om inriktningen eller planeringen av Fastighetsbeskattningskommitténs arbete och avstyrker därför motion Fi16 yrkande 18 även i övrigt.

1998/99:FiU20
Bilaga 4

Taxeringsvärden och underlag för fastighetsskatt år 2000

Vårpropositionen

Regeringen föreslår (yrkande 26) att omräkningstalen för 2000 års taxeringsvärden för småhusenheter och småhus på lantbruksenheter skall vara desamma som de som gäller för år 1999. För hyreshus (bostadsdelen) skall omräkningstalet för år 2000 bestämmas till 1,00.

Regeringen avser vidare att senare i år återkomma med förslag till ytterligare regler inför 2001 års inkomsttaxering om hur underlaget för fastighetsskatt för hyreshus (bostadsdelen) skall fastställas. Utgångspunkten för ett sådant förslag är att 2000 års allmänna fastighetstaxering inte bör tillåtas slå igenom i fråga om uttag av fastighetsskatt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon erinran mot förslaget och tillstyrker propositionen i denna del.

Reavinstbeskattning av fastigheter

Vårpropositionen

När reavinstreglerna för fastigheter ändrades vid 1990 års skattereform infördes en möjlighet att fortsätta att tillämpa äldre regler fram t.o.m. utgången av år 1999. Avsikten var att övergången till en nominell beräkningsmetod inte skulle ge tröskeeffekter för skattskyldiga som genom indexuppräkning m.m. kunde påräkna en låg reavinstskatt vid tillämpning av de äldre reglerna. Övergångsregeln innehåller inte någon möjlighet till fortsatt indexuppräkning. Under den tid övergångsregeln funnits har skatteuttaget vid fastighetsavyttringar avseende privatbostadsfastigheter sänkts från 30 % till 15 % samtidigt som regler om uppskov införts.

Att ha i princip dubbla reavinstskatteregler – dels en huvudregel, dels övergångsregler som bygger på bestämmelser som avskaffades för snart tio år sedan – är enligt vad regeringen anför i propositionen i längden inte acceptabelt. Regeringens uppfattning är därför att 1990 års beslut bör ligga fast.

Reavinstreglerna innehåller en bestämmelse som tar sikte på fastighetsförvärv före år 1952 (det s.k. stickåret). Ingångsvärdet får bestämmas till 150 % av 1952 års taxeringsvärde om den skattskyldige inte kan visa att den verkliga anskaffningskostnaden är högre. Syftet med regeln är att förenkla vinstberäkningen eftersom det efter hand blir allt svårare att känna till och hålla reda på relevanta uppgifter. Detta gäller särskilt om fastigheten är ärvd eller om man fått den i gåva. Fram till 1999 års utgång kan den skattskyldige alternativt använda en regel som gör det möjligt att bestämma ingångsvärdet till 133 % av 1970 års taxeringsvärde.

Det finns enligt regeringens mening skäl, inte minst förenklingsskäl, som talar för att ett nytt stickår bör bestämmas. Enligt regeringens mening bör ett år kring 1980 väljas. Detta skulle innebära betydande förenklingar för enskilda och myndigheter. Det är enligt regeringen viktigt att en sådan regel inte utformas så att den utifrån den nuvarande nominella utformningen av 1952 års regel leder till ett allmänt sett förändrat skatteuttag.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 1999 med ett lagförslag som innehåller en regel som utformats på det sätt som nu angetts.

Motionerna

I motion Fi31 av Bo Lundgren m.fl. (m) yrkar motionärerna att den nuvarande övergångsregeln förlängs med två år t.o.m. 2001 (yrkande 1) och att reglerna för reavinstbeskattning ses över så att ett förslag kan läggas fram i god tid före utgången av år 2001 (yrkande 2). Motsvarande yrkanden framställs i motion Sk601 yrkandena 1 och 2 av Bo Lundgren m.fl. (m). I motion MJ256 yrkande 5 av Göte Jonsson m.fl. (m) anför att regeringen snarast bör återkomma med ett förslag som innebär att den nuvarande övergångsregeln fortsätter att gälla.

I motion Sk666 av Inger Strömbom (kd) anför att reavinstreglerna är komplicerade och många gånger leder till nyckfulla resultat. Om övergångsregeln inte ersätts med ett nytt regelsystem kommer svårigheterna för skattskyldiga att redovisa en korrekt reavinstberäkning att öka markant. Skatte-reglerna måste ses över i syfte att få fram enklare regler och på det sättet minska rättsosäkerheten och godtycket i beskattningen.

I motion Fi16 yrkande 20 av Lennart Daléus m.fl. (c) hemställs att reglerna förlängs i avvaktan på ett förslag om en ny utformning fr.o.m. år 2001. I motion Sk306 yrkande 10 av Lennart Daléus m.fl. (c) framställs ett motsvarande yrkande. I motion Sk681 av Eskil Erlandsson m.fl. (c) begärs en utredning och ett snabbt förslag som kan träda i kraft i god tid före år 2000.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att dagens reavinstregler med ett skatteuttag på 15 % av den nominella vinsten och goda möjligheter till uppskov med beskattningen är rimliga och bra. Som regeringen anför riskerar en utsträckning av den tioåriga övergångstiden för de äldre reglerna att medföra en ohållbar situation med i princip två parallella system. Detta bör undvikas och utskottet har därför inte någon invändning mot regeringens bedömning att övergångstiden för de äldre reglerna bör löpa ut med utgången av år 1999.

Ett nytt stickår ger, som regeringen framhåller, en förhållandevis stor förenkling för enskilda och myndigheter och bidrar dessutom i viss mån till att öka rättvisan i tillämpningen genom att den som av olika skäl inte har kännedom om anskaffningsvärdet får tillgång till ett schablonavdrag. Utskottet anser dock i likhet med regeringen att valet av nytt stickår bör övervägas ytterligare.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Vårpropositionen

De särskilda reglerna för beskattning av aktiva ägare i fåmansföretag (3:12-reglerna) har sin bakgrund i att kapitalinkomster till skillnad från förvärvsinkomster beskattas proportionellt. Eftersom fåmansföretagens ägare kan ta ut arbetsinkomsten som kapitalinkomst behövs det särskilda regler för denna situation. De nuvarande reglerna har kritiserats för sin uppbyggnad och framför allt för sin komplexitet. Kunskapen om reglernas effekter på företagens investeringar och deras inverkan på tillväxten är begränsad. Till bilden hör möjligheterna att åstadkomma generationsskiften i företaget på ett kostnads-effektivt sätt.

Inom Finansdepartementet pågår en översyn av lagen om arvsskatt och gåvoskatt. Avsikten är att åstadkomma en modernare lagstiftning som är bättre anpassad till dagens villkor. Ändrade kapitalbeskattningsregler i kombination med 3:12-reglerna gör att förhållandena numera är annorlunda och mer komplicerade än vad som var fallet när arvs- och gåvoskattelagstiftningens regler om värdering av företag kom till.

Regeringens strävan är att åstadkomma ett än mer småföretagarvänligt och tillväxtfrämjande regelsystem utan att utöka möjligheterna till skatteplanering. Enligt regeringens mening bör därför 3:12-reglerna och de regler som gäller för generationsskiften ses över. Regeringen har för avsikt att så snart som möjligt tillkalla en särskild utredare. I uppdraget skall ingå en utvärdering av de gällande reglerna och att mot bakgrund av den gjorda utvärderingen föreslå nya, förenklade och tillväxtfrämjande skatteregler.

Motionerna

I flera motioner från den allmänna motionstiden under hösten 1998 begärs en översyn av arvs- och gåvobeskattningen, kapitalbeskattningen och 3:12-reglerna i syfte att underlätta generationsskiften i företag. Sådana yrkanden framställs i motionerna Sk630 delvis av Göte Jonsson (m), Sk309 yrkande 9 av Alf Svensson m.fl. (kd), Sk719 av Dan Ericsson (kd) och N238 yrkande 3 av Lennart Daléus m.fl. (c). I motion Sk690 av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) begärs ett tillkännagivande om att arvs- och gåvoskatten på arbetande kapital i onoterade företag bör slopas.

I motion Fi27 yrkande 4 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, kd, c), som väckts med anledning av vårpropositionen, framhålls vikten av att den aviserade utredningen bedrivs skyndsamt.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening tillgodoses i allt väsentligt flertalet av de nu aktuella motionsyrkandena genom den översyn av 3:12-reglerna och frågorna kring fåmansföretagens generationsskiften som regeringen aviserar.

När det gäller vikten av att den aviserade utredningen bedrivs skyndsamt framgår det av vårpropositionen att regeringen har helt klart för sig att den aviserade översynen har stor betydelse för företagens möjlighet att växa.

Något påpekande från riksdagens sida om betydelsen av denna utredning torde därför inte vara behövligt.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena i den mån de inte tillgodosetts genom vad utskottet anfört.

1998/99:FiU20
Bilaga 4

Skatt på varor och tjänster

Elbilar, elhybridbilar och bilar som drivs med alternativa bränslen

Vårpropositionen

Regeringen föreslår (yrkande 28) att elbilar och elhybridbilar får en femårig fordonsskattebefrielse från den 1 juli 1999. Lätta fordon har en femårig fordonsskattebefrielse om de uppfyller kraven för miljöklass 1. Fordon som drivs enbart med el från batterier i fordonet (elbilar) och fordon som drivs både med el från batterier och bränsle i en förbränningsmotor (elhybridbilar) omfattas dock inte av någon sådan skattebefrielse trots att dessa bilar får anses vara lika miljövänliga som fordon i miljöklass 1. Regeringen föreslår därför att även el- och elhybridfordon skall omfattas av den femåriga skattebefrielsen. Skattebefrielsen bör dock endast gälla el- och elhybridfordon som blir skattepliktiga från den 1 juli 1999.

Inom Regeringskansliet bereds vidare ett förslag om en möjlighet att sätta ned förmånsvärdet för elbilar, elhybridbilar och bilar som drivs med alternativa bränslen fr.o.m. beskattningsåret 1999. Vidare avser regeringen att föreslå att en skattelättnad införs i trafikbeskattningen för lätta fordon som uppfyller EU:s framtida avgaskrav.

Motionerna

I motion Fi31 yrkande 5 av Bo Lundgren m.fl. (m) hemställs att riksdagen sätter ner förmånsvärdet för el- och elhybridbilar samt bilar som drivs med alternativa bränslen till vad som motsvarar förmånsvärdet för en motsvarande bensindriven bil. Beslutet bör enligt motionärerna gälla fr.o.m. den 1 juli 1999.

I motion Fi30 av Claes-Göran Brandin och Marianne Carlström (s) begärs ett tillkännagivande om att förmånsvärdet för elbilar, elhybridbilar och bilar som drivs med alternativa bränslen bör jämföras med förmånsvärdet för traditionellt framdrivna bilar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget om en femårig skattebefrielse för el- och hybridfordon. Som regeringen föreslår bör stimulansen vara begränsad till fordon som registreras efter ikraftträdandet. För att detta syfte skall nås krävs det dock en justering av lagförslaget. Utskottet återkommer i annan ordning till finansutskottet om den närmare utformningen av en sådan lagändring. Med denna justering tillstyrker utskottet propositionen i denna del.

När det gäller förmånsvärdet för elbilar, elhybridbilar och bilar som drivs med alternativa bränslen framgår det av vårpropositionen att regeringen bereder denna fråga och att arbetet är inriktat på att nedsättningsmöjligheten skall gälla redan fr.o.m. 1999. Utskottet förutsätter att beredningsarbetet fullföljs utan dröjsmål och är inte berett att nu lägga fram förslag om omedelbar lagstiftning i frågan och inte heller att tillstyrka ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet avstyrker motionerna Fi30 och Fi31 yrkande 5.

Biodrivmedel

Vårpropositionen

För att stimulera en introduktion av alternativa drivmedel avser regeringen att lämna in en ansökan till kommissionen för att kunna medge skattebefrielse för biodrivmedel, t.ex. etanol och rapsmetylester. Det skattebortfall som blir följden av skattelättnaderna bör kompenseras genom skattehöjningar på fossila bränslen. På sikt bör emellertid alla bränslen vara föremål för beskattning, och därför bör den totala skattebefrielsen vara begränsad till att gälla under ett introduktionsskede. Regeringens bedömning är att energiskatt skall börja tas ut på biodrivmedel från år 2004.

Motionerna

I en kommittémotion från *Moderaterna*, Fi31 yrkande 3 av Bo Lundgren m.fl. (m), motsätter sig motionärerna planerna på en beskattning av biodrivmedel från 2004. Motionärerna anför att en sådan beskattning motverkar möjligheterna att nå målet om sänkta koldioxidutsläpp. De begär ett tillkännagivande av denna innebörd.

Också i *Kristdemokraternas* partimotion Fi15 yrkande 8 av Alf Svensson m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om att energiskatt inte skall tas ut på biodrivmedel. I motion Fi34 av Ulf Björklund (kd) anför att berörda intressenter oroas av att regeringen ännu inte sökt det aviserade undantaget för biodrivmedel. En uppbyggnad av en inhemsk etanolproduktion tar enligt motionärerna minst tio år och det måste finnas garantier för att biobränslen alltid har ett konkurrensförsteg även om de beskattas. Om en inhemsk produktion med många arbetstillfällen skall kunna byggas upp måste regeringen ge tydliga signaler om skattebefrielse med denna inriktning.

I *Centerpartiets* partimotion Fi16 yrkande 14 av Lennart Daléus m.fl. (c) anför att utvecklingen och etableringen av biodrivmedel för fordon måste fortsätta att vara befriad från skatt och att skattebefrielsen måste gälla i enlighet med de utfästelser som gjorts, dvs. under fem+tre+tre år. Vidare anför att regeringen 1998 utfäst sig att inte göra en framställan till kommissionen om undantag. Biodrivmedel bör enligt motionärerna vara skattebefriade på nuvarande grund också i fortsättningen, och någon framställan till kommissionen bör inte göras.

Enligt utskottets mening har de nuvarande reglerna med en grundläggande skatteplikt för alla bränslen som används som drivmedel och en dispens för pilotprojekt kritiserats bl.a. därför att kravet på förnyelse av dispensererna gjort det svårt att genomföra långsiktiga investeringar på området. Den ansökan om ett undantag som regeringen aviserar i vårpropositionen kommer att göra det möjligt att ha en generell nedsättning av skatten på biobränslen och ökar på det sättet möjligheten att genomföra långsiktiga investeringar. Ett särskilt undantag för biobränslen är därför enligt utskottets mening att föredra framför nuvarande system med särskilda, tidsbegränsade dispenser.

Utskottet instämmer även i regeringens bedömning att energiskatt skall tas ut på biobränslen från år 2004, men framhåller att det även på längre sikt är aktuellt att överväga skattemässigt gynnande av biodrivmedel i förhållande till fossila drivmedel.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionerna.

Jordbrukets energibeskattnings

Vårpropositionen

Regeringen har i regeringsförklaringen den 6 oktober 1998 uttalat sig för att jordbruket skall ges villkor som är likvärdiga med andra näringars. Regeringen anser att det finns anledning att överväga att skattemässigt jämställa jordbruket med industrin. Ett sådant förslag finns i betänkandet En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167). Det skattebortfall som en ändring medför bör enligt vad som anförs finansieras inom energiskattesystemets ram.

Regeringen anför att en skatteförändring för jordbruket med fördel kan ske i ett större energipolitiskt sammanhang. Jordbrukets energibeskattnings kan aktualiseras i samband med de pågående överläggningarna om skattepolitikens framtida utformning mellan samtliga riksdagspartier.

Motionerna

I motion Fi33 yrkandena 3–5 av Göte Jonsson m.fl. (m) hemställs att skatten på elkraft och eldningsolja som används i jordbruk sänks till de nivåer som gäller för tillverkningsindustrin. Vidare yrkas att skatten på diesel för arbetsfordon i jordbruk och industri sänks.

Också i motion Fi23 yrkandena 1 och 2 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) begärs att jordbruksnäringen får rättvisa konkurrensvillkor genom att elkraft och eldningsolja beskattas som i tillverkningsindustrin. Även dessa motionärer yrkar att skatten på diesel inom jordbruket sänks.

I *Centerpartiets* partimotion Fi16 yrkande 12 av Lennart Daléus m.fl. (c) hemställs att jordbrukets elkraft och eldningsolja skall beskattas på samma sätt som i tillverkningsindustrin. Dessa motionärer föreslår vidare att näringen kompenseras för att den betalar ett högre dieselpriis än i konkurrentländerna. För växthusnäringen föreslås en generell nedsättning av koldioxidskatten som även omfattar grönfodertorkar.

Av vårpropositionen framgår att regeringen avser att ge jordbruksnäringen samma villkor som tillverkningsindustrin när det gäller beskattningen av elkraft och eldningsolja och att avsikten är att det skattebortfall som uppkommer skall täckas inom energiskattesystemets ram. Som regeringen framhåller är det en fördel om en sådan förändring kan genomföras i ett större energipolitiskt sammanhang. Utskottet utgår ifrån att denna fråga aktualiseras i de pågående skatteförhandlingarna, vilket innebär att resultat bör kunna redovisas under hösten 1999.

Mot bakgrund av det anförda finns det enligt utskottets mening inte någon anledning för riksdagen att nu fatta beslut eller göra tillkännagivanden till regeringen angående jordbrukets eller växthusnäringens beskattning. Utskottet avstyrker därför de aktuella motionsyrkandena.

När de gäller drivmedel för jordbrukets och industrins arbetsfordon har utskottet vid ett flertal tillfällen avstyrkt yrkanden om en sänkning av skatten med hänvisning till att det är viktigt att miljöklassningen av bränslen för förbränningsmotorer får fullt genomslag. Utskottet är således inte berett att tillstyrka någon form av avsteg från kravet på användning av miljöklassade och högbeskattade bränslen i dessa fordon. Med hänvisning till de pågående skattesamtalen är utskottet inte heller berett att nu tillstyrka någon annan form av skattenedsättning för dessa drivmedel. Utskottet avstyrker därför yrkandena om sänkt skatt för jordbrukets och industrins arbetsfordon.

UTGIFTSOMRÅDEN

Preliminär fördelning på utgiftsområden 2000–2002

Vårpropositionen

Utgiftsområde 3 omfattar Riksskatteverket, skattemyndigheterna och Tullverket. För år 1999 uppgår de totala anslagen enligt statsbudgeten till ca 5,8 miljarder kronor, varav ca 4,7 miljarder kronor till skatteförvaltningen.

I syfte att säkerställa att utgiftstaket för staten inte överskrids under år 1999 har regeringen fattat beslut om en begränsning av belastningen på vissa anslag. Syftet är att säkra en viss övergripande kontroll av myndigheternas anslagsförbrukning med hänsyn till dessas möjlighet att använda anslagsbesparingar och anslagskredit. För anslaget A 2 Skattemyndigheterna har regeringen fastställt ett begränsningsbelopp på 4 482 miljoner kronor för 1999. Anslaget för samma år uppgår till 4 362 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner en preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens fortsatta budgetarbete. För utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd föreslås att utgiftsramen för år 2000 bestäms till 5 770 miljoner kronor. För år 2001 föreslås en utgiftsram på 5 837 miljoner kronor. I förhållande till budgetpropositionen för 1999 innebär beloppen en sänkning med 68 miljoner kronor respektive 88 miljoner kronor. För år 2002 föreslås en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 3 på 5 919 miljoner kronor.

Riksskatteverket har i en fördjupad resursanalys bl.a. tagit upp det långsiktiga resursbehovet för kontrollverksamheten. Samtidigt har Riksrevisionsverket i flera projekt behandlat skattekontrollen och dess effekter och en granskning har även gjorts av Riksdagens revisorer. Det finns således ett omfattande material att ta ställning till vad gäller skattekontrollens inriktning och omfattning, och regeringen avser att redovisa sin bedömning i budgetpropositionen för år 2000.

Under våren 1999 omorganiseras Tullverket. Myndigheten förändras från att bestå av Generaltullstyrelsen och tolv regionala myndigheter till att vara en myndighet med en central ledning och sex tullregioner. Organisationen har utformats för att ge bättre förutsättningar för en enhetlig tillämpning av regelverk och rutiner. Den kommer även att innebära en effektivisering av arbetet i och med att fler personer kommer att arbeta i den operativa verksamheten och färre inom administrationen. Resurserna kommer att koncentreras till de områden där trafiken är som mest intensiv. Sammantaget bör detta enligt regeringen bl.a. resultera i en effektivare kontrollverksamhet. Den nya organisationen är tänkt att gälla från den 1 juli 1999. Inom Tullverket pågår ett utvecklings- och effektiviseringsarbete bl.a. inom det s.k. RISK-projektet. Projektet vidareutvecklas nu inom Tullverket, vilket bör ge en ännu effektivare tullhantering i framtiden och därmed även en ökad kvalitet och träffsäkerhet i kontrollarbetet.

Motionerna

I motion Fi14 yrkande 5 av Carl Bildt m.fl. (m) anförs att smugglingen av cigaretter har ökat kraftigt trots den skattesänkning som riksdagen beslutat om, och motionärerna föreslår att utgiftsområdet tillförs ytterligare 50 miljoner kronor under vart och ett av åren 2000–2002.

I motion Fi15 yrkande 4 av Alf Svensson m.fl. (kd) anförs att skattekontrollen måste effektiviseras i syfte att hålla tillbaka den svarta sektorn. Tidigare erfarenheter visar enligt motionärerna att satsningar på detta område ger minst sex gånger pengarna. Motionärerna föreslår ett tillskott på 200 miljoner kronor. Vidare föreslås en förstärkning av Tullverkets resurser med 80 miljoner kronor för kontroll och spaning mot illegal införsel av narkotika, vapen etc. Sammantaget föreslår motionärerna att utgiftsramen höjs med 280 miljoner kronor under åren 2000–2002.

I motion Fi16 yrkande 23 av Lennart Daléus m.fl. (c) anförs att Tullverket behöver förstärkta resurser för kontroll och omhändertagande av smuggelvaror och att narkotikahundar är ett av de bästa sätten att hitta gömda droger. Motionärerna föreslår att utgiftsområdet tillförs 10 miljoner kronor under åren 2000–2002.

I motion Fi17 yrkande 4 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anförs att en förstärkning av skattemyndigheternas resurser är lämplig för att få en effektivare verksamhet som drar in mer skatteintäkter. Motionärerna föreslås att utgiftsområdet tillförs 150 miljoner kronor åren 2000–2002.

Utskottet har nyligen behandlat frågor om den framtida inriktningen av skattekontrollen och skattemyndigheternas resursbehov i ett betänkande om Riksdagens revisorers förslag angående resursförstärkning till skattemyndigheternas kontrollverksamhet (bet. 1998/99:SkU14). I betänkandet har utskottet redovisat vissa överväganden i anslutning till revisorernas förslag, Riksskatteverkets rapport *Fördjupad resursanalys för skatte- och kronofogdemyndigheterna åren 2000–2002* och Riksrevisionsverkets rapport *Skattekontrollen och pengarna*. Riksdagen har på förslag av utskottet som sin mening givit regeringen till känna att utskottets överväganden bör beaktas i det pågående arbetet med att se över skattemyndigheternas kommande resursbehov och skattekontrollens inriktning.

När det gäller förslagen om ytterligare medel för skattekontrollen i syfte att på ett enkelt sätt öka statens inkomster har utskottet i det nämnda betänkandet noterat att man från flera håll varnar för en alltför stark fokusering på beloppsmässiga effekter av enskilda kontrollinsatser och att det är viktigare att se till hur skattekontrollen på lång sikt bidrar till ett så litet skattebortfall som möjligt. Utskottet har ansett att aspekter som dessa bör tänkas igenom noga i samband med de aviserade övervägandena rörande skattekontrollens inriktning.

Av betänkandet framgår vidare att utskottet tagit intryck av oroande signaler från flera håll om att kontrollverksamheten berörs negativt när besparingar och personalindragningar inte i tillräcklig omfattning har kunnat mötas med rationaliseringar och effektiviseringar. Det är därför värdefullt att RSV i sin rapport lämnat en analys av hur stora resurser som behövs för att upprätthålla skattemyndigheternas verksamhet på den nivå som uppnåddes 1997 och vilken verksamhetsnivå som uppnås med den anslagsnivå som angavs i budgetpropositionen för 1999. RSV:s analys ingår i det material som skall ligga till grund för regeringens överväganden rörande det framtida resursbehovet.

När det gäller Tullverket vidhåller utskottet sin uppfattning att det är viktigt att tullen har tillräckliga resurser för att bedriva verksamheten på ett kraftfullt sätt men att en ytterligare effektivisering av gränskontrollen bör åstadkommas inte genom ökade anslag utan genom rationaliseringar och organisationsförändringar. Den omfattande omorganisation som för närvarande genomförs i syfte att nå en bättre kvalitet i arbetet och en effektivare verksamhet både vad gäller service och kontroll ligger enligt utskottets uppfattning väl i linje med vad utskottet tidigare har anfört i detta hänseende. Utskottet utgår ifrån att narkotikakontrollen även i fortsättningen ges högsta prioritet och att även kontrollen av sprit- och tobaksinförsel prioriteras högt. Utskottet konstaterar också att det ovan redovisade beslutet av regeringen om begränsning av belastningen av vissa anslag inte berör Tullverket.

Avslutningsvis vill utskottet för dagen inte motsätta sig den mindre nedjustering av utgiftsramen för utgiftsområde 3 som föreslås i propositionen. Med hänvisning till det som nyss sagts i fråga om vikten av en grundlig analys av bl.a. det framtida resursbehovet då det gäller skatteförvaltningens kontrollverksamhet förutsätter utskottet liksom tidigare att regeringen lämnar en redovisning i nästa budgetproposition och återkommer med de förslag

som kan visa sig påkallade när resultatet av analysen föreligger. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker de nu behandlade motionerna och motionsyrkandena som dock – i den mån de behandlar frågan om ökade resurser till skatteförvaltningen – får anses tillgodosedda genom utskottets ställningstagande.

Stockholm den 11 maj 1999

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

I beslutet har deltagit: Arne Kjörnsberg (s), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Holger Gustafsson (kd), Carl Fredrik Graf (m), Per Erik Granström (s), Carl Erik Hedlund (m), Ulla Wester (s), Kenneth Lantz (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Yvonne Ruwaida (mp), Rolf Kenneryd (c), Johan Pehrson (fp), Lars U Granberg (s), Catharina Hagen (m), Claes Stockhaus (v) och Lars Lilja (s).

Avvikande meningar

1. Skattepolitikens inriktning – m

Carl Fredrik Graf, Carl Erik Hedlund, Marietta de Pourbaix-Lundin och Catharina Hagen (alla m) anför:

Vi anser att nyföretagandet måste främjas och att dagens företag, små som stora, måste få möjlighet att växa i Sverige. Vårt mål är att skapa förutsättningar för så många nya arbetsstillfällen i företagen att arbetslösheten avskaffas som samhällsproblem och att växla lägre skatter på arbetsinkomster mot minskade bidrag och subventioner, så att det blir möjligt att leva på sin lön och bygga upp ett eget sparande.

En politik som syftar till att skapa förutsättningar för de flesta att kunna leva på sin lön måste stå på två ben. Det ena är en kraftfull skattesänkingspolitik, som syftar till att växla lägre skatter mot minskat behov av bidrag och offentliga subventioner. Det andra benet är reformer som syftar till att stärka tillväxtkraften i ekonomin, så att den höga arbetslösheten kan pressas tillbaka.

För de kommande tre åren lägger vi fram konkreta förslag om skattesänkningar på arbete, boende och familjer. Dessa förslag innebär att målet för marginalskattereformen – 30 % inkomstskatt för de flesta och 50 % högsta marginalskatt – åter nås.

Ett förvärvsavdrag vid den kommunala beskattningen kompenserar låg- och medelinkomsttagarna för de höga egenavgifterna. Det beräknas som en viss andel av den pensionsgrundande inkomsten upp till taket för egenavgifterna. Avdraget uppgår till 8 % år 2000, 10 % år 2001 och 12 % år 2001.

Det allmänna grundavdraget höjs med 1 300 kr till 10 000 kr och barnfamiljernas ekonomi förstärks genom att de vid sidan av barnbidraget får ett extra grundavdrag på 10 000 kr för varje barn vid den kommunala beskattningen.

Kommunalskatten sänks med 1 kr år 2001 och ytterligare 1 kr år 2002 genom att staten tar över kostnader från kommunerna.

Den nya värnskatten slopas. Värnskatten utgör en skatt på kunskap och kompetens och driver högutbildade ut ur landet.

Våra förslag innebär att marginalskatterna minskar rejält för alla år 2002. Sänkningen är 4–7 procentenheter beroende på grundavdragets upp- och nedtrappning. Den högsta marginalskatten sjunker från knappt 57 % till under 50 % vid genomsnittlig kommunalskatt. Behovet av sänkta marginalskatter framgår inte minst av de särskilda skatteregler för utländska experter som regeringen aviserar i vårpropositionen. Vi anser att Sverige bör vara attraktivt att arbeta i för både svenskar och utlänningar. Vi föreslår vidare följande skattesänkningar på arbete, boende och familjer.

Fastighetsskatten på bostäder sänks till 1,2 % av taxeringsvärdet år 2000. Därefter sänks den med 0,1 procentenhet per år och uppgår 2002 till 1 %. Orimliga regionala skillnader vid fastighetsbeskattningen lindras genom att markvärdet inte tas upp till beskattning fullt ut. I avvaktan på en permanent lösning justeras underlaget för uttag av fastighetsskatt så att endast hälften av markvärdet tas med. Ett tak för den del av markvärdet som beskattas bör införas. På sikt bör fastighetsskatten på småhus ersättas av en schablonintäkt som tas upp till beskattning som inkomst av kapital. Schablonbeskattningen bör utformas så att underlaget för beskattning endast är det taxerade byggnadsvärdet.

För många hushåll är resorna till och från arbetet långa. Kollektivtrafiken är i de flesta fall inget alternativ. Det är då nödvändigt att använda bilen. Avdraget för resor till och från arbetet höjs till 16 kr per mil och inkluderar resor till barnomsorg. Det ej avdragsgilla beloppet, som främst berör kollektivresor, sänks från 7 000 till 6 000 kr.

Avdragsutrymmet för pensionsförsäkringar återställs till ett basbelopp och avdrag medges för pensionssparande för makes räkning.

Härutöver avsätts medel för en omedelbar förlängning av reavinstreglerna för fastigheter och för en återställning av förtidspensionärernas särskilda grundavdrag.

En viktig del av företagstillväxten måste komma inom den privata tjänstesektorn. Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna har föreslagit att en skattereduktion på 50 % införs för privatpersoners betalning av arbetskostnaden för hushållsnära tjänster upp till 25 000 kr per år. Det innebär att det ”vita” priset, direkt vid köpet, halveras jämfört med dagens regler. En reform av detta slag är ett viktigt steg mot lägre skatt på arbete och en växande och dynamisk tjänstesektor. Det går lätt att genomföra och kan sannolikt snabbt ge fler nya jobb.

Höjd bensinskatt i kombination med andra kostnadsökningar försvagar hus-hållsekonomin och minskar intresset för att ta arbete på större avstånd från hemmet. Det minskar rörligheten på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund bör bensinskatten omedelbart sänkas med 20 öre (med 25 öre inkl. moms) till den nivå som gällde före den senaste höjningen.

Vår politik för tillväxt, företagande och nya jobb innebär dessutom följande.

Den dubbla beskattningen av riskkapital är skadlig och slopas. Investeringar i företagande skall naturligtvis inte beskattas hårdare än andra investeringar. Ett slopande av dubbelbeskattningen skulle bidra till att hejda företagsflykten ur landet.

Förmögenhetsskatten är en extraskatt på avkastning av kapital och motverkar en både nödvändig och angelägen kapitalbildning. Skatten belastar skilda tillgångar olika hårt, vilket leder till snedvridande effekter som försämrar ekonomins funktionssätt. Denna skatt avvecklas därför successivt. Som ett första led i avvecklingen slopas sambeskattningen, och gränsen för skatteplikt höjs till 1,2 miljoner kronor fr.o.m. år 2000.

Fåmansföretagare som redovisar en rimlig arbetsinkomst skall få rätt att betrakta övrig avkastning som utdelning. Det finns dessutom få sakliga skäl för de stoppregler som i dag gäller för fåmansföretagen. Stoppreglerna måste avskaffas snarast.

Svenskt jordbruk får sänkta skatter på elkraft, eldningsolja och drivmedel för sina arbetsfordon. Vi återkommer till denna fråga i avvikande mening 13 Jordbrukets energibeskattnings. Även industrins arbetsfordon befrias från dieselskatt.

Den särskilda löneskatten på vinstandelsmedel bör avvecklas.

Reklamskatten slopas genom en växling mot moms på tidningar.

Uppfinnare och innovatörer måste uppmuntras. Regler införs som gör att uppfinnare och innovatörer får ta upp inkomst av royalty från patent som kapitalinkomst.

Den internationella ekonomiska integrationen medför en betydande risk för att väsentligt högre skattesatser i Sverige urholkar rörliga skattebaser. Det har redan märkts när det gäller exempelvis beskattningen av kapitalinkomster, punktskatter som ölskatten och beskattningen av drivmedel. Vi avsätter därför i vårt budgetalternativ ett finansierat utrymme på 2 miljarder kronor för sådana åtgärder.

Vidare bör riskkapitalsatsningar i nya teknik- och kunskapsintensiva företag stimuleras genom skattelättnader. I sammanhanget kan också övervägas att beskatta riskkapitalbolag som investmentbolag. Därutöver bör ytterligare lindringar i beskattningen av personaloptioner genomföras. Kapitalinkomstskatten är alltför hög i ett internationellt perspektiv och bör successivt sänkas till 25 %. Fiskala energiskatter bör över huvud taget inte tas ut i produktionsledet.

Krånglet för företagen måste upphöra. Det är fel att jämställa förfallodag och bokföringsdag vid inbetalning till skattekonto. Det leder till osäkerhet när betalningen måste erläggas för att den skall kunna bokföras i rätt tid. Företagare måste få tillbaka möjligheten att betala sin skatt på förfallodagen. F-skattsedeln är i realiteten en nödvändig förutsättning för allt företagande. Det måste därför bli betydligt lättare att erhålla F-skattsedel. F-skattsedel bör tilldelas alla som begär det, om det inte framstår som uppenbart att det föregivna företagssyftet är oseriöst.

Företagskrånglet har ingående behandlats av regeringens egen småföretagsdelegation. Trots att det har gått över ett år sedan presentationen av delegationens första delbetänkande med 26 konkreta förenklingsåtgärder har nästan ingenting gjorts från regeringens sida. Nya grupper har tillsatts, beredningsarbete sägs pågå och förslag aviseras till senare tidpunkter. Moderata samlingspartiet är berett att omgående fatta beslut om genomförande av den helt övervägande delen av de 71 förslagen i Småföretagsdelegationens slutbetänkande.

Inriktningen av skattepolitiken på längre sikt måste vara att fullfölja den skattepolitik vi förordar för de närmaste tre åren. Grundläggande är att skapa ett gott klimat för det företagande som är grunden för välståndsutvecklingen. En viktig förutsättning är därvid att inkomstskatten sänks rejält för såväl medarbetare som företagare.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi14 (m) yrkandena 7 och 8 och Fi31 (m) yrkande 4. Härigenom tillgodoses delvis motionerna Fi15 (kd) yrkande 7, Fi16 (c) yrkandena 19 och 22, Fi17 (fp) yrkandena 12 och 13 och Fi27 (fp, m, kd, c) yrkandena 1–3, 5, 7 och 8. Vi avstyrker propositionen i denna del och övriga motionsyrkanden.

2. Skattepolitikens inriktning – kd

Holger Gustafsson och Kenneth Lantz (båda kd) anför:

Kristdemokraterna förespråkar en social och ekologisk marknadsekonomi. Inom marknadsekonomin vill vi förena frihet och solidaritet. Grundläggande är frihet under ansvar. Strävan är att uppnå en balans mellan den enskildes och samhällets ansvarstagande. Enskilda initiativ och personligt ansvarstagande skall uppmuntras. Staten skall skapa förutsättningar för ett gott och stabilt företagsklimat, främja konkurrensneutralitet och särskilt ta hänsyn till småföretagens villkor. Statens uppgift är vidare att säkra social trygghet för alla samt att garantera att hänsyn tas till vad miljön tål. Kontrollinstrument och ekonomiska styrmedel måste användas för att påverka den ekonomiska aktiviteten till en långsiktigt hållbar produktion och konsumtion. Det är bra att regeringen återigen lyfter fram tanken om grön skatteväxling.

Kristdemokraterna ser det som en viktig uppgift att skapa en skattestruktur som gör att fler kan klara sig på sin egen lön och inte tvingas vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop. Därför föreslås en rad åtgärder som gör att inkomsttagare får behålla en större del av sin egen lön och därmed får möjlighet att påverka och få kontroll över sin egen ekonomiska situation.

Grundavdraget vid den kommunala beskattningen höjs till 17 100 kr år 2000 och till 20 300 kr år 2001. Grundavdragshöjningen omfattar skattepliktiga transfereringar och gäller även för pensionärer.

Den nya värnskatten slopas. Den är ett brott mot de principer socialdemokraterna själva var med om att lägga fast i skattereformen 1990–1991 om att ingen skall betala mer än 50 % av en inkomstökning i skatt. Den är också ett brott mot de löften Socialdemokraterna ställde ut om att värnskatten under budgetsaneringsåren skulle vara tillfällig. Viktiga motiv för att inte ha extra hög statlig skatt på högre inkomster är också att utbildning med medföljande studieskulder måste löna sig. Om svenska studenter utbildar sig i Sverige, bör inte skattesystemet leda till att de sedan flyttar utomlands. Det är en framtidsinvestering att ha ett skattesystem som gör att utbildning lönar sig.

Avdragsrätten för pensionssparande höjs till ett helt basbelopp per år och en avdragsrätt för sparande på individuella utbildningskonton införs från halvårsskiftet år 2000.

Gränsen för avdrag för resor till och från jobbet sänks från 7 000 till 6 000 kr.

Fastighetsskatten sänks i ett första steg till 1,4 % samt beräknas endast på den tredjedel av markvärdet som överstiger 150 000 kr. På så sätt försvinner de orimliga effekter som drabbat folk i exempelvis skärgårdsområden.

Kristdemokraternas förslag på familjeområdet innebär en avdragsrätt på maximalt 10 % av basbeloppet per månad för styrkta barnomsorgskostnader för alla barn mellan 1 och 3 år.

Grundbulten i kristdemokratisk ekonomisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och därigenom öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och trygga välfärden. I denna politik ingår bl.a. en kraftig sänkning av arbetsgivaravgifterna som är så utformad att den särskilt gynnar små och medelstora företag. På skatteområdet föreslås följande förändringar.

Tjänstesektorn ges helt nya möjligheter att växa genom en 50-procentig skattereduktion för de privata hushållens köp av tjänster i det egna hemmet. Förslaget kan beskrivas som att det av Socialdemokraterna nyligen avvecklade ROT-systemet permanentas och utvidgas rejält, så att det vita priset halveras direkt vid köpet. Tjänster för upp till 50 000 kr per år kan köpas med en 50-procentig skattereduktion, som då uppgår till maximalt 25 000 kr per hushåll och år.

Royaltyinkomster från patenterade uppfinningar skattebefrias under två år och beskattas därefter som inkomst av kapital.

Ett yrkesfiskeavdrag införs för att ge yrkesfiskarna en internationell konkurrensneutralitet.

Riskkapitalavdraget återinförs med ett tak på 100 000 kr.

Dubbelbeskattningen på utdelningsinkomster från risksparande avskaffas.

Förmögenhetsskatten avvecklas i två steg. År 2001 minskar den med 1 procentenhet och från 2002 avvecklas den helt. Avvecklingen finansieras med en höjning av bolagsskattesatsen till 30 %.

Den särskilda löneskatten på vinstandelar för anställda avskaffas.

Momsen på barnböcker och kulturmomsen reduceras.

Fordonsskatten sänks och konkurrensvillkoren för åkeri- och transportsektorn förbättras genom gynnsammare skatteregler.

Svenskt jordbruk får sänkta skatter på elkraft, eldningsolja och drivmedel för sina arbetsfordon. Jag återkommer till denna fråga i avvikande mening 13 Jordbrukets energibeskattnings.

Sammantaget sänks skatterna med 21 miljarder kronor år 2000, 33 miljarder kronor år 2001 och med 36 miljarder kronor år 2002.

Som anförs i motion Fi27 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, kd, c) har de mindre företagen i dag problem med anskaffningen av riskkapital. Det finns därför skäl att genomföra en översyn av reglerna. Översynen bör omfatta reavinstbeskattningen, ökade möjligheter till vinstreservationer och andra stimulanser. Vidare bör företagens deklarationer förenklas och möjligheterna att få F-skattsedel förbättras.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi15 (kd) yrkande 7 och Fi27 (fp, m, kd, c) yrkandena 1–3, 5, 7 och 8. Härigenom tillgodoses delvis motionerna Fi14 (m) yrkandena 7 och 8, Fi16 (c) yrkandena 19 och 22, Fi17 (fp) yrkandena 12 och 17 och Fi31 (m) yrkande 4. Vi avstyrker propositionen i denna del samt övriga motionsyrkanden.

3. Skattepolitikens inriktning – c

Rolf Kenneryd (c) anför:

Centerpartiet förespråkar en tillväxtorienterad utveckling kombinerad med miljöansvar och social grundtrygghet. Företagande och kreativitet skall ha goda möjligheter att blomstra. Centerpartiet vill riva hindren för företagande genom enklare regler och ökad flexibilitet. Det behövs en regional balans med företagande och sysselsättning i hela landet. Socialt ansvar och gemenskap skall prägla samhället och ge trygghet åt alla. Jämställdheten och jämlikheten bör ökas inom alla områden i samhället. Decentralisering, trygghet och miljöhänsyn är ledord i Centerpartiets politik.

Centerpartiets långsiktiga mål för den ekonomiska politiken är en miljömässigt hållbar ekonomi. Vi eftersträvar stabilitet och balans i statens finanser och att återbetalningskravet över en konjunkturcykel skall uppnås. Skatteväxlingen skall genomföras med sänkt skatt på arbete och ökad skatt på miljöstörande verksamhet.

Vi föreslår ett antal positiva skatteförändringar för främst de mindre företagen. Arbetsgivaravgifterna sänks för att skapa ett bättre företagsklimat och fler arbetstillfällen. Det finansieras via en grön skatteväxling med höjda miljö- och energiskatter. Med en klok skattepolitik och skatteväxling som stöd för miljö- och energipolitiken kan Sverige bli ett modernt land med

avancerad teknik som svarar upp mot miljöns krav. En sådan utveckling stärker svenska företags internationella konkurrenskraft. Det finns inom miljöteknikområdet stora framtidsmöjligheter för expansion och nya jobb.

Centerpartiet arbetar för ett successivt sänkt skattetryck under denna mandatperiod. Ofinansierade skattesänkningar som förutsätter upplåning och undergräver statens ekonomi kan emellertid inte accepteras. Skattepolitiken skall främja ekonomisk tillväxt och skatt skall tas ut efter bärkraft. Skattesystemet skall gynna arbete och kunskap och stärka bl.a. människors ställning på arbetsmarknaden.

Inkomstskatterna för människor med vanliga inkomster, dvs. låg- och medelinkomsttagare, skall sänkas. Vi förespråkar en varaktig lösning för sänkta inkomstskatter genom höjt grundavdrag för människor med små eller medelstora inkomster. Höjningen av grundavdraget bör konstrueras så att den trappas upp till en viss nivå och därefter trappas ned så att just låg- och medelinkomsttagare omfattas. Centerpartiet godtar regeringens förslag om en tillfällig lättnad i skattetrycket för dessa inkomstgrupper.

Jordbrukets "ryggsäck" lyfts av för att stärka dess internationella konkurrenskraft. Centerpartiet vidhåller tidigare förslag om att omgående minska belastningen på det svenska jordbruket med drygt 1,4 miljarder kronor per år. Vi återkommer till denna fråga i avvikande mening 13 Jordbrukets energibeskattnings.

Yrkesfiskarna i Sverige måste få ett skatteavdrag vars utformning bör göras efter dansk modell, eftersom denna har godkänts av EG-kommissionen. Riksdagen har tidigare enhälligt beställt ett förslag om yrkesfiskeavdrag. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om yrkesfiskeavdrag i likhet med det som finns i Danmark.

Inom tjänstesektorn finns möjlighet att skapa fler jobb och företag. Åtgärder behöver vidtas på skatteområdet för att stimulera tillkomsten av fler jobb och företag i denna sektor. Centerpartiet föreslår en 50-procentig skattesubvention på hushållstjänster som utförs i hemmet. Reduktionen bör gälla en arbetskostnad upp till 25 000 kr per år. Det möjliggör för fler människor att nyttja hushållstjänster och ökar valfriheten. Åtskilliga arbetstillfällen kan skapas. Den "svarta" sektor som finns inom området kan övergå i en "vit" och arbetstagarna införlivas i trygghetssystemen. Begreppet hushållstjänster omfattar tjänster som utförs i hemmet som tvätt, städning, omsorg och trädgårdsskötsel. Avdraget bör införas från januari 2000. I EU diskuteras förslag om lägre momsskattesats för delar av tjänstesektorn. Det är en inriktning Centerpartiet långsiktigt verkar för.

Valfrihet och mångfald i boendet är grundpelare i bostadspolitiken. Centerpartiet arbetar för en ökad neutralitet mellan boendeformerna och långsiktigt lägre boendekostnader. Fastighetsskatten bör sänkas. Det är särskilt viktigt för fastboende i attraktiva områden för fritidsboende. Det måste betecknas som orimligt att fiskare, hantverkare, pensionärer m.fl. tvingas flytta på grund av att deras hus ligger i ett attraktivt fritidshusläge. Det skulle leda till att dessa områden inom kort skulle bestå enbart av fastigheter som ägs av

fritidsboende. Det skulle i sin tur utarma den offentliga servicen, landskapsbilden och kulturen i sådana områden av landet. Frågeställningen behandlas nu av Fastighetsbeskattningskommittén vars ställningstagande redovisas under maj månad. Det är utomordentligt viktigt att förslag läggs fram under hösten med sikte på retroaktiv lättnad även för 1998.

Det framtida energiskattesystemet anpassas till den överenskommelse som finns om övergång till ett hållbart energisystem. Genom att skatteväxla på det sätt som Centerpartiet föreslår kan skatterna på arbete sänkas och skatterna på sådant som är skadligt för miljön höjas. Kärnkraften orsakar kostnader historiskt, i nutid och i framtid. Som ett led i påskyndandet av energiomställningen bör produktionen beskattas i högre mån. Vi föreslår en höjning av produktionsskatten på el från kärnkraft med 1 öre per kWh från år 2000 och därefter en årlig ökning. Kväveoxidutsläppen har stadigt ökat. En kväveoxidskatt bör tas ut med 10 kr per kg NO_x för pannor med en större effekt än 5 MW och med en nyttiggjord energiproduktion större än 20 GWh. Centerpartiet föreslår att den fastighetsskatt på äldre vattenkraft som regeringen sänkte förra året återinförs. Motivet till sänkningen var att den gynnade den elintensiva industrin, men det saknas belägg för att så skulle vara fallet. Vi föreslår att en miljöskatt på flyg införs med ett belopp per passagerare och resa, vilket innebär att de största flygplanen med flest resenärer får bära de största kostnaderna. Detta är fullt rimligt med tanke på att flygplatserna har dimensionerats för dessa plan.

Vidare avser Centerpartiet – i första hand inom ramen för de fortsatta skatteöverläggningarna – att verka för att ytterligare förändringar genomförs när det finns ett utrymme för dem. Förmögenhetsskatten bör fasas ut ur det svenska skattesystemet. I ett första steg bör sambeskattningen avskaffas och därefter bör en utfasning i två steg genomföras. Det tillfälliga ROT-avdraget med skatteavdrag för reparation och om- och tillbyggnad av bostäder har varit framgångsrikt och det är nu dags att gå vidare med ett permanent ROT-avdrag kopplat till en schablonintäkt.

Centerpartiet har varit pådrivande för att sänka ägarbeskattningen för de onoterade bolagen. Dubbelbeskattningen av dessa bolag har lindrats och det positiva räntefördelningsunderlaget har höjts. Kommandit- och handelsbolagen bör få en motsvarighet till den lönesummeanknutna nedsättningen genom att en större del av det egna kapitalet får tas ut skattefritt. Dubbelbeskattningen bör enligt vår mening avskaffas på sikt. Den särskilda löneskatten på avsättning till anställdas vinstandelsstiftelser bör avskaffas.

Det är bra att regeringen kommer att tillsätta en utredning om de s.k. 3:12-reglerna. Enligt vår mening bör begränsningsbeloppet vid beräkning av lönesummeunderlag sänkas från tio basbelopp till fem basbelopp.

Med det anförda tillstyrker vi motion Fi16 (c) yrkandena 9, 13, 15–17, 19, 21 och 22. Härigenom tillgodoses delvis motionerna Fi14 (m) yrkandena 7 och 8, Fi15 (kd) yrkande 7, Fi17 (fp) yrkandena 12 och 13, Fi27 (fp, m, kd, c) yrkandena 1–3, 5, 7 och 8 och Fi31 (m) yrkande 4. Vi avstyrker propositionen i denna del och övriga motionsyrkanden.

Johan Pehrson (fp) anför:

Sverige behöver mest av allt jobb och tillväxt. När skatterna, som i dag, är för höga på bl.a. arbete innebär det att jobb inte kommer till, att svartjobben ökar och att utbildning inte lönar sig. Effekten av detta blir i förlängningen mindre resurser till alla, den offentliga sektorn i allmänhet och ännu tuffare marginaler för dem som har det som allra kämpigast i synnerhet. Skattepolitiken måste därför successivt läggas om för att så långt möjligt underlätta för fler människor att få ett arbete, tjäna egna pengar och därmed själva ta makten över sina liv.

Folkpartiet anser det motiverat med skatt av tre skäl, för att betala för den offentliga verksamheten, för att kunna fördela resurser mer jämlikt och för att minska produktion och konsumtion av sådant som har negativa externa effekter. Skatter behövs för att finansiera genuint gemensamma nyttigheter som ingen annan än den offentliga kan eller bör svara för. Det gäller sådant som rättsväsende, försvar, grundforskning och sådana sociala åtaganden där marknadslösningar inte är möjliga eller lämpliga, t.ex. när det gäller stöd till människor med funktionshinder. För att skapa ett samhälle där alla människor har chansen att växa krävs skatteinkomster för att betala för såväl generella barnbidrag, tillräckligt med personal i äldreården som pensionstillskott.

En liberal skatte- och utgiftspolitik är väsensskild från en socialistisk. Skatter skall inte tas ut med en krona mer än nödvändigt, och vad Sverige verkligen behöver är fler skattebetalare, inte fler skatter. Samtidigt är vi starkt medvetna om att drastiska förändringar från det nuvarande högskattesamhället inte är möjliga utan hänsynstagande till samhällsekonomisk stabilitet och till att människor planerat sitt liv och sin vardag till nuvarande skatte- och utgiftssystem även då detta inte är hållbart i längden. Förändringar måste därför ske med sådana hänsynstaganden.

Att skapa större egna marginaler för människor ger dessa större möjlighet att bestämma själva, och vi tycker därför det är viktigt att kommande statsfinansiella utrymmen framför allt används för att sänka skatter mer än att öka de offentliga utgifterna.

Folkpartiet vill ha en återgång till principerna i 1990/91 års skattereform. Som vi redovisat tidigare måste denna återgång ske stegvis. Vi prioriterar de skattesänkningar som har störst effekt på tillväxt och sysselsättning.

I det följande redovisas främst de skattesänkningar som prioriteras på grund av deras effekt på sysselsättning och tillväxt. De finansieras med utgiftsbegränsningar.

Värnskatten bör slopas. Den tjänar endast till att på marginalen minska utbytet av arbete, studier och allmän förkovran. Dess anhängare har på intet sätt kunnat visa att den leder till ett rättvisare samhälle eller större acceptans av nödvändiga besparingar. Värnskatten slopas fr.o.m. år 2000.

Dubbelbeskattningen av aktieutdelning bör avskaffas. Först beskattas vinsten i företaget, sedan en gång till hos ägaren. Detta är främst en skatt riktad mot enskilda smärre aktieägare och företagsägare som expanderar. De stora in-

stitutionerna är undantagna medan alla de nästan 5 miljoner individer som äger aktier främst via aktiefonder drabbas. Man kan inte undgå intrycket att syftet är att hindra människor att skaffa sig en liten buffert mot oförutsedda händelser. Dubbelbeskattningen av aktieutdelning avskaffas under mandatperioden.

Folkpartiet vill införa ett system med kompetenskonton som brukar uttryckas som ett "friår mitt i livet" för att kunna studera, starta ett eget företag eller liknande. Man bör kunna ta ut av pensionssparande i förväg för sådana ändamål. Ett steg på vägen mot att göra detta möjligt är att höja avdragsrätten för pensionssparande, från för närvarande ett halvt basbelopp till ett och ett halvt basbelopp.

Förmögenhetsskatten drabbar ägare av mindre och medelstora företag eller personer som t.ex. äger ett småhus i ett område med höga taxeringsvärden och som amorterat ned lånen. Förmögenhetsskatten bör avskaffas. Ett första steg är att höja fribeloppet, att avskaffa sambeskattningen och att sänka den andel av aktiers marknadsvärde som skall beskattas. Hänsyn tas därmed till den större risk som aktier innebär. På tre fyra års sikt skall förmögenhetsskatten avskaffas.

100 miljoner kronor avsätts för en lättnad i fastighetsskatten för dem som är bofasta i attraktiva fritidsområden.

Vi föreslår att ett förvärvsavdrag införs redan år 2000. Härigenom löser vi frågan om avgiftsväxling i det nya pensionssystemet, samt har metoden för fortsatta allmänna inkomstskattesänkningar klar. Med en avgiftshöjning som ger 8 miljarder kronor, regeringens skattereduktion om 3 miljarder kronor och ytterligare 3 miljarder kronor finansierat med besparingar uppgår utrymmet för ett förvärvsavdrag till 14 miljarder kronor första året. Detta ger ett förvärvsavdrag om ca 5,5 % av inkomsten mot kommunalskatten. Vid en taxerad inkomst på t.ex. 200 000 kr om året betyder det ett avdrag på 11 000 kr.

För att få större fart på sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn vill Folkpartiet genomföra en skattesänkning på hushållstjänster så att en ny vit marknad kan etableras. De möjligheter som i dag finns att köpa tjänster är förbehållet de rika eller dem som köper svarta tjänster. En skattesänkning enligt vårt förslag skulle göra svart till vitt och skapa nya jobb. Det kortsiktiga skattebortfallet kan beräknas till ca 1 miljard kronor.

Sammantaget räknar vi med finansierade skattesänkningar direkt inriktade på jobb och tillväxt på drygt 20 miljarder kronor vid mandatperiodens slut. Denna skattesänkning motsvarar ca 2 % av det offentligas totala skatteintäkter.

Ytterligare förbättringar genomförs om utrymme finns. Om regeringens kalkyler håller och överskotten blir i enlighet med prognoserna kan förvärvsavdraget höjas till 8,5 % år 2001 vilket betyder 17 000 kr i avdrag och till ca 12,5 % år 2002 vilket betyder 25 000 kr i avdrag. Vidare höjs brytpunkten för den statliga inkomstskatten till en nivå som gör att endast 15 % betalar statlig inkomstskatt och därefter till sju och ett halvt basbelopp så att den

statliga inkomstskatten inträder då de obligatoriska försäkringsavgifterna upphör. Även på kapitalbeskattningssidan genomförs ytterligare sänkningar, framför allt i form av minskad reavinstbeskattning. Folkpartiet siktar på en återgång till halverad reavinstskatt på kapitalinkomster.

Det behövs ett myller av små företag som startar, lever och frodas och växer. Trots att det tycks råda stor enighet över partigränserna om att det behöver bli enklare att starta och driva företag i Sverige har inget av vikt skett för att förbättra villkoren för företagarna under mandatperioden. Livet måste bli enklare för den som vill bli eller är företagare.

Vi anser att alla som vill skall kunna få ut en F-skattsedel för att kunna bedriva verksamhet i egen regi, givetvis under förutsättning att man inte har näringsförbud, skatteskulder sedan tidigare eller på annat sätt befinner sig i en sådan situation att F-skattsedeln omedelbart skulle återkallas. Vidare bör företagen slippa debiteringen av preliminär skatt och i stället få betala in skatten i förhållande till faktiskt intjänad inkomst för månaden som gått. Enmans- och fåmansföretag bör få en förenklad blankett där företagaren redovisar totala inkomster, löner och avgifter och en schablon för kostnader. Schablonavdraget skall täcka det som en modern tjänsteföretagare kan tänkas behöva: mobiltelefon, porto, resor, papper och pennor. Schablonavdraget bör därför vara en viss del av omsättningen upp t.o.m. förslagsvis 50 000 kr per år. Företagarna bör åter få en möjlighet att betala in skatt på förfallodagen. Skattetillägg för periodiseringsfel i momsredovisningen bör slopas. Servicecheckar som gör det enkelt att anlita andra för arbete bör införas. Ytterligare förslag som Folkpartiet verkar för är en möjlighet att få uppskov med bolagsskatten så länge pengarna inte tas ur företaget, slopade sociala avgifter på vinstandelar och generösare och enklare avdragsregler för företagare med hemmet som arbetsplats.

Med det anförda tillstyrker vi motion Fi17 (fp) yrkandena 12 och 13. Härigenom tillgodoses delvis motionerna Fi14 (m) yrkandena 7 och 8, Fi15 (kd) yrkande 7, Fi16 (c) yrkandena 19 och 22, Fi27 (fp, m, kd, c) yrkandena 1–3, 5, 7 och 8 och Fi31 (m) yrkande 4. Vi avstyrker propositionen i denna del och övriga motionsyrkanden.

5. Det fasta beloppet – c

Rolf Kenneryd (c) anför:

Centerpartiet anslår 1 250 miljoner kronor till kommunerna för ökade satsningar på vård, skola och omsorg under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna och avvisar därför regeringens förslag om att en del av den statliga inkomstskatten skall anses utgöra kommunal inkomstskatt.

Jag tillstyrker motion Fi16 yrkande 10.

6. Sänkt fastighetsskatt på bostadshyreshus – m

Carl Fredrik Graf, Carl Erik Hedlund, Marietta de Pourbaix-Lundin och Catharina Hagen (alla m) anför:

Vi har föreslagit att fastighetsskatten på bostäder sänks till 1,2 % år 2000, till 1,1 % år 2001 och till 1,0 % år 2002. Vi har dessutom föreslagit att orimliga regionala skillnader vid fastighetsbeskattningen lindras genom att endast hälften av markvärdet beskattas fr.o.m. år 2000. En ytterligare åtgärd som vi vill vidta är att införa ett tak för den del av markvärdet som beskattas.

Mot bakgrund av att vi lagt fram förslag om skattesänkningar som går längre än regeringens tillfälliga skattesänkning för bostadshyreshus avstyrker vi detta. Vi avstyrker således propositionen yrkande 27.

7. Sänkt fastighetsskatt på bostadshyreshus – kd

Holger Gustafsson och Kenneth Lantz (båda kd) anför:

Fastighetskatten plågar många, inte minst folk med låga inkomster, och ger på grund av sin utformning orimliga effekter.

Regeringens förslag om en fortsatt tillfällig nedsättning av fastighetskatten för bostadshyreshus är inte långsiktigt.

Kristdemokraterna föreslår att fastighetsskatten på bostäder sänks till 1,4 % och att skatten endast beräknas på en tredjedel av det markvärde som överstiger 150 000 kr. På så sätt försvinner de orimliga effekter som exempelvis drabbat folk i skärgårdsområden. Förändringen genomförs redan fr.o.m. år 2000.

Med det anförda tillstyrker vi motion Fi16 yrkande 6 och avstyrker propositionen yrkande 27.

8. Sänkt fastighetsskatt på bostadshyreshus – c

Rolf Kenneryd (c) anför:

Valfrihet och mångfald i boendet är grundpelare i bostadspolitiken. Centerpartiet arbetar för en ökad neutralitet mellan boendeformerna och långsiktigt lägre boendekostnader. Det förbättrade ekonomiska läget har inneburit mer än en halvering av räntorna. Detta har hyresgästerna ännu inte fått till del av. Regeringens förslag om en förlängning av den tillfälliga sänkningen av fastighetsskatten är alltför kortsiktigt och ger inte heller önskad effekt för hyresgästerna. Det är orealistiskt att räkna med att fastighetsägarna kommer att sänka hyran under kort tid för att sedan åter höja den. Sådana svängningar är inte heller önskvärda då de försvårar hushållens planering av privatekonomin. Vi avvisar därför regeringens förslag. Inriktningen bör enligt vår mening vara mot åtgärder som leder till stabilt och långsiktigt lägre boendekostnader. Den parlamentariskt sammansatta Fastighetsbeskattningskommittén gör även en allmän översyn av fastighetsskatten. Centerpartiet deltar konstruktivt i utredningens arbete.

Centerpartiet har varit särskilt ihärdigt när det gäller att hitta lättnader för dem som drabbats särskilt hårt av höjda taxeringsvärden vid förra taxeringstillfället, nämligen fastboende i attraktiva skärgårdsområden och andra fritidshustäta områden. Det måste betecknas som orimligt att fiskare, hantverkare, pensionärer m.fl. tvingas flytta på grund av att deras hus ligger i ett attraktivt fritidshusläge. Det skulle leda till att dessa områden inom kort

skulle bestå enbart av fastigheter som ägs av fritidsboende. Det skulle i sin tur utarma den offentliga servicen, landskapsbilden och kulturen i sådana områden av landet. Frågeställningen behandlas nu av Fastighetsbeskattningskommittén, vars ställningstagande redovisas under maj månad. Det är utomordentligt viktigt att förslag läggs fram under hösten med sikte på en retroaktiv lättnad även för 1998. Detta bör ges regeringen till känna.

Jag tillstyrker med det anförda motion Fi16 yrkande 18 och avstyrker propositionen yrkande 27.

9. Reavinstbeskattning av fastigheter – m, kd, c

Holger Gustafsson (kd), Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Kenneth Lantz (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Rolf Kenneryd (c) och Catharina Hagen (m) anför:

För den som har innehaft en fastighet under lång tid kan det vara mycket svårt och ibland så gott som omöjligt att fastställa en korrekt beräknad vinst. Genom särskilda övergångsbestämmelser med schabloniserade anskaffningsvärden och möjligheter till uppräkningskostnaden har konsekvenserna av reglernas komplexitet varit förhållandevis rimliga, även vid långa fastighetsinnehav. Övergångsreglerna upphör emellertid att gälla med 1999 års utgång.

Om övergångsreglerna inte ersätts med något annat regelsystem kommer svårigheterna för de skattskyldiga att redovisa en korrekt reavinstberäkning att öka markant. Säljarna kan tvingas lämna en redogörelse för investeringar, värdeminskningssavdrag m.m. för en tidsperiod om ca 50 år. Motsvarande svårigheter uppkommer för skattemyndigheten att kontrollera lämnade deklARATIONER med hänsyn till att myndigheten saknar relevanta registeruppgifter. Detta leder till en stor rättsosäkerhet och godtycke i beskattningen där de fåtal skattskyldiga som behärskar de gällande reglerna får en högre beskattning än de som omedvetet eller medvetet lämnar felaktiga deklARATIONER. Det är angeläget att skattesituationen för de många gamla fastighetsinnehav som i dag kan utnyttja övergångsregeln men som efter 1999 är nödsakade att försöka räkna fram den nominella reavinsten klarläggs.

Redan våren 1998 uppmärksammade skatteutskottet regeringen på att det krävs besked om vad som skall hända efter det att övergångsregeln löper ut den 31 december 1999. Efter ytterligare påstötningar klargör regeringen nu i vårpropositionen till sist att man inte har för avsikt att vidta någon åtgärd och aviserar en mindre förändring som innebär att det s.k. stickåret flyttas framåt i tiden. Vi anser att detta är otillräckligt.

Regeringens intentioner att flytta fram det s.k. stickåret från 1952 till "ett år kring 1980" gör dessutom att ännu fler fastighetsägare än tidigare hamnar i ett osäkert läge. Den nuvarande övergångsregeln ger möjlighet att antingen välja 150 % av 1952 års taxeringsvärde eller den faktiskt erlagda köpeskillingen vid förvärvstillfället plus uppräkningskostnader för nedlagda förbättringskostnader efter 1952. Om övergångsregeln slopas och stickåret flyttas fram till omkring 1980 leder det till att de fastighetsägare som gjort förbättringar dessförinnan ej kan räkna med dessa.

Vi föreslår, mot bakgrund av de svårigheter som uppkommer vid generationsskiftet av bostäder och familjeföretag, att de nuvarande övergångsreglerna förlängs och att en utredning tillsätts för att se över och lägga fram förslag om nya reavinstregler som kan gälla permanent.

Vi ställer oss bakom de aktuella motionsyrkandena.

10. Fåmansföretag och generationsskiftet – m, kd

Holger Gustafsson (kd), Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Kenneth Lantz (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m) och Catharina Hagen (m) anför:

Vi anser att det är angeläget att diskriminerande särregler för fåmansföretag elimineras.

Bestämmelserna om beskattning av fåmansföretagares utdelning (3:12-reglerna) måste ges en rimligare utformning. I dag beskattas all utdelning över en viss nivå som arbetsinkomst. På detta sätt begränsas möjligheterna att bedriva högavkastande verksamhet i små företag. Vi anser att reglerna bör förändras och en utgångspunkt bör vara att delägare som redovisar en rimlig arbetsinkomst skall ha rätt att betrakta övrig avkastning som utdelning.

Arvs- och gåvoskatten försvårar och fördyrar generationsskiftet i familjeägda företag. Genom att medel för att betala skatten i allmänhet måste tas ur företaget försvagas detta finansiellt av arvsskiftet. Konsekvenserna blir särskilt allvarliga för mindre och medelstora familjeföretag.

Vi anser att det är viktigt att den aviserade översynen av 3:12-reglerna och problemen kring fåmansföretagens generationsskiftet bedrivs skyndsamt och att målet bör vara att regeringen återkommer med ett förslag under hösten. Det anförda bör riksdagen med anledning av de nu aktuella motionerna som sin mening ge regeringen till känna.

11. Elbilar, elhybridbilar och bilar som drivs med alternativa bränslen – m, fp

Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Johan Pehrson (fp) och Catharina Hagen (m) anför:

Regeringen avser att senare återkomma med förslag om nedsättning av förmånsvärdet för elbilar, elhybridbilar och bilar som drivs med alternativa bränslen. Arbetet är inriktat på att nedsättningen skall gälla fr.o.m. inkomståret 1999.

Vi menar att en lagändring med denna inriktning är viktig för att öka intresset för miljövänliga bilar och att det är uppenbart att regeringens avsiktsförklaring inte är tillräcklig för att påverka försäljningen av miljövänliga bilar under 1999. Det hjälper inte att regeringen säger sig ha för avsikt att ändra reglerna retroaktivt.

Här krävs klara besked om försäljningen skall komma i gång. Riksdagen bör redan nu besluta att förmånsvärdet inte skall vara högre för en elbil,

elhybridbil eller en bil som drivs med alternativt bränsle än motsvarande förmånsvärde för en bensindriven bil.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om den lagändring som är nödvändig och tillstyrker således motion Fi31 yrkande 5. Härigenom tillgodoses även motion Fi30.

1998/99:FiU20
Bilaga 4

12. Biodrivmedel – m, kd, c

Holger Gustafsson (kd), Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Kenneth Lantz (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Rolf Kenneryd (c) och Catharina Hagen (m) anför:

Införande av biodrivmedel är ett viktigt led i att minska de klimatförändrande gaserna och miljöanpassa transportsystemet. Regeringen har i flera propositioner uttalat ambitionen att biodrivmedel skall vara skattebefriade under fem + tre + tre år. Branschen och kommunerna har tagit fasta på detta och har påbörjat en produktion och introduktion av dessa miljöanpassade drivmedel. Runt om i Sverige pågår ett arbete med att förverkliga de högt ställda målen att bli fossilbränslefria kommuner.

Regeringen, Miljöpartiet och Vänstern sviker nu samtliga som har trott på tidigare utfästelser. En uthållig satsning på drivmedel förutsätter skattebefrielse under en längre period. Regeringen lägger en död hand över en bransch som vill förverkliga samhällets miljömål och ger därmed helt fel signaler till branschen. Vi anser att riksdagen måste avvisa regeringens bedömning att skatt skall tas ut på biodrivmedel från år 2004. Skattebefrielsen måste gälla i enlighet med tidigare gjorda utfästelser, dvs. elva år.

Regeringen skriver att man avser att lämna in en ansökan till kommissionen för att kunna medge skattebefrielse för biodrivmedel. Andra länder som har satsat på biodrivmedel tillämpar möjligheten till undantag för pilotanläggningar. Regeringens initiativ skapar stor osäkerhet och är inte seriöst, när man samtidigt aviserar ett borttagande av skattebefrielsen. Så sent som hösten 1998 lovade regeringen branschen att inte göra en sådan framställan till EG-kommissionen.

Vi anser att riksdagen bör ge regeringen till känna att biodrivmedel också fortsättningsvis skall vara skattebefriade och att någon särskild framställan till EU om detta inte bör aktualiseras.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi31 yrkande 3, Fi15 yrkande 8, Fi16 yrkande 14 och Fi34.

13. Jordbrukets energibeskattnings – m, kd, c

Holger Gustafsson (kd), Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Kenneth Lantz (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Rolf Kenneryd (c) och Catharina Hagen (m) anför:

Sveriges bönder bär på en ”ryggsäck” av betydligt högre skatter och avgifter än kollegerna inom EU. Sveriges bönder betalar dessutom en högre skatt på el och eldningsolja än annan tillverkningsindustri.

De förväntningar som fanns på att regeringen i vårpropositionen skulle föreslå ett borttagande av jordbrukets särskatter har kommit på skam. Det enda som regeringen och dess samarbetspartier, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, förmår är allmänna resonemang.

Vi är beredda att omgående minska belastningen på det svenska jordbruket med drygt 1,4 miljarder kronor per år för att förstärka dess internationella konkurrenskraft. Redan från år 2000 bör hela "ryggsäcken" lyftas av.

Våra förslag innebär bl.a. att jordbrukets elkraft och eldningsolja skall beskattas som inom industrin och att jordbrukarna slipper den extra belastning som dieselskatten utgör.

Vi anser att regeringen bör återkomma med ett skyndsamt förslag som innebär att jordbrukets "ryggsäck" lyfts av redan fr.o.m. år 2000.

Med det anförda tillgodoses i allt väsentligt de nu aktuella motionerna.

14. Utgiftsområde 3 – m

Carl Fredrik Graf, Carl Erik Hedlund, Marietta de Pourbaix-Lundin och Catharina Hagen (alla m) anför:

Smugglingen av cigaretter har ökat kraftigt trots den skattesänkning som riksdagen fattat beslut om. För att stärka gränsskyddet bör utgiftsområdet tillföras ytterligare 50 miljoner kronor under vart och ett av åren 2000–2002.

Vi tillstyrker motion Fi14 yrkande 5.

15. Utgiftsområde 3 – kd

Holger Gustafsson och Kenneth Lantz (båda kd) anför:

Kristdemokraterna gör bedömningen att utgiftsområde 3 bör tilldelas större resurser än regeringen föreslagit.

Vi anser att den svarta marknaden har en skadlig omfattning i Sverige. Ett flertal studier och utredningar bekräftar detta. Den svarta sektorn snedvrider konkurrensen mellan företag och förändrar affärsmoralen på ett negativt sätt. I syfte att hålla tillbaka den svarta sektorn måste skattekontrollen effektiviseras ytterligare. Därför vill vi anslå 200 miljoner kronor mer per år än regeringen för ökad skattekontroll. Det handlar dels om att öka beskattningens effektivitet, dvs. förhållandet mellan debiterad skatt och rätt skatt, dels uppbördseffektiviteten, dvs. förhållandet mellan debiterad skatt och faktiskt inbetald skatt. Tidigare erfarenheter visar att satsningar på detta område ger minst sex gånger pengarna tillbaka.

EG:s regelverk inom tullens område är i huvudsak genomfört. Ett ökat samarbete mellan medlemsländerna för att minska smuggling och annan ekonomisk brottslighet kräver ökade resurser.

Kristdemokraterna anser att anslaget till Tullverket skall ökas med 80 miljoner kronor per år, utöver vad regeringen föreslagit, för att förstärka kontroll och spaning av illegal införsel av bl.a. narkotika, vapen, alkohol, tobak och övriga skattepliktiga varor.

Ramen för utgiftsområdet bör därför sammantaget utökas med 280 miljoner kronor åren 2000–2002. Vi tillstyrker således motion Fi15 yrkande 4.

16. Utgiftsområde 3 – c

1998/99:FiU20

Bilaga 4

Rolf Kenneryd (c) anför:

Införseln av narkotika och andra droger till Sverige har ökat i omfattning. Tullen behöver stärkta resurser för att kunna sköta bevakning och omhändertagande av smuggelvaror. Användandet av s.k. narkotikahundar i tullarbetet är ett av de bästa sätten att snabbt hitta gömda droger. Vi anser att utgiftsramen bör höjas med 10 miljoner kronor för att ge tullmyndigheterna möjlighet att skaffa fler narkotikahundar.

En mycket stor summa pengar undanhålls varje år de svenska skattemyndigheterna. Detta är till stor nackdel för statsfinanserna och den allmänna skattemoralen. Skatteförvaltningen bör intensifiera arbetet för att få in de undanhållna skatterna. Detta bör dock kunna ske genom effektiviseringar inom anslagsramarna.

Jag tillstyrker motion Fi16 yrkande 23 om en höjning av utgiftsramen för utgiftsområde 3 med 10 miljoner kronor åren 2000–2002.

17. Utgiftsområde 3 – fp

Johan Pehrson (fp) anför:

Folkpartiet föreslår att skattemyndigheternas resurser förstärks för att verksamheten skall bli effektivare och dra in mer skatteintäkter. Förstärkningen bör uppgå till 150 miljoner kronor.

Jag tillstyrker motion Fi17 yrkande 4 om en höjning av utgiftsramen för utgiftsområde 3 med 150 miljoner kronor åren 2000–2002.

Särskilt yttrande

Taxeringsvärden och underlag för fastighetsskatt år 2000 – c

Rolf Kenneryd (c) anför:

Regeringen aviserar att de nu frysta taxeringsvärdena för småhus kommer att anpassas till de nya marknadsvärdena år 2001. Om och när så sker är det enligt min mening absolut nödvändigt att skattesatsen sänks i minst motsvarande mån.

Det går att leva med höjda taxeringsvärden, men inte med höjda fastighets-skatter !!!

Vårpropositionen

Till finansutskottet

Inledning

Finansutskottet har berett samtliga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 1998/99:100 1999 års ekonomiska vårproposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken, utgiftstak m.m. jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1998/99:Fi14–Fi36.

Utskottet avgränsar sitt yttrande till att avse frågor som rör utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Tilläggsbudgeten för år 1999 i de delar som berör justitieutskottet behandlas i ett separat yttrande (1998/99:JuU4y).

I propositionens yrkande 4 föreslår regeringen att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinjer för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.2).

I motion 1998/99:Fi14 av Carl Bildt m.fl. (m) yrkande 5 föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 i enlighet med vad i motionen anförs som riktlinje för budgetarbetet.

I motion 1998/99: Fi15 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 4 föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 9.1).

I motion 1998/99:Fi16 av Lennart Daléus m.fl. (c) yrkande 23 föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområdena 1–27 för åren 2000–2002 som riktlinjer för regeringens arbete i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1998/99:Fi17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 4 föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som redovisas i motionen som riktlinjer för regeringens budgetarbete (tabell A).

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Propositionen

I propositionen lägger regeringen fram förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken. Förslag lämnas till utgiftstak för staten år 2002 samt ett mål för det finansiella sparandet i offentlig sektor på 2,0 % av BNP år 2002. Regeringen aviserar inom ramen för budgetmålen en politik för arbete och utbildning. Regeringen redovisar även sin bedömning av kommunsektorns ekonomiska utveckling m.m. samt lämnar förslag till tilläggsbudget för budgetåret 1999.

Regeringen föreslår ett utgiftstak för staten på 810 miljarder kronor år 2002.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet omfattar bl.a. polisväsendet, åklagarväsendet, kriminalvården, exekutionsväsendet, Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och Brottsoffermyndigheten. De totala utgifterna för området uppgår för innevarande år till omkring 22 miljarder kronor. Härav avser utgifterna för polisväsendet drygt hälften.

Riksdagen godkände i sitt budgetbeslut hösten 1998 den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000 och 2001 som riktlinjer för regeringens budgetarbete (se bet. 1998/99:FiU1 s. 163 och 227). Utgiftsområde 4 bestämdes därvid preliminärt till 22 175 miljoner kronor för år 2000 och 22 567 miljoner kronor för år 2001.

För år 2002 föreslår regeringen nu en utgiftsram på 22 707 miljoner kronor. Samtidigt revideras de tidigare besluten avseende budgetåren 2000 och 2001. För år 2000 föreslås en sänkning med 32 miljoner kronor och för 2001 föreslås en sänkning med 190 miljoner kronor. I propositionen anges att förslaget innebär att rättsväsendet tillförs 150 miljoner kronor från år 2000.

Tidigare anslagsbeslut för innevarande budgetår, tidigare preliminära rambeslut för åren 2000 och 2001 och preliminära ramförslag för åren 2000–2002 i den nu aktuella propositionen framgår av nedanstående tabell. Beloppen avser miljoner kronor.

	1999	2000	2001	2002
Anslag	21 919			
Preliminärt rambeslut (1998/99:FiU1)		22 175	22 567	
Preliminärt ramförslag (prop. 1998/99:100)		22 143	22 377	22 707

Utgiftsramen

I propositionen föreslår regeringen alltså preliminära utgiftsramar för åren 2000–2002. Dessa skall ligga till grund för regeringens budgetarbete. I fyra motioner föreslås ändringar av utgiftsramen avseende utgiftsområde 4. Regeringens förslag och ändringsförslagen framgår av nedanstående tabell. Beloppen avser miljoner kronor.

	2000	2001	2002
Regeringens förslag	22 143	22 377	22 707
Ändringsförslag:			
Fi14 yrkande 5 (m)	+482	+830	+700
Fi15 yrkande 4 (kd)	+230	+200	+110
Fi16 yrkande 23 (c)	+65	+65	+65
Fi17 yrkande 4 (fp)	+82	+112	+162

Regeringens förslag innebär alltså en sänkning av ramen. Utskottet har inhämtat att bakgrunden till detta är att man i den beräkning som låg till grund för budgetpropositionen för innevarande år räknat med en pris- och löneomräkning på totalt 406 miljoner kronor. Motsvarande belopp beräknas nu i stället till 224 miljoner kronor. Av denna skillnad på 182 miljoner kronor föreslår regeringen att 150 miljoner kronor används för en fortsatt modernisering av rättsväsendet. En viktig fråga i det sammanhanget är, inte minst när det gäller arbetet inom åklagarväsendet, att utveckla bekämpningen av ekonomisk brottslighet, inklusive miljöbrott. Vidare anför regeringen att utvecklingen av de allmänna advokatbyråerna medför engångsvisa kostnader för domstolsväsendet.

I propositionen sägs såvitt gäller åren 2001 och 2002 att regeringen avser att återkomma till riksdagen när det gäller de medel som behövs för att fullfölja statsmakternas intentioner i fråga om utvecklingen av rättsväsendet.

Förslaget avseende år 2002 är beräknat med utgångspunkt i förslaget för år 2001 med justering enligt relevanta prisindex.

I motion Fi14 (m) begärs ökningsar av ramen för utgiftsområdet med 482, 830 respektive 700 miljoner kronor för budgetåren 2000–2002. I motionen anför bl.a. att senare års besparingar har lett till ett uppdämt behov av personalförstärkning inom polisen, åklagarväsendet, domstolsväsendet och kriminalvården. Vidare anför att ökad effektivitet i ekobrottsbekämpningen förutsätter mer resurser till Ekobrottsmyndigheten.

I motion Fi15 (kd) begärs förstärkningar av utgiftsområdet med 230, 200 respektive 110 miljoner kronor. Motionärerna anser att polispersonalen bör avlastas i sitt arbete genom att administrativ personal anställs. Vidare vill motionärerna satsa på den nationella insatsstyrkan och på ungdomsrotlar inom åklagarväsendet. Domstolsväsendet bör få mer resurser för att färdigberedda mål skall kunna avgöras. Också kriminalvården och BRÅ bör förstärkas.

I motion Fi16 (c) föreslås att utgiftsområdet förstärks med 65 miljoner kronor under vart och ett av de tre aktuella åren. Motionärerna vill med höjningen ge polisen möjlighet att vara närvarande i alla kommuner. Vidare vill motionärerna stärka åklagarorganisationen, främst vad gäller ekobrott och miljöbrott.

I motion Fi17 (fp) begärs att ramen för utgiftsområdet höjs med 82, 112 respektive 162 miljoner kronor för budgetåren 2000–2002. Motionärerna menar bl.a. att fler poliser bör kunna utbildas. Vidare bör satsningar göras på åklagarorganisationen, Brottsoffermyndigheten och rättshjälpen.

1998/99:FiU20
Bilaga 5

Överväganden

Riksdagen har tidigare fastställt utgiftstaket för staten för budgetåren 2000 och 2001 till 761 respektive 786 miljarder kronor. I detta ärende begär regeringen att ett utgiftstak om 810 miljarder kronor skall fastställas för år 2002. Samtidigt begärs att riksdagen skall fastställa den preliminära fördelningen på utgiftsområden för åren 2000–2002. Den preliminära fördelningen skall tjäna som riktlinjer för regeringens budgetarbete. Justitieutskottet har alltså att yttra sig till finansutskottet över storleken på den utgiftsram som föreslås för utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Finansutskottet kommer efter att ha inhämtat yttranden från samtliga berörda utskott att göra en samlad bedömning och lägga fram ett förslag för riksdagen.

I ärendet föreligger fyra motionsyrkanden som alla avser höjningar av ramen för rättsväsendet. Även regeringens förslag innebär en förstärkning.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen hösten 1998 beräknades utgiftsområdets ram till 22 175 miljoner kronor för år 2000 och till 22 567 miljoner kronor för år 2001. De nu framlagda förslagen understiger dessa belopp med 32 respektive 190 miljoner kronor. I de sålunda reviderade beloppen har räknats med den satsning om 150 miljoner kronor som regeringen talar om för år 2000.

Utskottet kan konstatera att liknande differenser förelåg vid behandlingen av den ekonomiska vårpropositionen förra året. De skillnader som då var aktuella berodde enligt vad utskottet inhämtat från Finansdepartementet på att olika schabloner använts vid beräkningen av pris- och löneomräkningen. Ett arbete pågick inom departementet för att se över hur en bättre överensstämmelse skulle kunna uppnås mellan beräkningarna. Utskottet välkomnade det initiativet.

Enligt vad utskottet inhämtat är det alltså så att olika beräkningsmetoder används vid de olika tillfällena.

Utskottet kan visserligen anta att den beräkning som ligger till grund för ramen avseende år 2000 är säkrare än det antagande som gjordes i budgetpropositionen för år 1999. Utskottet vill emellertid – i likhet med vad som framhållits i samband med behandlingen av vårpropositionen för tidigare år – poängtera att beslutsunderlaget inte är sådant att det är möjligt att ha några mer bestämda synpunkter på det berättigade i några anslagsändringar i nuvarande skede av beredningsprocessen. Detsamma gäller förslaget om preliminär ram för år 2002. Härtill bidrar inte minst det faktum att det i propositionen såvitt avser åren 2001 och 2002 inte lämnas något underlag alls för utskottets ställningstagande och regeringen dessutom anför att den beträffande dessa år avser att återkomma vid ett senare tillfälle. Det bör anmärkas att orsakerna till de sänkta ramarna för åren 2000 och 2001 inte angetts i propositionen.

Utskottet kommer att återkomma till frågan om anslagsförändringar i höst när beslut skall fattas om anslag för budgetåret 2000. Redan nu vill dock utskottet framhålla att det är mycket viktigt att rättsväsendet har tillgång till medel för att kunna lösa sina uppgifter och för att verksamheten skall kunna utvecklas och moderniseras i enlighet med de mål som statsmakterna har ställt upp. Det handlar då inte minst om att öka antalet poliser, säkra närpolisreformen, modernisera domstolsväsendet, effektivisera brottsutredningarna, fullfölja satsningen mot ekonomisk brottslighet, utveckla det internationella samarbetet och att fortsätta att utveckla verksamheten inom kriminalvården.

Vad det nu främst handlar om är emellertid den övergripande prioriteringen mellan utgiftsområden.

Här vill utskottet – också det i likhet med vad som framhållits i tidigare yttranden – understryka att den centrala uppgiften för rättsväsendets myndigheter är att värna den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Detta ger verksamheten inom rättsväsendet en särställning i den statliga verksamheten, och den är en förutsättning för ett fritt och demokratiskt samhälle. Verksamheten är också i princip av sådan karaktär att den är och också fortsättningsvis bör vara en statlig angelägenhet. Allt detta ställer särskilda krav.

I fråga om det framtida medelsbehovet inom rättsväsendet vill utskottet anlägga följande synpunkter.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för innevarande år noterade utskottet att det av redovisningen i propositionen framgick att flera av rättsväsendets myndigheter hade svårt att klara sig på de anslag riksdagen beslutat om. I viss utsträckning var detta också avsikten; vissa anslag hade satts lågt för att en del av det anslagssparande som byggts upp skulle tas i anspråk. Vid ingången av budgetåret 1998 uppgick anslagssparandet till omkring 1,1 miljarder kronor. I budgetpropositionen i höstas räknade regeringen med att merparten av anslagssparandet skulle förbrukas under de kommande tre åren.

Av den höjning av ramen för år 1999 som föreslogs i budgetpropositionen lades merparten på polisen. Utskottet såg ett budgetmässigt orosmoment i det faktum att denna förstärkning kunde komma att leda till en sådan ökning av ärendemängden inom åklagarväsendet, domstolsväsendet och kriminalvården att berörda myndigheter skulle få svårigheter att klara av den trots ett framgångsrikt reformarbete.

Utskottet har i dag inget underlag för att dra någon säker slutsats om hur ärendemängden utvecklats hos de myndigheter som ligger efter polisen i rättskedjan. Såvitt gäller år 2000 får regeringens förslag – som ju innebär en förstärkning med 150 miljoner kronor – anses tillfredsställande. Vad gäller år 2001 och 2002 utgår utskottet från att regeringen i enlighet med sin utfästelse återkommer med en utförlig redovisning av det medelsbehov som föreligger för att fullfölja statsmakternas intentioner i fråga om utvecklingen av rättsväsendet. Utskottet avvaktar med sitt ställningstagande till dess att underlaget föreligger. Här behandlade delar av motionerna Fi14, Fi15, Fi16 och Fi17 bör avstyrkas.

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Göran Norlander (s) och Anita Sidén (m).

Avvikande meningar

1. Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m) anför:

Vi anser att medborgarnas förtroende för rättsstaten måste återupprättas. Senare års besparingar inom rättsväsendet har gjort det allt svårare för staten att skydda medborgarna mot brott. Regeringens förslag om tillskott är enligt vår mening otillräckligt. Såväl polisen som åklagarväsendet, domstolarna och kriminalvården har i dag ett uppdämt behov av personalförstärkning, vidareutbildning och andra kompetenshöjande åtgärder, inte minst inom IT-området. Vi vill också understryka att en ökad effektivitet när det gäller bekämpningen av ekobrott förutsätter mer resurser till Ekobrottsmyndigheten.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att justitieutskottet borde ha uppmanat finansutskottet att föreslå riksdagen att med anledning av motion Fi14 i denna del och med avslag på övriga motioner fastställa utgiftsramarna för rättsväsendet för budgetåren 2000–2002 till ett 482, 830 respektive 700 miljoner kronor högre belopp än regeringen föreslagit.

2. Ingemar Vänerlöv (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Vi har tidigare motsatt oss de nedskärningar som skett inom rättsväsendet och anser att ytterligare resurser nu måste tillföras. Polisen, särskilt närpolisorganisationen, behöver förstärkas för att kunna bekämpa vardagsbrottsligheten. Administrativ personal bör anställas för att avlasta den polisutbildade personalen. När det gäller polisen vill vi också understryka vikten av att den nationella insatsstyrkan mot terrorism ges nödvändiga resurser. Även åklagarväsendet behöver förstärkningar för att kunna möta det ökade antal ärenden som kan antas bli följderna av att personalsituationen inom polisen förbättras. Inom åklagarväsendet bör också särskilda ungdomsrotlar inrättas. Vidare anser vi att det inte är rimligt att mål i vissa delar av domstolsorganisationen inte blir avgjorda så snart erforderliga beredningsåtgärder vidtagits. För att komma till rätta med detta vill vi även förstärka domstolsväsendet. Krimi-

nalvården bör ges mer resurser i syfte att skapa bättre förutsättningar för att fängelsedömda efter frigivningen avhåller sig från brottslighet. Slutligen anser vi att BRÅ behöver förstärkas.

Mot bakgrund av vad vi nu anfört anser vi att justitieutskottet borde ha uppmanat finansutskottet att föreslå riksdagen att med anledning av motion Fi15 i denna del och med avslag på övriga motioner fastställa utgiftsramarna för rättsväsendet för budgetåren 2000–2002 till ett 230, 200 respektive 110 miljoner kronor högre belopp än regeringen föreslagit.

3. Gunnel Wallin (c) anför:

Jag anser att polisväsendet bör ges förutsättningar för att ha poliser närvarande i samtliga kommuner. Vidare bör den framtida tillgången på poliser säkerställas. Här kan jag tänka mig att andra grupper, exempelvis officerare, ges en kortare vidareutbildning till polis. Förutom polisen anser jag att det är angeläget att förstärka åklagarorganisationen, särskilt vad gäller bekämpningen av ekobrott och miljöbrott.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att justitieutskottet borde ha uppmanat finansutskottet att föreslå riksdagen att med anledning av motion Fi16 i denna del och med avslag på övriga motioner fastställa utgiftsramarna för rättsväsendet för budgetåren 2000–2002 till ett för vart och ett av åren 65 miljoner kronor högre belopp än regeringen föreslagit.

4. Siw Persson (fp) anför:

Jag anser att rättsväsendet – som intar en särställning i det offentliga livet – behöver ytterligare resurstillskott för att kunna fungera väl. Fler polisen bör kunna utbildas. Även åklagarväsendet och Brottsoffermyndigheten behöver ökade resurser. Vidare måste en framtida utvidgning av möjligheterna att erhålla rättshjälp finansieras.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att justitieutskottet borde ha uppmanat finansutskottet att föreslå riksdagen att med anledning av motion Fi17 i denna del och med avslag på övriga motioner fastställa utgiftsramarna för rättsväsendet för budgetåren 2000–2002 till ett 82, 112 respektive 162 miljoner kronor högre belopp än regeringen föreslagit.

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 15 april 1999 – under förutsättning att kammaren hänvisar ifrågavarande proposition till finansutskottet – berett övriga berörda utskott tillfälle att, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde, yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) i vad avser *dels* den ekonomiska politiken och utgiftstaket m.m. (yrkandena 1–5) och vissa skattefrågor (yrkandena 25–28) jämte de motioner som kan komma att väckas, *dels* tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 (yrkandena 6–24) jämte de motioner som kan komma att väckas. Kammaren beslöt att hänvisa propositionen (den 15 april 1999) jämte de med anledning av den väckta motionerna (den 4 maj 1999) till finansutskottet.

Utrikesutskottet väljer att i det följande yttra sig över propositionens yrkanden 4 och 10 samt över motionerna 1998/99:Fi14 (m), 1998/99:Fi15 (kd), 1998/99:Fi16 (c) och 1998/99:Fi17 (fp) i de delar som omfattas av utskottets beredning.

1 Propositionen

1.1 Yrkandena

Utrikesutskottets beredningsområde berörs, såvitt avser *den ekonomiska politiken och utgiftstaket*, primärt av propositionens hemställanpunkt 4 (delvis).

I *yrkande 4* hemställer regeringen att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.2).

Såvitt avser *tilläggsbudget* till statsbudgeten för budgetåret 1999 hemställer regeringen i *yrkande 10* att riksdagen godkänner att högst 15 000 000 kronor av det på utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan uppförda ramanslaget B 4 *Fredsfrämjande verksamhet* får användas för en väpnad svensk styrka i Kosovo under 1999 (avsnitt 5.4.4).

1.2 Den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden åren 2000–2001

1998/99:FiU20
Bilaga 6

I budgetpropositionen för 1999 presenterades en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000 och 2001. Regeringen föreslår nu en reviderad preliminär fördelning av utgifterna för dessa år samt en preliminär fördelning för år 2002. Förslaget (*propositionens yrkande 4, delvis*) till utgiftsramar för åren 2000–2002 samt differenser i förhållande till de preliminära ramarna i budgetpropositionen för 1999 redovisas vad avser utgiftsområdena 5 och 7 i tabellen nedan (utdrag ur tabell 7.1 i propositionen).

Förslaget till utgiftsramar för år 2002 baserar sig i normalfallet på föreslagna ramar för år 2001 som räknas upp med relevant prisindex. Beräkningarna av fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 är baserade på nu kända förutsättningar.

Tabell 7.1 Preliminär fördelning på utgiftsområden (utdrag)

Miljoner kronor

		2000	2001	2002	Differens mot budgetpropositionen	
					2000	2001
UO 5	Utrikesförvaltning och internationell samverkan	2 828	2 858	2 889	-67	-73
UO 5	Internationellt bistånd	12 458	13 298	13 164	-431	-571

Det är flera faktorer som leder till reviderade utgiftsområdesramar jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 1999. De nya satsningar som regeringen redovisar i propositionen är medräknade. För att undvika ett överskridande av utgiftstaket för år 2000 och för att målet om ett finansiellt sparande i offentlig sektor på 2 procent av BNP år 2000 skall klaras, måste, enligt regeringen, vissa utgiftsreduktioner och senareläggningar av planerade projekt m.m. genomföras. I förslaget till preliminära utgiftsramar har avdrag gjorts för de utgiftsbegränsningar som presenteras i propositionen. Utgiftsramarna har även ändrats bl.a. till följd av reviderade makroekonomiska förutsättningar.

Miljoner kronor

Utfall	Anslag	Prognos	Beräknat		
			2000	2001	2002
1998	1999	1999			
2 638	2 871	3 011	2 828	2 858	2 889

Utgiftsområdet omfattar i huvudsak utrikesförvaltningen, dvs. Utrikesdepartementet och de 102 utlandsmyndigheterna, bidrag till vissa internationella organisationer, nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor, information om Sverige i utlandet samt Europainformation. För år 1999 uppgår de totala anslagen enligt statsbudgeten till 2,9 miljarder kronor, varav anslaget till utrikesförvaltningen uppgår till 1,7 miljarder kronor och bidragen till internationella organisationer till 1 miljard kronor.

Utgiftsområdet beräknas minska med 50 miljoner kronor från år 2000 på grund av en besparing på bidrag till vissa internationella organisationer.

Utgiftsområde 7
Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Utfall	Anslag	Prognos	Beräknat		
			2000	2001	2002
1998	1999	1999			
11 479	11 900	11 985	12 458	13 298	13 164

Utgiftsområdet omfattar verksamheterna internationellt utvecklingssamarbete samt samarbete med Central- och Östeuropa. För år 1999 uppgår de totala anslagen enligt statsbudgeten till 11,9 miljarder kronor, varav 11,1 miljarder kronor till utvecklingssamarbete med utvecklingsländer och 0,8 miljarder kronor till samarbete med Central- och Östeuropa.

Den totala biståndsramen 1999 (inklusive utgifter som redovisas under andra utgiftsområden) uppgår till 12,8 miljarder kronor motsvarande 0,705 % av bruttonationalinkomsten (BNI). Ramen för år 2000 beräknas till 0,72 % av BNI, vilket motsvarar 13,4 miljarder kronor. Ramen ökas år 2001 till 0,73 % av BNI och år 2002 till 0,74 % av BNI.

Från biståndsramen avräknas vissa asylkostnader, medel för EU:s gemensamma bistånd samt administration m.m. Avräkningens storlek för åren 2001 och 2002 beräknas utifrån vid budgeteringstillfället tillgängligt prognosunderlag.

Regeringen kommer under året att göra en bedömning av de kort- och långsiktiga konsekvenserna av utgiftsbegränsningen för innevarande år.

Ett program för samarbetet med Central- och Östeuropa har beslutats av riksdagen för perioden 1999–2001 som omfattar totalt 2,4 miljarder kronor.

1998/99:FiU20
Bilaga 6

1.3 Uppföljning av utgifter för 1998, utgiftsprognos för 1999 och tilläggsbudget för budgetåret 1999

Det preliminära *budgetutfallet för 1998* visar ett underskridande av budgeten med 200 miljoner kronor för utgiftsområde 5 och ett utfall enligt budget för utgiftsområde 7.

Ekonomistyrningsverkets senaste *utgiftsprognos för 1999* visar att utgiftstaket riskerar att överskridas med 6,7 miljarder kronor. Regeringen, som delar ESV:s bedömning, vidtar därför utgiftsbegränsande åtgärder motsvarande totalt ca 8 miljarder kronor. Åtgärderna utgörs dels av besparingar, dels av den utgiftsreduktion som beräknas uppkomma till följd av införandet av s.k. begränsningsbelopp för anslagsförbrukningen på vissa anslag. Av det totala besparingsbeloppet fattar regeringen beslut om ca 3,2 miljarder kronor. Resterande besparingar föreslår regeringen dels på tilläggsbudget i denna proposition, dels, vad gäller läkemedelsförmånen, i annan proposition.

Tabell 0.6 Besparingar år 1999 (utdrag)

Miljoner kronor

Effekt på takbegränsade utgifter	1999
Utgiftsområde	
UO 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan	50

Begränsningsbeloppens syfte är att säkerställa att anslagsförbrukningen år 1999 inte överstiger en viss bestämd nivå. De nivåer som anges i tabell 5.7 utgör de maximala utgifterna för berörda utgiftsområden och anslag.

Tabell 0.7 Begränsningsbelopp år 1999 (utdrag)

Miljoner kronor

Nivåer som ej får överskridas	1999
Utgiftsområde/Anslag	
UO 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan	3 011
UO 5 A1 Utrikesförvaltningen	1 906
UO 7 VO A Internationellt utvecklingssamarbete	11 150
UO 7 VO B Samarbete Central- och Östeuropa	835

På tilläggsbudget för budgetåret 1999, utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan, anslaget B 4 Fredsfrämjande verksamhet, föreslås (*propositionens yrkande 10*) att högst 15 000 000 kronor av anslaget B 4 *Fredsfrämjande verksamhet* får användas för en väpnad svensk styrka i Kosovo under år 1999. I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för hela anslaget uppfört ett ramanslag på 146 333 000 kronor.

I vårpropositionen anges att regeringen avser att i en särproposition föreslå riksdagen att regeringen får ställa en väpnad styrka till förfogande som ett svenskt bidrag till en multinationell fredsstyrka i provinsen Kosovo i Förbundsrepubliken Jugoslavien.

Utgifterna för ett svenskt deltagande i Kosovo beräknas uppgå till ca 220 miljoner kronor år 1999. Regeringen avser att finansiera insatsen enligt följande:

Regeringen föreslår att högst 15 miljoner kronor av anslaget B 4 *Fredsfrämjande verksamhet* får användas för insatsen under år 1999. Detta innebär att anslagets ändamål vidgas för det belopp som nämnts.

Vidare avser regeringen att utnyttja den ingående reservationen från det äldre anslaget B 9 *Fredsbevarande verksamhet*, senast uppfört på statsbudgetens tredje huvudtitel budgetåret 1995/96. Denna reservation uppgår till ca 52 miljoner kronor. Ändamålet med anslaget är att möjliggöra för regeringen att på begäran av FN, enligt beslut av OSSE eller EU eller annat bilateralt eller mellanstatligt organ, ställa personal till förfogande för konfliktförebyggande, fredsbevarande och annan fredsfrämjande verksamhet m.m.

Återstående 153 miljoner kronor avser regeringen att finansiera över utgiftsområde 6 Totalförsvar genom att använda det ingående anslagssparandet på anslaget A 2 *Fredsfrämjande truppinsatser*. Huvuddelen av anslagssparandet härrör från de 205 miljoner kronor som riksdagen, för att möjliggöra en utökad satsning på den fredsfrämjande verksamheten, anvisat på anslaget A 2 *Fredsfrämjande truppinsatser* på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:FiU11, rskr. 1998/99:42).

1.4 Europeiska revisionsrättens rapporter för verksamhetsåret 1997

Revisionsrätten konstaterar sammanfattningsvis vad gäller EU:s *Externa politik* att det råder stora brister när det gäller samordningen mellan kommissionen och andra internationella biståndsgivare inklusive medlemsstaterna. Detta leder till en inkonsekvent politik och dåligt utnyttjande av de totala resurserna för biståndet.

Regeringen delar revisionsrättens syn och menar att det finns utrymme för betydande förbättringar när det gäller samordningen mellan kommissionen och medlemsländerna. Bristande samordning innebär inte bara att de totala resurserna utnyttjas ineffektivt, utan även att en ökad administrativ börda läggs på mottagarländerna. Sverige verkar därför aktivt för att förbättra samordningen och anordnade bl.a. år 1998 ett seminarium i Stockholm där kommissionen och medlemsländerna diskuterade hur man kunde fördjupa samarbetet när det gäller landstrategiprocessen. Rätten konstaterar att betydande ansträngningar har gjorts från kommissionens sida för att förbättra samordningen. Sverige välkomnar detta, men menar samtidigt att samord-

ningen mellan medlemsländerna och kommissionen ute på fältet försvåras på grund av EU-delegationernas begränsade befogenheter att fatta beslut och i vissa fall bristande kompetens och kapacitet på biståndsområdet.

1998/99:FiU20
Bilaga 6

2 Motionssammanfattning

I anledning av den ekonomiska vårpropositionen har partimotioner väckts av Moderaterna [Fi14 (m)], Kristdemokraterna [Fi15 (kd)], Centern [Fi16 (c)] och Folkpartiet [Fi17 (fp)].

Partimotionernas beloppsförslag framgår av bilagan till detta betänkande medan huvudpunkterna i motiveringarna jämte vissa föreslagna prioriteringar redovisas nedan. I bilagan redovisas också förslag till biståndsram (uttryckt i procent av prognostiserad BNI) i de fall uppgiften framgår av respektive partimotion.

2.1 Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Moderaterna förespråkar i motion *Fi14 (m) yrkande 5 (delvis)* förstärkning av de medel som ställs till ambassadernas förfogande för främjande av svenskt näringsliv utomlands, svensk diplomatisk närvaro i de utomeuropeiska industriländerna samt i princip i hela Europa och i Medelhavsområdet. Representation i Wellington och Minsk nämns särskilt.

Centerpartiets beloppsyrkande vad avser utgiftsområde 5 överensstämmer med regeringens [motion *Fi16 (c) yrkande 23 (delvis)*]. I motionen förordas dock vissa prioriteringar inför det kommande budgetarbetet med innebörden att en kraftsamling skall kunna göras inför ordförandeskapet i EU samt att anslaget för nordiskt samarbete (B 2) förstärks för år 2000.

2.2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, m.m.

Moderaterna föreslår i motion *Fi14 (m) yrkande 5 (delvis)* att utgiftsområdet ges en annan avgränsning i det att anslaget A 2 inom utgiftsområde 6 Totalförsvar i sin helhet tillförs utgiftsområde 7. Samtidigt föreslås att det inom utgiftsområde 7 skapas en samlad post för Sveriges fredsbevarande verksamhet.

En annan mera principiell förändring är att den s.k. Östersjömiljarden föreslås upplösas och medlen tillföras det ordinarie Central- och Östeuropastödet varigenom, sägs det i motionen, en samordnad strategi för stödinsatserna skulle underlättas. Det svenska stödet till Baltikum och Polen bör i ökad utsträckning ses som ett komplement till EU:s förmedlemskapsstrategier. Därigenom kan ökade resurser frigöras för stöd till Ryssland. Ukrainas integration i de europeiska samarbetsstrukturerna bör underlättas och stödet till detta land samt till västra Balkan bör i första hand inriktas på främjandet av demokratiska strukturer.

Insatser i tredje världen bör inriktas på att utrota fattigdomen. Bistånd till ett u-lands statsmakt bör främst inriktas på kunskapsöverföring, stöd till

rättsstaten samt grundläggande utbildning och hälsovård. Skuldavskrivningar är ett komplement. Också insatser i samband med katastrofer lyfts fram.

1998/99:FiU20
Bilaga 6

Kristdemokraterna kritiserar i sin motion *Fi15 (kd) yrkande 4 (delvis)* frysen av reservationerna inom biståndet och det utgiftstak som satts. Delar av reservationerna bör, enligt partiets mening, omfördelas till katastrofanslag och andra akuta insatser samt till skuldavskrivningar och stöd till enskilda organisationers biståndsarbete.

I motiveringen för sitt förslag till budget för utgiftsområde 7 kritiserar Centern regeringen för de restriktioner som under innevarande budgetår införts för medelsutnyttjandet [motion *Fi16 (c) yrkande 23 (delvis)*]. Partiet utgår från att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder så att tilltron till Sverige som samarbetspartner och biståndsgivare inte eroderas.

2.3 Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999

Folkpartiet yrkar i sin partimotion *Fi17 (fp) yrkande 9* att riksdagen måtte som sin mening ge regeringen till känna det ur demokratiskt perspektiv principiellt anmärkningsvärda i att det ur propositionen inte går att utläsa effekterna av regeringens åtgärder för att hålla utgiftstaket, de besparingar som regeringen avser att göra eller de s.k. begränsningsbelopp som beslutats. Detta yrkande har i del bäring på utgiftsområdena 5 och 7.

3 Utskottets överväganden

3.1 Fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002

3.1.1 Utgiftsområde 5

Utgiftsområdet beräknas minskas med 50 miljoner kronor från år 2000 på grund av en permanent besparing på bidrag till vissa internationella organisationer.

Med de i propositionen angivna förutsättningarna och med den kompletterande information utskottet erhållit vid särskild föredragning, anser utskottet att regeringens förslag till preliminär ram för utgiftsområde 5, Utrikesförvaltning och internationell samverkan, för åren 2000–2002 är väl avvägt. Utskottet kan således inte förorda de från propositionen avvikande beloppsförslag som framläggs i motion *Fi14 (m) yrkande 5 (delvis)*.

I motionerna *Fi14 (m) yrkande 5 (delvis)* och *Fi16 (c) yrkande 23 (delvis)* förordas inför det kommande budgetarbetet vissa prioriteringar inom utgiftsområde 5. Utskottet vill med anledning härav framhålla att den nu aktuella delen av budgetprocessen avser en *preliminär* fördelning av utgifterna på utgiftsområden avsedd att utgöra *riktlinjer* för regeringens budgetarbete. Det beslutsunderlag riksdagen får genom den ekonomiska vårpropositionen är anpassat till denna ambitionsnivå. Enligt utskottets uppfattning är det mot denna bakgrund inte möjligt, annat än i undantagsfall, att uttala sig om avvägningar eller enskildheter inom respektive utgiftsområde.

Utskottet anser med det anförda att *propositionens yrkande 4* i här aktuell del bör tillstyrkas samt att motionerna *Fi14 (m) yrkande 5* och *Fi16 (c) yrkande 23, båda i motsvarande delar*, bör avstyrkas.

1998/99:FiU20
Bilaga 6

3.1.2 Utgiftsområde 7

Flera motioner tar upp frågan om *enprocentsmålet**.

I den här aktuella propositionen räknar regeringen med att biståndsramen höjs till 0,74 % av BNI år 2002.

Utskottet välkomnar att återgången till enprocentsmålet fortsätter. Detta är en viktig signal från Sverige i en tid då de internationella biståndsflödena minskar kraftigt.

Utskottet har tidigare (senast i bet. 1998/99:UU2) anført att kunskapen om och stödet för enprocentsmålet är väl befast i riksdagen och i den allmänna opinionen. Samtidigt är en återgång till enprocentsnivån också en internationellt betydelsefull symbolfråga, varför den även av det skälet bör prioriteras. Utskottet framhöll också att det är dess bestämda mening att en återgång till enprocentsnivån bör ske så snart det statsfinansiella läget tillåter. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

I flera motioner berörs frågan om *reservationer* inom biståndsbudgeten. Reservationerna har flera orsaker. Oförutsedda faktorer vid genomförande av program samt ökade kvalitets- och effektivitetskrav leder till förseningar i genomförande och därmed eftersläpningar i utbetalningarna. De villkor Sverige, liksom andra givare, ställer för bistånd har skärpts. Detta gäller bl.a. i frågor avseende redovisning och bekämpning av korruption. Som framgått av ett antal av de skrivelser i biståndsfrågor som regeringen under föregående och innevarande riksmöten överlämnat till riksdagen lägger biståndsorganisationen alltmer energi på att i samarbete med mottagarländerna stärka förutsättningarna för en långsiktig utveckling. Denna förändring av biståndet är, enligt utskottets mening, önskvärd och bör fortsätta. Partnerskap i biståndet innebär emellertid att givarlandet inte ensamt kan styra takten i olika projekt. För att minska reservationerna krävs ökad flexibilitet.

En betydande del av reservationerna inom u-landsbiståndet är intecknade, dvs. utgörs av avtalade insatser eller åtaganden om bidrag för bestämda ändamål. Även reservationer som formellt sett är ointecknade motsvarar till stor del planerade, om än inte avtalsbundna, insatser. Utskottet återkommer nedan, i samband med sina överväganden om begränsningsbelopp, till dessa frågor.

Målet är inte att uppnå så höga utbetalningar som möjligt. Biståndet behövs bäst där det är svårast att genomföra, vilket är en viktig orsak till reservationerna. Det handlar om att uppnå balans mellan långsiktig fattigdomsorientering och en verksamhetsvolym som motsvarar de av riksdagen anvisade medlen. Utvecklingen visar, enligt utskottets mening, att även i detta perspektiv är långsiktigheten i biståndet värdefull och att reservationer i vissa fall är en naturlig följd av denna långsiktighet. Noggrannhet i planeringen

* Jfr bilagan.

och uppvisande av delresultat före fortsatta utbetalningar eftersträvas. Dessa krav och strävan efter långsiktighet förutsätter emellertid att det instrument som reservationer utgör finns och kan användas på ett konstruktivt sätt.

I den moderata partimotionen *Fi14 (m) yrkande 5 (delvis)* föreslås bl.a. att anslaget A 2 inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret i sin helhet tillförs utgiftsområde 7. Samtidigt föreslås att det inom utgiftsområde 7 skapas en samlad post för Sveriges fredsbevarande verksamhet. En annan mera principiell förändring är att den s.k. Östersjömiljarden föreslås upplösas och att medlen tillförs det ordinarie Central- och Östeuropastödet. Utskottet finner ej skäl att ställa sig bakom dessa förslag.

Därmed och med de i propositionen i övrigt angivna förutsättningar anser utskottet att regeringens förslag till preliminär ram för utgiftsområde 7, Internationellt bistånd, för åren 2000–2002 är väl avvägt. Utskottet menar att det inte är motiverat att mot bakgrund av det nu framlagda underlaget ha någon mening i övrigt om hur medlen inom detta utgiftsområde bör fördelas.

Utskottet anser således att yrkande 4 (delvis) i propositionen bör tillstyrkas. Som konsekvens härav anser utskottet att motionerna *Fi14 (m) yrkande 5 (delvis)*, *Fi15 (kd) yrkande 4 (delvis)*, *Fi16 (c) yrkande 23 (delvis)* och *Fi17 (fp) yrkande 4 (delvis)* bör avstyrkas.

3.2 Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 m.m.

3.2.1 Medel för väpnad svensk styrka i Kosovo under 1999

På tilläggsbudget för budgetåret 1999, utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan, anslaget B 4 Fredsfrämjande verksamhet, föreslås, enligt *propositionen (yrkande 10)*, att högst 15 000 000 kronor av anslaget B 4 *Fredsfrämjande verksamhet* får användas för en väpnad svensk styrka i Kosovo under år 1999. Utgifterna för ett svenskt deltagande i Kosovo beräknas uppgå till ca 220 miljoner kronor år 1999. Regeringen avser att övrig finansiering av insatsen skall ske med en ingående reservation från det äldre anslaget B 9 Fredsbevarande verksamhet (från budgetåret 1995/96) samt med medel från utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Utskottet noterar att regeringen avser att i en kommande proposition föreslå riksdagen att regeringen får ställa en väpnad styrka till förfogande som ett svenskt bidrag till en multinationell fredsstyrka i provinsen Kosovo i Förbundsrepubliken Jugoslavien. Utskottet noterar vidare att det i den här behandlade ekonomiska vårpropositionen inte sägs något om storleken på den eventuella väpnade styrkan avsedd för Kosovo. Utskottet utgår från att riksdagen i samband med sin behandling av den aviserade särpropositionen får tillfälle till mera preciserade ställningstaganden.

Beaktande att riksdagen får möjlighet att återkomma i frågan anser utskottet det lämpligt att handlingsfrihet skapas genom att det görs ekonomiskt möjligt att sända en väpnad svensk styrka till Kosovo under 1999. Utskottet vill i sammanhanget påpeka att en eventuell insats under 1999 i praktiken torde komma att medföra ett engagemang med varaktighet även under kommande budgetår och att ett beslut därom alltså i praktiken innebär finansiella

åtaganden utöver de här behandlade. Såvida det då fortfarande har aktualitet bör regeringen därför i budgetpropositionen för år 2000 återkomma med förslag om hur ett mera långsiktigt engagemang med en svensk väpnad styrka i Kosovo skall finansieras.

Utskottet anser med det anförda att *propositionens yrkande 10* bör tillstyrkas.

3.2.2 Begränsningsbelopp m.m.

Utskottet konstaterar att regeringen får besluta att medel på ett anvisat anslag inte skall användas, om detta är motiverat till följd av särskilda omständigheter i en verksamhet eller av statsfinansiella eller andra samhällsekonomiska skäl [8 § lag (1996:1059) om statsbudgeten]. I här aktuellt fall synes begränsningen vara motiverad av regeringens strävan att nå god budgetkontroll.

I förarbetena till lagen (prop. 1995/96:220 s. 32) sägs, när det gäller den typ av anslagsstyrda utgifter det här är fråga om, att det av riksdagen anvisade beloppet får anses rymma en viljeyttring om vilken omfattning insatsen bör ha på ett visst område. I sådana fall måste regeringen ha goda sakliga skäl för att inte fullt ut använda de medel som anvisats.

I författningskommentaren till 8 § lag 1996:1059 om statsbudgeten (prop. 1995/96:220 s. 88) framhålls att regeringen, om den beslutar att medel på anvisade anslag inte skall användas, är förpliktad att se till att de åtaganden som staten har till följd av lag eller avtal fullföljs. I sitt ställningstagande anför konstitutionsutskottet (bet. 1996/97:KU3, s. 20) beträffande den aktuella paragrafen "... att regeringen ... är förpliktad att se till att de åtaganden som staten har till följd av lagar eller avtal fullgörs. Vidare är regeringen bunden av riksdagens anslagsvillkor (se ovan s. 17)."

Beträffande anslagsvillkoren anför konstitutionsutskottet bl.a. att "Riksdagen har formellt sett en obegränsad rätt när det gäller detaljregleringen i samband med utgiftsbemyndigandena. Riksdagens beslut att anvisa anslag (ändamål, anslagstyp och belopp) kan alltså kompletteras med ytterligare villkor och med motivuttalanden som binder regeringens och myndigheternas medelsanvändning. ... Någon enhetlig ordning då det gäller utformningen av riksdagens beslut i budgetfrågor ... finns ... inte. Oavsett formulering är ... regeringen bunden av riksdagens uttalanden om villkoren för medelsanvisningen." (bet. 1996/97:KU3, s. 17 f.)

Utskottet vill mot bakgrund av ovanstående framhålla att riksdagens allmänna viljeyttring under en lång följd av år varit klar och entydig. Senast i betänkandet 1998/99:UU2 anförde utskottet beträffande biståndsramen att "ambitionen är att Sverige åter skall uppnå enprocentsmålet när de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger".

Utskottet vill i sammanhanget också understryka att det, då det berett förslag om anvisande av medel ingående i biståndsramen, även vägt in förekomsten av tämligen omfattande reservationer och att det därvid som sin uppfattning framfört att dessa bör minskas. Detta synsätt uttryckte utrikesutskottet i sitt yttrande 1997/98:UU3y till finansutskottet på följande sätt: "Behoven i u-länderna är stora, samtidigt som det internationella biståndet

minskar, vilket gör det än mer angeläget att, utan att göra avkall på kvaliteten, eftersträva en verksamhetsvolym som motsvarar tillgängliga resurser. För att minska reservationerna krävs ökad flexibilitet.”

I förarbetena till lag (1996:1059) om statsbudgeten fästs särskild vikt vid att regeringen vid beslut om att anvisade anslag inte skall användas beaktar att de åtaganden staten har till följd av avtal fullföljs. I här aktuellt fall torde det främst röra sig dels om avtal med olika frivilligorganisationer, dels om avtal med främmande makt. Med det beslutsunderlag som propositionen erbjuder är det dock inte möjligt att bedöma om de av regeringen beslutade begränsningsbeloppen påverkar statens möjlighet att fullfölja sina avtalsenliga åtaganden. Utskottet anser det väsentligt att begränsningsåtgärderna utformas så att tilltron till Sverige som samarbetspartner och biståndsgivare inte eroderas.

Vid sin beredning av förslag till lag om statsbudgeten framhöll konstitutionsutskottet i här aktuellt sammanhang att regeringen är bunden av riksdagens anslagsvillkor. Utskottet vill med anledning härav framhålla att riksdagen vid sitt beslut om anslag ingående i biståndsramen förutsåg att utbetalningsnivån under de närmaste åren kunde hållas på en högre nivå genom ett bättre utnyttjande av reservationer (bet. 1998/99:UU2).

Också från andra utgångspunkter finner utskottet sig föranlåtet att uttrycka oro över de av regeringen beslutade begränsningsåtgärderna på utgiftsområde 7. I sitt yttrande 1997/98:UU3y framhöll utskottet det önskvärda i att i samarbete med mottagarländerna stärka förutsättningarna för en långsiktig utveckling. Utskottet underströk också att partnerskap i biståndet innebär att givarlandet inte ensamt kan styra takten i olika projekt samt att strävan efter långsiktighet förutsätter att det instrument som reservationer utgör finns och kan användas på ett konstruktivt sätt.

Biståndsministern anförde i riksdagens frågestund den 22 april 1999 att företagna begränsningar avseende utgiftsområde 7 inte innebär att några pengar försvinner utan att de blir disponibla nästa år. De medel som hålls inne är gamla reservationer.

Enligt utskottets mening kan det finnas risk för att begränsningsåtgärder på utgiftsområde 7 under ett år leder till förnyat uppbyggande av reservationer som senare kan vara svåra att nedbringa bl.a. till följd av bristande mottagningskapacitet i samarbetsländerna. En väsentligt ökad medelstillgång under kommande år gör att ett svårhanterligt utgiftstryck, med konsekvenser som kan sträcka sig utöver den del av statsbudgeten som täcks av biståndsramen, skulle kunna uppkomma. Risk finns också för en negativ påverkan på biståndets effektivitet.

I vårpropositionen (s. 142) förutskickar regeringen att det under året kommer att göras en bedömning av de kort- och långsiktiga konsekvenserna av utgiftsbegränsningen för innevarande år avseende utgiftsområde 7.

Utskottet utgår från att denna utvärdering kommer att innehålla en allsidig belysning av problematiken. Utvärderingen bör i lämplig form så snart som möjligt redovisas för riksdagen.

Biståndsministern förklarade i riksdagens frågestund den 22 april i år att de medel som efter vidtagna utgiftsbegränsande åtgärder disponeras för 1999 är tillräckliga för de stora insatser som görs bl.a. i Centralamerika och Kosovo.

Om det vid den aviserade konsekvensbedömningen skulle befinnas att så trots allt inte kan bli fallet, eller om det visar sig att andra i dag överblickbara konsekvenser till allvarligt men för biståndets genomförande skulle uppkomma, utgår utskottet från att regeringen i lämplig form återkommer till riksdagen. Så bör också vara fallet om oförutsägbara situationer av den typ biståndsministern nämnde i sitt svar vid nämnda frågestund skulle inträffa och behov av svenska biståndsinsatser därvid skulle uppkomma.

De utgiftsbegränsande åtgärderna för 1999 omfattar såväl besparingar som införande av begränsningsbelopp under budgetåret (prop. 1998/99:100 s. 81 f). Inom utrikesutskottets beredningsområde redovisas i tabell 5.6 i propositionen en besparing om 50 miljoner kronor på utgiftsområde 5. Innebörden av denna besparing framgår inte av propositionen. Visserligen åligger det, enligt förarbetena till lag om statsbudgeten, inte regeringen att redovisa ”mindre besparingar” som skett till följd av att regeringen beslutar att inte utnyttja anvisade anslag, men enligt utskottets mening hade det i detta fall varit önskvärt att riksdagen genom propositionen erhållit närmare upplysningar om åtgärden. Lämpligen hade så kunnat ske i förslaget till tilläggsbudget för budgetåret 1999 i vilket utskottet nu har att ta ställning till ett förslag om omdisposition av ett belopp uppgående till 15 miljoner kronor inom samma utgiftsområde.

Vid en bedömning av de vidtagna åtgärderna måste man ha den statsfinansiella situationen för ögonen. Utskottet finner det emellertid otillfredsställande att de utgiftsbegränsande åtgärderna för 1999 riskerar att få långsiktigt negativa konsekvenser. Utöver de effekter som kan anas vad avser utlandsbiståndet kan det inte heller bortses från att påverkan även på andra delar av statsbudgeten kan uppkomma under följande år.

Några utgiftsbegränsningar efter 1999 aviseras ej i propositionen, men mot bakgrund av ovanstående finner sig utskottet föranlåtet att uttala att en fortsatt utgiftsbegränsning av större omfattning efter 1999 skulle få konsekvenser som inte bara skulle urholka förtroendet för svenskt utvecklingssamarbete utan även så allvarligt försämra måluppfyllelse och inriktning av biståndet att det vore för utskottet helt oacceptabelt.

Utskottet finner också, i likhet med vad som framförs i motion *Fi17 (fp) yrkande 9 (delvis)*, att det är principiellt anmärkningsvärt ur demokratiskt perspektiv att det av vårpropositionen inte går att utläsa effekterna av regeringens åtgärder för att hålla utgiftstaket, de besparingar som regeringen avser att göra eller de s.k. begränsningsbelopp som beslutats. Utskottet har vid särskild föredragning fått bekräftat att den för budgetåret av riksdagen beslutade biståndsramen för internationellt utvecklingssamarbete, dvs. 0,705 procent av vid budgeteringstillfället beräknade bruttonationalinkomsten (BNI) för 1999, kommer att kunna hållas. Utskottet inser att tidsförhållandena inte medgivit en bedömning av de kort- och långsiktiga konsekvenserna av utgiftsbegränsningen för innevarande år.

Utskottet anser att motion *Fi17 (fp) yrkande 9 i de delar som berör utgiftsbegränsande åtgärder inom utgiftsområdena 5 och 7 för 1999* kan besvaras med vad som ovan anförts.

3.2.1 Frågor rörande EU

Propositionens referat av Europeiska revisionsrättens rapporter för verksamhetsåret 1997 har, i de delar som har anknytning till utskottets verksamhetsområde, sammanfattats ovan under avsnitt 1.4. Av sammanfattningen framgår att regeringen anser att de iakttagelser rätten gjort är viktiga och att det är angeläget att de åtgärdas. Det framgår också att regeringen vidtagit konkreta åtgärder av relevans i sammanhanget.

Inom ramen för sin EU-bevakning har utskottet mera i detalj från biståndsdirektören och från tjänstemän i Utrikesdepartementet löpande informerats om vilka insatser man från svensk sida gjort på biståndssidan när det gäller de frågor som revisionsrätten tagit upp.

Enligt utskottets uppfattning är en effektiv och korrekt användning av gemenskapsmedlen en prioriterad fråga för Sverige i EU-samarbetet. Ett gott medelsutnyttjande är också av betydande vikt för legitimiteten i EU:s verksamhet. Ett fortsatt svenskt agerande på hittillsvarande sätt bedöms därför som lämpligt och önskvärt.

3.2.2 Uppföljning av riksdagsbeslut avseende utgiftsområdena 5 och 7 för budgetåret 1999

Utskottet har som ett led i sitt arbete med uppföljning och utvärdering låtit genomföra en granskning av hur de av regeringen utfärdade regleringsbreven förhåller sig till riksdagens beslut om anslag för budgetåret 1999. Det kunde därvid konstateras att det råder överensstämmelse på anslagsnivå. De skillnader som återfunnits rör anslagsposter, dvs. underindelningen av de anslag som riksdagen fattat beslut om.

Utrikesutskottet kommer att vidare värdera de resultat som framkommit genom granskningen. Redan på nuvarande stadium menar utskottet dock att följande övervägande bör framföras till finansutskottet eftersom det har räckvidd utöver utrikesutskottets beredningsområde.

Fråga uppkommer ofta om de av regeringen i proposition föreslagna fördelningarna mellan anslagsposter skall förstås som tänkta anslagsvillkor, dvs. att regeringen förbinder sig att även i regleringsbrevet göra samma avvägning mellan anslagsposterna, eller om dylika skrivningar skall ses som allmän information till riksdagen. Enligt utskottets uppfattning vore mycket vunnit om budgetpropositioner kunde disponeras på sådant sätt att detta slags oklarhet kunde undvikas.

Stockholm den 6 maj 1999

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Göran Lennmarker (m), Sören Lekberg (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Bertil Persson (m), Urban Ahlin (s), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp) och Fanny Rizell (kd).

1998/99:FiU20
Bilaga 6

Avvikande meningar

1. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselotte Wågö och Sten Tolgfors (alla m) anför:

Utskottet förordar den preliminära fördelning av utgifterna för utgiftsområdena 5 och 7 för åren 2000–2002 som framgår av kolumnerna markerade (m) under rubriken preliminär fördelning på utgiftsområden m.m. i bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion Fi14 (m) yrkande 5 (delvis).

Utskottet anser sålunda att ramen för utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan bör fastställas till 2 720 miljoner kronor för år 2000, 2 749 miljoner kronor för år 2001 och 2 780 miljoner kronor för år 2002 samt att ramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd bör fastställas till 11 034 miljoner kronor för år 2000, 11 289 miljoner kronor för år 2001 och 10 455 miljoner kronor för år 2002.

2. Ramen för utgiftsområde 7

Jan Erik Ågren och Fanny Rizell (båda kd) anför:

Utskottet förordar den preliminära fördelning av utgifterna för utgiftsområde 7 för åren 2000–2002 som framgår av kolumnerna markerade (kd) under rubriken preliminär fördelning på utgiftsområden m.m. i bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion Fi15 (kd) yrkande 4 (delvis).

Utskottet anser sålunda att ramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd bör fastställas till 13 458 miljoner kronor för år 2000, 14 398 miljoner kronor för år 2001 och 14 364 miljoner kronor för år 2002.

3. Ramen för utgiftsområde 7

Marianne Andersson (c) anför:

Utskottet förordar den preliminära fördelning av utgifterna för utgiftsområde 7 för åren 2000–2002 som framgår av kolumnerna markerade (c) under rubriken preliminär fördelning på utgiftsområden m.m. i bilagan till förelig-

gande yttrande med de motiveringar som framgår av motion Fi16 (c) yrkande 23 (delvis).

1998/99:FiU20
Bilaga 6

Utskottet anser sålunda att ramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd bör fastställas till 12 645 miljoner kronor för år 2000, 13 680 miljoner kronor för år 2001 och 13 568 miljoner kronor för år 2002.

4. Ramen för utgiftsområde 7

Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Utskottet förordar den preliminära fördelning av utgifterna för utgiftsområde 7 för åren 2000–2002 som framgår av kolumnerna markerade (fp) under rubriken preliminär fördelning på utgiftsområden m.m. i bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion Fi17 (fp) yrkande 4 (delvis).

Utskottet anser sålunda att ramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd bör fastställas till 13 958 miljoner kronor för år 2000, 15 398 miljoner kronor för år 2001 och 15 664 miljoner kronor för år 2002.

Vårbudgeten 1999:

- preliminär fördelning på utgiftsområden m.m.

(miljoner kronor, löpande priser; UO = utgiftsområde)

Absoluta tal

	Prop.	(m)	(kd)	(c)	(fp)
UO5 2000	2.828	2.720	=	=	=
UO5 2001	2.858	2.749	=	=	=
UO5 2002	2.889	2.780	=	=	=
UO7 2000	12.458	11.034	13.458	12.645	13.958
UO7 2001	13.298	11.289	14.398	13.680	15.398
UO7 2002	13.164	10.455	14.364	13.568	15.664

Relativt propositionen

	Prop.	(m)	(kd)	(c)	(fp)
UO5 2000	2.828	-108	=	=	=
UO5 2001	2.858	-109	=	=	=
UO5 2002	2.889	-109	=	=	=
UO7 2000	12.458	-1.424	+1.000	+187	+1.500
UO7 2001	13.298	-2.009	+1.100	+382	+2.100
UO7 2002	13.164	-2.709	+1.200	+404	+2.500

– biståndsramen i procent av prognostiserad BNI

1998/99:FiU20
Bilaga 6

	Prop.	(m)	(kd)**)	(c)	(fp)**)
UO7 2000	0,72	*)	***)	0,73	0,80
UO7 2001	0,73	*)	***)	0,75	0,84
UO7 2002	0,74	*)	***)	0,76	0,86

*) från propositionen avvikande anslagsindelning. Moderaterna anser att målet snabb utrotning av fattigdomen lämpligen inte bör uttryckas som ett utgiftsmål eftersom ett sådant inte skapar effektivitet. Sifferuppgift saknas därför i motionen.

**) Partiet anser att biståndsnivån som andel av BNI åter måste nå enprocentsnivån i början av nästa sekel.

***) sifferuppgift saknas i motionen.

Preliminära ekonomiska ramar för utgiftsområde 6 Totalförsvar
år 2000–2002

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition jämte motioner.

Försvarsutskottet

Regeringen

För år 1999 uppgår de totala anslagen inom utgiftsområdet enligt statsbudgeten till 44,1 miljarder kronor, varav 39,8 miljarder kronor till det militära försvaret, 2,5 miljarder kronor till det civila försvaret och 1,8 miljarder kronor till övrig verksamhet.

Regeringen beslutade den 8 mars 1999 om proposition 1998/99:74 Förändrad omvärld – omdanat försvar. I propositionen föreslår regeringen att nästa försvarsbeslut skall omfatta åren 2002–2004.

Regeringen lägger i denna fram förslag till inriktning avseende den ekonomiska ramen för utgiftsområdet, som för varje år under perioden 2002–2004 skall vara 4 miljarder kronor mindre än ramen för år 2001, samt till att ett omställningsbidrag anslås med 3 miljarder kronor år 2002 och med 1 miljard kronor år 2003. Vidare föreslås att den s.k. teknikfaktorn avskaffas fr.o.m. år 2000.

Utfall	Anslag	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
1998	1999	1999	2000	2001	2002
42 409	44 108	45 609	44 857	44 527	43 538

Förslagen i nämnda proposition innebär inga förändringar av de ekonomiska ramarna för utgiftsområdet för innevarande försvarsbeslutsperiod, dvs. t.o.m. år 2001. Däremot anger regeringen att åtgärder bör vidtas redan fr.o.m. innevarande budgetår, dels för att möjliggöra minskningen av den ekonomiska ramen under nästa försvarsbeslutsperiod, dels för att kunna hantera problemen under innevarande försvarsbeslutsperiod, vilka har medfört att den planerade verksamheten inte ryms inom de beslutade ekonomiska ramarna.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1998/99:Fi14 yrkande 5 att försvaret engångsvis bör kompenseras för den indragning som skedde vid full tillämpning av anslagsförordningen. Därutöver bör anslagen till materielanskaffning räknas upp med den s.k. teknikfaktorn. Vidare bör anslaget A 2 Fredsfrämjande truppinsatser i sin helhet föras över till utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Moderata samlingspartiets förslag innebär att försvarets ekonomi förstärks under treårsperioden.

Kristdemokraterna anser i motion 1998/99:Fi15 yrkande 4 att den rådande situationen med en försvarsmakt med låg verksamhetsnivå, som innebär att personalen får allt sämre möjligheter att lära sig använda ny materiel, är ohållbar. De ekonomiska ramar som regeringen och Centerpartiet kommit överens om innebär dramatiska nedskärningar för Försvarsmakten. Kristdemokraterna kan inte medverka till ett sådant beslut i ett läge där konsekvenserna inte kan överblickas. För att lösa Försvarsmaktens akuta likviditetsproblem, undvika materielförstöring och en oordnad planeringsprocess, för att höja dagersättningen till totalförsvarspliktiga med 5 kr per dag samt förstärka Kustbevakningens resurser för gränskontroll och miljöskydd med 40 miljoner kronor avsätter Kristdemokraterna 2 790 miljoner kronor mer under perioden är regeringen.

Centerpartiet framhåller i motion 1998/99:Fi16 yrkande 23 att det råder stor samsyn om uppfattningen att det inte är möjligt att genomföra en invasion syftande till ockupation av Sverige. Försvaret bör omstruktureras och kostnaderna minska. Detta är grunden för Centerpartiets samarbete med regeringen i försvars- och säkerhetspolitiken och baseras på 1996 års försvarsbeslut.

Folkpartiet liberalerna anser i motion 1998/99:Fi17 yrkande 4 att regeringsarbetets förvirring har varit fullständig på försvarets område. Folkpartiet vill ha en rationalisering och modernisering av försvaret. För att klara en sådan omställningsprocess behöver omställningsbidraget vara 1 miljard större än regeringen räknar med år 2002.

Försvarsutskottets överväganden

De olika förslagen till preliminära utgiftsramar för åren 2000–2002 i förhållande till regeringens förslag är följande (milj kr):

År	2000	2001	2002
Regeringen	44 857	44 527	43 538
Moderata samlingspartiet	+ 3 001	+ 2 144	+ 1 494
Vänsterpartiet	=	=	=
Kristdemokraterna	+ 1 390	+ 400	+ 1 000
Miljöpartiet de gröna	=	=	=
Centerpartiet	=	=	=

Folkpartiet liberalerna	=	=	+ 1 000
-------------------------	---	---	---------

1998/99:FiU20
Bilaga 7

Försvarsutskottet konstaterar att regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområde 6 Totalförsvar utgår från den överenskommelse om försvarspolitiken som regeringen och Centerpartiet träffade i februari 1999. Förslaget i den ekonomiska vårpropositionen för åren 2000–2002 överensstämmer med dem i *proposition 1998/99:74 Förändrad omvärld – omdanad försvar*, där de ekonomiska riktlinjerna för totalförsvaret läggs fast för nästa försvarsbeslutsperiod.

Försvarsutskottet anser att det i grunden gynnsamma säkerhetspolitiska läget för Sverige motiverar en sänkning av utgifterna för totalförsvarsändamål.

Den hittills tillämpade försvarsplaneringen medför långsiktiga ekonomiska åtaganden t.ex. för personal, anläggningar och beställd försvarsmateriel. Förutsättningarna för att åstadkomma snabba kostnadsbesparingar är begränsade. Dessutom behöver de närtidsproblem och obalanser som uppkommit för Försvarsmakten hanteras. Ett omställningsbidrag behövs därför.

Regeringen kommer att vidta ett antal åtgärder för att minska utgiftstrycket för Försvarsmakten, bl.a. genom att reducera värnplikts- och civilpliktsvolymer, senarelägga materielleveranser m.m. Genom ett omställningsbidrag bör likviditetsproblemen i närtid kunna i huvudsak bemästras. Utskottet kan därför ställa sig bakom förslaget att inriktningen bör vara att ramen för totalförsvarsutgifterna sänks med början år 2002.

Försvarsutskottet anser sålunda att riksdagen bör bifalla regeringens förslag till preliminära ramar för år 2000–2002 och bifalla motion Fi 16 yrkande 23 i denna del.

Moderata samlingspartiets (Fi14 yrkande 5), Kristdemokraternas (Fi15 yrkande 4) och Folkpartiet liberalernas (Fi17 yrkande 4) motioner bör i denna del avslås.

Stockholm den 6 maj 1999

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

I beslutet har deltagit: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp) och Berndt Sköldestig (s).

1. Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m) anför:

Anslagen till Försvarsmakten är otillräckliga för att verksamheten skall kunna bedrivas på ett ansvarsfullt sätt. Det föreligger en allvarlig likviditetsbrist även för år 2000. Försvarsmakten bör därför engångsvis kompenseras för den köpkraftsindragning som – i strid med riksdagens tidigare uttalanden – skedde vid övergången till en full tillämpning av anslagsförordningen. Därutöver bör anslagen till materielanskaffning även fortsättningsvis räknas upp med den s.k. teknikfaktorn. De preliminära ramarna bör räknas upp med 3, 2,1 resp. 1,5 miljarder kronor under de tre åren jämfört med regeringens förslag. Vidare bör anslaget A 2 Fredsfrämjande truppinsatser i sin helhet föras över till utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Moderata samlingspartiets förslag innebär att försvarets ekonomi sammantaget förstärks med ca. 7 miljarder kronor under treårsperioden 2000–2002.

2. Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) anför:

De ekonomiska ramar som regeringen och Centerpartiet kommit överens om innebär dramatiska nedskärningar för Försvarsmakten. Kristdemokraterna kan inte medverka till ett sådant beslut i ett läge där konsekvenserna inte kan överblickas. Stora nedskärningar i ett läge när Försvarsmaktens ekonomi utsatts för enorma påfrestningar och instabila regler ger ingen trovärdighet åt viljan att utforma ett nytt försvar. För att lösa Försvarsmaktens akuta likviditetsproblem, undvika materielförstöring och en oordnad planeringsprocess avsätts 1,7 miljarder kronor för återstoden av innevarande försvarsbeslutsperiod. År 2002, som är första året på nästa försvarsbeslutsperiod, tillförs 1 miljard kronor. För att höja dagersättningen för de totalförsvarspliktiga och förstärka Kustbevakningens resurser för gränskontroll och miljöskydd till sjöss avsätts sammanlagt 90 miljoner kronor år 2000.

3. Runar Patriksson (fp) anför:

Folkpartiet vill ha en rationalisering och modernisering av försvaret. För att klara en sådan omställningsprocess behöver omställningsbidraget vara 1 miljard större än regeringen räknar med år 2002. Även en minskning av antalet värnpliktiga ger utrymme för en större materielbudget.

Preliminära ramar för utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 samt
ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 15 april 1999 beslutat att bereda övriga utskott tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (1998/99:100), i vad avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket m.m. (yrkandena 1–5) och vissa skattefrågor (yrkandena 25–28) jämte de motioner som kan komma att väckas, allt i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

De delar av vårpropositionen som utskottet yttrar sig över är regeringens förslag till preliminär fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12. Yttrandet omfattar också beräkningen av utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utskottet yttrar sig över följande motioner till den del de rör utskottets beredningsområde:

- Fi14 yrkande 5 av Carl Bildt m.fl. (m),
- Fi15 yrkandena 4 och 7 av Alf Svensson m.fl. (kd),
- Fi16 yrkandena 11 och 23 av Lennart Daléus m.fl. (c),
- Fi17 yrkandena 4 och 12 av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

Inledning

I propositionen föreläggs riksdagen förslag till beslut om ett statligt utgiftstak för år 2002 på 810 miljarder kronor. För åren 2000–2001 ligger de tidigare beslutade utgiftstaken fast på 761 miljarder respektive 786 miljarder kronor, men för utgifternas fördelning på utgiftsområden presenteras reviderade beräkningar.

Regeringen begär vidare att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden åren 2000–2002 som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar den statliga migrations- och integrationspolitiken. I området ingår också delar av storstadspolitiken. För år 1999 uppgår de totala utgifterna för utgiftsområdet till 4,3 miljarder kronor, varav 1,8 miljarder kronor till migrationspolitiken och 2,5 miljarder kronor till integrationspolitiken. Regeringen föreslår en preliminär beräkning av ramen för utgiftsområdet för år 2000 till 4 217 miljoner kronor, för år 2001 till 4 431 miljoner kronor och för år 2002 till 3 885 miljoner kronor.

I förhållande till tidigare antaganden i budgetpropositionen för år 1999 bedöms nu att fler asylsökande än beräknat kommer att få uppehållstillstånd. Antalet asylsökande från före detta Jugoslavien och Irak fortsätter att ligga på samma höga nivå som redovisades i budgetpropositionen. Det har emellertid visat sig att fler personer från dessa länder har skyddsbehov och att färre avvisningar kommer att kunna genomföras än vad som då antogs. Även åtagandet att ge tillfälligt skydd för upp till 5 000 personer av de fördrivna från Kosovo innebär utgiftsökningar.

Satsningen på Ett Sverige för alla fortsätter att vara ett prioriterat område och regeringen har beräknat anslag för utvecklingsinsatser i storstädernas utsatta bostadsområden även för år 2000. Från och med år 2000 beräknas 10 miljoner kronor per år för kostnader till följd av regeringens aviserade proposition om en samlad minoritetspolitik med inriktning på skydd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken. Medlen bör enligt regeringen tills vidare ligga under utgiftsområde 8. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för år 2000 med förslag till hur de anvisade medlen skall fördelas mellan de utgiftsområden och anslag som berörs.

Från och med år 2000 minskas anslaget A 3 Migrationspolitiska åtgärder, anslagspost 3 Återvändningsinsatser m.m. och anslaget B 3 Integrationsåtgärder med 10 miljoner kronor vardera.

Motionerna*Moderaterna*

I stället för att anslå budgetmedel till vissa utsatta bostadsområden vill Moderaterna pröva andra vägar som innebär en mindre belastning på statsbudgeten. Den viktigaste uppgiften är att göra det svenska samhället så öppet att en ökad social rörlighet blir möjlig. Enligt Moderaterna skulle en avreglering av bl.a. bostadsmarknaden och arbetsmarknaden få positiva effekter för integrationsarbetet. Vidare aviserar Moderaterna att de i samband med den kommande budgetpropositionen kommer att föreslå omfördelningar inom ramen för Statens invandrarverks anslag för att utöka anslaget för asylprocessen. Med eventuellt ökade flyktingströmmar från Kosovo är det inte osannolikt att anslaget totalt måste utökas.

Moderaterna föreslår i motion Fi14 yrkande 5 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 260 miljoner kronor för år 2000 samt med 565 miljoner kronor för vardera året 2001-2002.

1998/99:FiU20
Bilaga 8

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna uppger att statsbidrag fr.o.m. budgetåret 1995/96 har lämnats till vissa kommuner i framför allt storstadsregionerna för att stimulera till insatser i utsatta bostadsområden. Kristdemokraterna ställde sig bakom anslaget för år 1999 och den föreslagna höjningen år 2000, men avvisar den kraftiga höjningen om 305 miljoner kronor för vardera året 2001-2002.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi15 yrkande 4 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 305 miljoner kronor för vardera året 2001-2002.

Centerpartiet

Centerpartiet anför att Sverige skall ha en öppen och generös flyktingpolitik. I ljuset av situationen på Balkan är det viktigt att Sverige på alla sätt bidrar till att förbättra de humanitära insatserna. Omdisponeringar bör kunna göras mellan områden för flyktingpolitiska insatser och återvandringsinsatser. Flyktingmottagandet måste moderniseras och effektiviseras. Lösningar som bygger på kontakter mellan nyanlända och människor i det omgivande samhället skall stimuleras. En högre grad av frivilliginsatser, samarbete med frivilligorganisationer och effektiviseringar inom Invandrarverket leder till minskade utgifter. Centerpartiet föreslår också att Utlänningsnämnden avvecklas.

Centerpartiet föreslår i motion Fi16 yrkande 23 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 100 miljoner kronor för vardera året 2000-2002.

Utskottet

Förslag till preliminär ram för åren 2000, 2001 och 2002, miljoner kronor

År	Regeringen	m	v	kd	c	fp	mp
2000	4 217	- 260	—	—	- 100	—	—
2001	4 431	- 565	—	- 305	- 100	—	—
2002	3 885	- 565	—	- 305	- 100	—	—

Utskottet delar regeringens uppfattning att den senaste utvecklingen i Förbundsrepubliken Jugoslavien ger anledning till stor oro. Sverige har åtagit sig att ge tillfälligt skydd åt 5 000 av de fördrivna från Kosovo som i dag befinner sig i dess närområde. Antalet registrerade i Statens invandrarverks mottagandesystem kan därför komma att bli högre än vad som beräknats för

innevarande år. Regeringen kommer noga att följa utvecklingen inom området vad gäller prognoser och utgifter och kommer vid behov att återkomma i budgetpropositionen för år 2000. Eftersom anslaget A 3 minskats på tilläggsbudget för år 1998 och föreslås minskad även för innevarande budgetår vill utskottet framhålla vikten av att tillräckliga medel finns i fortsättningen såväl för överföring av kvotflyktingar från Kosovo och andra områden som för insatser i närområdet.

I propositionen anförs vidare att integrationspolitiken skall värna grundläggande demokratiska värden. Den skall verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. För att minska segregationen och uppnå de integrationspolitiska målen och ett Sverige för alla har området tillförts betydande ekonomiska resurser. Av central betydelse är bl.a. åtgärder för att skapa goda villkor på arbetsmarknaden och få till stånd en varaktig förbättring av situationen i utsatta bostadsområden med stor andel invånare med invandrarbakgrund. I propositionen anförs att regeringen för anslagsposten B 2 Särskilda åtgärder i utsatta bostadsområden för år 1999 beslutat om s.k. begränsningsbelopp på 142 miljoner kronor. Detta innebär att anslagsförbrukningen inte får överstiga denna nivå. Utskottet har erfart att det utöver anslaget på 142 miljoner kronor för år 1999 finns en ingående reserv på 127 miljoner kronor. Enligt utskottets uppfattning bör kvarstående medel därför användas för satsningar fr.o.m. år 2000. Mot bakgrund av det anförda godtar utskottet regeringens beräkningar.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till preliminära ramar för budgetåren 2000, 2001 och 2002 och avstyrker motionerna Fi14, Fi15 samt Fi16.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar socialförsäkringsförmåner som lämnas vid ohälsa. Från och med innevarande år ingår även arbetsskadeförsäkringen och ersättningen för statligt personskadeskydd i utgiftsområdet. Utgiftsområdet omfattar också socialförsäkringsadministrationen, dvs. anslagen till Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Förmånerna ges i form av dag ersättningar såsom sjukpenning, rehabiliteringsersättning, närståendepension samt vissa yrkesskadeersättningar. Därutöver ingår i utgiftsområdet handikappersättning samt folkpension och pensionstillskott i form av förtidspension och allmän tilläggspension (ATP) i form av förtidspension. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudgeten till 80,5 miljarder kronor, varav 5,4 miljarder kronor avser socialförsäkringens administration.

Regeringen föreslår en preliminär beräkning av ramen för utgiftsområdet för år 2000 till 86 878 miljoner kronor, för år 2001 till 86 936 miljoner kronor samt för år 2002 till 88 006 miljoner kronor. I budgetpropositionen för år 1999 beräknades anslagen för utgiftsområde 10 till ca 81 000 miljarder kronor år 2000 och ca 83 000 miljarder kronor år 2001. Den ökade sjukfrånvaron har lett till att denna beräkning inte längre stämmer för perioden 2000–

2001. Regeringen avser därför att föreslå att ytterligare resurser för åren 2000–2002 tillförs. Som nämnts kommer regeringen att tillsätta en utredning

1998/99:FiU20
Bilaga 8

för att dels analysera orsakerna till den kraftiga utgiftsutvecklingen, dels föreslå åtgärder för att dämpa densamma.

Förslaget till beräknad utgiftsområdesram åren 2000–2002 innebär enligt regeringen att den prognostiserade utgiftsutvecklingen avseende sjukförsäkring och förtidspensioner måste brytas för att balans skall uppnås mellan förväntade utgifter och beräknade ramar.

Regeringen kommer senare i år att förelägga riksdagen förslag om ny och förändrad beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Förändringen kommer att leda till vissa utgiftsminskningar för sjukförsäkringen fr.o.m. år 2000. För att ytterligare dämpa utgiftstrycket inom området föreslås en sänkning av medlen för rehabiliteringsinsatser med 50 miljoner kronor fr.o.m. år 2000. I samband med avvecklingen av Riksförsäkringsverkets sjukhus och ombildning av verksamheten till Försäkringsmedicinskt centrum minskar utgiftsbehovet med 20 miljoner kronor år 2000 och 50 miljoner kronor fr.o.m. år 2001. Effekten av förändringen har även beaktats i förslaget till ram fr.o.m. år 2000.

Förändrade regler för beräkning av antagandepoäng i samband med beslut om förtidspension föreslås träda i kraft år 2000. Åtgärden som har beaktats vid beräkningen av utgiftsområdesramen bedöms leda till utgiftsminskningar med ca 70 miljoner kronor år 2000, ca 200 miljoner kronor år 2001 och ca 320 miljoner kronor år 2002. Vidare kommer regeringen att föreslå att s.k. vilande förtidspension införs fr.o.m. år 2000. Förslaget innebär rätt att under en period få möjlighet att pröva sin arbetsförmåga samtidigt som rätten till beviljad förtidspension kvarstår. Regeringen bedömer att åtgärden kommer att leda till minskade utgifter för förtidspensioner med ca 90 miljoner kronor årligen vilket även är beaktat vid beräkningen av utgiftsområdesramen.

Regeringen avser också att tillsätta en intern arbetsgrupp som skall utreda utgiftsutvecklingen inom förtidspensionerna och lämna konkreta förslag till åtgärder. Arbetet skall vara klart i sådan tid att regeringen kan lämna förslag i 2000 års ekonomiska vårproposition.

Motionerna

Moderaterna

Moderaterna föreslår att compensationen i sjukförsäkringen skall vara 75 % av SGI. Vidare skall ytterligare en karensdag införas i sjukförsäkringen fr.o.m. den 1 januari 2000. Beräkning av SGI bör ändras så att den beräknas på ett medelvärde av de senaste 24 månadernas inkomst och räknas upp med basbeloppet. Under utgiftsområde 12 föreslår Moderaterna att havandeskapspenningen avskaffas och samordnas med sjukförsäkringen, något som påverkar anslaget för sjukpenning.

Finansiell samverkan skall vara huvudregel i rehabiliteringsarbetet. Moderaterna har i ramen för området räknat med ekonomiska vinster av en konkret samordning. Vidare bör kontrollen av utnyttjandet av sjukförsäkringen och förtidspensionerna intensifieras för att ytterligare minska utgifterna samt för att öka socialförsäkringssystemens legitimitet.

För att möjliggöra samverkan mellan socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsförmedlingen samt en förbättrad rehabilitering vill Moderaterna anslå ytterligare 600 miljoner kronor till Riksförsäkringsverket.

Trafikskadorna skall enligt Moderaterna bekostas via den obligatoriska trafikförsäkringen. Vidare skall arbetsskadeförsäkringen avskaffas och ersättas med en obligatorisk försäkring utanför statsbudgeten som i högre utsträckning tar hänsyn till företagens skadeutfall.

Moderaterna föreslår i motion Fi14 yrkande 5 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 13 791 miljoner kronor år 2000, 17 185 miljoner kronor år 2001 samt 20 240 miljoner kronor år 2002.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna vill anslå ytterligare 200 miljoner kronor för rehabiliteringsinsatser vilket leder till minskade utgifter för sjukpenning och förtidspensioner. Lägre utgifter för förtidspension innebär vidare en besparing inom anslaget för statlig ålderspensionsavgift. Administrationen bör tillföras 300 miljoner kronor. Detta leder till ökad kvalitet i besluten och bättre kontrollmöjligheter. På så sätt minskar utgifterna för försäkringen.

Vidare föreslår Kristdemokraterna att SGI skall beräknas på snittinkomsten under de senaste två åren samt att skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall vara SGI-grundande. Sjukförsäkringen skall innehålla två karensdagar med ett högriskskydd på tio dagar per år.

Kristdemokraterna föreslår också en ny modell för trafikförsäkring där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolycksfall förs över till trafikförsäkringen. Ett sådant alternativ innebär minskade offentliga utgifter med ca 3,8 miljarder kronor. Den besparing som uppstår återförs till trafikanterna genom sänkt fordonsskatt.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi15 yrkande 4 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 6 540 miljoner kronor år 2000, 6 714 miljoner kronor år 2001 samt 6 760 miljoner kronor år 2002.

Folkpartiet

Folkpartiet anser att åtgärder måste vidtas för att sänka kostnaderna för sjukfrånvaro och för att förstärka rehabiliteringsarbetet. Folkpartiet räknar med att aktiva åtgärder sätts in så att utgiftsökningen begränsas. Folkpartiet föreslår också att sjukförsäkringens kostnader för trafikolycksfall förs över till trafikförsäkringen. Det rör sig om ett belopp på 4 miljarder kronor, som för den enskilde motsvaras av en skattesänkning.

Folkpartiet föreslår i motion Fi17 yrkande 4 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 5 520 miljoner kronor år 2000, med 5 450 miljoner kronor år 2001 samt 5 300 miljoner kronor år 2002.

Förslag till preliminär ram för åren 2000, 2001 och 2002, miljoner kronor

År	Regeringen	m	v	kd	c	fp	mp
2000	86 878	- 13 791	–	- 6 540	–	- 5 520	–
2001	86 936	- 17 185	–	- 6 714	–	- 5 450	–
2002	88 006	- 20 240	–	- 6 760	–	- 5 300	–

Enligt propositionen visar aktuell beräkning för utgiftsområdet för år 1999 att utgifterna kan förväntas uppgå till 84,9 miljarder kronor, vilket är ca 4,4 miljarder kronor högre än vad som anvisades på statsbudgeten. Avvikelsen härrör från anslaget Sjukpenning och rehabilitering m.m. och regeringen avser att återkomma i denna fråga i samband med budgetpropositionen för år 2000. Utgifterna för sjukförsäkringen har ökat kraftigt under år 1998 och prognoserna för år 1999 visar på en fortsatt ökning. Regeringen avser att inom kort tillsätta en särskild utredare för att bl.a. föreslå åtgärder för att dämpa den kraftiga utgiftsutvecklingen. På basis av utredarens förslag avser regeringen att ge förslag till åtgärder i 2000 års ekonomiska vårproposition.

Utskottet har noga följt utvecklingen på området och vill framhålla vikten av att noggranna analyser görs så att utvecklingen på längre sikt kan bedömas och därmed så långt möjligt undvika oförutsedda utgiftsökningar som nödvändiggör snabba ingrepp och förändringar i ersättningssystemen.

Regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifter för budgetåren 2000 och 2001 avviker i stor omfattning från den preliminära fördelning som riksdagen tillstyrkte med anledning av 1998 års budgetproposition. Mot bakgrund av vad som ovan anförts och att regeringen avser att lägga fram flera olika förslag som bl.a. syftar till att minska utgifterna inom området kan utskottet godta regeringens förslag till beräkningar.

De partier som framställt yrkanden under utgiftsområdet har förslag som innebär kraftiga minskningar av ramen i förhållande till regeringens förslag, även om det mellan partierna förekommer betydande variationer. Vad gäller partiernas olika sakförslag har det stora flertalet av dessa yrkanden tidigare behandlats och avvisats av utskottet (se främst bet. 1998/99:SfU1). Utskottet vill ändå kort kommentera några av förslagen. Att införa ytterligare en karenssdag i sjukpenningförsäkringen skulle, i enlighet med vad utskottet tidigare uttalat, innebära mycket svåra påfrestningar för redan utsatta gruppers försörjningssituation. I än högre grad gäller detta om det skulle kombineras med en sänkning av ersättningsnivån i sjukförsäkringen. Beträffande motionärernas förslag om beräkning av SGI kan utskottet konstatera att en proposition med förslag till regeländringar kommer att läggas fram för riksdagen under innevarande år och att regeringen räknar med att detta leder till utgiftsminskningar fr.o.m. år 2000. Vad gäller frågan huruvida sjukdomsfall och skador till följd av trafiken skall överföras till trafikförsäkringen har utskottet uttalat att ett system där vissa skadetyper inte ryms inom den allmänna försäkringen knappast är tänkbar med hänsyn till försäkringskassans

ansvar för samordning och tillsyn av rehabiliteringsverksamheten. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till preliminära ramar för budgetåren 2000, 2001 och 2002 och avstyrker motionerna Fi14, Fi15 och Fi17.

1998/99:FiU20
Bilaga 8

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar dels folkpension för de pensionärer som saknar ATP, dels pensionstillskott i form av ålderspension. Vidare ingår såväl ATP som folkpension i form av efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer, särskilt pensionstillägg samt delpension. För år 1999 uppgår de anvisade medlen enligt statsbudgeten till 34,3 miljarder kronor. Därav svarar ålderspensionerna för ca 11,5 miljarder kronor, efterlevandepensionen till vuxna för ca 12,7 miljarder kronor samt bostadstillägget till pensionärer för ca 9,8 miljarder kronor.

Regeringen föreslår en preliminär beräkning av ramen för utgiftsområdet för år 2000 till 33 445 miljoner kronor, för år 2001 till 32 632 miljoner kronor samt för år 2002 till 32 042 miljoner kronor.

Jämfört med 1999 års anslagsnivå beräknas utgifterna för år 2000 och framåt minska något, främst på grund av att andelen pensionärer med ATP ökar och färre pensionärer därmed är berättigade till pensionstillskott. Av samma anledning minskar även utgifterna för bostadstillägg till pensionärer.

För att kompensera ekonomiskt utsatta grupper för den höjning av högkostnadsskyddet i läkemedelsförmånen, som regeringen föreslagit i proposition 1998/99:106 Vissa ändringar i läkemedelsförmånen m.m., föreslås en höjning av pensionstillskottet. Förslaget påverkar också anslag under utgiftsområde 10. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för år 2000 med förslag om finansiering för år 2000.

Motionerna

Moderaterna

Moderaterna föreslår att änkepensionerna skall återställas till den nivå som gällde före den 1 april 1997. Vidare föreslås att innehav av fritidsfastighet inte skall räknas med i inkomsten vid beräkning av bostadstillägg till pensionärer.

Moderaterna föreslår i motion Fi14 yrkande 5 att ramen ökas i förhållande till regeringens förslag med 1 017 miljoner kronor för vardera året 2000–2002.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna anser att omställningspensionen skall återställas från sex månader till ett år och att inkomstprövningen vid beräkning av änkepension slopas. Vidare föreslås att innehav av fritidsfastighet inte skall räknas med i

inkomsten vid beräkning av bostadstillägg till pensionärer. För att förbättra de sämst ställda pensionärernas ekonomi föreslår Kristdemokraterna ett höjt pensionstillskott med 200 kronor per månad år 2000 och en ytterligare höjning med 110 kronor per månad året därefter.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi15 yrkande 4 att ramen ökas i förhållande till regeringens förslag med 502 miljoner kronor för år 2000 samt med 1 330 miljoner kronor för vardera året 2001–2002.

Centerpartiet

Centerpartiet framhåller att det vid utvärderingar av inkomstprövningen av änkepensionen kommit fram att kvinnor med låg egen inkomst skyddas och att kvinnor med egen hög inkomst drabbas. För unga familjer kan minskningen av folkpensionen leda till ekonomiska svårigheter. Centerpartiet anser att någon inkomstprövning av änkepensionen inte skall ske för kvinnor med barn under 18 år. Centerpartiet anser också att riksdagen bör begära en utredning om förutsättningarna för en förlängning av omställningspensionen från sex månader till tolv månader.

Enligt motion Fi16 yrkande 23 har Centerpartiet i förhållande till regeringens förslag till ram för åren 2000–2002 inte något yrkande.

Folkpartiet

Folkpartiet anser att änkepensionerna måste återställas till vad som gällde före den 1 april 1997 och att tiden för omställningspension bör förlängas. Vidare skall bostadstillägget för pensionärer förbättras.

Folkpartiet föreslår i motion Fi17 yrkande 4 att ramen ökas i förhållande till regeringens förslag med 604 miljoner kronor för år 2000, med 878 miljoner kronor för år 2001 samt med 885 miljoner kronor för år 2002.

Utskottet

Förslag till preliminär ram för åren 2000, 2001 och 2002, miljoner kronor

År	Regeringen	m	v	kd	c	fp	mp
2000	33 445	+ 1 017	–	+ 502	–	+ 604	–
2001	32 632	+ 1 017	–	+ 1 330	–	+ 878	–
2002	32 042	+ 1 017	–	+ 1 330	–	+ 885	–

I yttrande till socialutskottet över regeringens förslag att höja högkostnads-skyddet i läkemedelsförmånen har utskottet tillstyrkt förslaget att kompensera i första hand de ålderspensionärer som endast uppbär folkpension och som har låg eller ingen ATP med en höjning av pensionstillskottet och det särskilda bostadstillägget. Utskottet konstaterar också att riksdagen tidigare har beslutat att avskaffa den sänkning av nivåerna inom pensionsområdet som infördes år 1992 och som inneburit att pensionerna beräknats på ett

basbelopp minskat med 2 %. Återställandet av pensionsnivån har varit betydelsefullt för många pensionärer.

Utskottet konstaterar att fr.o.m. den 1 januari 2001 kommer det nya ålderspensionssystemet att påverka utgifterna inom området. Från och med nämnda tidpunkt kommer att i viss utsträckning en garantipension enligt de reformerade reglerna att ersätta det nuvarande grundskyddet i form av folkpension och pensionstillskott samt särskilt grundavdrag för pensionärer. Garantipensionen, som till skillnad från den inkomstgrundade pensionen är skattefinansierad, kan inte tas ut före 65 års ålder och första utbetalning sker därför först i januari 2003. Personer födda år 1937 eller tidigare omfattas, med undantag av indexeringsreglerna, inte av det nya ålderspensionssystemet och för dem kommer det nuvarande grundskyddet att ersättas med en s.k. övergångsvis garantipension. Sådan övergångsvis garantipension kommer däremot att betalas ut fr.o.m. år 2001. I det nya grundskyddet skall också ingå bostadstillägg till pensionärer. Regeringen räknar med att lägga fram ett förslag härom under innevarande år. Även efterlevandepensioneringen kommer att reformeras för att harmoniera med det reformerade ålderspensionssystemet och regeringen räknar med att lägga fram förslag härom kommande höst.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för budgetåren 2000, 2001 och 2002 samt avstyrker motionerna Fi14, Fi15 och Fi17. Utskottet avstyrker också motion Fi16.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar statens ekonomiska stöd till barnfamiljerna (förutom bostadsbidraget som återfinns under utgiftsområde 18 och studiebidragen som återfinns under utgiftsområde 15). Förmånerna inom området utgörs av allmänna barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning samt underhållsstöd. Vidare utgår bidrag till kostnader för internationella adoptioner, folkpension och ATP i form av barnpension och vårdbidrag för funktionshindrade barn. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudgeten till 39,9 miljarder kronor för år 1999.

Regeringen föreslår en preliminär beräkning av ramen för utgiftsområdet för år 2000 till 43 468 miljoner kronor, för år 2001 till 46 208 miljoner kronor samt för år 2002 till 46 715 miljoner kronor.

I propositionen anför, och som nämnts ovan under utgiftsområde 10, att regeringen avser att lägga fram ett förslag för beräkning av SGI. Förslaget som innebär att större vikt läggs vid att beräkna den förväntade inkomsten får betydelse för förmånerna inom föräldraförsäkringen. Vidare framhålls att ett förslag till nytt system för underhållsstöd lämnats i proposition 1998/99:78 Beräkning av återbetalningsskyldighet för underhållsstöd till barn med särlevande föräldrar. Förslaget innebär en höjning av grundavdraget från 24 000 kronor till 72 000 kronor samt en justering av procentsatserna för fastställande av återbetalningsbelopp. Regeringen avser vidare att föreslå ändrade regler för utfyllnadsbidrag vid växelvis boende. Beträffande under-

hållsstödet avser regeringen även att tillsätta en särskild utredare för att utreda utgiftsutvecklingen inom stödet. Utredaren skall också lämna förslag till utgiftsbegränsande åtgärder. Härvid bör enligt regeringen även frågan om inkomstunderlag för underhållsskyldiga prövas. Utredningen bör enligt regeringen ske i ett samlat familjepolitiskt perspektiv och förslag till konkreta utgiftsminskande åtgärder skall lämnas senast i den ekonomiska vårpropositionen år 2000.

Slutligen avser regeringen att föreslå en höjning av barnbidragen. En första höjning skall ske år 2000 med 100 kronor per barn och månad och år 2001 med ytterligare 100 kronor. Flerbarnstillägget höjs i motsvarande mån.

Motionerna

Moderaterna

Moderaterna anser att kompensationsnivån i föräldraförsäkringen skall vara 75 %. Havandeskapspenningen bör fr.o.m. den 1 januari 2000 samordnas med sjukförsäkringen, vilket påverkar anslaget för sjukpenning under utgiftsområde 10. De förändringar av beräkningen av SGI som föreslagits av Moderaterna under utgiftsområde 10 påverkar också föräldraförsäkringen.

För barnfamiljerna bör i stället för den av regeringen föreslagna barnbidragshöjningen införas ett grundavdrag med 10 000 kr per barn och år. Genom att avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader och ett vårdnadsbidrag återinförs ökar barnfamiljernas valfrihet.

Genom en reformering av underhållsstödet skall utgifterna för det minska med 500 miljoner kronor vartdera året 2001–2002.

Moderaterna föreslår i motion Fi14 yrkande 5 att ramen minskas i förhållande till regeringens förslag med 1 150 miljoner kronor år 2000 samt med 3 440 miljoner kronor för vartdera året 2001–2002.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna hävdar familjens rätt att avgöra barnomsorgsform inklusive egen omsorg i hemmet. Ett vårdnadsbidrag på tio procent av basbeloppet per månad och barn mellan ett och tre år skall därför införas och till följd av att bidraget skall gälla från den dag barnet fyller ett år kan de 90 dagarna i föräldraförsäkringen som ersätts på garantinivå slopas. Bruttokostnaden för denna reform är 4 000 miljoner kronor som finansieras bl.a. genom slopandet av garantidagarna i föräldraförsäkringen och en reglering enligt finansieringsprincipen av statsbidraget till kommunerna som erhåller skatte- och avgiftsintäkter samt avlastas vissa kostnader genom reformen. En avdragsrätt på maximalt tio procent av basbeloppet per månad för styrkta barnomsorgskostnader för alla barn mellan ett och tre år skall genomföras.

Vidare anser Kristdemokraterna att kontaktdagarna i föräldraförsäkringen skall återinföras och att garantinivån i föräldraförsäkringen skall höjas från 60 kr till 120 kr per dag.

Kristdemokraterna förordar en modell med ett allmänt barnbidrag på 700 kronor per barn och månad. Detta möjliggör att medel kan föras över till den

barnrelaterade delen i bostadsbidraget. Det innebär i praktiken att de som bäst behöver det får ett höjt barnbidrag med ca 300 kronor per månad.

Kristdemokraterna anser vidare att adoptionsbidraget för internationella adoptioner bör förbättras. På motsvarande sätt som inom utgiftsområde 10 föreslås ett nytt beräkningssätt för SGI, vilket innebär att utgifterna för föräldraförsäkringen kan minskas.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi15 yrkande 4 att ramen ökas i förhållande till regeringens förslag med 138 miljoner kronor för år 2000 samt i förhållande till regeringens förslag minskas med 1 901 miljoner kronor år 2001 och 1 729 miljoner kronor år 2002.

Centerpartiet

Centerpartiet vill förnya familjestödet så att det utgår från barnens och familjernas behov. Stödet skall utformas så att det passar alla familjetyper och föräldrarna skall ha ansvaret att själva bestämma över sin tid. Stödet skall vara rättvist, göra det möjligt att förena föräldraskap och förvärvsarbete, innehålla enklare regler och ge föräldrarna trygghet att kunna planera sin tid och sin ekonomi.

Centerpartiet föreslår i motion Fi16 yrkande 23 att ramen ökas i förhållande till regeringens förslag med 500 miljoner kronor för år 2001 samt 1 000 miljoner kronor för år 2002.

Folkpartiet

Folkpartiet förordar generella system. Den av regeringen förordade barnbidragshöjningen accepteras och Folkpartiet menar att därmed kan den del av bostadsbidraget som i praktiken är ett inkomstprövat barnbidrag trappas ned i motsvarande mån. Enligt Folkpartiet motsvarar detta 500 miljoner kronor som kan användas till att höja barnbidraget med ytterligare 25 kronor. Därmed sker en förskjutning från selektivt stöd till generellt stöd till barnfamiljerna. Bostadsbidrag till familjer utan barn reduceras. Vidare vidhåller Folkpartiet sitt tidigare framförda förslag om en högre ersättningsnivå för den s.k. pappa/mammamånaden. Folkpartiets alternativa förslag till regeringens förslag om underhållsstöd innebär vissa minskade utgifter.

Folkpartiet föreslår i motion Fi17 yrkande 4 att ramen ökas i förhållande till regeringens förslag med 175 miljoner kronor för år 2000 och med 830 miljoner kronor för vardera året 2001–2002.

Utskottet

Förslag till preliminär ram för åren 2000, 2001 och 2002, miljoner kronor

År	Regeringen	m	v	kd	c	fp	mp
2000	43 468	- 1 150	–	+ 138	–	+ 175	–
2001	46 208	- 3 440	–	- 1 901	+ 500	+ 830	–
2002	46 715	- 3 440	–	- 1 729	+ 1 000	+ 830	–

Enligt propositionen visar prognosen att utgifterna inom området för år 1999 kommer att överstiga anvisade medel med ca 1,2 miljarder kronor. Till största delen förklaras ökningen av högre utgifter inom anslagen för Föräldraförsäkring och Underhållsstöd, vilka ökar med 0,6 miljarder kronor respektive 0,5 miljarder kronor. Enligt regeringen förklaras de högre utgifterna bl.a. av att tidigare icke specificerade besparingar inräknades i anslagsbeloppen i statsbudgeten. Dessa icke preciserade besparingar kommer emellertid inte att genomföras under år 1999 och ingår således inte i aktuella prognoser för de två anslagen.

Under senare tid har riksdagen beslutat om flera förbättringar vad avser det ekonomiska stödet till barnfamiljer. Ersättningsnivån i föräldraförsäkringen har höjts från 75 % till 80 %. De allmänna barnbidragen har höjts med 1 320 kr per barn och år och flerbarnstillägget har återinförts. Regeringen avser som framgått att föreslå ytterligare höjning av barnbidragen. Beträffande underhållsstödet har regeringen lagt fram förslag som för närvarande behandlas av riksdagen och som leder till en statsfinansiell besparing i storleksordningen 160 miljoner kronor per år. För åren 2000–2002 föreslår regeringen en besparing på underhållsstödet uppgående till 210 miljoner kronor per år och en besparing på föräldraförsäkringen som år 2002 uppgår till 550 miljoner kronor. Vad gäller partiernas alternativa sakförslag har dessa även inom detta utgiftsområde tidigare behandlats av utskottet och avvisats (se främst yttrande 1997/98:SfU5y och bet. 1998/99:SfU1). Utskottet har därvid bl.a. uttalat att införande av ett vårdnadsbidrag vore ett steg i fel riktning ur jämställdhetssynpunkt samt ställt sig positivt till en höjning av barnbidragen och framhållit att det kommer att innebära en behövlig förstärkning av barnfamiljernas ekonomi.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för budgetåren 2000, 2001 och 2002 och avstyrker motionerna Fi14, Fi15, Fi16 och Fi17.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utgifterna omfattar ålderspension i form av ATP och ålderspension i form av folkpension till pensionärer som även uppbär ATP.

I propositionen beräknas utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 139 464 miljoner kronor för budgetåret 2000, till 144 035 miljoner kronor för budgetåret 2001 och till 149 696 miljoner kronor för budgetåret 2002.

Enligt propositionen styrs utgifterna för ATP i huvudsak av antalet pensionärer, deras medelbelopp för ATP samt basbeloppets storlek. Såväl det totala antalet pensionärer som basbeloppets storlek väntas enligt proposition-

en den närmaste treårsperioden öka i mycket liten utsträckning. Den för närvarande mest betydelsefulla faktorn är i stället ATP-systemets mognad, dvs. äldre pensionärer med låg eller ingen ATP ersätts av nytillkommande pensionärer med avsevärt högre ATP. Jämfört med 1999 års utgiftsnivå beräknas därför utgifterna öka år 2000 och framåt.

Av betydelse för beräkningen av utgifterna inom området är också att fr.o.m. år 2001 kommer utbetalningar att ske från det nya ålderspensionssystemet.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens beräkningar för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för budgetåren 2000–2002.

Allmänt om socialavgifter

Socialavgifter betalas enligt lagen (1981:691) om socialavgifter (SAL) i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

Den totala avgiftssumman innevarande år är för arbetsgivare 25,02 % av avgiftsunderlaget.

En egenföretagare erlägger för närvarande socialavgifter med 23,21 % av avgiftsunderlaget. Avgifterna beräknas i princip på inkomsten av annat förvärsarbete.

Enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall den som har inkomst av anställning eller annat förvärsarbete under år 1999 betala allmän pensionsavgift med 6,95 % av avgiftsunderlaget. Avgiften, som beräknas på inkomster som inte överstiger 8,06 gånger det förhöjda prisbasbeloppet, är avdragsgill vid taxeringen.

Arbetsgivare skall vidare enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift för varje år betala en allmän löneavgift som för år 1999 utgör 8,04 % av underlaget, dvs. av arbetsgivaren utgiven lön m.m.

Sedan den 1 januari 1998 gäller enligt 2 kap. 5 a § SAL att en arbetsgivare vid beräkning av arbetsgivaravgifter varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst 3 550 kr. Vid beräkningen av egenavgifter får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år. Om flera arbetsgivare ingår tillsammans i en koncern, skall de anses som en arbetsgivare. Avdraget skall i sådana fall i första hand göras av moderföretaget. Om avdraget inte kan utnyttjas av moderföretaget får det utnyttjas av dotterföretagen i den ordning som moderföretaget bestämmer.

Motioner

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna begär i motion Fi15 yrkande 7 att riksdagen godkänner de skatte- och inkomstförändringar som föreslås i motionen som riktlinjer för regeringens budgetarbete. Arbetsgivaravgifterna bör enligt Kristdemokraterna sänkas med tio procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare ökas den nedsättningsberättigade lönesumman till 250 000 kr per år. Förslaget skall gälla alla företag, men gynnar främst småföretagen. De företag som i dag tvekar om de skall våga nyanställa får enligt

Centerpartiet

Centerpartiet begär i motion Fi16 yrkande 11 beslut om sänkta arbetsgivaravgifter för år 2000. Partiet framhåller att det under de senare åren medverkat till att arbetsgivaravgifterna har sänkts, med särskild inriktning på de mindre företagen. Centerpartiet anser att avgifterna under innevarande mandatperiod bör sänkas stegvis. Lönesummegränsen bör fr.o.m. den 1 januari 2000 höjas till två miljoner kronor och för egenföretagare till 300 000 kr. Därefter bör sänkningen fortsätta så att den totala sänkningen uppgår till minst åtta procentenheter. Reduktionen föreslås även omfatta egenföretagarnas avgifter. På detta sätt främjas de mindre företagen, där enligt Centerpartiet anställningspotentialen i förhållande till de större företagen är högre.

Folkpartiet

Folkpartiet begär i motion Fi17 yrkande 12 ett tillkännagivande om att 1990/91 års skattereform skall återställas samt om inriktningen av skattepolitiken i övrigt. Partiets långsiktiga mål är att avskaffa arbetsgivaravgifterna och ersätta dem med enbart avgifter för försäkringar. Den rena skattedelen skall successivt försvinna. För att påbörja denna process med att sänka skatten på arbete och underlätta framväxt av många nya arbeten i framför allt en växande tjänstesektor föreslår Folkpartiet sänkt arbetsgivaravgift i privat tjänstesektor med fem procentenheter.

Utskottet

Från och med den 1 januari 1999 gäller en helt ny struktur för socialavgifterna. Detta förhållande och införandet av det nya ålderspensionssystemet har inneburit väsentliga förändringar av avgifterna fr.o.m. samma tidpunkt. I vårpropositionen föreslås inga förändringar såvitt avser socialavgifterna. I propositionen framhålls dock att det reformerade ålderspensionssystemet innebär att AP-fondens avgiftsinkomster förstärks genom att det införs statliga ålderspensionsavgifter på vissa transfereringar m.m., som betalas över statsbudgeten. Nivåerna för den allmänna pensionsavgiften och ålderspensionsavgiften är i år och nästa år 6,95 % respektive 6,40 %. Ålderspensionsreformen innebär dock att det totala avgiftsuttaget skall vara motsvarande ca 30 miljarder kronor högre. Regeringen anför att i prognosen antas att den fulla ålderspensionsavgiften tas ut fr.o.m. år 2001 och att detta kompenseras av motsvarande lägre socialavgifter till staten.

Vad gäller kraven från Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet om sänkta arbetsgivaravgifter behandlade utskottet hösten 1998 i princip likadana yrkanden i yttrandet till finansutskottet över statsbudgetens inkomster (yttrande 1998/99:SfU1y, bet. 1998/99:FiU1). Utskottet konstaterade därvid att den nedsättning av socialavgifterna som redan gäller innebär en nedsättning med fem procentenheter på lönesummor upp till 852 000 kr för

en arbetsgivare respektive 180 000 kr för egna företagare. Utskottet fann inte skäl att förorda ytterligare avgiftssänkning, vare sig genom en höjning av lönesumman eller genom en generell sänkning av avgifterna.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och avstyrker motionerna Fi15 yrkande 7, Fi16 yrkande 11 och Fi17 yrkande 12.

Utskottet noterar i detta sammanhang regeringens förslag om såväl det nuvarande anställningsstödet som förslaget om ett förstärkt anställningsstöd som föreslås träda i kraft den 1 oktober 1999. Enligt förslaget skall anställningsstödet inte längre ha formen av ett bidrag utan tillföras arbetsgivarna genom att deras skattekonton krediteras ett motsvarande belopp. Det innebär att statsbudgetens utgiftssida inte längre kommer att belastas av stödet. Det kommer i stället till synes på statsbudgetens inkomstsida där inkomsterna i form av socialavgifter kommer att minska. Utskottet, som vill erinra om att i lagen om socialavgifter föreskrivs hur influtna avgifter skall fördelas, förutsätter att den nya formen för anställningsstöd inte reducerar de avgiftsmedel som enligt lagen skall finansiera ersättningar m.m. inom utskottets beredningsområde.

Stockholm den 11 maj 1999

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

I beslutet har deltagit: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Ulf Kristersson (m), Mariann Ytterberg (s), Gustaf von Essen (m), Lennart Klockare (s), Carlinge Wisberg (v), Fanny Rizell (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Kenneth Lantz (kd) och Cristina Husmark Pehrsson (m).

Avvikande meningar

1. Margit Gennser, Ulf Kristersson, Gustaf von Essen och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Utskottet anser att förslaget om att anslå budgetmedel till vissa bostadsområden i ett antal kommuner är felaktigt. I stället bör andra möjligheter prövas, som innebär en mindre belastning på statsbudgeten. Den viktigaste uppgiften är att göra det svenska samhället så öppet att en ökad social rörlighet blir möjlig. En avreglering av bl.a. bostadsmarknaden och arbetsmarknaden kommer att få positiva effekter för integrationsarbetet.

Utskottet föreslår med anledning av motion Fi14 yrkande 5 att den preliminära ramen för utgiftsområde 8 i förhållande till regeringens förslag minskas med 260 miljoner kronor år 2000 och med 565 miljoner kronor för vardera året 2001–2002.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Kompensationsnivån i sjukförsäkringen bör enligt utskottets mening vara 75 % av SGI. Vidare bör ytterligare en karenssdag införas i sjukförsäkringen från den 1 januari 2000. Beräkningen av SGI bör ändras så att den beräknas på ett medelvärde av de senaste 24 månadernas inkomst och räknas upp med basbeloppet. Utskottet föreslår nedan under utgiftsområde 12 att havandeskapspenningen samordnas med sjukpenningen, vilket får konsekvenser för utgifterna inom utgiftsområde 10.

I rehabiliteringsarbetet skall finansiell samverkan vara huvudregel. I utskottets förslag till utgiftsram nedan har ramen beräknats med beaktande av ekonomiska vinster till följd av en konkret samordning. Vidare bör kontrollen av utnyttjandet av sjukpenningförsäkringen och förtidspensioneringen intensifieras för att ytterligare minska kostnaderna och öka legitimiteten i systemet. Till följd härav kan antalet nytillkommande förtidspensionärer beräknas sjunka till ca 20 000 per år. För att klara rehabiliteringsarbetet och möjliggöra samverkan mellan socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsförmedlingen bör ytterligare 600 miljoner kronor anslås till Riksförsäkringsverket.

Trafikskadorna bör bekostas av en obligatorisk trafikskadeförsäkring. Slutligen bör arbetsskadeförsäkringen avskaffas och ersättas med en obligatorisk arbetsskadeförsäkring utanför statsbudgeten, en försäkring som i större utsträckning tar hänsyn till företagens skadeutfall.

Utskottet föreslår, med anledning av motion Fi14 yrkande 5, att den preliminära ramen för utgiftsområde 10 i förhållande till regeringens förslag minskas med 13 791 miljoner kronor år 2000, 17 185 miljoner kronor år 2001 samt 20 240 miljoner kronor år 2002.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utskottet anser att änkepensionerna skall återställas till den nivå som gällde före den 1 april 1997. Vidare skall fritidsfastighet inte räknas med vid beräkning av bostadstillägg till pensionärer.

Utskottet föreslår i enlighet med motion Fi14 yrkande 5 att den preliminära ramen för utgiftsområde 11 i förhållande till regeringens förslag ökas med 1 017 miljoner kronor för vardera året 2000–2002.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utskottet anser att kompensationsnivån i föräldraförsäkringen skall vara 75 % från den 1 januari 2000. Havandeskapspenningen skall samordnas med sjukpenningen, vilket minskar utgifterna under utgiftsområde 12 men kommer att påverka anslaget för sjukpenning och rehabilitering under utgiftsom-

råde 10. Förslaget ovan under utgiftsområde 10 om ändrad beräkning för SGI får konsekvenser för föräldraförsäkringen.

Barnfamiljerna skall i stället för den av regeringen föreslagna höjningen av barnbidraget få göra ett skatteavdrag med 10 000 kronor per barn och år. Barnfamiljernas valfrihet ökar också med utskottets förslag om rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader och genom att ett vårdnadsbidrag återinförs. Vidare bör underhållsstödet reformeras så att en besparing på 500 miljoner kronor för vardera av åren 2001 och 2002 kan uppnås.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi14 yrkande 5, att den preliminära ramen för utgiftsområde 12 i förhållande till regeringens förslag minskas med 1 150 miljoner kronor år 2000 samt 3 440 miljoner kronor vardera året 2001–2002.

2. Fanny Rizell och Kenneth Lantz (båda kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Utskottet har tidigare för åren 1999 och 2000 ställt sig bakom den utökning av ramen som regeringen föreslog med anledning av den satsning benämnd Ett Sverige för alla som regeringen vill genomföra. Den av regeringen föreslagna utökningen av ramen med 305 miljoner kronor för vardera av åren 2001 och 2002 kan dock inte godtas.

Utskottet föreslår med anledning av motion Fi15 yrkande 4 att den preliminära ramen för utgiftsområde 8 i förhållande till regeringens förslag minskas med 305 miljoner kronor för vardera året 2001–2002.

Utskottet är dock medvetet om att den mycket svåra situationen i Kosovo och dess närområde kan komma att leda till högre utgifter inom området.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utskottet anser att rehabiliteringsarbetet bör tillföras ytterligare medel. En sådan satsning leder till minskade utgifter för sjukpenning och förtidspensioner. Lägre utgifter för förtidspensioner innebär också en besparing med avseende på den statliga ålderspensionsavgiften. Vidare bör det ske en ökad satsning på socialförsäkringsadministrationen, vilket leder till ökad kvalitet i besluten och bättre kontrollmöjligheter. Det minskar också utgifterna för försäkringen.

Utskottet föreslår vidare ett nytt beräkningssätt för SGI som innebär att SGI beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren. Skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall vara SGI-grundande. Ytterligare en karenssdag bör införas i sjukförsäkringen kombinerat med ett högriskskydd på tio dagar per år.

De kostnader för sjukskrivning och rehabilitering som har sin grund i trafikolycksfall bör föras över till trafikförsäkringen. Det innebär minskade utgifter inom utgiftsområdet med ca 3 800 miljoner kronor per år. Den besparing som uppnås bör återföras till trafikanterna genom sänkt fordonsskatt.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi15 yrkande 4, att den preliminära ramen för utgiftsområde 10 i förhållande till regeringens förslag minskas med 6 540 miljoner kronor år 2000, 6 714 miljoner kronor år 2001 samt 6 760 miljoner kronor år 2002.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt utskottets mening skall inkomstprövningen vid änkepension avskaffas och omställningspensionen förlängas från dagens sex månader till tolv månader. Vidare skall fritidsfastighet inte medräknas i inkomstprövningen för bostadstillägg till pensionärer.

De ekonomiskt sämst ställda pensionärerna bör få ett höjt pensionstillskott med 200 kronor per månad år 2000. Från och med år 2001 bör pensionstillskottet höjas med ytterligare 110 kronor per månad.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi15 yrkande 4, att den preliminära ramen för utgiftsområde 11 i förhållande till regeringens förslag ökas med 502 miljoner kronor år 2000 samt 1 330 miljoner kronor för vardera året 2001–2002.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Enligt utskottets mening skall familjerna ha rätt att själva välja barnomsorgsform. Ett vårdnadsbidrag skall därför på nytt införas. Bruttokostnaden för denna reform kan beräknas till 4 000 miljoner kronor, vilket finansieras genom att garantidagarna i föräldraförsäkringen slopas samt genom en reglering enligt finansieringsprincipen av statsbidraget till kommunerna, som erhåller skatte- och avgiftsintäkter samt avlastas kostnader genom reformen.

Kontaktdagarna i föräldraförsäkringen bör återinföras. På motsvarande sätt som föreslagits inom utgiftsområde 10 kommer ett nytt beräkningssätt för SGI att leda till minskade utgifter för föräldraförsäkringen.

Utskottet anser att det inte är självklart att det är barnbidraget som skall höjas om förbättringar skall göras inom familjepolitikens område. Därför avvisas regeringens föreslagna höjningar. I stället förordas en modell med ett allmänt barnbidrag på 700 kronor per barn och månad. Detta möjliggör att medel kan överföras till den barnrelaterade delen i bostadsbidraget. I praktiken innebär förslaget en bättre fördelningspolitisk profil genom att de barnfamiljer som bäst behöver det får ett tillskott med ca 300 kronor per månad. En del av det reformutrymme som finns genom de beräknade överföringsbeloppen till hushållen (totalt ca 20 respektive ca 40 miljarder kronor år 2001 och 2002) bör användas för att genomföra förbättringar som innebär ökad valfrihet och ger möjlighet till mer tid för barnen.

Ett förbättrat adoptionsbidrag vid internationella adoptioner bör utges.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi15 yrkande 4, att den preliminära ramen för utgiftsområde 12 i förhållande till regeringens förslag ökas med 138 miljoner kronor år 2000 samt i förhållande till regeringens förslag minskas med 1 901 miljoner kronor år 2001 och 1 729 miljoner kronor år 2002.

För att förbättra den svenska ekonomins funktionssätt och ge stabila och goda villkor för företagen och därigenom öka sysselsättningen och trygga välfärden bör bl.a. arbetsgivaravgifterna sänkas. Utskottet föreslår att avgifterna sänks med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kronor per år. Vad gäller egenföretagare bör den nedsättningsberättigade lönesumman uppgå till 250 000 kronor per år. Förslaget gynnar främst småföretagen. Mindre företag som i dag tvekar att nyanställa arbetskraft får med utskottets förslag klart förbättrade möjligheter att våga satsa på utveckling och nyanställning.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi15 yrkande 7, att riksdagen beslutar om sänkta arbetsgivaravgifter i enlighet med det anförda.

3. Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Enligt utskottets mening måste Sverige driva en öppen och generös flyktingpolitik. Inte minst mot bakgrund av flyktingsituationen på Balkan är det viktigt att Sverige på alla sätt bidrar till att förbättra de humanitära insatserna. Omdisponeringar bör kunna göras mellan området för flyktingpolitiska insatser och återvändningsinsatser. Flyktingmottagandet måste moderniseras och effektiviseras. Sådana lösningar som bygger på kontakter mellan nyanlända och människor i det omgivande samhället skall stimuleras. En högre grad av frivilliginsatser, samarbete med frivilligorganisationer vid flyktingmottagandet och effektiviseringar inom Invandrarverket leder till minskade utgifter. Vidare skall Utlänningsnämnden avvecklas.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi16 yrkande 23, att den preliminära ramen för utgiftsområde 8 i förhållande till regeringens förslag minskas med 100 miljoner kronor för vardera året 2000–2002.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt utskottets uppfattning har inkomstprövningen av änkepensionerna inneburit att unga familjer i många fall drabbats av ekonomiska svårigheter. Inkomstprövningen vid änkepension skall därför inte beröra kvinnor med barn under 18 år. Vidare är omställningspensionens längd om sex månader för kort. Riksdagen bör därför av regeringen begära en utredning om förutsättningarna för att förlänga perioden från sex månader till tolv månader.

I enlighet med motion Fi16 yrkande 23 föreslår utskottet ingen annan beräkning av den preliminära ramen för utgiftsområde 11 än vad regeringen föreslår.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utskottet anser att det ekonomiska familjestödet till barnfamiljerna måste reformeras och utgå från barnens och familjernas behov. Ett sådant stöd skall

vara rättvist, göra det möjligt att förena föräldraskap och förvärvsarbete, ha enkla och klara regler samt ge föräldrar trygghet att kunna planera sin tid och sin ekonomi. Statens och kommunernas roll när det gäller barnomsorgen skall vara att ge möjligheter till alternativa lösningar. Det behövs färre regleringar samt större frihet för föräldrar att starta och driva förskolor.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi16 yrkande 23, att den preliminära ramen för utgiftsområde 12 i förhållande till regeringens förslag ökas med 500 miljoner kronor år 2001 samt 1 000 miljoner kronor år 2002.

Socialavgifter

Under de senaste åren har arbetsgivaravgifterna sänkts med betoning på i första hand de mindre företagen. En fortsatt stegvis sänkning av avgifterna bör ske under innevarande mandatperiod. Från och med den 1 januari 2000 bör därför lönesummegränsen höjas till två miljoner kronor. För egenföretagarna höjs gränsen till 300 000 kronor. Därefter bör avgifterna sänkas så att den totala sänkningen uppgår till minst 8 procentenheter. Reduktionen skall även omfatta egenföretagarnas avgifter. I första hand gynnar förslaget de mindre företagen där anställningspotentialen i förhållande till de större företagen är högre.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi16 yrkande 11, att riksdagen beslutar om sänkta arbetsgivaravgifter och egenavgifter i enlighet med det anförda.

4. Bo Könberg (fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Regeringen synes inte ha någon beredskap för högre kostnader som följd av Kosovokrisen. I tilläggsbudgeten beträffande år 1999 konstaterar regeringen bara att antalet registrerade i Statens invandrarverks mottagandesystem kan komma att bli högre än beräknat. Det enda regeringen har att säga är att den noga skall följa utvecklingen och vid behov återkomma i budgetpropositionen för år 2000. Detta är inte tillfredsställande och bådär inte gott inför budgetåret 2000. Även då kan det behövas medel utöver de nu beräknade. Utskottet anser att medel för detta ändamål kan tas fram genom lägre utgifter för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, lokala investeringsprogram, energipolitiska utgifter samt lägre utgiftsnivå för kunskapslyftet.

Utskottet har inget annat förslag till preliminär beräkning av ramen för utgiftsområde 8 än regeringen. Utskottet är dock mycket medvetet om att tragedin i Kosovo kan komma att leda till högre utgifter inom detta område. Bland annat av detta skäl vill utskottet peka på behovet av en större budgetmarginal än regeringens för perioden 2000–2002.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utskottet kan inte acceptera en utveckling där utgifterna inom området ökar med 5 800 miljoner kronor år 2000 och året därefter med ytterligare nära

4 000 miljoner kronor. Det måste snarast vidtas åtgärder för att sänka utgifterna för frånvaro från arbete samt för att stärka rehabiliteringsinsatserna. Utskottet utgår från att aktiva åtgärder vidtas så att utgiftsökningen begränsas.

Vidare bör sjukförsäkringens kostnader för trafikolycksfall föras över till trafikförsäkringen. Det rör sig om ett belopp på ca 4 000 miljoner kronor, som för den enskilde motsvaras av en skattesänkning.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi17 yrkande 4, att den preliminära ramen för utgiftsområde 10 i förhållande till regeringens förslag minskas med 5 520 miljoner kronor år 2000, 5 450 miljoner kronor år 2001 samt 5 300 miljoner kronor år 2002.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utskottet anser att inkomstprövningen av änkepensionerna är socialt orättfärdig och leder till oacceptabla förhållanden för många människor. Änkepensionerna måste därför återställas till vad som tidigare gällde. Tiden för omställningspension skall förlängas och bostadstillägget till pensionärer måste förbättras.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi17 yrkande 4, att den preliminära ramen för utgiftsområde 11 i förhållande till regeringens förslag ökas med 604 miljoner kronor år 2000, 878 miljoner kronor år 2001 samt 885 miljoner kronor år 2002.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utskottet anser att generella system är att föredra när det gäller ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Den barnbidragshöjning som regeringen har för avsikt att föreslå kan accepteras. Därmed kan den del av bostadsbidraget som i praktiken är ett inkomstprövat barnbidrag trappas ned i motsvarande mån. De ca 500 miljoner kronor som detta motsvarar bör användas till att höja det allmänna barnbidraget med 25 kronor per barn och månad utöver vad regeringen avser att föreslå. På så sätt sker en förskjutning från ett selektivt stöd till ett generellt stöd till barnfamiljer. Bostadsbidrag till familjer utan barn skall reduceras. Inte minst ur jämställdhetssynpunkt anser utskottet nu likasom tidigare att ersättningen för den s.k. mamma/pappamånaden i föräldraförsäkringen bör ligga på en högre nivå. Underhållsstödet skall reformeras så att utgifterna minskar.

Utskottet föreslår, i enlighet med motion Fi17 yrkande 4, att den preliminära ramen för utgiftsområde 12 i förhållande till regeringens förslag ökas med 175 miljoner kronor år 2000 samt 830 miljoner kronor vardera året 2001–2002.

Socialavgifter

Utskottet anser att ett långsiktigt mål bör vara att successivt avskaffa arbetsgivaravgifterna och ersätta dessa med enbart avgifter för försäkringar. För att påbörja denna process och underlätta tillskapande av många nya arbetstill-

fällen i framför allt en växande tjänstesektor föreslår utskottet sänkt arbetsgi-
varavgift med 5 procentenheter inom den privata tjänstesektorn.

Vad utskottet anfört bör med bifall till motion Fi17 yrkande 12 ges rege-
ringen till känna.

1998/99:FiU20
Bilaga 8

Särskilt yttrande

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Ulla Hoffmann (v), Carlinge Wisberg (v) och Kerstin-Maria Stalin (mp)
anför:

Regeringen har beslutat att ge tillfälligt skydd för upp till 5 000 medborgare i
Förbundsrepubliken Jugoslavien som fördrivits från provinsen Kosovo.
Regeringen har beräknat kostnaderna för detta mottagande till 375 miljoner
kronor, varav en del av utgifterna faller på år 1999 och en del på år 2000. För
att klara situationen skall utgiftsområde 8 tillföras 205 miljoner kronor.

Regeringen är bemyndigad att ensam fatta beslut i massflyktsituationer.
Vänsterpartiet och Miljöpartiet stöder dock självfallet beslutet att ge en
fristad i Sverige åt fördrivna kosovoalbaner.

Regeringen har också redovisat sitt beslut om tillfälligt skydd för 5 000
personer från Kosovo i 1999 års ekonomiska vårproposition. I denna propo-
sition anger regeringen att antalet registrerade i Statens invandrarverks mot-
tagandesystem därför kan komma att bli högre för innevarande år än vad som
tidigare beräknats. Regeringen kommer att noga följa utvecklingen inom
området vad gäller prognoser och utgifter samt vid behov återkomma i bud-
getpropositionen för år 2000 (prop. 1998/99:100 s. 83).

Vänsterpartiet och Miljöpartiet kan biträda den bedömning som regeringen
redovisat i propositionen.

För år 1999 har medel motsvarande 1 840 kvotflyktingar avsatts under an-
slag A 3 Migrationspolitiska åtgärder. Kännetecknande för kvotflyktingar är
att de valts ut i samarbete med UNHCR och att de har permanent uppehålls-
tillstånd och har blivit kommunplacerade när de kommer till Sverige. Genom
omdisponeringar av regeringen inom anslag A 3 kommer denna åtgärd att få
till följd att utrymmet för att ta emot kvotflyktingar kraftigt beskärs. Rege-
ringens finansiering innebär att medel motsvarande 1 200 kvotflyktingar
skall utgöra delfinansiering för mottagandet av kosovoalbaner. I praktiken
innebär detta en dramatisk neddragning av den planerade mottagningen av
kvotflyktingar. Medräknat det mottagande av kvotflyktingar som redan skett
innebär detta att det endast finns medel motsvarande 130 kvotflyktingar kvar
under resterande del av år 1999 för flyktingar från andra delar av världen.

Kosovoalbanerna skall ges skydd i Sverige, men det är fel att ge dem det
på bekostnad av kvotflyktingarna, eller att kostnadsmässigt jämställa dem
med kvotflyktingarna. De kosovoalbaner som nu kommer hit kommer t.ex.
inte att erhålla permanenta uppehållstillstånd utan endast tillfälliga sådana.

Det är därför vår uppfattning att regering och riksdag fr.o.m. år 2000 måste
söka annan finansiering än att dra ned på mottagningen av kvotflyktingar.
Frågan bör i stället i enlighet med vad regeringen anfört i den ekonomiska
vårpropositionen beredas vidare och få sin slutliga lösning i samband med

budgetpropositionen för år 2000 så att medlen inom anslag A 3 fortsättningsvis hålls reserverade för just kvotflyktingar.

1998/99:FiU20
Bilaga 8

Ekonomisk vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 15 april 1999 berett bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (1998/99:100) i vad avser den ekonomiska politiken, utgiftstak m.m. och de motioner som kan komma att väckas i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar yttrandet till den preliminära fördelningen åren 2000–2002 såvitt avser utgiftsområde 9 samt motionerna Fi14 (m) yrkande 5, Fi15 (kd) yrkande 4, Fi16 (c) yrkande 23 och Fi17 (fp) yrkande 4 i motsvarande delar.

(Utskottet redovisar i yttrande 1998/99:SoU4y sina ställningstaganden till vårpropositionen i vad avser tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999.)

Propositionen

I den ekonomiska vårpropositionen lägger regeringen fram förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken. Förslag lämnas till utgiftstak för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för år 2002 på 810 miljarder kronor. Åren 1999–2001 ligger utgiftstaken fast på 753, 761 respektive 786 miljarder kronor, men för utgifternas fördelning på utgiftsområden presenteras reviderade beräkningar.

Regeringen begär vidare att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.2).

I finansplanen beskrivs utförligt de reformer och prioriteringar som regeringen föreslår och de bedömningar som ligger till grund för förslagen. Reformerna kan delas in i fem områden:

- Arbetslösheten skall betvingas.
- Kunskap och kompetens.
- Skolan, vården och omsorgen skall förbättras.
- Rättvisan skall stärkas.
- Hållbara Sverige.

Inom området vård och omsorg föreslås medel för ersättning till vissa steriliserade, medel för införande av personliga ombud för psykiskt funktionshindrade och ytterligare medel för handikappområdet till bl.a. kompetensutveckling och forskning, ökat stöd till handikapporganisationerna och till bilstöd.

1998/99:FiU20
Bilaga 9

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar verksamheterna hälsovård, sjukvård och social omsorg. För år 1999 uppgår anvisade medel enligt statsbudgeten till 24 miljarder kronor, varav 16,9 miljarder kronor avser hälsovård och sjukvård, 6,6 miljarder kronor avser social omsorg och 0,5 miljarder kronor avser Socialstyrelsen samt stöd till forskning.

Statens utgifter för utgiftsområdet utgör en mindre del av de samlade offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård och social omsorg. Huvudmannaskapet för dessa verksamheter ligger huvudsakligen hos kommuner och landsting. Statens stöd till den kommunala sektorn utgår främst från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Ramen för utgiftsområdet beräknas nu för år 2000 till 25 351 miljoner kronor, för år 2001 till 26 271 miljoner kronor och för år 2002 till 26 299 miljoner kronor. Ökningen av ramen uppgår således till 880 miljoner kronor år 2000 och 1 506 miljoner kronor år 2001. Ramökningen ingår som en del i regeringens prioritering av att förbättra skolan, vården och omsorgen. I finansplanen beskrivs reformområdena utförligt.

Inom den nya ramen för utgiftsområdet föreslås ytterligare 242 miljoner kronor för år 2000 fördelas till handikappområdet (tabell s. 59), dels för kompetensutveckling, forskning, verksamhets- och teknikutveckling, förstärkt tillsyn samt ytterligare medel till handikapporganisationerna m.m., dels engångsvisa tillskott till bilstödet för handikappade. Resurser prioriteras även för ett införande av personliga ombud för psykiskt funktionshindrade (90 miljoner kronor per år 2000–2002). Resurser har vidare avsatts för ersättning till personer som steriliserats mot sin vilja under perioden 1935–1975 (totalt 180 miljoner kronor under perioden 1999–2001).

I förslaget till ram ingår vidare ytterligare medel till Smittskyddsinstitutet från och med år 2000. Medel har vidare avsatts för bidrag till hälso- och sjukvården under år 2000 för avveckling av Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitut, Spri, samt fr.o.m. år 2001 för fortsatta utvecklingsinsatser inom hälso- och sjukvården.

I propositionen hänvisas till att regeringen i propositionen Vissa ändringar i läkemedelsförmånen m.m. (1998/99:106) föreslagit att beloppsgränsen för högkostnadsskyddet inom läkemedelsförmånen skall höjas med 500 kronor från 1 300 till 1 800 kronor. Ändringen föreslås gälla fr.o.m. den 1 juni 1999 och beräknas innebära en kostnadsreducering om ca 1,4 miljarder kronor på helårsbasis. Även med beaktande av den föreslagna besparingsåtgärden tyder nuvarande prognoser på att det finns risk för ytterligare utgiftsökningar under den kommande treårsperioden, anför regeringen. Regeringen avser att följa utvecklingen noga.

I den ekonomiska vårpropositionen redovisar regeringen att riksdagen har gett regeringen till känna (bet. 1998/99:SoU1, rskr. 1998/99:104) att över-

våga om rätten till personlig assistans kan utvidgas så att den som erhållit assistans före 65 års ålder får behålla den även efter 65-årsdagen. Regeringen har utrett de ekonomiska konsekvenserna. Beroende på hur reglerna utformas och vilka antaganden som görs om bl.a. hjälpbehov och antal personer, skulle den ackumulerade kostnadsökningen för den statliga assistansersättningen till följd av en utvidgning av rätten till personlig assistans komma att uppgå till 1,3–1,9 miljarder kronor fullt genomförd. Enligt regeringen torde således de ekonomiska konsekvenserna av en sådan utvidgning av reformen bli betydande. Med tanke på utvidgningens omfattning och osäkerhet i kostnadsberäkningarna krävs, enligt regeringen, ytterligare beredning innan något ställningstagande kan göras. Regeringen erinrar dock om vad som sägs i propositionen Stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 1992/93:159) att det ofta kan vara lämpligt att kommunen fortsätter att ge insatser som liknar personlig assistans. Prognoser för anslaget för statlig assistansersättning tyder på att det finns risk för utgiftsökningar under den kommande treårsperioden, anför det. Regeringen avser att följa utvecklingen noga.

Vidare redovisas att ersättningssystemet för vuxentandvården omstrukturerades den 1 januari 1999. Enligt regeringens uppfattning är det mycket angeläget att effekterna av det reformerade systemet noga följs och utvärderas. Regeringen har därför gett Riksförsäkringsverket i uppdrag att följa och analysera effekterna av det reformerade tandvårdstödet. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 april 2000.

Motioner

Motionernas förslag till utgiftsramar framgår av nedanstående tabell.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till utgifter på utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 2000–2002.

Belopp i miljoner kronor.

Budgetår	2000	2001	2002
Regeringen	25 351	26 271	26 299
Moderata samlingspartiet	-1 183	-1 098	-1 318
Vänsterpartiet	±0	±0	±0
Kristdemokraterna	+1 790	+1 785	+1 780
Centerpartiet	+150	+820	+820
Folkpartiet liberalerna	+2 205	+2 220	+2 230
Miljöpartiet de gröna	±0	±0	±0

Enligt *Moderata samlingspartiet (Fi14)* bör riksdagen godkänna den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområde 9 om 24 168 miljoner kronor för år 2000 (-1 183 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag), 25 173 miljoner kronor för år 2001 (-1 098) och 24 981 miljoner kronor för år 2002 (-1 318) som riktlinjer för regeringens budgetarbete (*yrkande 5*). Motionärerna anser att läkemedelsförmånen bör tas över av staten och att en frivillig läkemedelsförsäkring bör införas för att jämna ut kostnaderna för läkemedel mellan medborgarna samtidigt som belastningen för skattebetalarna minskar. Försäkringen beräknas kosta 100 kronor per vuxen person och månad och skall täcka alla receptbelagda läkemedel. Motionärerna har därför i en annan motion avvisat regeringens förslag att höja högkostnadsskyddet för läkemedel. Motionärerna anser också att Apoteksbolagets monopol bör upphävas. Motionärerna bedömer att deras förslag innebär en besparing på 3,7 miljarder kronor under vardera åren 2000–2002 inom utgiftsområde 9. Motionärerna anser att resurser till arbetet för insatser mot hiv/aids bör utgå som anslag under utgiftsområdet och inte lämnas genom det generella bidraget till kommunerna. De föreslår därmed en överflyttning av 90 miljoner kronor från utgiftsområde 25 till utgiftsområde 9. Den statliga assistansersättningen bör vidare tillföras drygt 1,6 miljarder kronor utöver vad regeringen föreslagit, anser motionärerna. Härigenom kan assistansreformen återställas till sin ursprungliga form. Staten bör återta det ekonomiska ansvaret för de tjugo första timmarna. Assistans skall enligt motionärerna åter kunna erhållas vid vistelse på dagcenter och i skola eller barnomsorg. Schablonersättningen bör upphävas. Vidare bör åldersgränsen 65 år för rätt till personlig assistans upphävas, så att den som beviljats assistans får behålla denna också efter 65-årsdagen. Motionärerna anser att inga funktionshindrade skall tvingas söka socialbidrag för att kunna bo kvar i sina handikappanpassade lägenheter. Ett särskilt bostadsstöd för funktionshindrade bör därför införas och 100 miljoner kronor anslås under ett nytt anslag. I avvaktan på att regeringen föreslår förbättringar för de psykiskt funktionshindrade vill motionärerna införa ett särskilt stimulansbidrag till kommunerna för att möjliggöra att psykiskt sjuka får assistans. 300 miljoner kronor föreslås anvisas under ett nytt anslag. Slutligen föreslår motionärerna ett förbättrat högkostnadsskydd i tandvårdsförsäkringen och avsätter 300 miljoner kronor för ändamålet.

Enligt *Kristdemokraterna (Fi15)* bör riksdagen godkänna den preliminära fördelningen av utgifterna för utgiftsområde 9 om 27 141 miljoner kronor för år 2000 (+1 790 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag), 28 056 miljoner kronor för år 2001 (+1 785) och 28 079 miljoner kronor för år 2002 (+1 780) som riktlinje för regeringens budgetarbete (*yrkande 4*). Motionärerna anför att de inte accepterar några nedskärningar på handikappområdet. Därför avsätter de 210 miljoner kronor per år till förbättrad assistansersättning utöver regeringens förslag. De anser att 65-årsgränsen för rätt till personlig assistans bör avvecklas under de kommande åren. Motionärerna känner oro för att många tvingas avstå från nödvändig tandvård på grund av de höga kostnaderna. De vill i avvaktan på en utredning om att slå samman sjuk- och tandvårdsförsäkringarna avsätta ytterligare 200 miljoner kronor till

tandvårdersättningar. Motionärerna avvisar också regeringens förslag till höjning av högkostnadsskyddet för läkemedel och föreslår ytterligare 1 370 miljoner kronor för detta. Kostnader för hjälpmedel, tandvård och sjukresor kan sammantaget bli omöjliga att bära för den enskilde, anför motionärerna. Resultatet kan bli att enskilda avstår från hjälp eller behandling, vilket innebär en oacceptabel utveckling, anför de. Slutligen anser motionärerna att staten bör utge ersättning till dem som under tvångsmässiga former lobotomerades på 1940- och 1950-talen. För detta ändamål avsätter de 10 miljoner kronor år 2000 och 5 miljoner kronor år 2001.

Enligt *Centerpartiet (Fi16)* bör riksdagen godkänna den preliminära fördelningen av utgifterna för utgiftsområde 9 om 25 501 miljoner kronor för år 2000 (+150 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag), 27 091 miljoner kronor för år 2001 (+820) och 27 119 miljoner kronor för år 2002 (+820) som riktlinjer för regeringens arbete i enlighet med vad i motionen anförts (*yrkande 23*). Motionärerna anser att åldersgränsen i 3 § lagen (1993:389) om assistansersättning bör tas bort. Förändringen bör träda i kraft den 1 juli 1999. För år 2000 föreslår de att anslaget tillförs ytterligare 100 miljoner kronor för detta ändamål, för år 2001 220 miljoner kronor och för år 2002 320 miljoner kronor. Samtidigt föreslår de att anslaget Allmänna bidrag till kommunerna (UO 25) minskar med 56 miljoner kronor för år 2000, 122 miljoner kronor för år 2001 och 178 miljoner kronor för år 2002. Centerpartiet har tidigare lagt förslag om att utveckla hemservice sektorn för äldre. Motionärerna återkommer nu med förslaget om ett system med hemservicecheckar för pensionärshushåll. Alla pensionärshushåll, förtids- och folkpensionärer, skall få möjlighet att utnyttja hemservicecheckar för alla normalt förekommande tjänster i hemmet. Det som förekommer inom den behovsprovade hemtjänsten skall inte ingå i detta system. Motionärerna avsätter 500 miljoner kronor vardera åren 2001–2002 för detta ändamål. Motionärerna har i en annan motion avvisat regeringens förslag till höjt högkostnadsskydd för läkemedel. De anser att det finns stora rationaliseringsvinster att göra genom att avveckla Apoteksbolagets monopol. En konkurrensutsättning av apoteken leder, enligt dem, till minskade kostnader inom läkemedelsområdet med 150 miljoner kronor år 2000. Tillsammans med övriga förslag t.ex. receptavgift minskas kostnaderna väsentligt på läkemedelsområdet. Motionärerna anför att ett strategiskt utnyttjande av distans- och kompetensöverbryggande informationsteknologi medger en effektivisering och ger möjligheter till att förbättra sjukvårdens tillgänglighet och kvalitet i hela landet. Enligt motionärerna bör staten därför göra ett åtagande att utveckla ett nationellt hälsönät. Kostnaden beräknas till totalt 1 200 miljoner kronor. Initierande av projektet, utbildning och organisationsutveckling föreslås belasta utgiftsområde 9 med 50 miljoner kronor för år 2000 och 100 miljoner kronor för år 2001.

Enligt *Folkpartiet liberalerna (Fi17)* bör riksdagen godkänna den preliminära fördelningen av utgifterna för utgiftsområde 9 om 27 556 miljoner kronor för år 2000 (+2 205 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag), 28 491 miljoner kronor för år 2001 (+2 220) och 28 529 miljoner kronor för år 2002 (+2 230) som riktlinjer för regeringens budgetarbete (*yrkande 4*). Motionärerna avvisar höjningen av högkostnadsskyddet för läke-

medel. De anser att läkemedelskommittéerna måste arbeta aktivare med begränsning av läkemedelskostnaderna. De vill ha en utvidgning av det under den borgerliga regeringen införda referensprissystemet. De bedömer att kostnaderna för läkemedelsförmånen härigenom kan begränsas, men att en viss ökning utöver den regeringen räknar med är trolig. De har avsatt ytterligare resurser för detta ändamål. Motionärerna vill återställa handikappreformen och har avsatt resurser även för detta. Staten bör enligt motionärerna återta det ekonomiska ansvaret för de tjugo första assistanstimmarna från kommunerna. De begränsningar i rätten till personlig assistans som regeringen infört bör avskaffas. Det är vidare angeläget att de som får assistans före 65 års ålder även kan behålla den efter 65-årsdagen. Detta minskar kommunernas kostnader för äldreomsorg.

Utskottets bedömning

Statens utgifter för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg utgör, som nyss redovisats, en mindre del av de samlade offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård och social omsorg. Huvudmannskapet för dessa verksamheter ligger huvudsakligen hos kommuner och landsting. Statens stöd till den kommunala sektorn utgår främst från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Beslutade och aviserade tillskott till kommuner och landsting innebär i förhållande till 1996 års nivå en sammanlagd höjning av statsbidragen med 25 miljarder kronor år 2002. Utskottet har tidigare framhållit att dessa resurstillskott förbättrar förutsättningarna för kommuner och landsting att vidareutveckla en god kvalitet i vården och omsorgen. I 1999 års budget tillfördes 300 miljoner kronor till utgiftsområde 9 för insatser inom äldrepolitiken som ett led i arbetet med att implementera den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken.

Regeringen föreslår nu reformer inom handikappområdet och vidgar därmed ramen för utgiftsområdet. För år 2000 föreslås 25 351 miljoner kronor, för år 2001 26 271 miljoner kronor och för år 2002 26 299 miljoner kronor. Utskottet välkomnar förslaget att införa personliga ombud för psykiskt funktionshindrade. Socialstyrelsens utvärdering visar att personligt ombud kan vara ett värdefullt instrument för psykiskt funktionshindrade personer att få bättre service och vård. Utskottet avstyrker samtidigt motionsförslaget om särskilda stimulansmedel till kommunerna för insatser för psykiskt sjuka.

Utskottet ser positivt på förslaget till resursförstärkning inom handikappområdet avseende kompetensutveckling, forskning, verksamhets- och teknikutveckling, förstärkt tillsyn, ytterligare medel till handikapporganisationerna och bilstöd. Utskottet biträder inte Moderaternas förslag om ett särskilt bostadsstöd för funktionshindrade.

Ett enigt utskott har nyligen tillstyrkt regeringens proposition (1998/99:71) om ersättning av staten till steriliserade i vissa fall. Medel avsätts nu för detta ändamål. Kristdemokraterna begär i sin motion ersättning också till lobotomerade. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och anser inte att det föreligger några skäl för generell ersättning till dem som lobotomerats.

Utskottet har i princip ställt sig bakom regeringens förslag till ändringar i läkemedelsförmånen m.m. (prop. 1998/99:106, bet. 1998/99:SoU14). Detta

innebär att beloppsgränsen för högkostnadskyddet vid köp av läkemedel föreslås höjas fr.o.m. den 1 juni 1999 med 500 kronor från 1 300 kronor till 1 800 kronor. Gränsen för när patienten/konsumenten får kostnadsreducering föreslås höjas från 400 kronor till 900 kronor. Den s.k. trappstegsmodellen föreslås behållas men även de följande trappstegen höjs med 500 kronor. Utskottet tillstyrkte också förslaget att kompensera ekonomiskt utsatta grupper genom en höjning av pensionstillskottet på visst sätt. Vidare föreslogs ett tillkännagivande med krav på ett klarläggande av frågan om och i så fall på vilket sätt den förskrivande läkaren skall kunna avgöra om ett läkemedel skall ingå i läkemedelsförmånen och därmed bli subventionerat. Regeringen bör behandla frågan med förtur i den totalöversyn av läkemedelsförmånen som regeringen aviserar. Utskottet vidhåller dessa ståndpunkter.

Den 1 januari 1999 omstrukturerades ersättningssystemet för tandvård. Regeringen har givit Riksförsäkringsverket i uppdrag att följa och analysera effekterna av det reformerade tandvårdsstödet. Utskottet, som delar regeringens uppfattning att det är mycket angeläget att effekterna av det reformerade systemet noga följs och utvärderas, anser att resultatet av uppföljningen bör avvaktas.

De hivpreventiva insatserna i Sverige har varit framgångsrika och smittspridningen har inte fått den omfattning som tidigare befarats. Insatserna mot hiv/aids måste enligt utskottet ges fortsatt hög prioritet på alla samhällsnivåer. Det finns behov av att initiera och stödja förebyggande insatser. Dessa bör dock så långt som möjligt integreras i kommunernas och landstingens reguljära verksamhet. Det är också angeläget med ett utvecklat samarbete mellan olika aktörer.

I flera motioner begärs lagändringar vad gäller rätten till personlig assistans. Moderaterna och Folkpartiet anser att personlig assistans skall kunna beviljas vid vistelse på dagcenter och i skola och barnomsorg. De anser vidare att staten skall återta det ekonomiska ansvaret för de tjugo första timmarna och att schablonen skall upphävas. Utskottet anser att assistansreformen har inneburit ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet för många svårt funktionshindrade personer. Syftet med reformen har därmed uppnåtts. Kostnaderna för reformen var dock kraftigt underskattade och lagstiftningen oklar, bl.a. när det gäller gränsdragningen mellan kommunernas och statens ansvar. Detta har lett till att riksdagen vid ett flertal tillfällen tvingats gå in och tillföra ytterligare resurser och justera reglerna. Med de tillskott som gjorts under senare år väntas nu en mer balanserad utveckling. Utskottet anser att förslagen till ändringar bör avstyrkas.

Fler motionärer tar upp frågan om avskaffande av åldersgränsen 65 år för rätt till personlig assistans. Enligt 9 a § fjärde stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och 3 § lagen (1993:389) om assistansersättning gäller som krav för rätt till personlig assistans respektive assistansersättning att den funktionshindrade inte fyllt 65 år. En utvidgning av rätten till personlig assistans så att den som erhållit assistans före sin 65-årsdag kan få behålla denna rätt även efter det att han eller hon fyllt 65 år skulle, enligt den av regeringen gjorda kostnadsberäkningen, få betydande ekonomiska konsekvenser. Utskottet delar regeringens bedömning att det krävs ytterligare beredning av frågan innan något ställningstagande kan

göras. Motionsyrkandena bör avstyrkas. Utskottet vill samtidigt erinra om att det vid ett flertal tillfällen uttalat att kommunerna måste visa smidighet och hänsyn vid övergången från personlig assistans till annan stödform, och att det ofta kan vara lämpligt att huvudmannen fortsätter att ge insatser som liknar personlig assistans. Kommunernas möjligheter att leva upp till sina åtaganden inom detta område förbättras också av att kommunernas ekonomiska situation förbättras genom föreslagna samt aviserade höjningar av det generella statsbidraget. Detta omfattar också kommunernas möjligheter att erbjuda äldre människor hjälp i hemmet. Särskilda resurser är vidare avsatta inom den nationella handlingsplanens ram för uppsökande verksamhet i hemtjänsten. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom Centerpartiets förslag om hemservicecheckar.

Utskottet är inte heller berett att tillstyrka förslag om medel för utveckling av ett nationellt hälsonät.

Utskottet instämmer sammanfattningsvis i regeringens bedömningar och har inte något att invända mot att riksdagen godkänner den preliminära beräkningen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avseende åren 2000–2002. Utskottet anser att motionerna Fi14 (m) yrkande 5, Fi15 (kd) yrkande 4, Fi16 (c) yrkande 23 och Fi17 (fp) yrkande 4 bör avstyrkas i de delar som avser utgiftsområde 9.

Stockholm den 11 maj 1999

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Karlsson (s), Conny Öhman (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Catherine Persson (s) och Göran Lindblad (m).

Avvikande meningar

1. Chris Heister, Leif Carlson, Cristina Husmark Pehrsson och Göran Lindblad (alla m) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

För utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg anser utskottet att den preliminära ramen skall beräknas till 24 168 miljoner kronor för år 2000, 25 173 miljoner kronor år 2001 och 24 981 miljoner kronor år 2002.

Utskottet anser att hanteringen av läkemedelsförmånen bör tas över av staten. En frivillig läkemedelsförsäkring bör införas för att jämna ut kostnaderna för läkemedel mellan medborgarna och minska belastningen för skattebetalarna. Försäkringen beräknas kosta 100 kronor per vuxen och månad och skall då täcka alla receptbelagda läkemedel. Vidare bör Apoteksbolagets

monopol upphävas. Utskottet bedömer att dessa förslag innebär besparingar på 3,7 miljarder kronor per år. Utskottets tidigare beslut (1998/99:SoU14) om läkemedelsförmånen bör därmed avslås.

Mer resurser bör avsättas till arbetet för insatser mot hiv/aids. De 90 miljoner kronor som tidigare överförts till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner bör återföras till utgiftsområde 9 som ett riktat bidrag.

Utskottet föreslår ytterligare 1,6 miljarder kronor till kostnader för statlig assistansersättning och föreslår att denna även skall omfatta personer över 65 år. Rätten till personlig assistans vid vistelse på dagcenter och i barnomsorg och skola bör återinföras och schabloniseringen av bidraget upphöra.

Ett särskilt bostadsstöd för funktionshindrade bör införas. 100 miljoner kronor bör uppföras under ett nytt anslag för detta ändamål. Utskottet anser det orimligt att funktionshindrade skall tvingas söka socialhjälp för att kunna bo kvar i sina handikappanpassade lägenheter.

Situationen för de psykiskt funktionshindrade uppmärksammas allt mer. Utskottet anser att det behövs ett stimulansbidrag till kommunerna för att möjliggöra att psykiskt sjuka får assistans. 300 miljoner kronor bör anslås för detta ändamål.

Slutligen föreslår utskottet ett förbättrat högkostnadsskydd i tandvårdsförsäkringen och att ytterligare 300 miljoner kronor per år bör tillföras denna.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Fi14 (m) yrkande 5 (delvis) bör godkänna utskottets förslag till preliminär beräkning för utgiftsområde 9 för åren 2000–2002. Motionerna Fi15 (kd) yrkande 4, Fi16 (c) yrkande 23 och Fi17 (fp) yrkande 4 bör avstyrkas i de delar som berör utgiftsområde 9.

2. Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

För utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg anser utskottet att den preliminära ramen skall beräknas till 27 141 miljoner kronor för år 2000, 28 056 miljoner kronor år 2001 och 28 079 miljoner kronor år 2002.

Utskottet kan inte acceptera några nedskärningar på handikappområdet. För att förbättra assistansersättningen anser utskottet att ytterligare 210 miljoner kronor per år bör tillföras anslaget. Vidare anser utskottet att 65-årsgränsen för rätt till personlig assistans bör avvecklas under de kommande åren. Det är viktigt att de handikappade kan känna trygghet och inte ständigt tvingas leva i oro för att deras rättigheter beskärs.

Det är oroande att alltfler tvingas avstå från nödvändig tandvård på grund av de höga kostnaderna. I avvaktan på en utredning om att slå samman sjuk- och tandvårdsförsäkringarna föreslår utskottet att tandvårdsförsäkringen tillförs ytterligare 200 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag.

En höjning av högkostnadsskyddet för läkemedel drabbar de ekonomiskt svagaste grupperna. Sammantaget kan kostnaderna för läkemedel, hjälpmedel, tandvård och sjukresor bli omöjliga att bära för den enskilde. Utskottet anser därför att utskottets tidigare beslut (1998/99:SoU14) bör avslås och anslaget tillföras ytterligare 1 370 miljoner kronor per år för att göra det möjligt att bibehålla nuvarande högkostnadsskydd.

Slutligen föreslår utskottet att medel avsätts för att kunna ersätta personer som under tvångsmässiga former lobotomerades på 1940- och 1950-talen.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Fi15 (kd) yrkande 4 (delvis) bör godkänna utskottets förslag till preliminär beräkning för utgiftsområde 9 för åren 2000–2002. Motionerna Fi14 (m) yrkande 5, Fi16 (c) yrkande 23 och Fi17 (fp) yrkande 4 bör avstyrkas i de delar som berör utgiftsområde 9.

3. Kenneth Johansson (c) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

För utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg anser utskottet att den preliminära ramen skall beräknas till 25 501 miljoner kronor för år 2000, 27 091 miljoner kronor år 2001 och 27 119 miljoner kronor år 2002.

Åldersgränsen 65 år för rätt till personlig assistans bör tas bort, anser utskottet. Förändringen bör träda i kraft den 1 juli 1999. Anslaget statlig assistansersättning föreslås därför tillföras ytterligare 100 miljoner kronor år 2000, 220 miljoner kronor år 2001 och 320 miljoner kronor år 2002. Samtidigt föreslås anslaget allmänna bidrag till kommuner under utgiftsområde 25 minskas med 56 miljoner kronor år 2000, 122 miljoner kronor år 2001 och 178 miljoner kronor år 2002.

Utskottet anser att hemservice sektorn för äldre bör utvecklas. Alla pensionärshushåll, förtids- och folkpensionärer, bör få möjlighet att utnyttja hemservicecheckar för alla normalt förekommande tjänster i hemmet. Det som förekommer inom den behovsprövade hemtjänsten bör inte ingå i detta system. Utskottet anser att 500 miljoner kronor bör avsättas för detta ändamål åren 2001 och 2002.

Apoteksbolagets monopolställning bör avvecklas. Det finns stora rationaliseringsvinster att göra genom att avveckla monopolet. Konkurrensutsättning av apoteken leder till minskade kostnader inom läkemedelsområdet med 150 miljoner kronor år 2000. Tillsammans med t.ex. bättre ordinationsrutiner, tydligare förskrivningsregler, receptavgift och andra insatser anser utskottet att kostnaderna kan reduceras avsevärt. Detta innebär att högkostnadsskyddet för läkemedel inte behöver höjas. Utskottets tidigare beslut (1998/99:SoU14) om läkemedelsförmånen bör därmed avslås.

Ett strategiskt utnyttjande av distans- och kompetensöverbyggande informationsteknologi medger en effektivisering och ger möjligheter till att förbättra sjukvårdens tillgänglighet och kvalitet i hela landet. Utskottet anser därför att staten bör åta sig att utveckla ett nationellt hälsönät. Detta beräknas komma att kosta 1 200 miljoner kronor. För initierande av projektet, utbildning och organisationsutveckling bör 50 miljoner kronor avsättas inom utgiftsområdet för år 2000 och 100 miljoner kronor för år 2001.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Fi16 (c) yrkande 23 (delvis) bör godkänna utskottets förslag till preliminär beräkning för utgiftsområde 9 för åren 2000–2002. Motionerna Fi14 (m) yrkande 5, Fi15 (kd) yrkande 4 och Fi17 (fp) yrkande 4 bör avstyrkas i de delar som berör utgiftsområde 9.

4. Kerstin Heinemann (fp) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

För utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg anser utskottet att den preliminära ramen skall beräknas till 27 556 miljoner kronor för år 2000, 28 491 miljoner kronor år 2001 och 28 529 miljoner kronor år 2002.

Utskottet anser det angeläget att läkemedelskommittéerna arbetar aktivare med begränsning av läkemedelskostnaderna. På kort sikt kan också en utvidgning av referensprissystemet ge betydande besparingar. Detta innebär att ett billigare läkemedel med samma verkan väljs i stället för det dyrare läkemedlet. En viss ökning av kostnaderna är dock trolig. Utskottet har räknat in detta i sin ram. Detta innebär att högkostnadsskyddet för läkemedel inte behöver höjas. Utskottets tidigare beslut (1998/99:SoU14) om läkemedelsförmånen bör därmed avslås.

Handikapppreformen bör återställas till sin ursprungliga utformning. Staten bör återta det ekonomiska ansvaret för de tjugo första timmarna. De begränsningar i rätten till personlig assistans som regeringen genomfört bör enligt utskottet avskaffas. Det är vidare angeläget att de som får assistans före 65 års ålder får rätt att behålla den även efter 65-årsdagen. Detta leder samtidigt till lägre kostnader för kommunernas äldreomsorg.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Fi17 (fp) yrkande 4 (delvis) bör godkänna utskottets förslag till preliminär beräkning för utgiftsområde 9 för åren 2000–2002. Motionerna Fi14 (m) yrkande 5, Fi15 (kd) yrkande 4 och Fi16 (c) yrkande 23 bör avstyrkas i de delar som berör utgiftsområde 9.

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 15 april 1999 beslutat att bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) i vad avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket m.m. (yrkandena 1–5) och vissa skattefrågor (yrkandena 25–28) jämte de motioner som kan komma att väckas, allt i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen har ett antal motioner väckts.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över propositionen i vad avser den preliminära fördelning av utgifterna på utgiftsområden åren 2000–2002, såvitt rör utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, som skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete, jämte motionerna 1998/99:Fi14 (m) och Fi15 (kd), båda motionerna i den mån de rör kulturutskottets beredningsområde. Utskottet redovisar även att motionerna Fi16 (c) och Fi17 (fp) tar upp frågor inom utgiftsområde 17.

I yttrande 1998/99:KrU5y yttrar sig kulturutskottet över propositionen i vad avser förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999, såvitt rör utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid jämte motion 1998/99:Fi15 (kd).

Utskottet

Ramarna för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid 2000–2002

Regeringens förslag

I 1998 års budgetproposition presenterade regeringen en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000 och 2001. Riksdagen godkände denna fördelning som riktlinje för regeringens budgetarbete (bet. 1998/99:FiU1, rskr. 1998/99:38). För utgiftsområde 17 angavs utgiftsramen till 7 597 miljoner kronor för år 2000 och till 7 722 miljoner kronor för år 2001 (avrundade belopp).

I 1999 års vårproposition föreslår regeringen för år 2000 en reviderad preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2000 och 2001 samt en preliminär fördelning för år 2002. Flera faktorer har enligt propositionen lett till reviderade utgiftsområdesramar. Bland annat kan nämnas de nya satsningar, som redovisas i propositionen, utgiftsbegränsningar och reviderad pris- och löneomräkning på anslagen för förvaltningsändamål. För utgiftsområde 17 beräknas utgiftsramen för år 2000 till 7 524 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 72 miljoner kronor jämfört med riksdagens beslut hösten 1998. För år 2001 föreslår regeringen en preliminär ram som uppgår till 7 626 miljoner kronor, vilket är en minskning med 97 miljoner kronor jämfört med riksdagens beslut hösten 1998. För år 2002 föreslås en preliminär ram på 7 806 miljoner kronor (prop. tabell 7.1 s. 135).

I propositionen redovisar regeringen sin avsikt att lägga fram förslag om en ny filmpolitik, vilket innebär att filmområdet kommer att tillföras ökade statliga medel från år 2000. Regeringen kommer även att på olika sätt lyfta fram de möjligheter till ökad sysselsättning, regional utveckling och ökad välfärd som satsningar på kulturområdet ger. Vidare anges att arbetet med att förverkliga ett museum och kunskapscentrum om Förintelsen och dess följder skall prioriteras i regeringens fortsatta arbete.

I propositionen anges att en besparing om 20 miljoner kronor beräknats på utgiftsområdet för vart och ett av åren 2000 och 2001. Därutöver ökar utgiftsområdet för år 2000 med 3,4 miljoner kronor eftersom anslaget C 3 Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet flyttas över från utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Sammanställning av motionsförslagen

I följande tabell redovisas – med utgångspunkt i innehållet i de partimotioner som väckts av Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna – de båda partiernas ställningstaganden till regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområde 17 genom angivande av avvikelser från regeringens förslag.

Ramarnas storlek i miljoner kronor (motionsförslagen i förhållande till propositionen)

	Beräknat 2000	Beräknat 2001	Beräknat 2002
Proposition 100 s. 135	7 524	7 626	7 806
Fi14 (m)	6 915 (-609)	7 017 (-609)	7 197 (-609)
Fi15 (kd)	7 534 (+10)	7 636 (+10)	7 816 (+10)

Motion Fi14 (m)

Motionärerna bakom motion Fi14 (m) anser att statens ansvar bör koncentreras till områden som är av allmänt intresse och av nationell karaktär samt beroende av statliga medel för att verksamheter skall komma till stånd. Motionärernas beräkning utgår från en minskning av anslaget till Statens kultur-

råd och anslaget Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Vidare innebär beräkningen att anslagen till Riksteatern, Rikskonserter, Riksutställningar och Ungdomsstyrelsen skall minskas och att anslaget till allmänna samlingslokaler skall upphöra. Motionärerna anser att 100 miljoner kronor skall satsas på en kulturfond och att kulturarvsfrågor och kulturmiljövård skall prioriteras.

Utgiftsramen bör för vart och ett av åren 2000, 2001 och 2002 vara 609 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit.

Motion Fi15 (kd)

I motionen föreslås ökning av anslagen till allmänna samlingslokaler (+ 10 miljoner kronor), trossamfundens lokaler (+ 8 miljoner kronor) och länsmusiken (+ 10 miljoner kronor). Vidare föreslås att 10 miljoner kronor skall avsättas för ideell verksamhet och att ramen skall förstärkas med ca 12 miljoner kronor. Stöd till fackförbundens uppsökande verksamhet bör inte utgå (för år 1999 utgår 40 miljoner kronor).

Sammantaget blir resultatet av motionens förslag en ökning av ramarna för vart och ett av åren 2000, 2001 och 2002 med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Kulturutskottets bedömning

Regeringen har i sitt förslag till ramar för åren 2000, 2001 och 2002 beräknat ökade statliga satsningar för filmområdet. Vidare aviseras icke preciserade besparingar om 20 miljoner kronor för vart och ett av åren 2000 och 2001. Därutöver tillförs utgiftsområdet 3,4 miljoner kronor genom att anslaget Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet förs över från utgiftsområde 14 till utgiftsområde 17.

Utskottet tar i detta sammanhang ställning endast till de föreslagna ramarna och inte till de av regeringen aviserade förändringarna, bl.a. på filmområdet. Utskottet konstaterar att motionsförslagen inte innehåller några erinringar mot den inriktning som angivits i propositionen men att de anger vissa för respektive parti angelägna satsningar och omprioriteringar. Utskottet tar inte ställning till de olika inriktningar, då det gäller framtida satsningar, som anges i motionsförslagen. Sådana frågor kommer att aktualiseras i höstens budgetarbete.

Det anförda innebär att utskottet inte heller tar ställning till Centerpartiets och Folkpartiets partimotioner, motionerna Fi16 (c) och Fi17 (fp). Utskottet konstaterar att de båda partierna inte föreslår någon ändring av ramarna i förhållande till regeringens förslag. Här bör dock nämnas att det i båda motionerna anges inriktningar till användningen av medlen som kortfattat kan beskrivas på följande sätt.

Motionärerna bakom motion Fi16 (c) avser att föreslå vissa omfördelningar inom utgiftsområde 17 för att finansiera en ökning med 25 miljoner kronor till allmänna samlingslokaler och för att inrätta ett nytt stöd om 20 miljoner kronor för ungdomskultur. Motionärerna bakom motion Fi17 (fp) beräknar att inom utgiftsområdet minska medlen för fackförbundens uppsökande verksamhet för att därmed finansiera angelägna regionala projekt.

Utskottet har vid sina överväganden beslutat att tillstyrka regeringens förslag till preliminär beräkning av ramarna för utgiftsområde 17 för de tre aktuella åren. Detta ställningstagande innebär att utskottet inte kan tillstyrka en sådan minskning som föreslås i motion Fi14 (m) i denna del. Inte heller kan utskottet tillstyrka den ökning av ramarna som föreslagits i motion Fi15 (kd) i denna del.

För budgetåren 2000, 2001 och 2002 bör således preliminärt beräknas utgifter som riktlinje för regeringens budgetarbete med 7 524 miljoner kronor för år 2000, 7 626 miljoner kronor för år 2001 och 7 806 miljoner kronor för år 2002.

Stockholm den 11 maj 1999

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

I beslutet har deltagit: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Agneta Ringman (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Lennart Fridén (m), Eva Arvidsson (s), Jan Backman (m), Paavo Vallius (s), Lars Wegendal (s), Peter Pedersen (v), Dan Kihlström (kd), Ewa Larsson (mp), Birgitta Sellén (c), Lennart Kollmats (fp), Hillevi Larsson (s) och Roy Hansson (m).

1. Ramarna för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid 2000-2002

Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Jan Backman och Roy Hansson (alla m) anser att avsnittet Kulturutskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna bakom motion Fi14 (m) att ramarna för åren 2000–2002 skall minskas med 609 miljoner kronor per år i förhållande till vad regeringen har föreslagit. Statens insatser inom utgiftsområde 17 bör koncentreras till områden som är av allmänt intresse och av nationell karaktär och som är beroende av statliga medel för att verksamheter skall komma till stånd. Enligt utskottets uppfattning är det av största vikt att oberoende och alternativa finansieringsmöjligheter skapas för att säkra ett brett kulturutbud i hela landet.

Utskottets beräkning utgår från att en satsning skall kunna göras på en kulturfond som inledningsvis tillförs 100 miljoner kronor och som bygger på att stöd från fonden skall kunna utgå med ett lika stort belopp som tillskjuts genom enskildas bidrag eller sponsorsinsatser. Härigenom skapas en politiskt oberoende och långsiktigt säkrad finansiering. Vidare bör satsningar göras på kulturarvs- och kulturmiljövårdsområdena. Sedan de regionala kulturinstitutionerna nu har byggts ut kan anslagen till Riksteatern, Rikskonserter och Riksutställningar minskas. Likaledes kan anslagen till Ungdomsstyrelsen och Statens kulturråd samt anslaget Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete minskas. Slutligen anser utskottet att anslaget till allmänna samlingslokaler skall upphöra.

Utskottets ställningstagande innebär att – i enlighet med vad som föreslås i motion Fi14 (m) – det för utgiftsområde 17 preliminärt bör beräknas utgifter som riktlinje för regeringens budgetarbete om 6 915 miljoner kronor för år 2000, 7 017 miljoner kronor för år 2001 och 7 197 miljoner kronor för år 2002.

2. Ramarna för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid 2000-2002

Inger Davidson och Dan Kihlström (båda kd) anser att avsnittet Kulturutskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna bakom motion Fi15 (kd) att ramarna för åren 2000–2002 skall ökas med 10 miljoner kronor per år i förhållande till regeringens förslag.

Som föreslås i motionen bör medel under anslaget L 1 Folkbildning inte utgå för fackförbundens och vissa andra organisationers uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor. I stället bör satsningar göras på allmänna samlingslokaler, trossamfundens lokaler och länsmusiken. Vidare bör särskilda medel avsättas för utveckling av ideell verksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottets ställningstagande innebär att utgiftsområdet tillförs en allmän förstärkning om 10 miljoner kronor.

Sammanfattningsvis bör således för utgiftsområde 17 – i enlighet med vad som föreslås i motion Fi15 (kd) – beräknas utgifter som riktlinje för regeringens budgetarbete om 7 534 miljoner kronor för år 2000, 7 636 miljoner kronor för år 2001 och 7 816 miljoner kronor för år 2002.

1998/99:FiU20
Bilaga 10

Särskilda yttranden

1. Ramarna för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid 2000-2002

Lennart Kollmats (fp) anför:

Folkpartiet liberalerna har inte föreslagit någon ändring i förhållande till regeringens förslag då det gäller ramarna för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid för åren 2000-2002. Vi har emellertid i vår motion Fi17 (fp) angivit att vi avser att föreslå en minskning av medlen till fackförbundens uppsökande verksamhet för att därigenom finansiera vissa angelägna regionala projekt.

2. Anslagsförordningen m.m.

Inger Davidson (kd), Elisabeth Fleetwood (m), Lennart Fridén (m), Jan Backman (m), Dan Kihlström (kd), Birgitta Sellén (c), Lennart Kollmats (fp) och Roy Hansson (m) anför:

För att kunna ta ställning till de utgiftsramar som föreslås i vårpropositionen måste det framgå hur regeringens nya anslagsförordning genom indragningar kommer att slå för de olika verksamheterna. Regeringens åtgärder för att klara utgiftstaken genomförs enligt vår mening på ett felaktigt sätt genom att ett flertal besparingar inte underställs riksdagen för beslut. Vi är självfallet inte emot att nivån på de fastställda utgiftstaken hålls, men regeringen bör informera om hur indragningen av anslagssparandet och de nya s.k. begränsningsbeloppen slår innan riksdagen slutgiltigt kan ta ställning till de föreslagna utgiftsramarna.

Den ekonomiska vårpropositionen

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 15 april 1999 beslutat bereda övriga utskott tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100), bl.a. i vad avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket samt över i anslutning därtill väckta motioner, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i det följande regeringens förslag till preliminära utgiftsramar (yrkande 4) när det gäller utgiftsområdena 15 och 16 och däremot svarande yrkanden i partimotionerna 1998/99:Fi14 (m), 1998/99:Fi15 (kd), 1998/99:Fi16 (c) och 1998/99:Fi17 (fp). Dessutom behandlar utskottet yrkandena 5, 6 och 7 i motion 1998/99:Fi16 (c).

Först behandlas utgiftsramarna för utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning. Därefter tar utskottet upp några övriga frågor.

Utgiftsramar för utgiftsområde 15 Studiestöd

Regeringens förslag

Riksdagen godkände i november 1998 preliminära utgiftsramar för budgetåren 2000 och 2001 för de 27 utgiftsområdena i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 1999. I vårpropositionen föreslås dels vissa förändringar i dessa ramar, dels preliminära utgiftsramar för år 2002.

För utgiftsområde 15 föreslås nu utgiftsramar som är påtagligt mindre än de som beräknades i budgetpropositionen. Minskningen beror på att regeringen har valt att inte fullfölja tidigare planer på att bygga ut Kunskapslyftet med ytterligare 10 000 platser år 2000. Dessutom har ramen minskats med anledning av den sänkning av räntan som skett det senaste halvåret.

Dessa minskningar har gjort det möjligt för regeringen att inom utgiftsområde 15 ta ut en del av den tidigare beslutade besparingen inom Utbildningsdepartementets område på 1 miljard kronor. Besparingen var i de tidigare fastställda preliminära utgiftsramarna beräknad inom utgiftsområde 16.

Utgiftsramarna för budgetåren 2001 och 2002 har vidare utökats med 800 miljoner kronor respektive 1 600 miljoner kronor för genomförandet med början år 2001 av ett reformerat studiestödssystem. Vidare har medel beräknats för studiemedel motsvarande de nya utbildningsplatser inom högskolan som regeringen beräknat medel till under utgiftsområde 16, samt för studiestöd till deltagare i Kunskapslyftet hösten 2002.

Höjningar av studiebidraget inom studiehjälpssystemet med 100 kr per månad år 2000 och ytterligare 100 kr per månad år 2001 var redan i budgetpropositionen medräknade i utgiftsramarna för utgiftsområde 15.

1998/99:FiU20
Bilaga 11

Oppositionspartiernas förslag

Oppositionspartiernas förslag till utgiftsramar i partimotionerna 1998/99: Fi14 (m), Fi15 (kd), Fi16 (c) och Fi17 (fp) framgår av följande (belopp i miljoner kronor):

År	Reger- ingens förslag	Oppositionspartiernas förslag (m)	avvikelser från (kd)	avvikelser från (c)	avvikelser från (fp)
2000	22 136	-2 944	-555	+300	-1 500
2001	24 161	-3 895	-747	+975	-1 585
2002	24 509	-2 599	-557	+1 300	-1 490

Moderata samlingspartiet har i sitt förslag till utgiftsramar i motion Fi14 (yrk. 5) räknat med studiemedel för den ytterligare utbyggnad av högskolan som partiet föreslår under utgiftsområde 16. De som i dag studerar inom Kunskapslyftet skall enligt motionärerna ges rimliga förutsättningar att fullfölja sin utbildning.

Kristdemokraternas ramförslag i motion Fi15 (yrk. 4) är beräknat utifrån partiets förslag när det gäller utbyggnad av Kunskapslyftet och av grundläggande högskoleutbildning, samt utifrån att s.k. NT-svux (särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar) avskaffas och att höjningen av studiebidragets belopp år 2000 genomförs. Kristdemokraterna avvisar däremot den ytterligare höjningen av studiebidraget år 2001. För att råda bot på orimliga marginaleffekter av nuvarande regler om fribelopp bör fribeloppsgränsen höjas redan år 2000. För detta avsätter Kristdemokraterna 200 miljoner kronor, som finansieras genom en besparing på samma belopp. Besparingen skall åstadkommas genom att kravet på studietakt för rätt till fullt studiestöd förändras något.

Centerpartiets förslag i motion Fi16 (yrk. 23) innehåller ett jämfört med regeringens förslag ökat utrymme för en studiestödsreform (+500 mkr år 2001 och +1 000 mkr år 2002). Samtidigt vill partiet halvera takten i utbyggnaden av högskolan, vilket begränsar ökningen av utgiftsramen för studiestöd.

Folkpartiet föreslår i motion Fi17 (yrk. 4) att det skall införas en lånedel i det särskilda utbildningsbidraget, att barntillägget i svux (särskilt vuxenstudiestöd) och svuxa (särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa) skall återinföras samt att utrymmet för studiemedel ökas med anledning av partiets förslag om satsning på sommaruniversitet (utg.omr. 16).

Utskottet ställer sig bakom de förändringar av utgiftsramarna som följer av regeringens förslag till ändringar av volymen inom Kunskapslyftet och den grundläggande högskoleutbildningen, vilka behandlas i anslutning till utgiftsområde 16 längre fram i detta yttrande.

Riksdagen fastställde i november 1998 preliminära utgiftsramar för budgetåren 2000 och 2001 i vilka höjning av studiebidraget i studiehjälpen liksom av det allmänna barnbidraget ingick. Det finns enligt utskottets mening fortfarande skäl att låta beloppen i dessa båda bidrag följas åt.

Utskottet är inte berett att förorda att en lånedel införs i det särskilda utbildningsbidraget. Kunskapslyftet är en i tiden begränsad satsning, där en viktig faktor utgörs av det särskilt förmånliga studiestöd som särskilt utbildningsbidrag innebär. Finansutskottet bör alltså avstyrka Folkpartiets förslag på denna punkt.

När det gäller återinförande av barntillägg i svux och svuxa hänvisar utskottet till sitt tidigare ställningstagande, senast i betänkande 1997/98:UbU2.

Med det anförda förordar utbildningsutskottet att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsramar för budgetåren 2000, 2001 och 2002 för utgiftsområde 15 Studiestöd samt avstyrker motionerna Fi14 yrkande 5, Fi15 yrkande 4, Fi16 yrkande 23 och Fi17 yrkande 4, alla i motsvarande del.

Utgiftsramar för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Regeringens förslag

De utgiftsramar som regeringen nu föreslår för utgiftsområde 16 skiljer sig från tidigare fastställda preliminära ramar på främst följande punkter.

Utrymme skapas nu för att fr.o.m. 2001 stegvis genomföra en allmän förskola och maxtaxa i barnomsorgen. Tidigare planerad utbyggnad av Kunskapslyftet med 10 000 ytterligare platser år 2000 genomförs inte. Däremot beräknas medel för att Kunskapslyftet – som hittills varit avsett att pågå t.o.m. vårterminen år 2002 – skall kunna fortsättas på en lägre nivå även höstterminen år 2002. Medel beräknas för en förlängning t.o.m. hösten 2002 av storstadssatsningen när det gäller förskola för alla barn fr.o.m. tre års ålder i utsatta bostadsområden. För det s.k. tiopunktsprogrammet har medel hittills beräknats för åren 1999 t.o.m. 2001. Nu beräknas medel för fortsättning av detta även år 2002. Forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor förstärks med 70 miljoner kronor år 2000 (för främst de tre nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro), 470 miljoner kronor respektive 779 miljoner kronor. Högskolans grundutbildning byggs ut med ytterligare 10 000 platser hösten år 2001 och lika många hösten år 2002.

Oppositionspartiernas förslag till utgiftsramar i partimotionerna 1998/99: Fi14 (m), Fi15 (kd), Fi16 (c) och Fi17 (fp) framgår av följande (belopp i miljoner kronor):

År	Regeringens förslag	Oppositionspartiernas avvikelser från regeringens förslag			
		(m)	(kd)	(c)	(fp)
2000	30 824	-29	-65	+650	-405
2001	34 777	+47 271	-1 845	-240	-565
2002	37 041	+45 461	-7 262	-1 975	-4 065

Moderata samlingspartiets förslag i motion Fi14 (yrk. 5) innehåller en kvalitetssatsning i skolan (fritt skolval, tydlig utvärdering genom betyg, obligatoriska nationella prov och obligatoriska examina i både grund- och gymnasieskolan, inrättande av ett fristående nationellt kvalitetsinstitut samt kraftfulla IT-satsningar), som totalt för treårsperioden beräknas till 2 480 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit. Liksom tidigare föreslås att staten skall ta över ansvaret för grundskolans finansiering från kommunerna, och att en nationell skolpeng skall införas. För detta ändamål föreslås att 50 miljarder kronor år 2001 överförs till utgiftsområde 16 från utgiftsområde 25. Moderaterna vill successivt dra ned på vuxenutbildningen och samtidigt anslå medel för en omfattande utbyggnad av den kvalificerade yrkesutbildningen, som enligt motionärerna behöver byggas ut med 20 000 platser de närmaste åren. Regeringens planer på allmän förskola och maxtaxa i barnomsorgen avvisas. Vidare föreslår Moderaterna fortsatt utbyggnad av högskolans grundutbildning alternativt ökade kvalitetsinsatser under åren 2000–2002. Ytterligare 600 miljoner kronor under treårsperioden föreslås satsas på forskning.

Kristdemokraternas ramförslag i motion Fi15 (yrk. 4) bygger på partiets uppfattning att utbyggnaden av Kunskapslyftet bör ske i långsammare takt och omfatta 7 500 nya platser per år. Partiet avvisar förslaget om förlängning av Kunskapslyftet hösten 2002. Även utbyggnaden av högskolan bör vara långsammare än regeringen föreslagit och omfatta 7 500 nya platser vart och ett av åren 2000, 2001 och 2002 samt därtill en extra satsning på 5 000 nya platser hösten 2000. Kristdemokraterna vill öka de totala anslagen till grundläggande högskoleutbildning med 1 % och dessutom för 4 100 av de nytillkommande platserna höja tilldelningen per plats med 50 %. Maxtaxa i barnomsorgen avvisas, vilket minskar utgifterna inom utgiftsområde 16.

Centerpartiets förslag till utgiftsramar i motion Fi16 (yrk. 23) innehåller på skolområdet program för läs- och skrivutveckling samt matematik, ett kvalitetsinstitut samt utbildningsinsatser riktade mot skolledare och skolpolitiker (+200 miljoner kronor år 2000, +400 miljoner kronor åren 2001 och

+400 miljoner kronor år 2002). Centern vill avskaffa de nationella skolin-spektörerna och säger nej till maxtaxa i barnomsorgen. Utrymme beräknas för en fortsatt utbyggnad av Kunskapslyftet. Allmän förskola bör enligt Centern finansieras inom ramen för utgiftsområde 25. Ramen för utgiftsområde 16 minskas därför i Centerns förslag med 1,7 respektive 3,4 miljarder kronor åren 2001 och 2002. Högskolan skall enligt Centern byggas ut, men i halverad takt jämfört med regeringens förslag. För forskning och forskarutbildning beräknas ökade resurser (+295 miljoner kronor år 2000, +685 miljoner kronor år 2001 och +1 100 miljoner kronor år 2002). En del av förstärkningen skall åstadkommas genom att regeringen i nästa budgetproposition föreslår överföring av resurser från sektorsorgan till universitet och högskolor i storleksordningen 1,5 % årligen under tre år.

Folkpartiets ramförslag i motion Fi17 (yrk. 4) baseras på ytterligare minskningar av Kunskapslyftet, vilket bl.a. ger utrymme för fler doktorandtjänster, extra resurser till forskningsråden och införande av ett permanent sommaruniversitet. Folkpartiet säger nej till statligt beslutad maxtaxa i barnomsorgen.

Utbildningsutskottets bedömning

Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation, och att det därför behövs fortsatta offensiva satsningar på kunskap. Satsningen på Kunskapslyftet kommer med stor sannolikhet att leda till ett ökat intresse för högskoleutbildning bland vuxna. Det har i ganska många år funnits betydligt fler behöriga sökande till högskoleutbildning än som kunnat beredas plats. Under 2000-talets första årtionde uppnår de stora årskullar som föddes på 1940-talet pensionsålder. Rekryteringsbehovet av kvalificerad arbetskraft kommer därför att påtagligt öka. Det finns mot denna bakgrund mycket goda skäl att ytterligare bygga ut högskolan i den omfattning som regeringen nu föreslår.

Utskottet har inte funnit anledning att motsätta sig att den tidigare planerade ytterligare utbyggnaden av Kunskapslyftet år 2000 och 2001 ställs in. Genom att Kunskapslyftet enligt regeringens förslag förlängs att pågå även hösten 2002 skapas tidsmässigt utrymme för beredning av de kommande förslagen från Kunskapslyftskommittén till ett nytt vuxenutbildningssystem, som skall avlösa Kunskapslyftet. I Moderaternas motion föreslås en minskning av den gymnasiala vuxenutbildningen inom Kunskapslyftet och en kraftig utbyggnad av den kvalificerade yrkesutbildningen. Medan Kunskapslyftet vänder sig till dem som inte har treårig gymnasieutbildning, är det just personer som har sådan som är målgrupp för den kvalificerade yrkesutbildningen. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom en minskning av insatserna för dem som saknar treårig gymnasieutbildning. Eftersom kostnaden per utbildningsplats i den kvalificerade yrkesutbildningen är högre än motsvarande kostnad i gymnasial vuxenutbildning inom Kunskapslyftet, leder Moderaternas förslag också till att färre personer får utbildning.

Regeringens förslag till utgiftsramar innebär ökade satsningar på forskning och forskarutbildning, i enlighet med det åtagande som regeringen uttryckte i den senaste budgetpropositionen (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 s. 105). Ut-

skottet anser inte att riksdagen nu bör ta ställning till frågan om överföring av medel för forskning från sektorsorganen till universitet och högskolor. Regeringens förslag i den till år 2000 aviserade forskningspropositionen bör avvakts.

Moderaternas förslag om nationell skolpeng har behandlats av riksdagen ett flertal gånger, senast i betänkande 1998/99:UbU1 (s. 37). Riksdagen har avslagit förslaget. Utbildningsutskottet ser ingen anledning att föreslå ändring av ställningstagandet.

De nationella skolinspektörerna utgör ett väsentligt inslag i kvalitetssäkringen av skolverksamheten. Utskottet kan inte ställa sig bakom Centerpartiets förslag att avskaffa dem.

Förslaget om att införa en allmän förskola samt maxtaxa i barnomsorgen motiveras av regeringen med att förskolan utgör det första steget i det livslånga lärandet och är en del av den generella välfärden. Den bör därför vara en rättighet för alla barn. I propositionen sägs också att de inkomstprövade barnomsorgsavgifterna minskar mäns och kvinnors möjligheter att påverka den egna ekonomin. Regeringen avser att redovisa den fördelningspolitiska effekten då det slutgiltiga förslaget presenteras. I förslaget till utgiftsramar för åren 2001 och 2002 avsätter regeringen medel för att stegvis införa allmän förskola och maxtaxa i barnomsorgen och avser att återkomma med förslag om utformningen.

Med det anförda förordar utbildningsutskottet att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsramar för budgetåren 2000, 2001 och 2002 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning samt avstyrker motionerna Fi14 yrkande 5, Fi15 yrkande 4, Fi16 yrkande 23 samt Fi17 yrkande 4, alla i motsvarande del.

Övriga frågor

Centerpartiet för i motion 1998/99:Fi16 fram uppfattningen att *indelningen av utgiftsområdena* 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning behöver övervägas (yrk. 5). Det moderna arbetslivets krav på återkommande utbildning och kompetenslyft skapar behov av en gemensam dörr till utbildning, skriver motionärerna.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t anser att finansutskottet bör avstyrka yrkandet om tillkännagivande. Som framgår av vårpropositionen (s. 147) avser regeringen att tillsätta en utredning som skall se över arbetsmarknadsutbildningens organisation och effektivitet samt den framtida arbetsmarknadsutbildningen. Gränsdragningen mellan reguljär utbildning och arbetsmarknadsutbildning skall göras tydlig.

I motion Fi16 föreslår Centerpartiet också ett tillkännagivande till regeringen att en *utredning* bör tillsättas *om hur skolans resurser används* (yrk. 6). Enligt motionärerna vet vi att den svenska skolan är dyrast i världen, men att resultaten inte motsvarar kostnaderna. Motionärerna ser som en trolig förklaring att lokalkostnaderna är oproportionerligt stora, medan undervisnings- och läromedelskostnaderna inte är imponerande.

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet avstyrker yrkandet. Riksdagen har nyligen på förslag av utbildningsutskottet avslagit ett motsvarande yrkande (mot. 1998/99:Ub227 yrk. 1, bet. UbU11).

Centerpartiet föreslår också ett tillkännagivande om vilka *principer* som bör ligga till grund för regeringens förslag till *ett nytt studiestödssystem* (yrk. 7). Ett nytt system bör bygga på att studiemedlen skall bestå av lika delar bidrag och lån, att fribeloppet höjs till två basbelopp och beräknas på hela året i stället för terminsvis, samt att återbetalning skall ske enligt individuellt upplagda planer under en period av 20–25 år, anser motionärerna.

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet avstyrker yrkandet. Regeringen har aviserat en proposition om nytt studiestödssystem att läggas fram i direkt anslutning till nästa riksmötes början. Det framgick av budgetpropositionen för år 1998 (utg.omr. 15, s. 16) att det är regeringens avsikt att föreslå ett nytt återbetalningssystem och att pröva bidragsandelens storlek. Riksdagen bör nu enligt utbildningsutskottets mening avvakta regeringens förslag.

Stockholm den 11 maj 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstöm (m), Torgny Danielsson (s), Erling Wälivaara (kd), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Barbro Westerholm (fp), Nalin Pekgul (s), Nils-Erik Söderqvist (s), Kalle Larsson (v), Camilla Sköld (v) och RosMarie Jönsson Neckö (s).

Avvikande meningar

1. Utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m) och Tomas Högstöm (m) anför:

Sverige behöver en utbildning i världsklass. Genom en nationell skolpeng säkerställs alla elevers rätt att välja och skolors ekonomiska grundförutsättningar, samtidigt som lärarnas och skollädaens ställning stärks. Sverige behöver fler personer med akademisk examen för att långsiktigt kunna åstadkomma ökat välstånd och trygghet. Medel för fler högskoleplatser alternativt kvalitetsinsatser anslås utöver regeringens förslag. Direktövergången från gymnasieskolan till högskolan måste öka. Det långsiktiga kunskapssökandet genom forskning måste rustas upp efter de senaste årens dra-

matiska neddragningar, annars riskeras Sveriges möjligheter att utvecklas som en framstående kunskapsnation. Vidare vill vi inte medverka till en utveckling som begränsar föräldrars möjlighet att ta ansvar för sina barn och olika alternativ inom barnomsorgen. Vi avvisar maxtaxa i barnomsorgen och den föreslagna 3-timmarsverksamheten för 4–5-åringar.

Vi anser därför att finansutskottet bör tillstyrka Moderata samlingspartiets förslag till utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16 och avslå regeringens förslag.

2. Utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi anser det orättvist att en mindre grupp vuxenstuderande får ett särskilt förmånligt studiestöd (s.k. NT-svux). Anslag till det bör därför inte ingå i utgiftsramen för utgiftsområde 15. Kunskapslyftet är en angelägen satsning för de människor som varken kan få arbete eller gå vidare till högre utbildning. Vi anser att antalet platser bör öka i den takt vi tidigare har förespråkade (7 500 nya platser både år 2000 och år 2001). Vidare förordar vi en realistisk utbildningssatsning på universitet och högskolor, som innebär färre nya platser än regeringen föreslagit och utrymme för att återställa en del av den kvalitetsförsämring som följde av de sänkta prislapparna i budgeten för år 1999. Vi vill öka extra på dyrare utbildningar. I samband med ökning av forskningsanslagen över statsbudgeten är det angeläget att främst humaniora och beteendevetenskap uppvärderas. Maxtaxa i barnomsorgen avvisar vi dels av fördelningspolitiska skäl – det gynnar de mest välbeställda familjerna mest – dels därför att det inte förbättrar valfriheten. Dessutom strider förslaget om en nationellt enhetlig maxtaxa mot principen om kommunalt självstyre.

Vi anser därför att finansutskottet bör tillstyrka Kristdemokraternas förslag till utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16 och avstyrka regeringens förslag.

3. Utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16, m.m.

Sofia Jonsson (c) anför:

Centerpartiet välkomnar att regeringen nu börjar skapa utrymme för en reform av studiemedelssystemet, men mycket talar för att det behövs ett större utrymme än det som regeringen föreslår, eftersom finansiering av pensionsavgiften också skall rymmas inom denna satsning.

Grunden till ett livslångt lärande läggs i unga år. De första skolåren är därför mycket viktiga. De skall ge bra kunskaper att stå på och lust att lära mer. Därför är den satsning på skolutveckling som Centern föreslår angelägen. Det är vidare dags att storsatsa på forskning och forskarutbildning till gagn för den högre utbildningens kvalitet och därmed för svenskt näringsliv och samhälle. Vi avvisar regeringens förslag om maxtaxa i barnomsorgen och förordar i stället inom utgiftsområde 12 ett förstärkt familjestöd, som ökar barnfamiljernas valfrihet. Medel för ett successivt införande av allmän för-

skola bör enligt Centerns mening beräknas under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Jag anser därför att finansutskottet bör tillstyrka Centerpartiets förslag till utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16 och avstyrka regeringens förslag.

Indelningen av utgiftsområdena 14, 15 och 16 utgör enligt min mening i dag ett hinder för att skapa vad Centern brukar kalla en dörr in till utbildning för vuxna. Jag anser därför att finansutskottet bör tillstyrka vårt förslag i motion 1998/99:Fi16 yrkande 5 att riksdagen skall begära att regeringen i höst presenterar en översyn av denna indelning.

Det är fortfarande min uppfattning att det behövs en *utvärdering av hur skolans resurser används*. Finansutskottet bör enligt min mening föreslå riksdagen att bifalla motion 1998/99:Fi16 yrkande 6.

Eftersom regeringen ännu inte har presenterat något förslag om ett nytt studiestödssystem, anser jag att riksdagen nu bör ange vilka *principer som bör ligga till grund* för ett sådant. Bidragsdelen bör utgöra 50 % av totalbeloppet, fribeloppet bör ökas till två basbelopp och beräknas på hela året i stället för halvårsvis, återbetalningen bör göras efter individuellt upplagda planer på 20–25 års tid och reglerna för antalet terminer man kan få studiemedel utan annan prövning än studieresultat bör skärpas. Enligt min mening bör finansutskottet föreslå riksdagen att med bifall till motion 1998/99:Fi16 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

4. Utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16

Barbro Westerholm (fp) anför:

Enligt Folkpartiets uppfattning är det motiverat att införa en lånedel i det särskilda utbildningsbidraget, så att större likhet med andra studiesituationer uppkommer.

Regeringen har tvingats acceptera vår bedömning att Kunskapslyftet hade för stor kostym. Vi anser att ytterligare minskningar är möjliga utan att de positiva inslagen i Kunskapslyftet går förlorade. Det är viktigt att universitet och högskolor behåller hög kvalitet, vilket kräver fler forskarutbildade lärare. Därför föreslår vi ökade anslag till doktorandtjänster. Studenterna bör få större valfrihet när det gäller hur de vill disponera sina studier. Ett införande av ett permanent sommaruniversitet ger studenterna möjlighet att examineras snabbare. Krav bör då också ställas på att de presterar studieresultat. Folkpartiets företrädare i kommunerna har länge föreslagit enhetstaxor inom barnomsorgen. Vi säger dock nej till regeringens föreslagna maxtaxa, eftersom vi anser att beslut om detta skall vara en kommunal angelägenhet och inte en fråga för riksdagen. Regeringens formuleringar när det gäller allmän förskola har otydliga konturer, men vi är positivt inställda till förslaget under förutsättning att förskolan ger en bra undervisning. Förskolan får inte bli en avgiftsfri barnomsorg.

Jag anser således att finansutskottet bör tillstyrka Folkpartiets förslag till utgiftsramar för utgiftsområdena 15 och 16 och avstyrka regeringens förslag.

1999 års ekonomiska vårproposition
(utg.omr. 22 Kommunikationer)

Till finansutskottet

Finansutskottet beslöt den 15 april 1999 att bereda övriga utskott tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (1998/99:100), i vad avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket m.m. (yrkandena 1–5) och vissa skattefrågor (yrkandena 25–28) jämte de motioner som kan komma att väckas, allt i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

I detta yttrande behandlar trafikutskottet yrkande 4 i propositionens förslag till riksdagsbeslut, innebärande att riksdagen såvitt avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete, i de delar som berör trafikutskottets beredningsområde.

Vidare behandlar utskottet följande motioner:

- 1998/99:Fi14 yrkande 5 (delvis) av Carl Bildt m.fl. (m),
- 1998/99:Fi15 yrkande 4 (delvis) av Alf Svensson m.fl. (kd),
- 1998/99:Fi16 yrkandena 8 och 23 (delvis) av Lennart Daléus m.fl. (c),
- 1998/99:Fi17 yrkande 4 (delvis) av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

Preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden åren 2000–2002

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden under åren 2000–2002 enligt tabell 7.1 i propositionen. Under ett totalt utgiftstak för staten för nämnda tre år återfinns en fördelning av dessa belopp på 27 utgiftsområden. För utgiftsområde 22 Kommunikationer föreslås ramor om 25 260 miljoner kronor för år 2000, 24 674 miljoner kronor för år 2001 och 25 001 miljoner kronor för år 2002. I förhållande till redovisade beräkningar i budgetpropositionen för år 1999 innebär ramförslagen för åren 2000 och 2001 en minskning med 1 339 miljoner kronor respektive 915 miljoner kronor. Regeringen säger sig vid beräkningarna ha förutsatt vissa utgiftsminskningar åren 2000–2002 vad gäller väghållning, upphandling av interregional trafik, övrig verksamhet inom kommunikationsområdet, forskning m.m.

Regeringen konstaterar att anvisade medel för genomförandet av de åtgärder som ingår i den nationella väghållningsplanen, i stomnåtsplanen för järnvägar och i länsplanerna för regional transportinfrastruktur helt har förbrukats under år 1998. Detta innebär att också tidigare anslagssparanden, härrörande från förseningar i utbyggnaden av vägar och järnvägar, helt har förbrukats. Även om de framlagda förslagen till ramar innebär att vissa planerade åtgärder i de fastställda investeringsplanerna inte kommer att kunna genomföras under perioden säger sig regeringen ha ambitionen att upprätthålla en fortsatt god väg- och järnvägsstandard genom att hålla drift- och underhållsinsatserna på en hög nivå.

Vägar

Regeringen konstaterar att det hittillsvarande arbetet för ökad trafiksäkerhet på vägnätet inte har givit avsedda effekter. Därför krävs kraftfulla åtgärder. Regeringen kommer att omprioritera medel från byggande av stamvägar till sådana åtgärder på vägnätet som ger ökad trafiksäkerhet. Som följd härav kommer vissa vägbyggnadsprojekt att senareläggas. För att trafiksäkerhetsmålen för åren 2000 och 2007 skall nås krävs emellertid ytterligare omprioriteringar. Regeringen ser möjligheter till omprioriteringar inom ramen för Vägverkets verksamhet. Sålunda bör verkets interna administration kunna effektiviseras. Vidare bör verkets arbete med sektorsuppgifter kunna begränsas till främst åtgärder som har god effekt på miljö och trafiksäkerhet. En långsiktig kostnadssänkning kommer att inledas redan under år 2000. Det medelsutrymme som härigenom uppkommer kan användas för fysiska trafiksäkerhetsåtgärder på hela det statliga vägnätet i syfte att nå uppsatta trafiksäkerhetsmål. Regeringen betonar i sammanhanget att omfördelningarna inte får drabba prioriterade områden såsom ombyggnadsåtgärder på det regionala vägnätet eller satsningen på åtgärder för ökad tillgänglighet för funktionshindrade i kollektivtrafiksystemet.

Järnvägar

Regeringen bedömer att de utgiftsbegränsande åtgärderna under år 1999 och de utgiftsnivåer som föreslås för åren 2000–2002 inte kommer att menligt påverka vidmakthållandet av befintliga järnvägar. Däremot kommer inte samtliga planerade åtgärder i de fastställda investeringsplanerna att kunna genomföras under denna period.

IT-området

Regeringen framhåller betydelsen av utbyggnaden av avancerad infrastruktur och höjning av IT-kompetensen så att den nya tekniken skall bli mer tillgänglig för alla i hela landet. Den inhemska IT- och elektronikbranschen bör ges förutsättningar att snabbt växa i bredd och volym.

I motion Fi14 framhåller Carl Bildt m.fl. (m) att transportpolitiken som övergripande strategi måste grundas på efterfrågan på miljöanpassade transporter. Enligt motionärerna utgör den underdimensionerade infrastrukturen i Sverige ett hinder för företagens expansion och medför svårigheter vid nyetableringar. Moderaterna vill mot den bakgrunden öka väganslagen med 3,2 miljarder kronor under treårsperioden och med dessa medel påbörja ett särskilt vägbyggnadsprogram. Med hänsyn till den bekymmersamma situationen i Stockholmsområdet bör en del av dessa medel utnyttjas för investeringar där. Det föreslagna medelstillskottet skall också gå till att återta eftersatt underhåll. I motionen riktas kritik mot regeringen för att den ekonomiska vårpropositionen saknar varje antydan om hur storstädernas trafikproblem skall lösas. Inte heller anvisar regeringen någon finansiering av det för hela landets järnvägstrafik så viktiga "tredje spåret" i Stockholm. Propositionen innehåller inte heller något ställningstagande till frågan om tunneln genom Hallandsås. Motionärerna efterlyser ett beslut som möjliggör ett utnyttjande av den investering på över 2 miljarder kronor som redan gjorts i detta projekt.

I motion Fi15 betonar Alf Svensson m.fl. (kd) betydelsen av goda transporter för Sveriges tillväxt. Motionärerna noterar att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen anför att ett väl underhållet väg- och järnvägsnät med hög trafiksäkerhet är nödvändigt för att skapa goda förutsättningar för näringsliv och boende i hela Sverige. Trots detta avser regeringen att göra stora nedskärningar av vägunderhållet. I förhållande till regeringens förslag föreslås i motionen ytterligare medel för vägunderhåll, 250 miljoner kronor för år 2000, 100 miljoner kronor för år 2001 och 150 miljoner kronor för år 2002. De föreslagna medelstillskotten skall enligt motionen delvis finansieras genom en omfördelning inom utgiftsområdet. Härutöver framhåller motionärerna att de farligaste vägsträckorna bör byggas om till fyrfiliga vägar med mittbarriär.

Goda kommunikationer är en förutsättning för att hela Sverige skall utvecklas, framhåller Lennart Daléus m.fl. (c) i motion Fi16. Med hänsyn till den dåliga vägstandarden måste insatser för drift och underhåll samt bärighetshöjande åtgärder prioriteras. I motionen föreslås därför att ramen för år 2000 ökas med 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Vidare föreslår motionärerna att det inom ramen avsätts medel för att snabbfärjan mellan fastlandet och Gotland skall kunna gå i trafik året runt. Kostnaden för detta beräknas till 22 miljoner kronor. Slutligen anför i motionen att regeringen i förhandlingarna om EU:s regionalpolitiska stöd bör ta med infrastruktursatsningar, eftersom dessa så tydligt främjar företagsutveckling och befolkningsutveckling i områden som får strukturstöd.

I samma motion aktualiseras frågan om en utbyggnad av IT-kommunikationerna. Enligt motionärerna råder det bred enighet om att det enda medium som på sikt kommer att klara de informationsvolymerna det blir fråga om i ett utbyggt IT-samhälle är optiska fibrer. Den mest kostsamma delen av fibernätet är den som går sista biten in i hemmen. Här finns dock risk för att

monopolsituationer uppstår. I storstäder och större tätorter kommer med all säkerhet fiber till hemmen mycket snart. Samtidigt finns risk för att större delen av landet ställs utanför utvecklingen. Därmed kan informationstekniken bidra till en ökning, snarare än till en minskning, av de regionala klyftorna i landet. Av tradition har staten tagit på sig ansvaret för stora infrastrukturinvesteringar. Så bör fallet vara även på IT-området, menar motionärerna. I enlighet härmed bör staten ansvara för att det byggs ett finmaskigt optiskt fibernät, där alla hushåll och företag i landet ansluts till knutpunkter. Mellan dessa knutpunkter bör kommersiella aktörer ta det huvudsakliga ansvaret för infrastrukturen. Staten bör vidare på lika villkor till alla operatörer tillhandahålla det accessnät som skulle uppstå. Mycket talar enligt motionärerna för att den finmaskiga infrastrukturen bör hanteras av ett statligt verk eller bolag. Regeringen bör redan i budgetpropositionen för år 2000 presentera ett förslag om den institutionella lösningen och den praktiska finansieringen av ett finmaskigt fibernät (yrkande 8).

Lars Leijonborg m.fl. (fp) konstaterar i motion Fi17 att regeringen har tvingats gå i den av Folkpartiet förordade riktningen innebärande en lägre ram för utgiftsområde 22. Motionärerna accepterar regeringens bedömningar vad gäller väganslaget för åren 2000–2002. Vissa besparingar bör också kunna göras i fråga om banhållning. Rederistödet bör kunna avvecklas.

I motionen aktualiseras också frågan om alternativa former för finansiering av infrastrukturinvesteringar. I ett läge med otillräckliga resurser kan samhällsekonomiskt angelägna projekt komma till genomförande utan att statens budget belastas av en tung investeringskostnad. Enligt motionärerna är trafiklösningar i eller kring storstäderna mest intressanta i sammanhanget.

Trafikutskottets ställningstagande

I tabellen nedan redovisas regeringens förslag till ramar för utgiftsområde 22 Kommunikationer för åren 2000–2002 samt de olika partiernas förslag till ändringar i förhållande till regeringens förslag.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer (miljoner kronor)

	År 2000	År 2001	År 2002
Regeringen	25 260	24 674	25 001
Moderata samlingspartiet	-1 517	-1 722	-722
Kristdemokraterna	+210	+60	+110
Centerpartiet	+500	+500	+500
Folkpartiet liberalerna	-1 800	-1 800	-1 800

Utgiftsområde 22 Kommunikationer omfattar investeringar i samt drift och underhåll av vägar och järnvägar. Utgiftsområdet omfattar även sjöfart, luftfart, post, telekommunikationer, forskning samt övergripande informationsteknikfrågor. För år 1999 uppgår de totala utgifterna enligt statsbudgeten till 25,5 miljarder kronor, varav 21,1 miljarder kronor till väg och järnväg.

Riksdagen beslutade i mars 1997 (prop. 1996/97:53, bet. 1996/97:TU7, rskr. 1996/97:174) om en utveckling av transportinfrastrukturen som skall främja ett miljöanpassat och trafiksäkert transportsystem och bidra till tillväxt och sysselsättning i alla delar av landet. Sammanlagt skulle 190 miljarder kronor användas för att förverkliga inriktningen under planeringsperioden. Riksdagsbeslutet har legat till grund för trafikverkens infrastrukturplaner för perioden 1998–2007. I april 1997 fick Vägverket och Banverket med anledning av riksdagsbeslutet uppdrag och direktiv angående den långsiktiga planeringen av transportinfrastrukturen inom sina respektive områden. I mars 1998 inkom Vägverket till regeringen med förslag till en nationell plan för vägtransportsystemet, innefattande bl.a. ett förslag till nationell väghållningsplan. Samtidigt redovisade Banverket ett förslag till stomnätsplan. I juni 1998 fattade regeringen beslut om fastställelse av den nationella väghållningsplanen respektive stomnätsplanen. Besluten innebär vissa avvikelser i förhållande till verkens förslag.

I samband med sitt inriktningsbeslut våren 1997 godkände riksdagen regeringens förslag om en ny form av länsbaserad regional investeringsplanering för samtliga trafikslag. Beslutet i denna del innebär att de regionala väghållningsplanerna och de s.k. LTA-planerna ersattes av trafikslagsövergripande länsplaner avseende nyinvesteringar och förbättringsåtgärder i regional infrastruktur. Sammanlagt skulle 32 miljarder kronor användas för sådana åtgärder under planeringsperioden. Merparten av dessa medel har av regeringen fördelats på regioner och, av s.k. regionberedningsgrupper, på län.

I skrivelse 1998/99:8 redovisade regeringen för riksdagens kännedom en sammanfattning av innehållet i Vägverkets och Banverkets planer och i länsplanerna samt regeringens ställningstaganden. Riksdagen hade inga erinringar mot vad regeringen där anförde (bet. 1998/99:TU5, rskr. 1998/99: 150).

Utskottet kan konstatera att regeringens förslag till ramar för utgiftsområdet innebär vissa neddragningar i förhållande till de beräkningar som redovisades i budgetpropositionen för år 1999. Vidare konstaterar utskottet att Moderaterna och Folkpartiet vill göra ytterligare besparingar under den kommande treårsperioden medan Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag ligger på en något högre nivå än regeringens. Utskottet delar den grundläggande bedömning som kommer till uttryck i motionerna, nämligen att goda kommunikationer är en viktig förutsättning för tillväxt i hela landet. Enligt det transportpolitiska beslut som riksdagen fattade våren 1998 är det övergripande målet för transportpolitiken att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet (prop. 1997/98:56, bet. 1997/98:TU10, rskr. 1997/98:266).

Riksdagens inriktningsbeslut i mars 1997 innebär, som framgår ovan, att sammanlagt 190 miljarder kronor skulle användas för att förverkliga inriktningen under planeringsperioden 1998–2007. Utskottet anser att denna volymmässiga inriktning bör ligga fast. Samtidigt kan utskottet konstatera att det övergripande målet om balans i statens finanser samt nödvändigheten av att väga resursförbrukningen inom transportområdet mot andra angelägna samhällsbehov framtingat en viss sänkning av ambitionsnivån under planeringsperiodens första år. Detta har medfört att samhällsekonomiskt viktiga

infrastrukturprojekt inte har kunnat komma till utförande inom planerad tid. Dessutom har inte tillräckliga resurser kunnat avsättas för underhåll av och förbättringsåtgärder på den befintliga infrastrukturen. Till följd härav är vägnätet inte överallt av den standard som vore önskvärt. Brister i vägstandarden innebär inte bara försämrade framkomlighet utan får också icke önskvärda trafiksäkerhets- och miljökonsekvenser. Mot denna bakgrund noterar utskottet med tillfredsställelse regeringens i propositionen deklarerade ambition att trots framtvingade resursneddragningar under treårsperioden 2000–2002 hålla drift- och underhållsinsatserna på en hög nivå. Liksom regeringen bedömer utskottet att det i nuvarande statsfinansiella läge är bättre att skjuta upp vissa kostnadskrävande nyinvesteringar och att i stället satsa en förhållandevis stor del av tillgängliga resurser på att vidmakthålla den befintliga transportinfrastrukturen.

Även om vägnätet inte överallt kunnat hållas i ett tillfredsställande skick vill utskottet betona att staten under senare år gjort stora ansträngningar för att förbättra situationen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om riksdagens beslut år 1993, vilket innebär att den tioåriga s.k. bärighetssatsning som påbörjades år 1987 skulle utökas, och om det s.k. infrastrukturbeslutet år 1997, som innebär att den utökade satsningen skulle fullföljas till år 2003. Beslutet innefattade bl.a. satsningar på att återta eftersatt underhåll på vägnätet, rekonstruktion av vägar samt tjälsäkringsåtgärder. Utskottet konstaterar också att åtgärder för ökad bärighet, rekonstruktion och tjälsäkring i länsplanerna för regional infrastruktur för perioden 1998–2007 tas upp till ett sammanlagt belopp av 8,8 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 30 % av hela det belopp som regeringen anvisat till dessa planer.

Utskottet har nyligen (bet. 1998/99:TU9) uttryckt stark oro över att den fleråriga positiva utvecklingen i riktning mot ett minskat antal dödade och svårt skadade i vägtrafiken har brutits. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet att regeringen aviserar kraftfulla åtgärder för att den s.k. nollvisionens mål skall kunna förverkligas. Med hänsyn till betydelsen av en god trafiksäkerhet anser utskottet i likhet med regeringen att en viss omprioritering av medel från byggande av stamvägar till trafiksäkerhetshöjande åtgärder på vägnätet, liksom vissa besparingar inom Vägverkets administration måste accepteras. I sammanhanget noterar utskottet att de aviserade insatserna för en höjd trafiksäkerhet, enligt vad regeringen betonar, inte får drabba sådana prioriterade områden som ombyggnadsåtgärder på det regionala vägnätet eller satsningen på ökad tillgänglighet för funktionshindrade i kollektivtrafiksystemet.

I en av de motioner som nu behandlas, Fi17 (fp), framhålls att alternativa former för finansiering av infrastrukturprojekt är intressanta, särskilt i tider med otillräckliga budgetresurser. Denna fråga har utskottet nyligen behandlat i sitt av riksdagen godkända transportpolitiska betänkande (bet. 1998/99:TU8). Med anledning av motioner i ämnet konstaterade utskottet att det nu gällande transportpolitiska beslutet från 1998 förutsätter att drift, underhåll och investeringar i huvudsak även fortsättningsvis skall finansieras med statliga anslag utifrån en samhällsekonomisk grundsyn. Detta hindrade inte, betonade utskottet, att alternativa finansieringsformer prövades. Med hänvis-

ning till pågående beredningsarbete var dock utskottet inte berett att tillstyrka någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna. Utskottet, som inte ändrat uppfattning, vill dock framhålla att det ser mycket positivt på att frågan om alternativa finansieringsformer övervägs.

I motion Fi14 (m) föreslås att väganslagen ökas, bl.a. för att få till stånd investeringar i Stockholmsområdet. Motionärerna är också kritiska till att regeringen i vårpropositionen inte anvisar någon finansiering av det s.k. tredje spåret. Frågan om Stockholmsregionens trafiklösningar har utskottet nyligen behandlat i sitt transportpolitiska betänkande våren 1999 (bet. 1998/99:TU8). Där framhöll utskottet bl.a. att det med tanke på trafiksystemens nationella betydelse är ett riksintresse att Stockholmsregionens trafikproblem kan lösas. Vidare uttalade utskottet att en framtidsanpassad och hållbar trafiklösning kräver långsiktiga beslut som förutsätter att berörda parter agerar gemensamt. Vad gäller spårkapaciteten i Stockholm framhöll utskottet att en fortsatt utbyggnad är nödvändig på sikt om den lokala, regionala och nationella tågtrafiken skall kunna utvecklas. Enligt utskottets mening kunde en utbyggnad av ett tredje spår i ytläge vid Riddarholmen, i kombination med en vägtunnel som ersättning för Centralbron, medföra en ökad trafikkapacitet över Mälaren samt väsentligt förbättra miljön i centrala Stockholm och göra de kulturhistoriska värdena i området mer tillgängliga. Utskottet kunde därför med tillfredsställelse konstatera att staten och Stockholms stad gemensamt uttalat att ett tredje spår förutsätter en helhetslösning som innebär att Centralbron ersätts med en biltunnel. I samma betänkande noterade utskottet att Banverket tillsammans med Vägverket och Stockholms kommun utreder de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för alternativa åtgärder, bl.a. ökad spårkapacitet, i centrala Stockholm. Vidare noterades att Näringsdepartementet kommer att engagera sig i storstadsregionernas transportsystem och därvid lägga särskild vikt vid möjligheterna att långsiktigt lösa de finansiella förutsättningarna för att genomföra storstadsprojekt.

I motion Fi14 (m) efterlyses ett beslut som möjliggör ett utnyttjande av den investering på över 2 miljarder kronor som lagts ner i Hallandsåsprojektet. Utskottet vill med anledning härav erinra om att frågan om Hallandsåsprojektets framtid för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Beredningen innefattar bl.a. en noggrann analys rörande de samhällsekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av ett fullföljande och alternativa lösningar. Som utskottet tidigare anfört (bet. 1998/99:TU5) bör resultatet av beredningsarbetet avvaktas.

I motion Fi15 (kd) förordas att de farligaste vägsträckorna byggs om till fyrfilig väg med mittbarriär. Utskottet vill med anledning härav erinra om att försök pågår med mittbarriär i form av ett s.k. vajerräcke på en sträcka av E 4 i Gävleborgs län. Enligt vad utskottet erfarit har försöket hittills visat sig ha positiva trafiksäkerhetseffekter. Mot bakgrund av metodens kostnadseffektivitet, särskilt i jämförelse med alternativet att bygga ny motorväg, vill inte utskottet utesluta att den kan komma till mer allmän tillämpning. Det bör emellertid ankomma på i första hand regeringen och Vägverket att ta ställning till denna fråga.

I motion Fi16 (c) föreslås att medel avsätts för att den nya höghastighetsfärjan mellan fastlandet och Gotland skall kunna gå i trafik året runt. Utskottet har nyligen (bet. 1998/99:TU6) avstyrkt ett motionsyrkande av samma innebörd, bl.a. med hänvisning till att regeringen i nästa budgetproposition avser att återkomma till frågan om utformningen av ett godstransportstöd för Gotland.

I motion Fi16 (c) uttalas att staten bör ta ansvar för utbyggnaden av ett finmaskigt optiskt fibernät. Enligt motionärerna talar mycket för att den finmaskiga infrastrukturen, som skall innefatta alla hushåll och företag i landet, bör hanteras av ett statligt verk eller bolag. Frågor om en digital infrastruktur har nyligen utförligt behandlats i trafikutskottets betänkande Informations-samhället inför 2000-talet (bet. 1998/99:TU4). Av betänkandet framgår att regeringen i juli 1998 tillsatte en särskild utredare med uppdrag att undersöka tillgången till avancerad informations- och kommunikationsteknisk infrastruktur ur ett regionalt och socialt perspektiv (dir. 1998:61). Utredaren skall presentera förslag till hur staten i samverkan med näringsliv och teleoperatörer kan medverka till att en god regional och social täckning av avancerad informations- och kommunikationsteknisk infrastruktur kan uppnås. Uppdraget skall redovisas senast den 11 juli 1999. Trafikutskottet noterar i sammanhanget att regeringen i vårpropositionen (utg.omr. 22) framhåller betydelsen av en utbyggd avancerad infrastruktur liksom en höjning av IT-kompetensen så att den nya tekniken blir mer tillgänglig för alla i hela landet.

I motion Fi17 (fp) förordas en avveckling av det s.k. rederistödet. Frågan om det statliga stödet till sjöfarten har senast behandlats av trafikutskottet i budgetbetänkandet hösten 1998 (bet. 1998/99:TU1). Av utskottets redovisning framgår bl.a. att regeringen, Vänsterpartiet, Miljöpartiet de gröna, Sveriges redareförening och fackförbundet SEKO den 16 november 1998 enades om hur det statliga stödet till sjöfarten borde utformas. Enligt uppgörelsen skall stödet bygga på den s.k. bruttomodellen, som innebär full återbetalning av skatt för tillfälligt anställda och stöd till de sociala avgifterna med 58 000 kr. per årsarbetskraft fr.o.m. år 1999 t.o.m. år 2001. Utskottet sade sig se mycket positivt på uppgörelsen och instämde i bedömningen att den skapade förutsättningar för en god utveckling av svensk sjöfartsnäring. Vidare noterade utskottet att stödet skulle utvärderas. Med hänvisning härtill föreslog utskottet att riksdagen skulle ställa sig bakom överenskommelsen. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan (rsk. 1998/99:79). Utskottet, som står fast vid sin uppfattning, anser att det ännu är för tidigt att ta ställning till frågan om statligt stöd till sjöfarten efter utgången av den period som nämnda överenskommelse omfattar.

Med hänvisning till vad som ovan anförts tillstyrker trafikutskottet för sin del regeringens förslag till utgiftsramar för utgiftsområde 22 Kommunikationer för åren 2000–2002. Trafikutskottet anser att riksdagen bör avslå motionerna Fi14 (m) yrkande 5 (delvis), Fi15 (kd) yrkande 4 (delvis), Fi16 (c) yrkandena 8 och 23 (delvis) och Fi17 (fp) yrkande 4 (delvis).

På trafikutskottets vägnar

Monica Öhman

I beslutet har deltagit: Monica Öhman (s), Per-Richard Molén (m), Jarl Lander (s), Karin Svensson Smith (v), Johnny Gylling (kd), Tom Heyman (m), Krister Örnfjäder (s), Inger Segelström (s), Stig Eriksson (v), Tuve Skånberg (kd), Mikael Johansson (mp), Kenth Skårvik (fp), Claes-Göran Brandin (s), Jan-Evert Rådström (m), Christina Axelsson (s), Elizabeth Nyström (m) och Viviann Gerdin (c).

Avvikande meningar

1. Preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden åren 2000–2002

Per-Richard Molén (m), Tom Heyman (m), Jan-Evert Rådström (m) och Elizabeth Nyström (m) anför:

Transportpolitiken måste grundas på kundernas efterfrågan och krav på miljöanpassade transporter. Den underdimensionerade infrastrukturen i Sverige utgör ett hinder för företagens expansion och försvårar nyetablering. Enligt Moderata samlingspartiets uppfattning bör väganslagen ökas med 3,2 miljarder kronor under treårsperioden 2000–2002 för att ett särskilt vägbyggnadsprogram skall kunna påbörjas. Medelstillskottet bör till en del användas för att återta eftersatt underhåll. Med hänsyn till den bekymmersamma situationen i Stockholmsområdet bör en del av medlen också utnyttjas för investeringar där. Vi moderater noterar med förvåning att den ekonomiska vårpropositionen saknar varje antydning om hur storstädernas trafikproblem skall lösas. Inte heller anvisas någon finansiering av det för hela landet så viktiga ”tredje spåret”. Vidare sägs i propositionen ingenting om Hallands-åsprojektets framtid. Regeringen bör i denna fråga fatta ett beslut som möjliggör ett utnyttjande av den investering på över 2 miljarder kronor som redan gjorts i projektet.

Ramen för utgiftsområde 22 Kommunikationer bör för åren 2000–2002 fastställas till 23 743 miljoner kronor, 22 952 miljoner kronor respektive 24 279 miljoner kronor. Ett sådant ställningstagande innebär att riksdagen bör bifalla motion Fi14 (m) yrkande 5 i denna del. Regeringens förslag till utgiftsramar och övriga nu behandlade motionsyrkanden bör avslås.

2. Preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden åren 2000–2002

Johnny Gylling (kd) och Tuve Skånberg (kd) anför:

Goda transporter är en förutsättning för Sveriges tillväxt. Trots att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen anför att ett väl underhållet väg- och

järnvägsnät med hög trafiksäkerhet är nödvändigt för att skapa goda förutsättningar för näringsliv och boende i hela Sverige vill regeringen göra stora nedskärningar inom väghållningen. Vi kristdemokrater anser att vägunderhållet i förhållande till regeringens förslag för treårsperioden 2000–2002 bör tillföras 250 miljoner kronor, 100 miljoner kronor respektive 150 miljoner kronor. Finansieringen bör delvis lösas genom en omfördelning inom ramen för utgiftsområde 22.

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 22 för åren 2000–2002 beräknas till 25 470 miljoner kronor, 24 734 miljoner kronor respektive 25 111 miljoner kronor. Innebörden av detta ställningstagande är att riksdagen bör bifalla motion Fi15 (kd) yrkande 4 i denna del. Regeringens förslag till utgiftsramar samt övriga nu behandlade motionsyrkanden bör följaktligen avslås.

3. Preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden åren 2000–2002

Viviann Gerdin (c) anför:

Goda kommunikationer är en förutsättning för att hela Sverige skall utvecklas. Centerpartiet anser att insatser för drift och underhåll samt bärighetshöjande åtgärder på vägnätet måste prioriteras. För år 2000 föreslår vi till dessa ändamål ytterligare 500 miljoner kronor. Vidare anser vi att regeringen i förhandlingarna om EU:s regionalpolitiska stöd även bör ta med infrastruktursatsningar, eftersom dessa så tydligt gagnar företagsutveckling och befolkningsutveckling i områden som åtnjuter strukturstöd. Som ett led i ansträngningarna att förbättra kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet bör inom anslagsramen medel avsättas för åretruntrafik med det nya höghastighetsfartyget. Kostnaden för detta har beräknats till 22 miljoner kronor.

Som redovisas i motion Fi16 (c) råder det numera bred enighet om att det enda medium som på sikt kan klara de informationsvolymerna som blir aktuella i ett utbyggt IT-samhälle är optisk fiber. Enligt vår mening bör staten ansvara för att det byggs ett finmaskigt optiskt fibernät, genom vilket alla hushåll och företag i landet ansluts till knutpunkter. Mycket talar enligt vår uppfattning för att den finmaskiga infrastrukturen bör hanteras av ett statligt verk eller bolag. Redan i budgetpropositionen för år 2000 bör regeringen presentera ett förslag om den institutionella lösningen och den praktiska finansieringen av ett finmaskigt fibernät.

Centerpartiet föreslår att ramarna för utgiftsområde 22 för budgetåret 2000–2002 fastställs till 25 760 miljoner kronor, 25 174 miljoner kronor respektive 25 501 miljoner kronor. Av det anförda följer att riksdagen bör bifalla motion Fi16 (c) yrkandena 8 och 23 i denna del. Regeringens förslag och övriga nu behandlade motionsyrkanden bör avslås.

4. Preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden åren 2000–2002

Kenth Skårvik (fp) anför:

Folkpartiet liberalerna kan konstatera att regeringen i sina ställningstaganden till ramar för utgiftsområde 22 Kommunikationer för åren 2000–2002 har

tvingats gå i den av Folkpartiet förordade riktningen, innebärande en lägre ram. Vi accepterar regeringens bedömning vad gäller vägenslaget för åren 2000–2002.

Särskilt i ett läge med otillräckliga budgetresurser är det enligt vår uppfattning viktigt att finna alternativa finansieringsformer. Så har i Sverige hittills skett vad gäller Arlandabanan och Öresundsförbindelsen. Möjligheten bör kunna utnyttjas i större utsträckning. Därigenom kan nämligen samhällsekonomiskt angelägna infrastrukturprojekt genomföras utan att statens budget belastas av en tung investeringskostnad. Finansieringen av projekten kan ske antingen genom att trafikanterna erlägger avgifter eller genom att Vägverket hyr anläggningarna. En kombination av dessa finansieringsmodeller är också möjlig. Av störst intresse i sammanhanget är trafiklösningar i och kring våra storstäder.

I övrigt anser vi att vissa besparingar kan ske på banhållning och att rederistödet bör avvecklas.

Folkpartiet föreslår att ramarna för utgiftsområde 22 för budgetåren 2000–2002 fastställs till 23 460 miljoner kronor, 22 874 miljoner kronor respektive 23 201 miljoner kronor. Detta ställningstagande innebär att riksdagen bör bifalla motion Fi17 (fp) yrkande 4 i denna del samt avslå regeringens förslag och övriga nu behandlade motionsyrkanden.

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 15 april 1999 beslutat bereda övriga utskott tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande de förslag i propositionen som avser utgiftsområdena Allmän miljö- och naturvård (utgiftsområde 20) samt Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (utgiftsområde 23).

Vidare behandlar utskottet vissa frågor om jordbrukets beskattning och internationella konkurrenskraft.

I anslutning till yttrandet behandlas även vissa följdmotioner.

Motioner

1998/99: Fi14 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 i enlighet med vad i motionen anförts som riktlinje för budgetarbetet.

1998/99: Fi15 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 9.1).

1998/99: Fi16 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

12. att riksdagen beslutar om åtgärder för att förstärka jordbrukets internationella konkurrenskraft,

23. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområdena 1–27 åren 2000–2002 som riktlinjer för regeringens arbete i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99: Fi17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som redovisats i motionen som riktlinjer för regeringens budgetarbete (tabell A).

1998/99: Fi23 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana lagändringar att de i vårpropositionen aviserade förändringarna av el- och eldningsoljeskatterna kan träda i kraft den 1 januari 2000,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändringar under hösten 1999 för att lyfta av jordbrukets kostnad för dieselskatter,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring syftande till att miljöavgifter i jordbruket skall återgå till näringen för miljöinsatser.

1998/99:Fi33 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utnyttjande av framförhandlade EU-ersättningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skatten på handelsgödsel,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkt dieselskatt för jordbruket i enlighet med vad i motionen anförts,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkt elskatt för jordbruket i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkt skatt på eldningsolja för jordbruket i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99:FiU20
Bilaga 13

Utskottet

Allmän miljö- och naturvård (utgiftsområde 20)

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar frågor rörande biologisk mångfald och naturvård, vatten- och luftvård, avfallsfrågor, bilavgasfrågor, miljöskydd, miljö- och kretsloppsforskning, kemikaliekontroll, strålskydd och säkerhetsfrågor kopplade till kärnkraften samt internationellt miljösamarbete.

Ramen för utgiftsområde 20 uppgår till 1 549 miljoner kronor för år 1999. Vårpropositionens förslag om tilläggsbudget uppgår till 28 miljoner kronor (prop. 1998/99:100 s. 44). Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområdet preliminärt fastställs till 1 670 miljoner kronor år 2000, 1 797 miljoner kronor år 2001 och 1 986 miljoner kronor år 2002.

Regeringen avser att successivt förstärka forskningen avseende främst miljöeffektforskning och miljötoxikologi med medel som bör fördelas av Naturvårdsverket. För miljöforskning beräknas sammanlagt 250 miljoner kronor under treårsperioden. Behovet av sanering och återställning av förorenade områden är omfattande, och regeringen beräknar nu ytterligare 385 miljoner kronor under treårsperioden för denna verksamhet. Regeringen bedömer också att behoven av medel för markinköp fortfarande är stora, varför regeringen beräknar att förstärkningen enligt vad som föreslogs i 1998 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 1999 om ca 370 miljoner kronor förlängs till att omfatta även år 2002. Även förstärkningen av miljöövervakning förlängs till år 2002. Ramen förstärks vidare med 30 miljoner kronor per år under treårsperioden för att bevara den biologiska mångfalden genom upprätthållande av en tillräcklig nivå på verksamheten med kalkning av försurade sjöar och vattendrag. Den s.k. kretsloppsmiljarden anvisades budgetåret 1995/96 för investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologiskt hållbar riktning under en femårsperiod. Stödet

minskas under år 1999 genom att en del av anslaget dras in som en besparing. För år 2000 behöver dock anslaget åter föras upp på statsbudgeten för utbetalning av redan beviljade bidrag.

1998/99:FiU20
Bilaga 13

Motionerna

Enligt Moderata samlingspartiets partimotion Fi14 bör ramen, utöver regeringens förslag, ökas med 45 miljoner kronor för år 2000 och med 50 miljoner kronor för åren 2001 och 2002 (yrkande 5 delvis). Om svensk miljöteknik och miljöforskning skall hävda sig räcker det inte att enbart föreslå vissa anslagsökningar. Man måste även se över organisationen och inriktningen. En särskild satsning på miljöforskning bör göras på de tekniska högskolorna. Totalt bör ytterligare 100 miljoner kronor anvisas för detta ändamål utöver regeringens förslag. Regeringens satsning på kalkning av sjöar och vattendrag räcker inte för att förhindra allvarliga försurningsskador. Ytterligare 45 miljoner kronor bör här anvisas utöver regeringens förslag.

Enligt Kristdemokraternas partimotion Fi15 bör ramen, utöver regeringens förslag, ökas med 85 miljoner kronor för åren 2000 och 2001 samt med 100 miljoner kronor för år 2002 (yrkande 4 delvis). På detta område finns uppenbara skäl till förstärkningar efter en lång tid av nedrustning. Att regeringen nu aviserar ytterligare miljöpolitiska återställare är bra men otillräckligt. Framför allt bör kalkningsanslagen förstärkas och förutom sjökalkning bör skogskalkning nu föras in under detta utgiftsområde.

I Centerpartiets partimotion Fi16 föreslås att ramen, utöver regeringens förslag, ökas med 75 miljoner kronor för åren 2000–2002 (yrkande 23 delvis). Miljöforskningen behöver tillföras ytterligare resurser. För detta ändamål bör ytterligare 50 miljoner kronor anvisas. Omfattningen av föroreningen av mark och vatten är otillräckligt känd. Det finns stora behov av att sanera förorenade områden. Centerpartiet anser att anslaget för sanering och återställande av förorenade områden bör tillföras ytterligare 25 miljoner kronor.

Folkpartiet liberalerna föreslår i sin partimotion Fi17 att ramen, utöver regeringens förslag, ökas med 40 miljoner kronor för åren 2000–2002 (yrkande 4 delvis). Många unika naturområden är akut hotade. Produktiv skogsmark nedanför det fjällnära området kan behöva skyddas i reservat. Detta gäller framför allt gammelskog. Det rådande systemet, där intrångsersättning betalas till markägarna även vid skydd av mindre biotoper, kräver ökade budgetanslag till markinlösen. Det krävs att ytterligare 40 miljoner kronor avsätts för detta. Det behövs även ytterligare medel för att upprätthålla en tillräcklig nivå på verksamheten med kalkning av försurade sjöar och vattendrag.

Utskottets överväganden

I likhet med vad som anförs i propositionen anser utskottet att arbetet med införandet av miljöbalken och arbetet med att uppnå de nya föreslagna miljö kvalitetsmålen och målen för ekologiskt hållbar utveckling måste ha hög prioritet inom hela Regeringskansliet och på myndigheterna. De övergripande målen för ett ekologiskt hållbart samhälle är att skydda miljön och

människors hälsa, att använda jordens resurser effektivt och att nå en tryggad försörjning.

Utskottet delar regeringens uppfattning att forskningen avseende främst miljöeffektforskning och miljötoxikologi successivt behöver förstärkas. Medlen för detta ändamål bör fördelas av Naturvårdsverket.

Även arbetet med sanering och återställning av förorenade områden behöver förstärkas. På förslag i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99MJU2, rskr. 1998/99:114) inrättades ett nytt anslag för detta ändamål fr.o.m. budgetåret 1999. Till grund för förslaget låg bl.a. Naturvårdsverkets kartläggning av landets saneringsbehov av förorenade områden. Branschkartläggningen har ökat kunskapen om de branschspecifika saneringsproblemen, vilka branscher som har de största problemen samt vilka de mest prioriterade saneringsobjekten är. Kartläggningen har vidare visat att behovet är betydligt större än vad som tidigare varit känt. Förorening av mark och vatten har pågått under hundratals år men den totala omfattningen av problemen är dåligt känd. Det kan dock konstateras att behoven är omfattande, och utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag att beräkna ytterligare medel under treårsperioden för denna verksamhet. Samtidigt bör uppmärksammas att medel för saneringsåtgärder under budgetåret 1998 fördelats till kommunerna inom ramen för stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet (utgiftsområde 18, anslaget E 1 Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet). Enligt regeringen skall stöd till saneringsåtgärder fortsättningsvis även kunna lämnas inom ramen för de lokala investeringsprogrammen.

Skydd av mark för naturvård och kalkning av försurade vattenområden är ett av naturvårdspolitikens viktigaste instrument för att bevara den biologiska mångfalden. En god markskötsel ger också positiva effekter mot försurning i vattenområden. I arbetet med skydd av olika naturtyper har skyddet av skogsmiljöer särskilt uppmärksamats under flera år. Som framhölls i budgetpropositionen för år 1999 används huvuddelen av medlen under berört anslag för att bevara skogsmiljöer. I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att påskynda arbetet med att skydda värdefulla skogsområden. Den tidigare förstärkningen för detta ändamål bör därför, som regeringen föreslår, förlängas till att omfatta även år 2002. För att bevara den biologiska mångfalden genom upprätthållande av en tillräcklig nivå på verksamheten med kalkning av försurade sjöar och vattendrag föreslår regeringen att ramen förstärks under kommande treårsperiod. Utskottet ansluter sig även till detta förslag.

Miljöövervakningen är ett instrument för att beskriva tillståndet i miljön och följa hur tillståndet förändras och därigenom också att följa upp de miljömål som statsmakterna har satt upp. Enligt utskottets mening är det angeläget att utveckla såväl den nationella som den regionala miljöövervakningen och samordna dessa på ett effektivare sätt. Som framhölls i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 bör miljöövervakningen i fortsättningen syfta till att ge underlag för analys av olika utsläppskällors nationella och internationella miljöpåverkan och för uppföljning av de nationella miljö kvalitetsmålen. De sektorsansvariga myndigheterna behöver också underlag för uppföljning av sina respektive sektorsmål. Myndigheterna

själva behöver också bidra med relevanta delar av den information som de tar fram som en del av den ordinarie verksamheten till Naturvårdsverkets samlade uppföljning av de nationella miljömålen. Med det anförda ansluter sig utskottet till regeringens förslag att den för år 1999 beslutade förstärkningen av miljöövervakningen förlängs till år 2002.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområdet för åren 2000–2002. Motionerna Fi14 (m) yrkande 5 delvis, Fi15 (kd) yrkande 4 delvis, Fi16 (c) yrkande 23 delvis och Fi17 (fp) yrkande 4 delvis avstyrks.

Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (utgiftsområde 23)

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar verksamheterna jordbruk, fiske, trädgårdsnäring, rennäring, djurskydd, djurhälsovård, livsmedelsfrågor, skogsnäring samt högre utbildning och forskning som rör vård och nyttjande av biologiska naturresurser.

Ramen för utgiftsområde 23 uppgår till 12 miljarder kronor för år 1999. Omkring 60 % av beloppet finansieras av EG-budgeten. Merparten av EG-stödet avser obligatoriska åtgärder såsom arealstöd, djurbidrag, intervention och exportbidrag, vilka helt finansieras av EG-budgeten. Därtill kommer delfinansierade stöd såsom miljöersättningar, stöd till mindre gynnade områden och strukturstöd. För att erhålla dessa stöd fordras nationell medfinansiering i storleksordningen 2 miljarder kronor. Anslagen till forskning och utbildning uppgår till närmare 1,3 miljarder kronor. Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområdet preliminärt fastställs till 12 725 miljoner kronor år 2000, 13 203 miljoner kronor år 2001 och 13 222 miljoner kronor år 2002.

Regeringen har vid beräkningen av ramen för utgiftsområdet utgått från att anslagen för de EG-finansierade utgifterna för kompletterande åtgärder inom jordbruket, intervention och exportbidrag samt det nationellt finansierade anslaget för kompletterande åtgärder inom jordbruket kan minskas engångsvis med ca 400 miljoner kronor år 2000. Betydande anslagsbehållningar har skapats inom utgiftsområdet framför allt på grund av att utgifter som finansieras av EG har överskattats.

Parallellt med arbetet med 1999 års ekonomiska vårproposition har förhandlingar förts inom EU bl.a. om jordbruksdelen i Agenda 2000. Vid Europeiska rådets möte den 24–26 mars 1999 nåddes en övergripande överenskommelse om Agenda 2000. Slutförhandlingarna om förordningstexterna som rör den gemensamma jordbrukspolitiken kommer att ske under våren 1999, varefter besluten avses genomföras successivt under perioden 2000–2006. Utgifterna på statsbudgeten för jordbruksstöd kommer sannolikt att påverkas. Regeringen återkommer till riksdagen med eventuella förslag till anpassning av berörda anslag för åren 2000–2002 när beslut väl fattats i frågan.

För de medfinansierade stöden innebär EG-kommissionens förslag till landsbygdsförordning inom ramen för Agenda 2000 att regelverken för nuvarande mål 5a- och mål 5b-åtgärderna samt de kompletterande åtgärderna integreras i ett gemensamt regelverk. Ett förslag till tillämpning av dessa åtgärder inom ramen för ett svenskt landsbygdsprogram för perioden 2000–2006 skall överlämnas till EG-kommissionen för godkännande senast sex månader efter att förslaget till landsbygdsförordning har trätt i kraft. Av tidsskäl har regeringen påbörjat förberedelsearbetet enligt de förutsättningar som anges i förslaget till landsbygdsförordning. Regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen i fråga om programmets närmare innehåll och utformning i budgetpropositionen för 2000. Riksdagsbeslut om budgetpropositionen kommer inte att föreligga vid tidpunkten då Sverige måste överlämna ett förslag till landsbygdsprogram till EG-kommissionen. Regeringen har därför för avsikt att överlämna förslaget till kommissionen under förutsättning att riksdagen slutligt godkänner medelstillelningen. I annat fall kan införandet av det nya landsbygdsprogrammet komma att försenas.

Agenda 2000 omfattar även de medfinansierade stöden inom fiskerisektorn. En tillämpningsförordning som reglerar stödberättigade åtgärder samt villkor för stöd är för närvarande under diskussion och förväntas bli antagen av EU i juni 1999.

För att uppnå en bättre balans mellan insatserna för biotopskydd i skog och insatserna för skogsreservat beräknas en ökning under perioden av anslaget till biotopskydd med 75 miljoner kronor år 2001 samt med 100 miljoner kronor år 2002, vilket innebär att totalt 300 miljoner kronor avsätts under perioden 2000–2002. Nämda åtgärder kommer att innebära att ramen för utgiftsområde 23 ökar dessa år.

Motionerna

Enligt Kristdemokraternas partimotion Fi15 bör ramen, utöver regeringens förslag, ökas med 100 miljoner kronor för åren 2000–2002 (yrkande 4 delvis). Kristdemokraternas jordbrukspolitik syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion. En ökad satsning på exportfrämjande åtgärder är ett sätt att stärka den svenska livsmedelsnäringen. Att staten skall bära kostnader för kartavgift och djurdatas samt genomföra avsevärda förenklingar av jordbruksbyråkratin är andra kristdemokratiska förslag. Norrlandsjordbrukets utsatta situation måste också leda till extra åtgärder. Skogsbruket får en rejäl förstärkning genom de kalkningsinsatser som redovisas under utgiftsområde 20. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag om hur man skall implementera förhandlingsresultatet av Agenda 2000 i den svenska jordbrukspolitiken.

I Centerpartiets partimotion Fi16 föreslås att ramen, utöver regeringens förslag, ökas med 459 miljoner kronor för år 2000 och med 30 miljoner kronor för åren 2001 och 2002 (yrkande 23 delvis). Centerpartiet motsätter sig regeringens förslag till besparing om 429 miljoner kronor för år 2000. Förslaget visar hur liten vikt man lägger vid återflödet av EU-medel till Sverige. I stället för att skära ned anslagen borde regeringen, efter samråd med företrädare för jordbruksnäringen, återkomma till riksdagen med förslag

till åtgärder för att öka utnyttjandet av de direkt EU-finansierade ersättningsarna. Den självklara utgångspunkten är att Sverige skall utnyttja hela den med EU framförhandlade miljöramen. Ett av förslagen som bör prövas är att höja ersättningsnivåerna inom ramen för miljöstödet. Inom utgiftsområdet anslår Centerpartiet 30 miljoner kronor per år för att under fyra år satsa på exportfrämjande åtgärder i enlighet med Björks utredning.

Folkpartiet liberalerna föreslår i sin partimotion Fi17 att ramen, i förhållande till regeringens förslag, minskas med 39 miljoner kronor för åren 2000–2002 (yrkande 4 delvis). Vissa besparingar kan ske på jordbruksbyråkratin.

Enligt motion Fi33 (m) skall länderna inom gemenskapen konkurrera på likvärdiga villkor. Förutsättningen för att detta skall tillämpas i praktiken är att de olika ländernas framförhandlade ersättningsramar utnyttjas. Sverige har i förhandlingarna fått del av dessa ersättningar, men ersättningarna har inte utnyttjats i sin helhet. Motionärerna anser bl.a. att regeringen snarast möjligt bör revidera hindrande svenska regelverk. Målsättningen bör vara att de för svensk del framförhandlade ersättningsnivåerna skall kunna utnyttjas fullt ut (yrkande 1).

Utskottets överväganden

Som framgår av propositionen finansieras omkring 60 % av ramen för utgiftsområdet av EG-budgeten. Merparten av EG-stödet avser obligatoriska åtgärder såsom arealstöd, djurbidrag, intervention och exportbidrag, vilka helt finansieras av EG-budgeten. Därtill kommer delfinansierade stöd såsom miljöersättningar, stöd till mindre gynnade områden och strukturstöd.

Enligt regeringen har betydande anslagsbehållningar skapats inom utgiftsområdet framför allt på grund av att utgifter, som finansieras av EG, har överskattats. Vid beräkningen av utgiftsområdesramen har regeringen därför utgått från att anslagen för de EG-finansierade utgifterna för kompletterande åtgärder inom jordbruket, intervention och exportbidrag samt det nationellt finansierade anslaget för kompletterande åtgärder inom jordbruket kan minskas engångsvis med ca 400 miljoner kronor år 2000.

Vidare beräknas en ökning under perioden av anslaget till biotopskydd med 75 miljoner kronor år 2001 samt med 100 miljoner kronor år 2002. Riksdagens tidigare beslut med anledning av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:MJU1, rskr. 1998/99:112–114) innebar bl.a. ett extra tillskott på sammanlagt 65 miljoner kronor för den följande treårsperioden vilket var en fördubbling av den hittillsvarande insatsen. Till grund för detta beslut låg bl.a. Miljövårdsberedningens förslag och biotopinventeringen, som innebär att insatserna på dessa områden behöver förstärkas kraftigt. Som regeringen framhåller bör dessutom den ytterligare satsning som nu föreslås, vilken innebär att totalt 300 miljoner kronor avsätts under perioden 2000–2002, leda till att en bättre balans uppnås mellan insatserna för biotopskydd i skog och insatserna för skogsreservat.

Parallellt med arbetet med 1999 års ekonomiska vårproposition har förhandlingar förts inom EU bl.a. om jordbruksdelen i Agenda 2000. Vid Europeiska rådets möte den 24–26 mars 1999 nåddes en övergripande överens-

kommelse om Agenda 2000. Slutförhandlingarna om förordningstexterna som rör den gemensamma jordbrukspolitiken kommer att ske under våren 1999, varefter besluten avses genomföras successivt under perioden 2000–2006. Som regeringen framhåller kommer utgifterna på statsbudgeten för jordbruksstöd sannolikt att påverkas. Regeringen får därför anledning att återkomma till riksdagen med eventuella förslag till anpassning av berörda anslag för åren 2000, 2001 och 2002 när beslut väl fattats i frågan. Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområdet för åren 2000–2002. Motionerna Fi15 (kd) yrkande 4 delvis, Fi16 (c) yrkande 23 delvis och Fi17 (fp) yrkande 4 delvis avstyrks.

När det gäller utnyttjandet av de EG-finansierade stöden anser utskottet i likhet med motionärerna i motion Fi33 (m) att målsättningen bör vara att de för svensk del framförhandlade ersättningarna i jordbruket utnyttjas fullt ut. I samband med behandlingen av 1999 års budget (bet. 1998/99: MJU1) anförde utskottet bl.a. att regeringen och berörda myndigheter bör verka för att utnyttjandegraden i det befintliga miljöersättningsprogrammet höjs. När det gäller nya delprogram bör vidare uppmärksammas att anslutningen till dessa ofta sker successivt. Med ett färdigutbyggt regelverk och ytterligare informationsinsatser förbättras förutsättningarna för en ökad anslutning. Beträffande den dåliga anslutningsgraden avseende miljöåtgärden för resurshushållande konventionellt jordbruk skulle denna följas upp inför 1999 års ansökningsomgång. Så sent som i mars månad innevarande år framhöll utskottet återigen det självklara i att framförhandlade stöd skall utnyttjas (bet. 1998/99: MJU7). Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att en särskild utredare arbetar med att lämna förslag till ett nytt miljöprogram för jordbruket inför nästa programperiod. En viktig utgångspunkt för utredningen är att lämna förslag till förenklingar utan att miljönyttan försämras (dir. 1998:11). Med det anförda föreslår utskottet att motion Fi33 (m) yrkande 1 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Jordbrukets beskattning m.m.

Propositionen

Regeringen har i regeringsförklaringen den 6 oktober 1998 uttalat sig för att jordbruket skall ges villkor som är likvärdiga med andra näringars. Regeringen anser att det finns anledning att överväga att skattemässigt jämställa jordbruket med industrin. Ett sådant förslag finns i betänkandet En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167). Det skattebortfall som en ändring medför bör finansieras inom energiskattesystemets ram. En skatteförändring för jordbruket kan med fördel ske i ett större energipolitiskt sammanhang. Jordbrukets energibeskattnings kan aktualiseras i samband med de pågående överläggningarna om skattepolitikens framtida utformning mellan samtliga riksdagspartier.

Enligt motion Fi23 (kd) bör riksdagen hos regeringen begära förslag till sådana lagändringar att de i vårpropositionen aviserade förändringarna av el- och eldningsoljeskatterna kan träda i kraft den 1 januari 2000 (yrkande 1). Vidare bör regeringen utarbeta förslag till lagändringar under hösten 1999 för att lyfta av kostnaden för jordbrukets dieselskatter (yrkande 2). Regeringen bör dessutom utarbeta förslag till lagändring syftande till att miljöavgifter i jordbruket skall återgå till näringen för miljöinsatser (yrkande 3).

Enligt motion Fi33 (m) är skatten på handelsgödsel en påtaglig extrakostnad för det svenska jordbruket. Det finns såväl miljömässiga som företagsekonomiska motiv för att inte använda mer handelsgödsel än nödvändigt. Utifrån den kunskap och medvetenhet som nu finns inom jordbruksföretagen anser motionärerna att den kostnad skatten utgör på detta område bör bli föremål för en översyn. Skatten på handelsgödsel bör omvandlas till en avgift. De företag som använder tillförlitliga metoder när det gäller begränsning av växtnäringssläckage skulle i en ny ordning kunna få direkt restitution (yrkande 2). Riksdagen bör hos regeringen begär förslag om sänkt dieselskatt för jordbruket. Skatten måste sänkas radikalt. Dieselkostnaden är betungande för jordbruksföretagen, och det är orimligt att svenska bönder skall betala dieselskatt som ligger skyhögt över t.ex. den danska (yrkande 3). Vidare bör regeringen utarbeta förslag om sänkt elskatt för jordbruket. Det är orimligt att lantbruket skall betala högre elskatt än industrin. Lantbruksföretagen skall behandlas på samma sätt som industrin (yrkande 4). Riksdagen bör dessutom begära förslag om sänkt skatt på eldningsolja för jordbruket (yrkande 5).

I motion Fi16 (c) yrkas att riksdagen beslutar om åtgärder för att förstärka jordbrukets internationella konkurrenskraft. Enligt motionärerna visar utredningen En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167) bl.a. att den svenska bonden har betydligt högre kostnader i form av skatter och avgifter än den danska och finska bonden. Svensk jordbruksnäring måste ges ekonomiskt likvärdiga konkurrensvillkor jämfört med jordbruksnäringen i Danmark och Finland (yrkande 12).

Utskottets överväganden

Som framhålls i propositionen har Utredningen om livsmedelssektorns omställning och expansion i sitt betänkande En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167) bl.a. föreslagit att jordbruket i beskattningshänseende skall få samma villkor som tillverkningsindustrin vad gäller el och eldningsolja. Om övriga EU-länder inom två år inte höjer eller förändrar sina produktions-skatter eller avgifter, såsom t.ex. beskattningen av dieselolja och handelsgödsel, bör enligt utredningen de totala svenska produktionsskatterna för jordbruket anpassas till beskattningsnivåerna som gäller i Sveriges konkurrentländer. Enligt utredningen skall förslaget ses mot bakgrund av att driftsöverskottet för det svenska jordbruket fortfarande är betydligt lägre än i vissa konkurrentländer. För att få bättre ekonomiska möjligheter till ökade investeringar och för en ökad investeringsvilja behöver det svenska jordbruket ett ökat driftsöverskott.

Enligt propositionen har regeringen ambitionen att ytterligare förbättra näringslivsklimatet. Bl.a. överväger regeringen att ge jordbruket motsvarande lättnader inom energiskattesystemet som gäller för tillverkningsindustrin. Det totala uttaget av energiskatter bör dock inte minskas, utan skattebortfallet måste finansieras genom omfördelningar inom energiskattesystemet. Frågan kan aktualiseras i samband med de pågående skatteöverläggningarna som enligt regeringen kan leda till ändrade regler fr.o.m. inkomståret 2001. I avvaktan härpå vill regeringen initiera vissa åtgärder som bör genomföras redan tidigare. Avsikten är att, i samband med budgetpropositionen, återkomma med förslag att gälla fr. o. m. den 1 januari 2000.

Utskottet har vid flera tillfällen framhållit att en gemensam politik med likartade konkurrensvillkor är en förutsättning för att den inre marknaden också skall fungera när det gäller jordbruksproduktion (senast i bet. 1998/99: MJU7). I detta sammanhang har utskottet även framhållit att det är av stor betydelse att den totala kostnadsbilden för det svenska jordbruket i relation till övriga EU-länder kan klarläggas och att det fortsatta arbetet även tillgodoser behovet av en sådan analys. Utskottet delar således regeringens bedömning att det kan finnas anledning att överväga att skattemässigt jämställa jordbruket med industrin. Som anförts ovan är regeringen beredd att initiera vissa åtgärder som bör genomföras inom en snar framtid. Utskottet förutsätter att ett förslag på detta område ingår bland de åtgärder som kan presenteras i budgetpropositionen för år 2000. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna Fi23 (kd) yrkandena 1 och 2, Fi33 (m) yrkandena 3–5 samt Fi16 (c) yrkande 12 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller det i motion Fi23 (kd) framförda yrkandet om ett förslag till lagändring som innebär att miljöavgifter i jordbruket (bl.a. skatten på handelsgödsel) skall återgå till näringen för miljöinsatser vill utskottet anför följande. Utskottet utgår från att motionen syftar till att omvandla vissa pålagor, som i statsrättsligt hänseende utgör skatter, till avgifter som återförs till näringen för miljöinsatser. Miljöinsatser i jordbruket finansieras inom utgiftsområde 23 bl.a. med medel från anslaget B 6 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket samt B 12 Kompletterande åtgärder inom jordbruket. De medel som inflyter på statsbudgetens inkomstsida i form av t.ex. skatter på handelsgödsel och bekämpningsmedel motsvarar ett betydligt lägre belopp än de utgifter som finansieras från de nyssnämnda anslagen. Det framgår ej av motionen om den, utöver förslaget om en omvandling av vissa skatter till avgifter, också syftar till en höjning av de totala statliga utgifterna för miljöinsatser i jordbruket. Utskottet avstyrker motion Fi23 (kd) yrkande 3.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet även motion Fi33 (m) yrkande 2 (m) om en översyn av skatten på handelsgödsel.

Stockholm den 6 maj 1999

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Dan Ericsson

I beslutet har deltagit: Dan Ericsson (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Maggi Mikaelsson (v), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp) och Mikael Johansson (mp).

1998/99:FiU20
Bilaga 13

Avvikande meningar

1. Utgiftsområden m.m.

Göte Jonsson, Ingvar Eriksson, Carl G Nilsson och Catharina Elmsäter-Svärd (alla m) anför:

När det gäller utgiftsområde 20 föreslår vi i vår partimotion Fi14 att ytterligare 100 miljoner kronor anvisas för miljöforskning utöver regeringens förslag. Om svensk miljöteknik och miljöforskning skall hävda sig räcker det inte att enbart föreslå vissa anslagsökningar. Man måste även se över organisationen och inriktningen. En särskild satsning på miljöforskning bör göras på de tekniska högskolorna. När det gäller kalkning av sjöar och vattendrag föreslår vi ytterligare 45 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Regeringens satsning på kalkning av sjöar och vattendrag räcker inte för att förhindra allvarliga försurningsskador. Vi föreslår sammanfattningsvis att riksdagen med anledning av motion Fi14 yrkande 5 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 20 utökas med 45 miljoner kronor för år 2000 och med 50 miljoner kronor för åren 2001 och 2002.

När det gäller jordbrukets beskattning anser vi att skatten på handelsgödsel är en påtaglig extrakostnad för det svenska jordbruket. Det finns såväl miljömässiga som företagsekonomiska motiv för att inte använda mer handelsgödsel än nödvändigt. Utifrån den kunskap och medvetenhet som nu finns inom jordbruksföretagen anser vi att den kostnad skatten utgör på detta område bör bli föremål för en översyn. Skatten på handelsgödsel bör omvandlas till en avgift. De företag som använder tillförlitliga metoder när det gäller begränsning av växtnäringssläckage skulle i en ny ordning kunna få direkt restitution. Vidare anser vi att regeringen bör utarbeta förslag om sänkt dieselskatt för jordbruket. Dieselskostnaden är betungande för jordbruksföretagen, och det är orimligt att svenska bönder skall betala en dieselskatt som ligger högt över t.ex. den danska motsvarigheten. I flera sammanhang framförs den synpunkten att dieselskatten inte kan sänkas av miljöskäl. Detta är en felaktig argumentering. Vi är övertygade om att svenska bönder inte förbrukar diesel i onödan genom att köra mer traktor än vad som är nödvändigt. Däremot innebär för höga kostnader för jordbruket en stor miljörisk genom att jordbruksföretag tvingas lägga ner. Detta får i sin tur negativa miljöeffekter bl.a. när det gäller vårt öppna kulturlandskap. Man kan redan se de påtagliga effekterna av denna kulturmiljöförändring. Vi föreslår därför att jordbrukets dieselskatter sänks med 2 kronor och fjorton öre till 53 öre per liter. Därmed ligger skatten på samma nivå som för fisket, sjöfartsnäringen och gruvindustrin. Detta ligger helt i linje med förslagen i den livsmedelspoli-

2. Utgiftsområden m.m.

Dan Ericsson och Caroline Hagström (båda kd) anför:

När det gäller utgiftsområde 20 framhåller vi i vår partimotion Fi15 att det på miljöområdet finns uppenbara skäl till förstärkningar efter en lång tid av nedrustning. Att regeringen nu aviserar ytterligare miljöpolitiska återställare är bra men otillräckligt. Framför allt bör kalkningsanslagen förstärkas, och förutom sjökalkning bör skogskalkning nu föras in under detta utgiftsområde. Vi föreslår sammanfattningsvis att riksdagen med anledning av motion Fi15 yrkande 4 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 20 utökas med 85 miljoner kronor för åren 2000 och 2001 samt med 100 miljoner kronor för år 2002.

När det gäller utgiftsområde 23 framhåller vi i vår motion Fi15 att Kristdemokraternas jordbrukspolitik syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion. En ökad satsning på exportfrämjande åtgärder är ett sätt att stärka den svenska livsmedelsnäringen. Att staten skall bära kostnader för kartavgift och djurdatas samt genomföra avsevärda förenklingar av jordbruksbyråkratin är andra kristdemokratiska förslag. Norrlandsjordbrukets utsatta situation måste också leda till extra åtgärder. Skogsbruket får en rejäl förstärkning genom de kalkningsinsatser som redovisas under utgiftsområde 20. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag om hur man skall implementera förhandlingsresultatet av Agenda 2000 i den svenska jordbrukspolitiken. Vi föreslår sammanfattningsvis att riksdagen med anledning av motion Fi15 yrkande 4 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 23 utökas med 100 miljoner kronor för åren 2000–2002.

När det gäller jordbrukets beskattning anser vi att regeringen bör utarbeta förslag till lagändringar under hösten 1999 för att lyfta av kostnaden för jordbrukets dieselskatter. Regeringen bör dessutom utarbeta förslag till lagändring syftande till att miljöavgifter i jordbruket skall återgå till näringen för miljöinsatser. Med det anförda föreslår vi att motion Fi23 (kd) yrkandena 2 och 3 tillstyrks.

3. Utgiftsområden och EG-finansierade ersättningar m.m.

Eskil Erlandsson (c) anför:

När det gäller utgiftsområde 20 framhåller vi i vår partimotion Fi16 att miljöforskningen behöver tillföras mer resurser. För detta ändamål bör ytterligare 50 miljoner kronor anvisas. Omfattningen av föroreningen av mark och vatten är otillräckligt känd. Det finns stora behov av att sanera förorenade områden. Centerpartiet anser att anslaget för sanering och återställande av förorenade områden därför bör tillföras ytterligare 25 miljoner kronor. Vi föreslår sammanfattningsvis att riksdagen med anledning av motion Fi16

yrkande 23 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 20 utökas med 75 miljoner kronor för åren 2000–2002.

När det gäller utgiftsområde 23 motsätter sig Centerpartiet regeringens förslag till besparing på 429 miljoner kronor för år 2000. Förslaget visar hur liten vikt man lägger vid återflödet av EG-medel till Sverige. I stället för att skära ned anslagen borde regeringen, efter samråd med företrädare för jordbruksnäringen, återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att öka utnyttjandet av de direkt EG-finansierade ersättningarna. Den självklara utgångspunkten är att Sverige skall utnyttja hela den med EU framförhandlade miljöramen. Ett av förslagen som bör prövas är att höja ersättningsnivåerna inom ramen för miljöstödet. Inom utgiftsområdet anslår Centerpartiet 30 miljoner kronor per år för att under fyra år satsa på exportfrämjande åtgärder i enlighet med Björks utredning. Vi föreslår sammanfattningsvis att riksdagen med anledning av motion Fi16 yrkande 23 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 23 utökas med 459 miljoner kronor för år 2000 och med 30 miljoner kronor för åren 2001 och 2002.

När det gäller jordbrukets internationella konkurrenskraft bör riksdagen besluta om åtgärder för att förstärka denna. Utredningen En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167) visar bl.a. att den svenska bonden har betydligt högre kostnader i form av skatter och avgifter än den danska och finska bonden. Svensk jordbruksnäring måste ges ekonomiskt likvärdiga konkurrensvillkor jämfört med jordbruksnäringen i Danmark och Finland. Med det anförda föreslås att motion Fi16 yrkande 12 tillstyrks.

4. Utgiftsområden m.m.

Harald Nordlund (fp) anför:

När det gäller utgiftsområde 20 framhåller vi i vår partimotion Fi17 att många unika naturområden är akut hotade. Produktiv skogsmark nedanför det fjällnära området kan behöva skyddas i reservat. Detta gäller framför allt gammelskog. Det rådande systemet, där intrångsersättning betalas till markägarna även vid skydd av mindre biotoper, kräver ökade budgetanslag till markinlösen. Det krävs att ytterligare 40 miljoner kronor avsätts för detta ändamål. Det behövs även ytterligare medel för att upprätthålla en tillräcklig nivå på verksamheten med kalkning av försurade sjöar och vattendrag. Vi föreslår sammanfattningsvis att riksdagen med anledning av motion Fi17 yrkande 4 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 20 utökas med 40 miljoner kronor för åren 2000–2002.

När det gäller utgiftsområde 23 anser Folkpartiet att vissa besparingar kan ske inom jordbruksbyråkratin. Vi föreslår därför att riksdagen med anledning av motion Fi17 yrkande 4 delvis godkänner att ramen för utgiftsområde 23 minskas med 39 miljoner kronor för åren 2000–2002.

5. EG-finansierade ersättningar

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Caroline Hagström (kd) och Catharina Elmsäter-Svärd (m) anför:

Sveriges medlemskap i EU och införlivandet i den gemensamma jordbrukspolitiken innebar ökad konkurrens för svenska bönder. Målsättningen från näringsens sida var konkurrensneutralitet inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. Detta är också syftet och målsättningen med EG:s jordbrukspolitik. Länderna inom gemenskapen skall konkurrera på likvärdiga villkor. Förutsättningen för att detta skall tillämpas i praktiken är att de olika ländernas framförhandlade ersättningsramar utnyttjas. Sverige har i förhandlingarna fått del av dessa ersättningar, men ersättningarna har inte utnyttjats i sin helhet. Detta är från såväl konkurrenssynpunkt som nationell synpunkt otillfredsställande. En orsak till att Sverige ej förmått att utnyttja de möjligheter EU-medlemskapet ger är konkurrenssnedvridande nationella bestämmelser. Vi anser bl.a. att regeringen snarast möjligt bör revidera hindrande svenska regelverk. Målsättningen bör vara att de för svensk del framförhandlade ersättningsnivåerna skall kunna utnyttjas fullt ut. Med det anförda föreslår vi att motion Fi33 (m) yrkande 1 tillstyrks.

6. Skatt på el och eldningsolja

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Eskil Erlandsson (c) och Harald Nordlund (fp) anför:

För att svenskt lantbruk skall bli mer konkurrenskraftigt är det angeläget med en harmonisering av de avgifter som i dag belastar de svenska bönderna. Annars blir det andra bönder än de svenska inom EU som kommer att vinna i konkurrensen. I den livsmedelspolitiska utredningen (SOU 1997:167) har konkurrenssituationen beskrivits i sin helhet, och där framgår att konkurrensnackdelarna för svenskt jordbruk är betydande. Majoriteten i riksdagen har beslutat om extra energiskatter för jordbruksnäringen. Konsekvenserna av dessa extraordinära energiskatter blir försämrad lönsamhet för jordbruket och därmed ännu sämre konkurrensförmåga. Många jordbruksföretag har i dag högre elenergikostnader än annan näringsverksamhet i Sverige. Detta är enligt vår mening orimligt och bör rättas till. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag till sådana lagändringar att de i vårpropositionen aviserade förändringarna av el- och eldningsoljeskatterna kan träda i kraft den 1 januari 2000. Med det anförda föreslår vi att motionerna Fi23 (kd) yrkande 1 och Fi33 (m) yrkandena 4 och 5 tillstyrks.

Särskilt yttrande

Dan Ericsson (kd) och Caroline Hagström (kd) anför:

För att kunna ta ställning till de utgiftsramar som föreslås i vårpropositionen måste det framgå hur regeringens nya anslagsförordning genom indragningar kommer att slå för de olika verksamheterna. Regeringens åtgärder för att klara utgiftstaken genomförs på ett oacceptabelt sätt genom att ett flertal besparingar inte underställs riksdagen för beslut. Vi är självfallet inte mot att man försöker hålla utgiftstaken, men regeringen bör informera om hur in-

dragningen av anslagssparande och de nya s.k. begränsningsbeloppen slår
innan riksdagen kan ta ställning till de föreslagna utgiftsramarna.

1998/99:FiU20
Bilaga 13

Ekonomisk vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) jämte motioner i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde. Näringsutskottet behandlar förslagen på tilläggsbudget i ett separat yttrande, 1998/99:NU4y.

Näringsutskottet tillstyrker propositionen i berörd del och avstyrker samtliga här aktuella motionsyrkanden. Till yttrandet har fogats 13 avvikande meningar.

Propositionen

Näringsutskottet behandlar i detta yttrande följande förslag till riksdagsbeslut:

4. (delvis) att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.2).

Motionerna

De motioner som behandlas här är följande:

1998/99:Fi14 av Carl Bildt m.fl. (m) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

5. (delvis) godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 i enlighet med vad i motionen anförts som riktlinje för budgetarbetet,

7. (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om företagande och nya arbetstillfällen.

1998/99:Fi15 av Alf Svensson m.fl. (kd) såvitt gäller yrkandet (4, delvis) att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 9.1).

1998/99:Fi16 av Lennart Daléus m.fl. (c) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

4. (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om decentralisering och tillväxt,

23. (delvis) godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområdena 1–27 åren 2000–2002 som riktlinjer för regeringens arbete i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99:Fi17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) såvitt gäller yrkandet (4, delvis) att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som redovisas i motionen som riktlinjer för regeringens budgetarbete (tabell A).

1998/99:Fi18 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om energipolitikens betydelse för den ekonomiska utvecklingen.

1998/99:Fi27 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, kd, c) såvitt gäller yrkandet (6) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot offentlig konkurrens med privat näringsverksamhet.

1998/99:Fi36 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionalpolitiska insatser för ekonomisk tillväxt i hela landet.

Näringsutskottet

Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar främst utgifter för olika former av företagsstöd och regionala utvecklingsinsatser samt medel från EG:s regionalfond. För år 1999 uppgår anslagen enligt statsbudgeten till totalt 2,7 miljarder kronor, varav 0,95 miljarder kronor avser anslaget för allmänna regionalpolitiska åtgärder, 0,9 miljarder kronor olika former av företagsstöd och 0,8 miljarder kronor Europeiska regionala utvecklingsfonden. Det samlade återflödet av medel för de regionalpolitiskt inriktade strukturfondsprogrammen beräknas under perioden 1995–1999 till ca 5,8 miljarder kronor. Utgiftsområdet brukar benämnas den ”lilla” regionalpolitiken.

Utgiftsprognosen för år 1999 uppgår till ca 1,2 miljarder kronor mer än vad som anvisats enligt statsbudgeten. Till största delen beror avvikelserna på att vissa åtaganden skall täckas av anslagsbehållningar på s.k. äldreanslag. Förberedelserna för nästa programperiod, åren 2000–2006, inom EG:s strukturfonder pågår. En särskild utredare för de geografiskt avgränsade strukturfondsprogrammen har nyligen kommit med förslag till hur dessa nya program skall tas fram och organiseras (SOU 1999:24). Med anledning av dessa förslag kan principerna komma att ändras för den genomförandeorganisation som angavs i propositionen om budgeteffekter av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen m.m. (prop. 1994/95:40), sägs det.

Med hänsyn till den tidsplan som gäller inom EU kommer regeringen att under våren 1999 lämna uppdrag för programarbetet. Vidare kommer regeringen att ange de organisatoriska formerna för hanteringen av de nya geografiska programmen inom mål 1 och 2 samt gemenskapsinitiativen. Rege-

ringen har för avsikt att i budgetpropositionen för år 2000 återkomma till riksdagen med information om programmets innehåll. Vid den tidpunkt Sverige måste överlämna förslag till program till EG-kommissionen kommer riksdagsbehandlingen av budgetpropositionen dock inte att vara avslutad. Regeringen kommer därför att överlämna programförslagen till kommissionen under förutsättning att riksdagen senare godkänner medelstilldelningen.

Vad gäller de nationella stödområdena måste Sverige överlämna förslag till EG-kommissionen innan riksdagsbehandlingen avslutats, sägs det vidare i propositionen. Regeringen avser att överlämna även dessa förslag till kommissionen under förutsättning att riksdagen senare godkänner dessa. Vid Europeiska rådets möte i mars 1999 nåddes en övergripande överenskommelse om Agenda 2000. Slutförhandlingarna om reformering av strukturfonderna kommer att ske under våren 1999. Återflödet i nästa strukturfondsperiod åren 2000–2006 är beroende av utfallet i slutförhandlingarna. Regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen i frågan om medelsnivån för den nya programperioden på anslaget för Europeiska regionala utvecklingsfonden.

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk utredning (dir. 1999:2) som skall lämna förslag om den framtida inriktningen och utformningen av den svenska regionalpolitiken. Utredningen skall bl.a. utarbeta en strategi för regional balans. Uppdraget skall redovisas senast den 31 augusti 2000.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för åren 2000–2002 till 2 675, 3 336 och 2 693 miljoner kronor. I bilaga redovisas en sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas förslag till utgiftsramar.

Motionerna

I motion 1998/99:Fi14 (m) föreslås följande utgiftsramar för utgiftsområde 19 för åren 2000–2002: 2 425, 2 836 och 1 793 miljoner kronor, vilket innebär respektive 250, 500 och 900 miljoner kronor mindre än regeringens förslag. Grunden för regionalpolitiken måste vara att skapa förutsättningar för att de aktuella regionerna skall kunna växa av egen kraft, sägs det i motionen. För att åstadkomma detta krävs en politik som främjar företagets utveckling, varvid goda möjligheter till utbildning är en viktig del. Regionernas utveckling bör stimuleras genom omfattande investeringar i informationsteknisk infrastruktur, medan företagsstöd och liknande bör trappas ner, anför motionärerna.

För att kunna behålla de sänkta sociala avgifterna för jord- och skogsbruk, trädgårdsskötsel, jakt och fiske i stödområdet föreslås i motion 1998/99:Fi15 (kd) att ramen för utgiftsområde 19 skall utökas med 100 miljoner kronor för vardera åren 2000, 2001 och 2002, vilket innebär följande utgiftsramar för åren 2000–2002: 2 775, 3 436 och 2 793 miljoner kronor. Trots en ny flyttvåg från landsbygden har regeringen varit passiv på det regionalpolitiska området, anser motionärerna. Att skapa förutsättningar för en livskraftig landsbygd med människor i alla åldrar och med arbetsmöjligheter, god service, bra miljö och rik kultur är ett centralt mål för den kristdemokratiska regionalpolitiken. Nedsättningen av socialavgifter inom stödområdet bör omfatta även jord- och skogsbruk, trädgårdsskötsel, jakt och fiske i stödom-

rådet, menar motionärerna. De anser att regionalpolitiken inte kan ses isolerad och att den statliga sektorspolitiken därför måste ta regionalpolitisk hänsyn. Regionalpolitiska konsekvensanalyser måste exempelvis upprättas innan beslut tas som påtagligt kan komma att förändra förutsättningarna i områden som är beroende av en aktiv regionalpolitik. För landsbygdens utveckling är det också av stor betydelse att samhällsservicen, dvs. utbildning, kultur, samlingslokaler, kommunikationer etc., hålls på en rimlig nivå, anför motionärerna. En översyn av den nationella stödområdesindelningen är ett annat kristdemokratiskt krav. En sådan översyn bör, enligt motionärerna, ingå i den översyn av regionalpolitiken som den nyligen tillsatta utredningen skall göra.

I motion 1998/99:Fi16 (c) föreslås 200 miljoner kronor ytterligare för åren 2000–2002 till nationell medfinansiering av EU-projekt och för att ge de regionala tillväxtavtalen mer resurser. Medlen skall användas i utsatta regioner som omfattas av något av EU:s strukturfondsprogram. För åren 2000–2002 föreslås följande utgiftsramar: 2 875, 3 536 och 2 893 miljoner kronor.

Den regionala utvecklingen går åt fel håll, sägs det i motionen, liksom i motion 1998/99:Fi36 (c). Det hänvisas till att 210 av landets drygt 280 kommuner minskar i befolkning. Om inget görs finns det risk för en uppdelning av Sverige, där olika delar utvecklas i två olika hastigheter, befarar motionärerna. De pekar på att avfolkning gör att stora samhällsinvesteringar inte används fullt ut och att inflyttning på andra orter riskerar att leda till överhettning. Den accentuerade regionala obalansen är i högsta grad ett samhälls-ekonomiskt problem, anser motionärerna. De menar att situationen nu är så prekär att det krävs en mer kraftfull regionalpolitik. Samtliga politikområden måste samverka, och staten måste ta ett tydligare ansvar för den regionala utvecklingen, anför motionärerna. De anser att offentliga verksamheter kan bidra till att utveckla den lokala och regionala servicen, bredda arbetsmarknaden och bidra till att andra verksamheter flyttar till orten eller att verksamheter stannar kvar. De beslut och medel som myndigheter förfogar över bör kunna användas på ett mer flexibelt sätt och länkas till de strategier som regionerna väljer, föreslår motionärerna. De anser att det folkliga inflytandet bör utvecklas genom att det inrättas folkvalda organ, regionparlament, i hela landet.

För att motverka ytterligare koncentration och de överhettningsproblem som denna medför, för att bredda den regionala arbetsmarknaden och för att få en bättre regional balans i Sverige föreslår Centerpartiet i motion 1998/99:Fi36 en plan för omlokalisering av statlig verksamhet. Regeringen bör förbereda och utreda förutsättningarna för detta med den lista som finns i motionen som grund, sägs det, och regeringen bör snarast återkomma med förslag. Offentliga verksamheter kan på ett bra sätt bidra till att utveckla den lokala och regionala servicen, bredda arbetsmarknaderna och bidra till att andra verksamheter flyttar till orten eller att verksamheter stannar kvar, anför motionärerna.

Som en följd av Folkpartiets förslag om satsningar på generella förbättringar i förutsättningarna för tillväxt och företagande kan ramen för utgiftsområde 19 minska något, anføres det i motion 1998/99:Fi17 (fp). Följande utgiftsramar föreslås för åren 2000–2002: 2 175, 2 836 och 2 193 miljoner

Vissa kompletterande uppgifter

Näringsutskottet har nyligen i betänkande 1998/99:NU7 behandlat olika regionalpolitiska frågor, bl.a. den allmänna inriktningen av regionalpolitiken. Frågan om statlig verksamhet behandlades särskilt i betänkandet (s. 24–28). Utskottet lämnade bl.a. följande redovisning av de olika statliga beslut m.m., vilka påverkar frågor om helhetsperspektiv respektive utlokalisering inom den statliga sektorn:

Den 1 januari 1999 trädde en ny kommittéförordning (1998:1474) i kraft. Enligt förordningen (14 §) skall ekonomiska konsekvenser av en kommittés förslag – för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda – redovisas i betänkandet. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, skall även dessa redovisas. I den mån den kommunala självstyrelsen påverkas, skall konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet (15 §). Detsamma gäller om sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet påverkas. Vidare skall det anges i ett betänkande om ett förslag har betydelse för små företags arbetsförutsättningar eller konkurrensförmåga eller för jämställdheten mellan kvinnor och män m.m. Samtidigt upphävdes kommittéförordningen (1976:119) samt direktiven till samtliga kommittéer och särskilda utredare att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50) och jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124), m.m.

I enlighet med vad som aviserats i den regionalpolitiska propositionen från våren 1998 har regeringen ytterligare betonat sektorssamordningen i en ny förordning (1998:1634) om regionalt utvecklingssamarbete, vilken trädde i kraft den 15 januari 1999. Enligt förordningen har de statliga myndigheterna (liksom tidigare) att i god tid samråda med länsstyrelsen om de avser att minska eller dra in service i glesbygds- eller landsbygdsområden. Enligt en ny regel skall myndigheterna vid överväganden om verksamhetsminskningar, särskilt i de nationella stödområdena eller i EG:s strukturfondsområden, undersöka andra myndigheters verksamheter på orten och i regionen för att utröna om det genom samordning skulle kunna finnas alternativa lösningar som gör det möjligt att behålla hela eller delar av verksamheten. För att minska verksamheten på dessa orter bör det finnas särskilda skäl, sågs det i förordningen. Liksom i motsvarande tidigare förordning bör länsstyrelsen – när en myndighet har anmält att den avser att minska eller dra in service i glesbygds- eller landsbygdsområden – tillsammans med myndigheten och andra intressenter undersöka möjligheterna att genom samordning av olika verksamheter upprätthålla servicen inom området.

I enlighet med vad regeringen tidigare aviserat skall uppföljningen av det regionala utfallet av organisatoriska och sysselsättningsmässiga förändringar i den statliga sektorn förstärkas. I anslutning till Reko-Stat-utredningens arbete (SOU 1997:13) genomfördes en kartläggning av organisatoriska och sysselsättningsmässiga förändringar i statlig sektor. Kartläggningen avsåg åren 1990, 1995 och 1996. Enligt den regionalpolitiska propositionen skulle kartläggningen kontinuerligt uppdateras. De myndigheter som var organiserade regionalt och/eller lokalt borde fortlöpande rapportera planerade och genomförda organisatoriska förändringar. Genom uppgiftsinsamlingen skulle det bli lättare för den enskilda myndigheten att sätta in den egna verksamhet-

en i ett regionalt perspektiv när nya organisationsstrukturer skall utformas. På motsvarande sätt skulle länsstyrelserna få en bättre överblick över statliga verksamheter i eget och angränsande län. Detta kunde i sin tur underlätta länsstyrelsens uppgift att svara för den regionala samordningen av statlig verksamhet. Också för beslut som fattas på central nivå och som rör organisatoriska förändringar av statlig verksamhet skulle en förbättrad överblick underlätta beslutsfattandet.

Beträffande om- och utlokalisering av statliga myndigheter lade riksdagen år 1990 fast vissa riktlinjer för lokalisering av statlig verksamhet (bet. 1989/90:AU13). Där uttalades bl.a. att omlokalisering men framför allt decentralisering är viktiga inslag i strävandena att åstadkomma en balanserad regional utveckling. Överväganden om omlokalisering av central statlig verksamhet borde i första hand ske till de s.k. stödjepunkterna, dvs. länscentrum eller vissa andra orter i eller i anslutning till stödområdet. En utgångspunkt enligt arbetsmarknadsutskottet var att myndigheterna även efter en omlokalisering eller decentralisering skulle kunna fullgöra sina arbetsuppgifter effektivt. Det gällde att förutom de regionalpolitiska aspekterna beakta förutsättningarna att behålla eller rekrytera kvalificerad personal, behovet av kontakter med andra myndigheter, medflyttandes möjligheter till arbete m.m. Riksdagen har vidare uttalat att frågor om lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt intresse bör underställas riksdagen (bet. 1996/97:AU2).

När det gäller om- och utlokalisering av statliga myndigheter konstaterade näringsutskottet i sitt ställningstagande att det finns gällande statliga riktlinjer för detta. Uppgiften att tillämpa reglerna tillkommer dock inte riksdagen om det inte är fråga om lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiell natur. I en reservation (m, kd, c, fp) anfördes – när det gäller lokalisering och utlokalisering av statliga myndigheter m.m. – att de riktlinjer som finns inte får bli tomma ord. Regeringen bör därför dels se över tillämpningen av gällande riktlinjer, dels utreda om dessa riktlinjer fyller kraven, anförde reservanterna. De ansåg vidare att det krävs en mer kraftfull politik på området. Med hänvisning till att direktiven för den regionalpolitiska utredningen också tar upp statens roll i den framtida regionalpolitiken samt att kommitténs arbete bl.a. bör bygga på Reko-Statutredningens arbete (SOU 1997:13) utgick reservanterna från att utlokaliseringsfrågorna penetreras noggrant inom utredningens ram. Riksdagen följde näringsutskottet.

Näringsutskottets ställningstagande

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för år 1999 och de nu föreslagna skatteförändringarna för år 2000. Förslagen om ramar för utgiftsområde 19 är en del av denna överenskommelse och tillstyrks av näringsutskottet. Samtliga motioner som förordar andra ramar avstyrks av utskottet.

När det gäller förslaget i motionerna 1998/99:Fi36 (c) och 1998/99:Fi16 (c) om en plan för omlokalisering av statlig verksamhet ser näringsutskottet ingen anledning för riksdagen att nu inta någon annan ståndpunkt i frågan än

vad som gjordes tidigare i år. Näringsutskottet konstaterade, som nämnts, i sitt ställningstagande att det finns gällande statliga riktlinjer, och att uppgiften att tillämpa reglerna inte tillkommer riksdagen om det inte är fråga om lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiell natur. Även de två sistnämnda motionerna avstyrks i aktuella delar.

Utgiftsområde 21 Energi

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar verksamheterna energiforskning och energiteknisk utveckling, investeringsbidrag till utbyggnad av el- och värmeproduktion samt ekonomiskt stöd för eleffektivisering och minskad elanvändning. Utgiftsområdet omfattar också ett program för energieffektivisering m.m. i bl.a. Baltikum och Östeuropa, vilket utgör en viktig del av den svenska klimatpolitiken. För år 1999 uppgår anslagen till totalt 1,7 miljarder kronor, varav 0,1 miljarder kronor avser förvaltningskostnader och 1,6 miljarder kronor omställning och utveckling av energisystemet.

Riksdagen har fastslagit riktlinjer för energipolitiken (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12). I samband med beslutet godkände riksdagen inriktningen och omfattningen av ett i propositionen redovisat program för omställning av energisystemet om totalt drygt 9 miljarder kronor. Riksdagen har därefter beslutat om omställningsprogrammets finansiering och anvisat medel för de ingående verksamheterna för åren 1998 och 1999. Det energipolitiska programmet huvudinriktning är en kraftfull långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik, sägs det i propositionen. Målet är att under de närmaste 10–15 åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. Programmet omfattar även åtgärder som syftar till att på ett kostnadseffektivt sätt minska användningen av el för uppvärmning, utnyttja det befintliga elsystemet effektivare och öka tillförseln av el från förnybara energikällor.

Hittills gjorda uppföljningar tyder på att vissa av de åtgärder som ingår i det energipolitiska programmet inte leder till den måluppfyllelse som avsetts, sägs det vidare i propositionen. Detta gäller främst de eleffektminskande åtgärderna inom ramen för bidrag till minskad elanvändning. Regeringen avser därför att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för år 2000 med detaljerade förslag till förändringar inom ramen för det energipolitiska programmet, efter att en utvärdering av effekterna under programmets första år har genomförts.

Regeringen redovisar i propositionen sin åsikt att det är av vikt att tekniken kring termisk solenergi kan utvecklas i Sverige. Sådan utveckling kan stödjas inom ramen för energiforskningsprogrammet. Det finns därutöver skäl som talar för att komplettering bör göras när det gäller stöd till investeringar. Regeringen avser att inför budgetpropositionen för år 2000 analysera formerna för ett sådant stöd. En utgångspunkt är därvid att ett tidsbegränsat stöd

skall kunna införas om det bedöms ändamålsenligt med hänsyn till målen för energipolitiken.

För utgiftsområdet föreslår regeringen neddragningar på sammanlagt 240 miljoner för år 2000. Neddragningarna anses innebära en möjlighet att under år 2000 kunna genomföra viss metodutveckling för ett effektivare genomförande av programmet på längre sikt. I detta perspektiv ter det sig även naturligt att programmet som helhet ges en något längre genomförandetid. De neddragningar som görs år 2000 är att betrakta som en omfördelning av anslagsbelopp över tiden. Anslagsbeloppet ökar därför med 210 miljoner kronor åren 2001 och 2002 jämfört med de belopp som fastställts i det energipolitiska programmet.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för åren 2000–2002 till 1 196, 1 914 och 1 729 miljoner kronor. I bilaga redovisas en sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas förslag till utgiftsramar.

Motionerna

I motion 1998/99:Fi14 (m) föreslås följande utgiftsramar för utgiftsområde 21 för åren 2000–2002: 673, 1 126 och 941 miljoner kronor, vilket innebär respektive 523, 788 och 788 miljoner kronor mindre än regeringens förslag. Vårpropositionens konstaterande att energipolitiken inte lett till ”den måluppfyllelse som avsetts” tillhör ett av dokumentets mer korrekta påståenden, sägs det i motionen. Uppföljningsarbetet försvåras dock av oklarheten kring vad som egentligen är målet med regeringens energipolitik. Målet borde vara att använda energipolitiken som ett redskap för att nå tillväxt och sysselsättning under miljömässigt acceptabla former, anser motionärerna. De anför att förslaget att i förtid avveckla lönsam, säker och miljömässigt fördelaktig energiproduktion leder till stora statliga kostnader, varför såväl stängningen av fungerande kärnkraftverk som den bidragspolitik avvecklingen för med sig bör avvisas. Samtidigt anses det viktigt att säkra resurser för energiforskning. Denna forskning bör vidare underlättas genom att den s.k. tankeförbudsbestämmelsen i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (6 §) slopas, anför motionärerna. God tillgång på billig energi har historiskt varit av största betydelse för den svenska industrins utveckling och konkurrenskraft, konstaterar motionärerna. Den svenska konkurrensfördelen för energiintensiva företag har dock successivt gått förlorad. Det är mot denna bakgrund som beslutet om att i förtid avveckla kärnkraften blir så olyckligt, säger motionärerna. De anser att beslutet försämrar energiförsörjningen och skapar en stor osäkerhet om förutsättningarna för fortsatta investeringar i energikrävande industriell verksamhet i Sverige. Beslutet har påtagligt skadat investeringsklimatet både för inhemska och utländska investerare, menar motionärerna. De anser att Sveriges ställning som internationellt investeringsland har tagit ytterligare skada av den lag om kärnkraftens avveckling (1997:1320) som riksdagen fattat beslut om och som nu är föremål för behandling i Regeringsrätten. Beslutet att förtidsavveckla kärnkraften, med början i Barsebäck, bör enligt motionärernas mening inte genomföras, och lagen om kärnkraftens avveckling bör omedelbart upphävas.

Även i motion 1998/99:Fi18 (m) tas frågan om energipolitikens betydelse för den ekonomiska utvecklingen upp. En förtida kärnkraftsavveckling får betydande konsekvenser för energiförsörjningen, miljön, hushållens ekonomi, investeringarna, industrisysselsättningen och samhällsekonomin i stort, anför motionärerna. Energipolitiken är inte ett självändamål utan en avgörande och strategisk faktor för Sveriges möjligheter att skapa fler arbeten och ökad välfärd, sägs det. En framtida avveckling av kärnkraften är ett stort hot mot välfärden, anför motionärerna. De konstaterar att en stängning av en reaktor i Barsebäck förutsätter bl.a. att hushållens elförbrukning kan minska genom övergång från eluppvärmning till annan uppvärmning. Trots skattefinansierade investeringsbidrag på 30 % kommer kostnaderna dock att bli mycket stora för de hushåll som tvingas att byta värmesystem, sägs det. Svensk basindustri är elintensiv och känslig för en energipolitik som höjer priserna, konstaterar motionärerna. En förtida kärnkraftsavveckling riskerar därför att få allvarliga regionala konsekvenser. För de mest utsatta länen kan hela bygder gå under om kärnkraftsavvecklingen leder till elpriser som gör att företagets investeringar flyttas utomlands. Regeringen driver en energipolitik som riskerar att åstadkomma "bengtsforseffekter" i stora delar av landet, hävdar motionärerna. De anser att en stängning i Barsebäck, tillsammans med frånan av besked om vad som sedan skall hända, skapar en bestående osäkerhet om vilka de långsiktiga förutsättningarna är för att bedriva industriell verksamhet i Sverige, vilket kommer att medföra att ett stort antal arbetstillfällen bortfaller. Kärnkraftsavvecklingens miljöskadliga konsekvenser inskränker sig inte till ökade utsläpp av koldioxid, säger motionärerna vidare. Också utsläppen av försurande ämnen som svavel och kväveoxider kommer att öka. Lagen om kärnkraftens avveckling utsattes för hård kritik under riksdagsbehandlingen, bl.a. ifrågasattes lagens förenlighet med grundlagens skydd för äganderätten, säger motionärerna. De anser att avvecklingslagen är bristfällig också av det skälet att reaktorägarna saknar tid för att vidta åtgärder i syfte att minimera skadan av en framtvingad stängning. Lagen bör därför avvecklas, anför motionärerna.

Kristdemokraterna anser att kärnkraften skall avvecklas, men i takt med att förnybara energislag kan fasas in, sägs det i motion 1998/99:Fi15 (kd). Forskning och utveckling av alternativa energislag är således ett viktigt inslag i energipolitiken, bl.a. för att undvika uppbyggnad av fossilgasanvändning, anför motionärerna. De hänvisar till att det energipolitiska programmet inte har visat sig vara framgångsrikt i varje del, utan att regeringen löpande har tvingats korrigera delprogram som inte visat sig ge förväntad effekt. Mot den angivna bakgrunden föreslås att ramarna för utgiftsområdet minskas med 200 miljoner under vart och ett av de kommande tre åren, vilket innebär följande utgiftsramar för åren 2000–2002: 996, 1 714 och 1 529 miljoner kronor.

Centerpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet slöt under år 1997 en överenskommelse om framtida energiomställning till ett hållbart energisystem, konstateras det i motion 1998/99:Fi16 (c). Denna omställning till ett framtida hållbart energisystem är påbörjad. De omfördelningar som regeringen nu föreslår ligger inom ramen för överenskommelsen, sägs det i motionen.

Det är skandal att regeringen inte redovisar de ekonomiska konsekvenserna av sin eventuella politik vad gäller avstängningen av kärnkraftverket i Barsebäck, sägs det i motion 1998/99:Fi17 (fp). Utan en forcerad avstängning av detta kärnkraftverk skulle energiomställningsprogrammet kunna krympas väsentligt, anför motionärerna. De vill behålla satsningen på ökad kärnsäkerhet i öst. Följande utgiftsramar föreslås för åren 2000–2002: 496, 1 064 och 1 029 miljoner kronor, vilket innebär respektive 700, 850 och 700 miljoner kronor mindre än regeringens förslag.

Vissa kompletterande uppgifter

I det energipolitiska betänkandet 1998/99:NU8 behandlades olika energipolitiska frågor. När det gäller riktlinjerna för energipolitiken hänvisade näringsutskottet till 1997 års energipolitiska beslut (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12). I reservationer (m, fp; kd; mp) redovisades respektive partiers syn på frågan, bl.a. beträffande avvecklingen av kärnkraften. Riksdagen följde näringsutskottet.

Frågan om effekterna av avvecklingen av Barsebäcksverket behandlades särskilt i betänkandet (s. 17–21). Näringsutskottet anförde att enligt det energipolitiska beslutet skall åtgärder vidtas för att under de närmaste åren kompensera bortfallet av el genom effektivare energianvändning, konvertering samt hushållning med och tillförsel av el från andra energikällor. Näringsutskottet erinrade om att innan en stängning av den andra reaktorn kan genomföras skall riksdagen ges möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktorn är uppfyllda. Utskottet erinrade vidare om att i det energipolitiska beslutet behandlades också energipolitikens inverkan på Sveriges internationella åtaganden inom klimatpolitiken. Därvid ställde sig utskottet bakom regeringens bedömning att stängningen av den första reaktorn i Barsebäck inte innebär någon avgörande förändring av Sveriges möjligheter att bidra till att uppnå sådana långsiktiga mål som kan komma att beslutas inom ramen för FN:s ramkonvention om klimatförändringar, den s.k. klimatkonventionen. I beslutet konstaterades också att avstängningen av reaktorer inte innebär någon förändring av den nationella strategin – uttalad i riksdagens beslut år 1993 (prop. 1992/93:179, bet. 1992/93:JoU19) – att utsläppen av koldioxid från fossila bränslen skall stabiliseras till 1990 års nivå år 2000, för att därefter minska. En omställning av energisystemet innebär också en övergång från ett samhälle som är beroende av ändliga energiresurser till ett ekologiskt uthålligt samhälle, anförde utskottet. I reservationer (m, kd, fp; mp) redovisades respektive partiers syn på frågan. Riksdagen följde näringsutskottet.

Näringsutskottets ställningstagande

Inledning

Näringsutskottet behandlar först frågan om konsekvenserna av avvecklingen av Barsebäcksverket och därefter ramarna för utgiftsområdet.

Näringsutskottet ser ingen anledning för riksdagen att nu göra någon annan bedömning i frågan än vad som gjordes nyligen i det energipolitiska betänkandet 1998/99:NU8 och som nyss redogjorts för. Med detta avstyrks motionerna i de delar som här är aktuella.

Ramar för utgiftsområde 21 Energi

Förslagen om ramar för utgiftsområde 21 är en del av den överenskommelse som ingåtts mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om den ekonomiska vårpropositionen. Förslagen för detta utgiftsområde baserar sig på den överenskommelse som våren 1997 träffades mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Med hänvisning till det anförda tillstyrker näringsutskottet de i propositionen framlagda förslagen till ramar för utgiftsområde 21. Samtliga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

Utgiftsområde 24 Näringsliv**Propositionen**

Utgiftsområdet omfattar näringspolitik, teknologisk infrastruktur, konkurrensfrågor, teknisk forskning och utveckling, utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande samt konsumentfrågor. För år 1999 uppgår anslagen på statsbudgeten till totalt 2,9 miljarder kronor, varav ca 0,8 miljarder kronor anvisats till näringspolitik, 0,2 miljarder kronor till teknologisk infrastruktur, bl.a. patentfrågor, teknisk provning och kontroll, 0,1 miljarder kronor till konkurrensfrågor, 0,7 miljarder kronor till teknisk forskning och utveckling, 0,6 miljarder kronor till rymdverksamhet, 0,4 miljarder kronor till utrikeshandel, exportfrämjande och investeringsfrämjande samt 0,1 miljarder kronor till konsumentfrågor.

Inom utgiftsområdet avsätts resurser för att säkerställa och utveckla tillgången på teknik- och kunskapsöverföring från bl.a. högskolorna till små och medelstora företag, sägs det i propositionen. Vidare skall det tidigare inrättade programmet för småföretagsutveckling (prop. 1995/96:222) fortsätta genom att 180 miljoner kronor skall överföras till år 2000.

Regeringen avser att påbörja ett omfattande utrednings- och analysarbete som skall ligga till grund för utformningen av statliga åtgärder för att främja nyföretagande och företagsutveckling, bl.a. vad gäller samordning och effektivitet i det statliga stödet till riskkapitalförsörjning. I detta sammanhang kommer möjligheterna att ställa krav på miljöcertifiering vid företagsstöd och olika former av regionala stöd att prövas. Regeringen kommer också att undersöka hur småföretagens möjlighet att hävda sin rätt kan stärkas genom ett införande av en patentintrångsförsäkring. Arbetet med att undanröja hinder för konkurrens i gränsområdet mellan offentlig och privat verksamhet skall intensifieras. Den kooperativa företagsformen kommer särskilt att uppmärksammas, sägs det. Ytterligare 3,5 miljoner kronor beräknas årligen under perioden 2000–2002.

I oktober 1996 tillkallades Småföretagsdelegationen för att identifiera problem och föreslå åtgärder för att undanröja hinder för företagsetablering och tillväxt i småföretag. En arbetsgrupp har tillsatts inom Regeringskansliet med uppgift att bereda delegationens förslag, och gruppen har nyligen redovisat sitt arbete. Sammantaget har regeringen enligt arbetsgruppens bedömning fattat beslut eller tagit avgörande initiativ som berör cirka en tredjedel av Småföretagsdelegationens förslag, sägs det i propositionen. Flera av de övriga förslagen anses i stor utsträckning täckas in av befintliga tjänster och åtgärder.

Regeringen fattade i december 1998 ett antal beslut som syftar till att underlätta för små företag och till att förbättra myndigheternas service, sägs det vidare i propositionen. Bland annat introducerades ett system för effektivare konsekvensanalyser av reglers effekter på små företags villkor. Vidare fattades beslut om förenkling av företagens uppgiftslämnande till myndigheter, bättre service och information från myndigheter, kortare handläggningstider, förstärkt rådgivning till invandrare som vill starta företag och klarare spelregler mellan kommuner, landsting och småföretag. En företagarpanel, Nybyggarna, har inrättats med uppgift att vara rådgivare åt regeringen.

Riksdagen har tidigare under våren 1999 fattat beslut om att ge regeringen i uppdrag att lämna en årlig redogörelse till riksdagen om regelförenklingsarbetet (bet. 1998/99:NU6). Regeringen avser att lämna en första redovisning i budgetpropositionen för år 2000. Då skall ett mål för regelförenklingsarbetet formuleras och en avstämning mot Småföretagsdelegationens samtliga förslag göras. Regeringen ämnar vidare återkomma med förslag som ger ökad konkurrens och stärker konsumentens ställning.

Regeringen anser att det är viktigt att en ekonomisk tillväxt kan förenas med en god miljö, sägs det vidare i propositionen. Tillväxtpotentialen som kan finnas i omställningen till hållbar utveckling skall också tas till vara. Miljöteknikdelegationen skall tilldelas 10 miljoner kronor år 2000 för att fortsätta sitt arbete. Regeringen har också avsatt medel för exportfrämjande insatser för miljöexport, en satsning som kommer att fortsätta.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för åren 2000–2002 till 3 011, 2 945 och 2 903 miljoner kronor. I bilaga redovisas en sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas förslag till utgiftsramar.

Motionerna

Regeringens bristande förståelse för näringslivets villkor har resulterat i dålig tillväxt, arbetslöshet, företagsflykt, kompetensflykt och minskat nyföretagande, anför det i motion 1998/99:Fi14 (m). Sverige behöver ett bra klimat för företag och anställda, som gör landet attraktivt för företag och investeringar, säger motionärerna. De anser att avregleringsarbetet måste prioriteras och att Småföretagsdelegationens förslag bör genomföras. Konkurrensforskningen bör tillföras ytterligare medel, liksom den tekniska forskningen. Det sistnämnda området har regeringen i stället utsatt för drastiska minskningar, säger motionärerna. Följande ramar föreslås för utgiftsområdet för åren 2000–2002: 2 915, 2 749 och 2 707 miljoner kronor, vilket innebär respektive 96, 196 och 196 miljoner kronor mindre än regeringens förslag.

Tillväxt, företagande och nya jobb motverkas inte bara av skatter, utan också av dåliga villkor i övrigt för företagande, säger motionärerna. Hit hör såväl krångel som orimliga konkurrensvillkor, inte minst gentemot verksamheter som bedrivs av kommunerna. Det senare problemet kan lösas genom skärpningar av kommunallagen (1991:900) i syfte att begränsa kommunernas möjlighet att bedriva öppen eller förtäckt näringsverksamhet, anser motionärerna. De menar att Konkurrensverkets möjligheter att ingripa med stöd av konkurrenslagen (1993:20) också måste förbättras. Vidare måste det bli betydligt enklare både att starta och att driva företag i Sverige, anför motionärerna. Sverige har för närvarande totalt ca 10 000 lagar, förordningar och myndighetsregler, varav hälften gäller företagandet, och "regelinflationen" uppgår till fyra procent per år, sägs det. Det är mot den här bakgrunden som Moderata samlingspartiet förordar införande av en s.k. solnedgångsparagraf. Den innebär att gamla regler som inte tillämpas skall utmönstras med automatik efter viss tid, förslagsvis fem år. Under innevarande mandatperiod bör också alla regler som berör företagare granskas i syfte att förenkla och minska regelmassan, föreslås det. Trots att det har gått över ett år sedan Småföretagsdelegationen presenterade sitt första delbetänkande med förslag till 26 konkreta förenklingsåtgärder har nästan ingenting gjorts från regeringens sida, hävdar motionärerna. Moderata samlingspartiet är berett att omgående fatta beslut om genomförande av den helt övervägande delen av de 71 förslagen i Småföretagsdelegationens slutbetänkande, säger motionärerna. De vill att alla förslag från regeringen som påverkar företagens villkor skall föregås av en noggrann analys av effekterna. Även myndigheter som ger ut föreskrifter måste omfattas av ett sådant krav på konsekvensanalyser. Det måste vidare bli lättare att inregistrera nya företag, och uppgiftslämningen till olika myndigheter måste skäras ned, anför motionärerna.

Inriktningen av Kristdemokraternas näringspolitik vilar på kunskapen om att arbete och välfärd åt alla bara kan uppnås genom att individer, familjer och företag tillsammans tillåts att utvecklas och växa med trygga och stabila regler, anför det i motion 1998/99:Fi15 (kd). Det sammantagna näringsklimatet skapas genom skattepolitiken, energipolitiken, arbetsmarknadspolitiken och näringspolitiken, tillsammans med den övergripande ekonomiska politiken, och måste inriktas på att identifiera och undanröja existerande hinder för startande och utvecklande av företag, säger motionärerna. De erinrar om att den av regeringen tillsatta Småföretagsdelegationen har presenterat 71 förslag för att förbättra förutsättningarna för företagsamheten. Dessa förslag har emellertid blivit liggande på Näringsdepartementet i snart ett år. Få förslag har förverkligats, och regeringen skjuter återigen upp presentationen av konkreta förslag till nästa budgetproposition, säger motionärerna. De anser att de hinder som kvarstår för företagarna är bl.a. den stela arbetsrättslagstiftningen, det krångel som omgärdar företagandet, dubbelbeskattningen av riskkapital, brister i utbildningssystemet och skattereglerna för den privata tjänstesektorn. Beträffande regeringens förslag om insatser i Östersjöregionen anser motionärerna att utökade företagsstöd bör avvisas av riksdagen. De förespråkar generella åtgärder för att förbättra företagsklimatet i landet i stället för riktade stödåtgärder till vissa företag och till vissa regioner. Ramen för utgiftsområdet kan minskas med 192 miljoner kronor år 2000,

292 miljoner kronor år 2001 och 272 miljoner kronor år 2002, sägs det i motionen, vilket innebär följande utgiftsramar för åren 2000–2002: 2 819, 2 653 och 2 631 miljoner kronor.

Svenskt jordbruk och svensk livsmedelsnäring tvingas arbeta med betydligt högre kostnader i form av skatter och avgifter än vad som är fallet för motsvarande näringar i konkurrentländerna, anför det i motion 1998/99:Fi16 (c). Inom utgiftsområde 24 anser Centerpartiet att 90 miljoner kronor per år under fyra år bör avsättas för en satsning på forskning och utveckling inom livsmedelssektorn i enlighet med förslag i betänkandet En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167). Under år 2000 bör vidare 2 miljoner kronor anslås till ett program för gårdsbaserad livsmedelsförädling. Medlen bör tillföras utgiftsområdet genom ett nytt anslag för jordbruks- och livsmedelsnäringens konkurrenskraft. Centerpartiet saknar också förslag från regeringen som stärker konkurrenskraften i svensk trädgårdsnäring. Vid en utfrågning som miljö- och jordbruksutskottet haft med jordbruksminister Margareta Winberg framkom att regeringen avsåg att fatta beslut om inrättande av kollektiva fonder för utvecklingsinsatser, finansierade av näringen, säger motionärerna. Något sådant beslut har dock ännu inte fattats. Centerpartiet välkomnar det initiativ på området som Trädgårdsnäringens riksförbund tagit. I den mån kollektiva fonder, finansierade av näringen, inte visar sig vara en framkomlig väg, bör regeringen senast i budgetpropositionen för år 2000 återkomma med förslag till ett stödprogram för strukturomvandling av växthusodlingen samt föreslå medel att användas för att stärka trädgårdsbranschens långsiktiga utveckling, anför motionärerna. Följande utgiftsramar föreslås för åren 2000–2002: 3 103, 3 035 och 2 993 miljoner kronor, vilket innebär respektive 92, 90 och 90 miljoner kronor mer än regeringens förslag.

I motion 1998/99:Fi17 (fp) föreslås vissa ytterligare satsningar på konkurrenspolitiken. Medel från utgiftsområde 24 föreslås också användas för satsning på kärnsäkerhet i öst. Följande utgiftsramar föreslås för åren 2000–2002: 2 832, 2 766 och 2 724 miljoner kronor, vilket innebär 179 miljoner kronor mindre respektive år än regeringens förslag.

Det behövs åtgärder mot offentlig konkurrens med privat näringsverksamhet, anför det i motion 1998/99:Fi27 (fp, m, kd, c). Det har blivit allt vanligare att offentliga och privata aktörer konkurrerar på samma marknader, säger motionärerna och understryker att det är viktigt att all konkurrens sker på lika villkor. De offentliga aktörerna har dock konkurrensfördelar framför de privata, främst tillgången till skattemedel, vilket snedvrider konkurrensen, anser motionärerna. De hänvisar till att problemen med snedvriden konkurrens har blivit väl belagda under senare år, t.ex. av Konkurrensverket, Småföretagsdelegationen och Underprissättningsutredningen. Inga effektiva lagstiftningsåtgärder anses dock ha kommit till stånd. Motionärerna föreslår att följande förändringar i kommunallagen snarast skall genomföras: området för offentlig näringsverksamhet bör förtydligas och snävas in, offentliga aktörer bör redovisa aktuell verksamhet avskild från annan verksamhet, priser bör baseras på en kostnadskalkyl, möjligheter att överklaga beslut bör förenklas och effektiva sanktionsmöjligheter bör införas.

1998/99:FiU20
Bilaga 14

I det näringspolitiska betänkandet 1998/99:NU6 behandlades olika näringspolitiska frågor. Näringsutskottet redovisade sin syn på näringspolitikens inriktning, och i reservationer (m, kd, fp; c) redovisades respektive partiers syn på frågan. Riksdagen följde utskottet.

Frågan om regelförenkling, som berörs i några av de här aktuella motionerna, behandlades särskilt av näringsutskottet i det nyssnämnda betänkandet (s. 23–35), mot bakgrund av ett stort antal motioner. Riksdagen beslöt, på förslag av näringsutskottet, om ett uttalande till regeringen om att det behövs ytterligare åtgärder för att intensifiera det arbete som regeringen bedriver på området. För att kontinuerligt följa utvecklingen i fråga om regelförenklingar bör regeringen lämna en årlig redogörelse till riksdagen om regelförenklingsarbetet, varvid en första sådan redovisning bör göras i budgetpropositionen för år 2000, sades det. Därvid bör ett mål för regelförenklingsarbetet formuleras och en avstämning mot Småföretagsdelegationens samtliga förslag göras. Näringsutskottet framhöll vidare vikten av att den befintliga regelmassan – och inte bara nya regler – uppmärksammas, så att onödiga regler kan slopas och förenklingar och anpassningar göras i de regler som bedöms som nödvändiga. I en reservation (m, kd, c, fp) föreslogs ett riksdagsuttalande med krav på ett flertal omedelbara åtgärder på regelförenklingsområdet. I den föreliggande propositionen aviserar regeringen, som nämnts, att den skall återkomma med den av riksdagen begärda redovisningen under hösten 1999.

I näringsutskottets nyligen avlämnade konkurrenspolitiska betänkande, 1998/99:NU11, behandlades bl.a. frågan om konkurrens mellan privat och offentlig sektor, som berörs i vissa av de här aktuella motionerna. Näringsutskottet redovisade de åtgärder som regeringen vidtagit på området och anförde att regeringens arbete styrs av en vilja att uppnå och upprätthålla konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat verksamhet. I en reservation (m, kd, c, fp) efterlystes kraftfulla åtgärder från regeringens sida för att driva på avregleringsarbetet i syfte att skapa utrymme för privata initiativ i kommuner och landsting. Riksdagen följde näringsutskottet.

Näringsutskottets ställningstagande

Inledning

Näringsutskottet har nyligen i betänkande 1998/99:NU6 redovisat sin syn på hur näringspolitiken bör inriktas och utformas. I reservationer (m, kd, fp; c) presenterades respektive partiers uppfattning om hur näringspolitiken bör utformas. Näringsutskottet går här inte vidare in på denna fråga utan hänvisar till detta betänkande. Utskottet behandlar i det följande först frågan om konkurrens mellan offentlig och privat sektor och därefter ramarna för utgiftsområdet.

Frågan om konkurrens mellan offentlig och privat sektor, som berörs i motionerna 1998/99:Fi14 (m) och 1998/99:Fi27 (fp, m, kd, c), har nyligen behandlats av näringsutskottet i betänkande 1998/99:NU11. Utskottet hänvisar till den omfattande redovisning som där lämnas av de åtgärder som regeringen vidtagit på området. Näringsutskottet anser att regeringens arbete styrs av en vilja att uppnå och upprätthålla konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat verksamhet. Med detta avstyrker näringsutskottet de båda nämnda motionerna i berörda delar.

Ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för år 1999 och de nu föreslagna skatteförändringarna för år 2000. Förslagen om ramar för utgiftsområde 24 är en del av denna överenskommelse och tillstyrks av näringsutskottet. Samtliga motioner som förordar andra ramar avstyrks av utskottet.

När det gäller frågan om åtgärder på regelförenklingsområdet, som tas upp i några motioner, vill näringsutskottet erinra om att riksdagen, på utskottets förslag, beslutat att regeringen skall lämna en årlig redogörelse för regeringens arbete på detta område. En första sådan redovisning skall lämnas i budgetpropositionen för år 2000, varvid ett mål för regelförenklingsarbetet skall formuleras och en avstämning mot Småföretagsdelegationens samtliga förslag göras.

Stockholm den 11 maj 1999

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Nils-Göran Holmqvist (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m), Karl Gustav Abramsson (s), Tommy Waidelich (s) och Lennart Gustavsson (v).

1. Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Sundell och Stefan Hagfeldt (alla m) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99: Fi14 (m), minskas med 250 miljoner kronor för år 2000, med 500 miljoner kronor för år 2001 och med 900 miljoner kronor för år 2002. Grunden för regionalpolitiken måste vara att skapa förutsättningar för att de aktuella regionerna skall kunna växa av egen kraft. För att åstadkomma detta krävs en politik som främjar företagens utveckling, varvid goda möjligheter till utbildning är en viktig del. Regionernas utveckling bör stimuleras genom omfattande investeringar i informationsteknisk infrastruktur, medan företagsstöd och liknande bör trappas ner, anser näringsutskottet.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar. När det gäller förslaget i motionerna 1998/99:Fi36 (c) och 1998/99:Fi16 (c) om en plan för omlokalisering av statlig verksamhet vill näringsutskottet hänvisa till vad som nyligen anfördes i en reservation (m, kd, c, fp) till det regionalpolitiska betänkandet 1998/99:NU7 och som nyss redogjorts för.

2. Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99: Fi15 (kd), ökas med 100 miljoner kronor för åren 2000–2002. Trots en ny flyttvåg från landsbygden har regeringen varit passiv på det regionalpolitiska området. Att skapa förutsättningar för en livskraftig landsbygd med människor i alla åldrar och med arbetsmöjligheter, god service, bra miljö och rik kultur bör vara ett centralt mål för regionalpolitiken. Nedsättningen av socialavgifter inom stödområdet bör, enligt näringsutskottets mening, omfatta även jord- och skogsbruk, trädgårdsskötsel, jakt och fiske i stödområdet. Regionalpolitiken kan inte ses isolerad och den statliga sektorspolitiken måste därför ta regionalpolitisk hänsyn. Regionalpolitiska konsekvensanalyser måste exempelvis upprättas innan beslut tas som påtagligt kan komma att förändra förutsättningarna i områden som är beroende av en aktiv regionalpolitik. Det bör vidare göras en översyn av den nationella stödområdesindelningen, en översyn som bör ingå i den översyn av regionalpolitiken som den nyligen tillsatta regionalpolitiska utredningen skall göra.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar. När det gäller förslaget i motionerna 1998/99:Fi36 (c) och 1998/99:Fi16 (c) om en plan för omlokalisering av statlig verksamhet vill näringsutskottet hänvisa till vad som nyligen anfördes i en reservation (m, kd, c, fp) till det regionalpolitiska betänkandet 1998/99:NU7 och som nyss redogjorts för.

3. Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Åke Sandström (c) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi16 (c), ökas med 200 miljoner kronor för åren 2000–2002. De ökade medlen skall användas till nationell medfinansiering av EU-projekt och för att ge de regionala tillväxtavtalen mer resurser. Medlen bör användas i utsatta regioner som omfattas av något av EU:s strukturfondsprogram.

Näringsutskottet anser vidare, i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi36 (c), att det krävs en starkare regionalpolitik. Detta är motiverat av flera skäl. Från samhällsekonomisk utgångspunkt är det viktigt att den utvecklingskraft som finns i hela landet tas till vara. Situationen är nu så prekär att det krävs mycket kraftfulla åtgärder. För att motverka ytterligare koncentration och de överhettningsproblem som denna medför, för att bredda den regionala arbetsmarknaden och för att få en bättre regional balans i Sverige föreslår näringsutskottet att regeringen skall anmodas att lägga fram en plan för riksdagen för omlokalisering av statlig verksamhet. Regeringen bör förbereda och utreda förutsättningarna för detta med den lista som finns i den nyssnämnda motionen som grund. Regeringen bör snarast återkomma med förslag. Offentliga verksamheter kan på ett bra sätt bidra till att utveckla den lokala och regionala servicen, bredda arbetsmarknaderna och bidra till att andra verksamheter flyttar till den berörda orten eller att verksamheter stannar kvar.

4. Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Eva Flyborg (fp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi17 (fp), minskas med 500 miljoner kronor för åren 2000–2002. Minskningen skall ses i sammanhang med de satsningar på generella förbättringar av förutsättningarna för tillväxt och företagande som näringsutskottet förordar.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsva-

rande delar. När det gäller förslaget i motionerna 1998/99:Fi36 (c) och 1998/99:Fi16 (c) om en plan för omlokalisering av statlig verksamhet vill näringsutskottet hänvisa till vad som nyligen anfördes i en reservation (m, kd, c, fp) till det regionalpolitiska betänkandet 1998/99:NU7 och som nyss redogjorts för.

1998/99:FiU20
Bilaga 14

5. Konsekvenser av avvecklingen av Barsebäcksverket

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Inger Ström-bom (kd), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande konsekvenser av avvecklingen av Barsebäcksverket – i avsnittet om utgiftsområde 21 Energi – bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet ställer sig bakom de beskrivningar som lämnas i motionerna 1998/99:Fi14 (m), 1998/99:Fi18 (m), 1998/99:Fi15 (kd) och 1998/99:Fi17 (fp) om de ekonomiska konsekvenserna av avstängningen av Barsebäcksverket och bristerna i det energipolitiska programmet. Näringsutskottet konstaterar att vårpropositionen inte innehåller ens en antydning till bedömning av vilken kostnad som en stängning av Barsebäck 1 åsamkar staten och därmed de svenska skattebetalarna. Några kostnadsbedömningar redovisades inte heller i proposition 1996/97:176 om lag om kärnkraftens avveckling, i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) eller i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1). Inte heller redovisade regeringen någon bedömning av miljökonsekvenserna av beslutet.

Näringsutskottets ställningstagande överensstämmer med det som nyligen gjordes i en reservation (m, kd, fp) till det energipolitiska betänkandet 1998/99:NU8. Där sades bl.a. att reaktorerna i Barsebäck har en lång återstående livslängd och att en förtida avstängning leder till att Sverige återfår den fossilanvändning som vi undgick när kärnkraftverket i Barsebäck en gång laddades. Detta innebär enligt näringsutskottets mening att riktlinjerna för klimatpolitiken i praktiken kommer att överges. Näringsutskottet vill också erinra om en annan konsekvens som följer av att driften vid Barsebäcksverket upphör. De alltmer sammankopplade elnäten i Östersjöregionen kommer att ge ett ökat underlag för elproduktion vid kärnkraftverk i Östeuropa när produktionen från Barsebäcksreaktorerna faller ifrån. Enligt näringsutskottets mening innebär detta en försämrad kärnsäkerhet i hela norra Europa; en utveckling som väcker stark oro.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet de nämnda motionerna i berörda delar.

6. Ramar för utgiftsområde 21 Energi

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Sundell och Stefan Hagfeldt (alla m) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 21 Energi bort ha följande lydelse:

Näringsutskottets uppfattning om hur energipolitiken bör utformas överensstämmer med den som förs fram i motionerna 1998/99:Fi14 (m) och 1998/99:Fi18 (m). Beslutet att i förtid avveckla lönsam, säker och miljö-

mässigt fördelaktig energiproduktion leder till stora statliga kostnader. Näringsutskottet avvisar såväl stängningen av fungerande kärnkraftverk som den bidragspolitik avvecklingen för med sig. Samtidigt är det viktigt att säkra resurser för energiforskning. Detta gäller anslagen både inom detta utgiftsområde och inom forskningens utgiftsområde. Vidare bör energiforskningen underlättas genom att den s.k. tankeförbudsbestämmelsen i kärntekniklagen slopas. Ramen för utgiftsområde 21 Energi bör, i enlighet med vad som förordas i den förstnämnda motionen, minskas med 523 miljoner kronor för år 2000, med 788 miljoner kronor för år 2001 och med 788 miljoner kronor för år 2002.

God tillgång på billig energi har historiskt varit av största betydelse för den svenska industrins utveckling och konkurrenskraft. Vårt gynnsamma läge har bidragit till framväxten av en stor energiintensiva industrisektor. Den svenska konkurrensfördelen för energiintensiva företag har successivt gått förlorad. Det är mot denna bakgrund som beslutet om att i förtid avveckla kärnkraften blir så olyckligt. Det försämrar energiförsörjningen och skapar en stor osäkerhet om förutsättningarna för fortsatta investeringar i energikrävande industriell verksamhet i Sverige. Beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling har därför påtagligt skadat investeringsklimatet. Detta gäller både inhemska och utländska investerare. En förtida kärnkraftsavveckling får betydande konsekvenser för energiförsörjningen, miljön, hushållens ekonomi, investeringarna, industrisysselsättningen och samhällsekonomin i stort. Energipolitiken är inte ett självändamål utan en avgörande och strategisk faktor för Sveriges möjligheter att skapa fler arbeten och ökad välfärd. Svensk basindustri är elintensiv och känslig för en energipolitik som höjer priserna. En förtida kärnkraftsavveckling riskerar att få allvarliga regionala konsekvenser. För de mest utsatta länen kan hela bygder gå under om kärnkraftsavvecklingen leder till elpriser som flyttar företagens investeringar utomlands. En stängning av kärnkraftverket Barsebäck skapar tillsammans med frånvaron av besked om vad som sedan skall hända en bestående osäkerhet om vilka de långsiktiga förutsättningarna är för att bedriva industriell verksamhet i Sverige, vilket kommer att kosta vårt land ett stort antal arbetstillfällen.

Med det anförda tillstyrks motionerna 1998/99:Fi14 (m) och 1998/99:Fi18 (m) i berörda delar, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

7. Ramar för utgiftsområde 21 Energi

Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 21 Energi bort ha följande lydelse:

Näringsutskottets uppfattning om hur energipolitiken bör utformas överensstämmer med den som förs fram i motion 1998/99:Fi15 (kd). Näringsutskottet anser att kärnkraften skall avvecklas, men i takt med att förnybara energislag kan fasas in. Forskning och utveckling av alternativa energislag är således ett viktigt inslag i energipolitiken, bl.a. för att undvika uppbyggnad av fossilgasanvändning. Ramen för utgiftsområde 21 Energi bör, i enlighet

med vad som förordas i den nämnda motionen, minskas med 200 miljoner kronor för åren 2000–2002. Med det anförda tillstyrks motion 1998/99:Fi15 (kd) i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

1998/99:FiU20
Bilaga 14

8. Ramar för utgiftsområde 21 Energi

Eva Flyborg (fp) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 21 Energi bort ha följande lydelse:

Näringsutskottets uppfattning om hur energipolitiken bör utformas överensstämmer med den som förs fram i motion 1998/99:Fi17 (fp). Det är skandal att regeringen inte redovisar de ekonomiska konsekvenserna av sin eventuella politik vad gäller avstängningen av kärnkraftverket i Barsebäck. Utan en forcerad avstängning av detta kärnkraftverk skulle energiomställningsprogrammet kunna krympas väsentligt. Näringsutskottet vill vidare behålla satsningen på ökad kärnsäkerhet i öst. Ramen för utgiftsområde 21 Energi bör, i enlighet med vad som förordas i den nämnda motionen, minskas med 700 miljoner kronor för år 2000, med 850 miljoner kronor för år 2001 och med 700 miljoner kronor för år 2002. Med det anförda tillstyrks motion 1998/99:Fi17 (fp) i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

9. Konkurrens mellan offentlig och privat sektor

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Inger Ström-bom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande konkurrens mellan offentlig och privat sektor – i avsnittet om utgiftsområde 24 Näringsliv – bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar den syn på behovet av åtgärder mot offentlig konkurrens med privat näringsverksamhet som framförs i motionerna 1998/99:Fi14 (m) och 1998/99:Fi27 (fp, m, kd, c). Frågan om konkurrens mellan offentlig och privat sektor har nyligen behandlats av näringsutskottet i betänkande 1998/99:NU11, till vilket utskottet hänvisar. Näringsutskottet intar samma ståndpunkt som gjordes i en reservation (m, kd, c, fp) till detta betänkande. Utskottet anser sålunda att kraftfulla åtgärder måste vidtas från regeringens sida för att driva på avregleringsarbetet i syfte att skapa utrymme för privata initiativ i kommuner och landsting. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag om ändringar i de lagar som styr den obligatoriska, kommunala verksamheten vad gäller sådana bestämmelser som förhindrar uppkomsten av konkurrerande alternativ till dagens monopol i det allmännas regi. Vidare vill näringsutskottet betona betydelsen av att konkurrensbegränsande förfaranden från olika kommunala aktörers sida påtalas och åtgärdas. Med det anförda tillstyrker näringsutskottet de båda nämnda motionerna i berörda delar.

10. Ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv

1998/99:FiU20
Bilaga 14

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Sundell och Stefan Hagfeldt (alla m) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi14 (m), minskas med 96 miljoner kronor för år 2000, med 196 miljoner kronor för år 2001 och med 196 miljoner kronor för år 2002 Regeringens bristande förståelse för näringslivets villkor har resulterat i dålig tillväxt, arbetslöshet, företagsflykt, kompetensflykt och minskat nyföretagande. Sverige behöver ett bra klimat för företag och anställda, som gör landet attraktivt för företag och investeringar. Avregleringsarbetet måste prioriteras, Småföretagsdelegationens förslag genomföras och konkurrensforskningen tillföras ytterligare medel. Vidare måste den tekniska forskningen tillföras resurser i stället för att, som regeringen förordar, utsättas för drastiska minskningar.

Tillväxt, företagande och nya jobb motverkas inte bara av skatter, utan också av dåliga villkor i övrigt för företagande. Sverige har för närvarande totalt ca 10 000 lagar, förordningar och myndighetsregler, varav hälften gäller företagandet. Näringsutskottet förordar införande av en s.k. solnedgångsparagraf. Den innebär att gamla regler som inte tillämpas skall utmönstras med automatik efter viss tid, förslagsvis fem år. Under innevarande mandatperiod bör också alla regler som berör företagare granskas i syfte att förenkla och minska regelmassan. Företagskrånglet har ingående behandlats av regeringens egen småföretagsdelegation. Trots att det har gått över ett år sedan delegationen presenterade sitt första delbetänkande med förslag till konkreta förenklingsåtgärder har nästan ingenting gjorts från regeringens sida. Nya grupper har tillsatts, beredningsarbete sägs pågå och förslag aviseras till senare tidpunkter. Näringsutskottet anser att regeringen omgående kan lägga fram förslag om genomförande av den helt övervägande delen av de 71 förslagen i Småföretagsdelegationens slutbetänkande. Alla förslag från regeringen som påverkar företagens villkor skall föregås av en noggrann analys av effekterna. Även myndigheter som ger ut föreskrifter måste omfattas av ett sådant krav på ordentliga konsekvensanalyser. Det måste bli lättare att inregistrera nya företag. Den omfattande uppgiftslämningen till olika myndigheter måste skäras ned. Riksdagen bör göra ett uttalande i enlighet med vad näringsutskottet anfört.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet motion 1998/99:Fi14 (m) i berörda delar, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

11. Ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv

Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi15 (kd), minskas

med 192 miljoner kronor för år 2000, med 292 miljoner kronor för år 2001 och med 272 miljoner kronor för år 2002. Det sammantagna näringsklimatet skapas genom skattepolitiken, energipolitiken, arbetsmarknadspolitiken och näringspolitiken, tillsammans med den övergripande ekonomiska politiken, och måste inriktas på att identifiera och undanröja existerande hinder för startande och utvecklande av företag. För att förbättra förutsättningarna för företagsamheten har den av regeringen tillsatta Småföretagsdelegationen presenterat 71 förslag. Få av dem har förverkligats och regeringen skjuter återigen upp presentationen av konkreta förslag till nästa budgetproposition. De hinder som fortfarande kvarstår för företagarna är bl.a. den stela arbetsrättslagstiftningen, det krångel som omgärdar företagandet, dubbelbeskattningen av riskkapital, brister i utbildningssystemet och inte minst skattereglerna för den privata tjänstesektorn. Det krävs, enligt näringsutskottets mening, radikala satsningar och förenklingar för företagare, men det som regeringen lägger fram i vårpropositionen är långt ifrån vad som utlovades av näringsminister Björn Rosengren tidigare i år, när det gäller att uppnå ett företagsvänligt klimat i Sverige. Det som behövs är att den ekonomiska politiken ger stabila och goda villkor för tillväxten av företag och etablerandet av nya företag. Beträffande regeringens förslag om insatser i Östersjöregionen anser näringsutskottet att utökade företagsstöd bör avvisas av riksdagen. Utskottet förespråkar generella åtgärder för att förbättra företagsklimatet i landet i stället för riktade stödåtgärder till vissa företag och till vissa regioner.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet motion 1998/99:Fi15 (kd) i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

12. Ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv

Åke Sandström (c) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi16 (c), ökas med 92 miljoner kronor för år 2000, med 90 miljoner kronor för år 2001 och med 90 miljoner kronor för år 2002. Svenskt jordbruk och svensk livsmedelsnäring tvingas arbeta med betydligt högre kostnader i form av skatter och avgifter än vad som är fallet för motsvarande näringar i konkurrentländerna. Den svenska jordbruks- och livsmedelsindustrin är i stort behov av konkurrenshöjande insatser. Inom utgiftsområde 24 anser näringsutskottet att 90 miljoner kronor per år under fyra år bör avsättas för en satsning på forskning och utveckling inom livsmedelssektorn i enlighet med förslag i betänkandet En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167). Under år 2000 bör vidare 2 miljoner kronor anslås till ett program för gårdsbaserad livsmedelsförädling. Medlen bör tillföras utgiftsområdet genom ett nytt anslag för jordbruks- och livsmedelsnäringens konkurrenskraft. Näringsutskottet saknar dessutom förslag från regeringen med syfte att stärka konkurrenskraften i svensk trädgårdsnäring. Denna näring måste ges förutsättningar att konkurrera med importen på lika villkor. I den mån kollektiva fonder, finansierade av näring-

en, inte visar sig vara en framkomlig väg, bör regeringen senast i budgetpropositionen i höst återkomma med förslag till ett stödprogram för strukturomvandling av växthusodlingen samt föreslå medel att användas för att stärka trädgårdsbranschens långsiktiga utveckling.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet motion 1998/99:Fi16 (c) i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

13. Ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv

Eva Flyborg (fp) anser att näringsutskottets ställningstagande beträffande ramar för utgiftsområde 24 Näringsliv bort ha följande lydelse:

Ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv bör, enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motion 1998/99:Fi17 (fp), minskas med 179 miljoner kronor för åren 2000–2002. Näringsutskottet anser att vissa ytterligare satsningar på konkurrenspolitikens område bör göras. Vidare bör medel från detta utgiftsområde användas för satsning på kärnsäkerhet i öst.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

Förslag till ramar för utgiftsområdena 19 Regional
utjämning och utveckling, 21 Energi och 24
Näringsliv för åren 2000–2002

1998/99:FiU20
Bilaga 14

Belopp i miljoner kronor

UO	År	Regeringens förslag	m	kd	c	fp
19	2000	2 675	–250	+100	+200	–500
	2001	3 336	–500	+100	+200	–500
	2002	2 693	–900	+100	+200	–500
21	2000	1 196	–523	–200	±0	–700
	2001	1 914	–788	–200	±0	–850
	2002	1 729	–788	–200	±0	–700
24	2000	3 011	–96	–192	+92	–179
	2001	2 945	–196	–292	+90	–179
	2002	2 903	–196	–272	+90	–179

1999 års ekonomiska vårproposition – Den ekonomiska politiken, utgiftstak m.m. – Utgiftsområdena 13 och 14

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 15 april 1999 berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) i de delar som avser den ekonomiska politiken, utgiftstaket m.m. samt över de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen, i de delar som avser arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

Utskottet yttrar sig i det följande över propositionen avsnitt 1 Finansplan, 4 Budgetpolitiska mål och statsbudgeten, avsnitt 7 Utgiftstak och utgiftsramar åren 2000–2002 såvitt avser utgiftsområdena 13 och 14 samt bilaga 2 Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000.

Utskottet yttrar sig också över följande motioner:

1998/99:Fi14 av Carl Bildt m.fl. (m) yrkandena 1, 4, 5 och 7 alla delvis,

1998/99:Fi15 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 1 delvis, 3 delvis, 4 delvis och 9,

1998/99:Fi16 av Lennart Daléus m.fl. (c) yrkandena 1 delvis, 4 delvis, 5, 9, 22 och 23 delvis,

1998/99:Fi36 av Lennart Daléus m.fl. (c) delvis och

1998/99:Fi17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 1, 3 och 4 alla delvis.

Yttrandet är disponerat enligt följande. Utskottet yttrar sig över riktlinjerna för den ekonomiska politiken i avsnitt 2. I det avsnittet berörs också propositionens bilaga 2 Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000 och bilaga 3 Fördelningspolitisk redogörelse – Den regionala inkomstfördelningens utveckling. Förslag om preliminär fördelning på utgiftsområden behandlas i avsnitt 3 liksom viss fråga om indelning i utgiftsområden.

I utskottets yttrande 1998/99:AU3y redovisas utskottets synpunkter på vårpropositionens förslag såvitt avser tilläggsbudget för 1999 avseende utgiftsområdena 13 och 14.

1 Inledning

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen, såvitt avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket, godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som regeringen förordar (regeringens förslag punkt 1), fastställer utgiftstaket för staten inklusive socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten för år 2002 till 810 miljarder kronor (regeringens förslag

punkt 3) samt godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (regeringens förslag punkt 4). I bilaga 2 till propositionen återfinns regeringens avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000.

1998/99:FiU20
Bilaga 15

2 Allmän inriktning av politiken

I detta avsnitt behandlas förutom regeringens förslag om allmänna riktlinjer (punkt 1 i förslaget till riksdagsbeslut) och propositionens bilaga 2 även partimotionerna

Fi14 (m) yrkandena 1 delvis och 7 delvis,

Fi15 (kd) yrkandena 1 delvis och 9 delvis,

Fi16 (c) yrkandena 1 delvis, 4 delvis, 9 och 22,

Fi36 (c) delvis samt

Fi17 (fp) yrkande 1 delvis.

Utskottet kommer i denna del i huvudsak att uppehålla sig vid sådana frågor som har beröring med arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken.

Propositionen

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för 1999 och de skatteförändringar som föreslås för år 2000. Samarbetet berör fem områden: ekonomi, sysselsättning, rättvisa, jämställdhet och miljö.

Svensk ekonomi är stark. Sverige påverkas visserligen av en sämre utveckling i omvärlden vilket leder till något lägre tillväxt än vad regeringen tidigare beräknat, men samtidigt fortsätter den inhemska ekonomin att växa. Detta gäller inte minst privat konsumtion och investeringar. Den reguljära sysselsättningen har ökat med över 100 000 personer under det senaste året och arbetslösheten har fortsatt att minska. Samtidigt är inflationen praktiskt taget obefintlig och räntenivåerna bland de lägsta i Europa. Den offentliga sektorn uppvisar betydande överskott och bytesbalansen ligger på en nivå som innebär ett stabilt överskott.

Budgetsaneringen har varit framgångsrik. De ambitiösa budgetpolitiska målen har uppnåtts: att de offentliga finanserna skall uppvisa överskott och att utgifterna inte skall överstiga de uppsatta utgiftstaken.

Enligt regeringen finns det en viss risk för att utgiftstaket för åren 1999 och 2000 kan komma att överskridas. Mot den bakgrunden är det nödvändigt att göra vissa besparingar m.m. i syfte att begränsa de totala utgifterna till en nivå som ligger under utgiftstaket. Besparingar föreslås bl.a. på utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen.

Det finns historiskt goda förutsättningar för en hög och uthållig tillväxt i svensk ekonomi. De offentliga finanserna visar ett stigande överskott, inflationen och inflationsförväntningarna är låga och räntan är låg. Därmed skapas stabila spelregler för företag och investerare liksom goda betingelser för en fortsatt sysselsättningsökning. En väl fungerande offentlig sektor och en aktiv fördelningspolitik är också av betydelse i detta sammanhang. Svensk industri har god internationell konkurrenskraft. Detta ger goda förutsättningar för snabb exporttillväxt när den internationella konjunkturen vänder uppåt.

Den positiva utvecklingen måste vidmakthållas. Tillgången till kvalificerad arbetskraft måste säkras och flaskhalsar undvikas. De arbetslösas kompetens skall höjas och deras vilja till arbete tas till vara.

Den positiva utvecklingen av de offentliga finanserna, den nya budgetprocessen och de besparingar som föreslås i den ekonomiska vårpropositionen möjliggör enligt regeringen nya reformer inom prioriterade områden under de kommande åren. Reformerna avser följande fem områden under följande rubriker: Arbetslösheten skall betvingas, Kunskap och kompetens, Skolan, vården och omsorgen skall förbättras, Rättvisan skall stärkas respektive Hållbara Sverige.

Under samlingsnamnet "Arbetslösheten skall betvingas" genomförs enligt regeringen ett brett åtgärdsprogram för att göra sysselsättningsökningen uthållig. Reformområdet "Kunskap och kompetens" innefattar en satsning på kompetensutveckling för anställda samt ökade resurser till bl.a. högskoleutbildning liksom en studiestödsreform.

Att lönebildningen fungerar väl är en förutsättning för att sysselsättningen skall fortsätta att öka i tillfredsställande takt. I första hand är reformeringen av lönebildningen en fråga för arbetsmarknadens parter, anser regeringen. Om parterna inte förmår ta det nödvändiga ansvaret för lönebildningen vilar ansvaret på statsmakterna. Av den ekonomiska vårpropositionen framgår att regeringen avser att under hösten 1999 lägga förslag om regelverket för lönebildningen.

En av jämställdhetspolitikens viktigaste frågor är att motverka osakliga löneskillnader på grund av kön. I budgetpropositionen för år 2000 avser regeringen att presentera en handlingsplan för att motverka sådana löneskillnader.

Målet om en halverad öppen arbetslöshet till 4 % år 2000 ligger fast som ett riktmärke för den ekonomiska politiken. Enligt prognosen i den ekonomiska vårpropositionen väntas arbetslösheten falla till 5,4 % år 2000. Det är enligt regeringen en god utveckling, men den är inte tillräcklig. Regeringen kommer att noga följa utvecklingen och, om det visar sig nödvändigt, föreslå ytterligare åtgärder mot arbetslösheten utöver förslagen i vårpropositionen. Huvudorsaken till att målet inte väntas uppnås i regeringens nuvarande prognos är den svaga internationella utveckling som följer av Asienkrisen. Vidare har löneökningarna varit något större än beräknat. Samtidigt har arbetskraftsutbudet fortsatt att öka, något som är en positiv och önskvärd utveckling.

Sverige behöver fler människor i arbete och en ökad arbetskraft om vi skall kunna behålla en god välfärd för alla. Mot denna bakgrund presenterade regeringen i budgetpropositionen för 1999 ett mål för sysselsättningsgraden

som innebär att den andel av befolkningen i åldrarna 20–64 år som är reguljärt sysselsatt skall uppgå till minst 80 % år 2004. Sysselsättningsgraden väntas öka från 74,6 % år 1998 till 76,5 % år 2002. Genom att höja sysselsättningsgraden blir det möjligt för många människor att lämna bidragsberoende och i stället gå över till arbete.

Om den positiva ekonomiska utvecklingen skall fortsätta måste arbetsmarknadens funktionssätt förbättras. Det är angeläget att arbetssökande och lediga platser matchas på ett effektivt sätt så att sysselsättningen kan öka utan att inflationsdrivande flaskhalsar uppstår. En rad insatser syftar till att göra sysselsättningsökningen uthållig. Förenklingarna av det arbetsmarknadspolitiska regelverket skall fortsätta, arbetsmarknadsutbildningens organisation och effektivitet skall ses över och försöksverksamhet med bristyrkesutbildning skall genomföras. Ett förstärkt anställningsstöd införs för arbetslösa med långa inskrivningstider.

Inriktningen på att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt kommer också till uttryck i åtgärder för att förbättra invandrarnas situation på arbetsmarknaden, bl.a. genom att öka tillgången till praktikplatser i samband med svenskundervisning och genom försöksverksamhet för att finna effektiva former för att förmedla arbeten till arbetslösa invandrare. Vidare föreslår regeringen förändringar i de rörlighetsstimulerande bidragen i syfte att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten liksom ökat utrymme för att fler arbetshandikappade skall kunna erbjudas arbete med lönebidrag.

Skattesystemet måste skapa goda och stabila regler för tillväxt och sysselsättning samt garantera välfärden och dess fördelning. Huvudinriktningen skall vara sänkt skatt på arbetsinkomster för alla. Utvecklingen mot ett alltmer miljörelaterat skattesystem bör fortsätta.

Sysselsättning och tillväxt förutsätter fler nya och växande företag. En rad åtgärder föreslås och planeras i syfte att främja företagsutveckling. Det gäller bl.a. ökad information om nyföretagande, stöd till kooperativ utveckling samt utökat samarbete mellan skola och arbetsliv för att höja kvaliteten i de gymnasiala yrkesutbildningarna.

Skolan, vården och omsorgen tillförs nya resurser. Resurstillskotten till den kommunala sektorn ger sammantaget goda förutsättningar för fler arbetstillfällen och ökad kvalitet på den svenska välfärden.

Den generella välfärdspolitiken skall öka rättvisan och bana väg för utveckling. En generell välfärd ger trygga och fria människor som kan möta framtidens utmaningar.

Sammantaget innebär förslagen i den ekonomiska vårpropositionen att ambitionen har höjts. Arbetslösheten skall betvingas. Enligt regeringen skall Sverige åter till full sysselsättning.

I propositionens bilaga 2 Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000 redovisas huvuddragen i de åtgärder som vidtagits när det gäller de fem grundstenarna i regeringens politik för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet och bakgrunden till de vidtagna åtgärderna. De fem grundstenarna är följande:

- De offentliga finanserna skall vara sunda och priserna stabila.
- Det krävs en bättre fungerande lönebildning för att arbetslösheten skall kunna halveras.

- Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn.
- I den offentliga sektorn skall verksamheter prioriteras framför transfereeringar. Skolan, vården och omsorgen utgör kärnan i välfärden.
- Arbetslösheten skall minskas huvudsakligen genom att fler människor får arbete eller utbildning som ger ökade möjligheter till arbete.

I bilagan till propositionen redovisas vidare vissa uppgifter om sysselsättningssamarbetet inom EU liksom uppgifter om insatser för att förbättra effektiviteten på arbetsmarknaden.

Motionerna

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet har i partimotioner utvecklat sina synpunkter på arbetsmarknadspolitikens allmänna inriktning. Som nämnts bygger propositionen på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har inte väckt några motioner med anledning av propositionen.

Moderata samlingspartiet presenterar i motion Fi14 (yrk. 1 delvis och 7 delvis) ett budgetalternativ som syftar till att skapa förutsättningar för så många nya arbetstillfällen i företagen att arbetslösheten kan avskaffas som samhällsproblem, att växla lägre skatter på arbetsinkomster mot mindre bidrag och subventioner och att en återgång sker till prioritering av kärnuppgifterna för stat och kommun. Vårpropositionen medför enligt Moderaterna svikna förväntningar.

En politik för tillväxt, företagande och nya jobb måste bl.a. omfatta skattesänkningar, särskilda skattelättnader för hushållsnära tjänster, minskat företagskrångel, åtgärder för att åstadkomma en fungerande lönebildning, moderniserad arbetsrättslagstiftning, reformerad arbetsmarknadspolitik och insatser för att tillskapa en utbildning i världsklass.

Genom reformering av *arbetsrätten* vill partiet skapa bättre balans mellan parterna på arbetsmarknaden. En proportionalitetsregel vid arbetskonflikter bör införas. Vidare bör förbud införas mot blockad av enmansföretag och mot rena sympatistrejker. Åtgärderna underlättar en sund lönebildning. Arbetsrätten är otidsenlig och bygger enligt Moderaterna på 1960-talets industristruktur och arbetsmarknad, inte på dagens flexibla förhållanden. Därför behöver den moderniseras, inte minst om de små företagen skall kunna växa. Moderniseringen bör också syfta till att sätta den enskilde arbetstagaren i centrum.

Efter att riksdagen begärt att turordningsreglerna skall slopas för två personer i småföretag är det angeläget att gå vidare och slopa turordningsreglerna fullt ut. Därigenom underlättas ungdomars inträde på arbetsmarknaden och förnyelse av företagen. På längre sikt krävs en mer genomgripande förändring av arbetsrätten.

Arbetslöshetsförsäkringen skall bidra till en sund lönebildning. Den skall vara utformad som en allmän och obligatorisk omställningsförsäkring med en borte parentes. Ersättningsnivån bör liksom i andra socialförsäkringssy-

stem sänkas och uppgå till 75 %. Försäkringssystemet skall utformas så att inlåsningseffekter undviks och så att den enskilde ges starka incitament att söka och acceptera nytt arbete.

Effektiviteten i *arbetsmarknadspolitiken* bör förbättras genom att den renodlas och koncentreras på två åtgärder: lärlingsutbildning i företag för alla arbetslösa ungdomar mellan 20 och 25 år samt fokuserad arbetsmarknadsutbildning, dvs. en arbetsmarknadsutbildning som mer direkt inriktas mot att möta specifika arbetsmarknadskrav och att förhindra uppkomsten av flaskhalsar.

Kunskapskraven skärps. Omfattande reformer föreslås för grundskola och gymnasieskola samt för högre utbildning och forskning. Den högre utbildningen måste kompletteras med yrkesteknisk utbildning av god kvalitet för att möta behoven på arbetsmarknaden. Det *livslånga lärandet* skall underlättas genom personliga utbildningskonton där den enskilde och företagen sätter av pengar för den enskildes utbildningsbehov.

Moderaterna avvisar regeringens förslag om särskilda åtgärder riktade mot långtidsarbetslösa och förespråkar i stället en politik som skapar förutsättningar för betydligt fler arbetstillfällen samt, när sådana möjligheter finns, insatser som förbättrar de långtidsarbetslösas möjligheter att ta arbete. Det gäller inte minst kvalitetsinriktade åtgärder vad gäller vuxenutbildning.

Sverige behöver enligt *Kristdemokraterna* i motion Fi15 (yrk. 1 delvis och 9 delvis) en offensiv tillväxtpolitik för nya jobb. Det krävs ett brett program för att pressa ner den höga totala arbetslösheten och för att öka sysselsättningen. Detta stärker också förutsättningarna för att förbättra och bibehålla den of-fentliga servicen på längre sikt. Partiet förespråkar en social och ekologisk marknadsekonomi.

Genom bl.a. skattereformer, förenklade regelverk för företagen och en modernisering av arbetsrätten kan en sådan utveckling komma till stånd. Ett gynnsamt klimat för små- och nyföretagande är av största vikt i kampen mot den höga arbetslösheten. Dagens socialförsäkringssystem måste reformeras så att samspelet mellan skattesystemet och olika bidragssystem ger incitament till arbete samtidigt som det finns rimlig ekonomisk trygghet i oförut-sedda eller opåverkbara situationer. Den ekonomiska vårpropositionen sak-nar enligt *Kristdemokraterna* konkreta förslag som kan öka tillväxten och därmed antalet arbetstillfällen.

Nya arbeten måste tillskapas framför allt i den privata sektorn. *Tjänstesek-torn* bör ges nya möjligheter att växa bl.a. genom skattereduktion för de privata hushållens köp av tjänster till det egna hemmet.

Genom en generell sänkning av *arbetsgivaravgifterna* med 10 procenten-heter för företag med lönesummor upp till 900 000 kr per år gynnas främst småföretagen.

Kompetensutveckling är en avgörande faktor för framtida sysselsättning och tillväxt. Ett system med *utbildningskonton* bör införas dit staten, arbets-givare och den enskilde får möjlighet att avsätta medel för investeringar i utbildning. Insättningar på individuella utbildningskonton bör vara förenade med avdragsrätt. Besparingar bör göras inom Arbetsmarknadsverket och flyttbidragen bör avskaffas, anser *Kristdemokraterna*.

Bl.a. för att förbättra *lönebildningen* bör en allmän och obligatorisk *arbetslöshetsförsäkring* införas med 33-procentig egenfinansiering. Samtidigt kompenseras enligt partiet den enskilde mer än väl genom sänkt inkomstskatt, vilket också underlättar lönebildningen. Genom förändringar i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen undanröjs hinder mot att människor tar de lediga arbeten som finns.

Med anledning av regeringens förslag om ett anställningsstöd vid anställning av personer med mycket långa inskrivningstider vid arbetsförmedlingen konstaterar Kristdemokraterna att erfarenheten visar att system som ställer krav på att anställa vissa arbetssökande och som har svåröverblickbara regler inte kommer till användning. Sådana stödformer leder inte heller till någon generell ökning av efterfrågan på arbetskraft. Partiet förespråkar därför tillskapandet av en ny generell stödform, benämnd *marginellt sysselsättningsstöd*. Stödet skulle utgå i form av sänkt arbetsgivaravgift vid alla former av sysselsättningsökning i företagen.

Sysselsättningsstödet innebär en kraftig skattesänkning i form av reducerad arbetsgivaravgift för företag som nyanställer, vilket leder till ökad efterfrågan på arbetskraft. I kombination med *arbetsrättsliga förändringar* i form av uppmjukade regler för prov- och visstidsanställningar skulle många företag våga öka antalet sysselsatta.

Centerpartiet förespråkar i motion Fi16 (yrk. 1 delvis, 4 delvis, 9 och 22) en tillväxtorienterad utveckling kombinerad med miljöansvar och social grundtrygghet. Regeringens konkreta åtgärder för tillväxt är för få. En rad strukturella problem bör lösas för ökad tillväxt och sysselsättning. Decentralisering och tillväxt går enligt *Centerpartiet* hand i hand. Utgångspunkten för partiets politik är att få ner arbetslösheten. Detta är möjligt genom bl.a. satsningar på utbildning och kompetensutveckling, sänkta arbetsgivaravgifter, regelförändringar och en storskalig utbyggnad av fibernäten.

En plan bör enligt *Centerpartiet* i motion Fi36 (delvis) läggas fast för *utlokalisering* av statliga verk, myndigheter och bolag, däribland bl.a. AMS, Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetslivsinstitutet, Rådet för arbetslivsforskning, de fyra ombudsmännen mot diskriminering, dvs. Jämställdhetsombudsmännen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning samt AMU-gruppens huvudkontor. Utlokaliseringarna syftar enligt partiet inte primärt till att flytta arbetstillfällen utan till att skapa en dynamisk miljö för utveckling och tillväxt på lokaliseringsorten samtidigt som de främjar en önskvärd strukturförändring på Stockholms arbetsmarknad.

Det moderna arbetslivet ställer krav på återkommande *utbildning och höjd kompetens*. *Centerpartiet* vill vidareutveckla Kunskapslyftet till en generell utbildningsgaranti byggd på arbetslöshetsförsäkringen. Riktade arbetsmarknadsutbildningar bör i ökad utsträckning ersättas av reguljär utbildning och grundläggande kompetenslyft. För att underlätta för vuxna att vidareutbilda sig eller att skaffa sig en ny utbildning mitt i livet bör särskilda individuella kompetenskonton införas med finansiering från den enskilde, arbetsgivaren och staten. Avsättningarna bör vara skattebefriade.

Arbetsgivaravgifterna liksom egenföretagarnas egenavgifter bör successivt sänkas. Detta gynnar företagsamhet och sysselsättning i hela landet.

Vidare bör exempelvis det tillfälliga ROT-avdraget vidareutvecklas och permanentas samt en subvention införas på hushållstjänster som utförs i hemmet, s.k. RUT-avdrag.

Det är angeläget att *decentralisera arbetsmarknadspolitiken*. Träffsäkerheten i arbetsmarknadspolitiska insatser blir större om beslutsbefogenheterna ökar för den lokala nivån. Det finns dock risk för att ett helt lokalt perspektiv leder till förstärkta flaskhalsproblem. Därför måste hänsyn också tas till förutsättningarna i arbetsmarknadsregionen. Regelverket bör luckras upp och länsarbetsnämnderna få väsentligt utökade befogenheter att utforma den regionala arbetsmarknadspolitiken. Regionerna måste tilldelas beslutsrätt över en större del av de medel som fördelas till regionerna. Det är angeläget med ökad samverkan och samordning mellan arbetsmarknadspolitiken och den regionala näringspolitiken.

För att tydliggöra att *arbetslöshetsförsäkringen* är en omställningsförsäkring bör det införas en avtrappning av ersättningen. Vidare bör egenavgiften till arbetslöshetsförsäkringen höjas.

Arbetsrätten bör i ökad utsträckning decentraliseras. Möjligheten att förhandla lokalt och göra undantag från centrala kollektivavtal bör öka. Det bör införas ett förbud mot strids- och sympatiåtgärder riktade mot enmans- och familjeföretag. Vidare bör en proportionalitetsregel införas.

Folkpartiet förordar i motion Fi17 (yrk. 1 delvis) en ny kurs för Sverige. En rad systemändringar behövs för att knäcka massarbetslösheten, däribland förändringar när det gäller skatter, socialförsäkringar, arbetsmarknaden, företagande samt utbildning och kompetensutveckling. Den handlingsförklaring som nu råder i Sverige måste undanröjas.

Inom ramen för en stor socialförsäkringsreform bör *arbetslöshetsförsäkringen* bli allmän och obligatorisk samt ha en bortre parentes. De försäkrade bör själva få svara för ungefär $\frac{1}{4}$ av premien. För att undvika högre kostnader för de försäkrade bör de ordinarie skatterna sänkas i motsvarande mån. På sikt bör den försäkrade inkomsten höjas till 7,5 inkomstbasbelopp. De föreslagna förändringarna av arbetslöshetsförsäkringen skulle stärka sambandet – inte minst i löneförhandlingarna – mellan egenintresset hos dem som har arbete och dem som är arbetslösa. Medlemsavgifterna bör variera mellan kassor inom olika verksamhetsområden beroende på löneläge och arbetslöshetsnivå.

Ytterligare en satsning bör göras på *kompetensutveckling* för människor i arbetslivet genom införande av personliga kompetenskonton. På lång sikt bör arbetsgivaravgifterna avskaffas och ersättas med enbart avgifter för försäkringar. Som ett första steg bör *arbetsgivaravgiften i privat tjänstesektor* sänkas med 5 procentenheter. För att skapa nya arbeten och för att förvandla en svart sektor till vit bör en kraftig skattereduktion på *hushållsnära tjänster* införas.

En avgörande del i en politik för arbete och företagande är att *förbättra arbetsmarknadens funktionssätt*. Som en första åtgärd bör *arbetsrätten* förändras så att en återgång sker till de arbetsrättsliga regler som infördes av fyrpar-

tiregeringen med Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna och som gällde under 1994. Arbetet med att utforma en modern arbetsrättslagstiftning bör påbörjas. Folkpartiet betonar att staten bör vara neutral mellan parterna på arbetsmarknaden. Den ena parten skall inte favoriseras i lagstiftningen. I stället för fackligt tolkningsföreträdare bör kollektivavtalen innehålla medel för konfliktlösning. Dagens regler när det gäller sympatiåtgärder bör ändras.

Genom beslut om regelverken kan regering och riksdag på ett effektivt sätt påverka förutsättningarna för *lönebildningen*. Om Folkpartiets förslag genomförs kan arbetsmarknaden bli mer flexibel. Löneglidningen blir generellt lägre vilket leder till fler nya riktiga arbeten. Murarna sänks för dem som vill komma in på arbetsmarknaden och inlåsningsgränser i olika grupper och sektorer bryts upp.

På *jämställdhetsområdet* betonar partiet att lönediskriminering är den mest uppenbara och spridda formen av könsdiskriminering som lever kvar. Att avskaffa de löneskillnader som bara kan förklaras av kön framstår därför, vid sidan av insatser för att radikalt minska våldet mot kvinnor, som den viktigaste uppgiften i jämställdhetspolitiken. De offentliga monopolerna pressar ner lönenivåerna i vård och skola. Monopolen måste brytas upp så att de anställda där får fler arbetsgivare att välja mellan och så att förutsättningarna för kvinnligt företagande förbättras.

Vissa kompletterande uppgifter

Utskottet lämnar här en redovisning av det aktuella arbetsmarknadsläget. Redovisningen baseras på statistik för arbetsmarknadsläget i april 1999 som har publicerats av AMS. Motsvarande statistik från SCB är inte tillgänglig när detta yttrande beslutas.

AMS månadsstatistik för april 1999 visar att utvecklingen på arbetsmarknaden var fortsatt stark under månaden. I slutet av april var drygt 228 000 personer öppet arbetslösa, vilket motsvarar 5,4 % av arbetskraften. Det är en minskning med drygt 18 000 från april förra året och 14 000 från mars. Arbetslösheten är lägre bland kvinnor, 4,7 %, än bland män, 6,0 %.

Antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program minskar. I slutet av april uppgick antalet till 178 000 vilket motsvarar 4,2 % av arbetskraften. Det är 15 000 färre än i april förra året och drygt 3 000 färre än i mars.

Summan av antalet arbetslösa personer och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program, det s.k. obalanstalet, har alltså minskat. Det motsvarade i april 9,6 % av arbetskraften och är den lägsta noteringen sedan mars 1992.

Utvecklingen på arbetsmarknaden för de unga fortsätter att vara gynnsam, konstaterar AMS. I slutet av april var 57 000 ungdomar i åldern 20–24 år antingen arbetslösa eller i program, vilket är 15 000 färre än för ett år sedan och 3 000 färre än föregående månad.

Under april nyanmälde 44 500 lediga platser till arbetsförmedlingarna. Det är drygt 6 500 fler än under april förra året men 4 500 färre än under mars. Enligt AMS förklaras detta med att det var färre arbetsdagar i april än i mars till följd av påsken samt på grund av att inströmningen av semestervi-

kariat och ferieplatser nu avtar. De lediga platserna i form av tillsvidareanställningar var nästan 4 000 fler än för ett år sedan. Flest nya platser tillkom inom offentlig tjänstesektor. Inom hälso- och sjukvård och social omsorg anmälades 9 700 platser, vilket är 2 300 fler än i april förra året. Nästan 9 000 platser anmälades inom undervisningssektorn, 2 500 fler än för ett år sedan.

Antalet långtidsarbetslösa, dvs. personer som varit kontinuerligt öppet arbetslösa under minst sex månader eller, om personen är under 25 år, mer än 100 dagar, var 11 000 mindre i april jämfört med ett år tidigare. Jämfört med mars 1999 var antalet nästan oförändrat. För ungdomar i åldern 20–24 år har långtidsarbetslösheten mer än halverats på ett år och uppgick i april till 3 500 personer, ungefär lika många som i mars.

Under april varslades drygt 2 800 personer om uppsägning, vilket är 500 fler än i april förra året men 2 500 färre än i mars. Drygt 60 % av de som varslades under april var anställda inom tillverkningsindustrin.

SCB:s statistik över arbetsmarknadsläget i april 1999 är som nämnts ännu inte tillgänglig. Vid en jämförelse av SCB:s statistik för januari–mars 1999 med motsvarande månader under 1998 kan utskottet emellertid konstatera att sysselsättningen ökat och arbetslösheten minskat. De sysselsatta under första kvartalet 1999 var ca 106 000 fler än under motsvarande period förra året. Den årliga ökningen av antalet helårssysselsatta har varit större än 55 000 sedan 1997. För att uppnå sysselsättningsmålet behöver antalet sysselsatta öka med ca 55 000 per år mellan 1997 och 2004.

I en uppföljning som utförts inom arbetsmarknadsutskottets kansli kring månadsskiftet mars–april 1999 har syftet varit att studera hur arbetsförmedlingen påverkas av 1999 års verksamhetsmål för Arbetsmarknadsverket. Uppföljningen har gjorts i form av intervjuer med cheferna för fyra arbetsförmedlingar på olika håll i Sverige. Studien har dokumenterats i en promemoria som bifogats protokollet från utskottets sammanträde 1999-05-04 (*Hur påverkas arbetsförmedlingen av 1999 års verksamhetsmål för Arbetsmarknadsverket? Fallstudier vid fyra arbetsförmedlingar. PM 1999-04-26*).

Utskottets ställningstagande

Ekonomisk politik, mål för arbetslöshet och sysselsättning

Läget på arbetsmarknaden har successivt förbättrats. Den *ekonomiska utvecklingen* är god, vilket redovisats i vårpropositionen. Den reguljära sysselsättningen ökar, arbetslösheten minskar, inflationen är praktiskt taget obefintlig och räntenivåerna ligger även vid en europeisk jämförelse mycket lågt.

Sammantaget leder den ekonomiska utvecklingen enligt utskottets uppfattning till goda förutsättningar för att åstadkomma en varaktigt högre sysselsättning och att pressa ner arbetslösheten. Med ökad sysselsättning och med utbildning, rehabilitering och andra aktiva åtgärder kommer personer som i dag förhindras att arbeta och därför är beroende av sociala bidrag och ersättningar för sin försörjning att kunna återgå till arbete. En politik med denna inriktning måste drivas under en följd av år om den skall kunna få fullt genomslag.

Det är mot denna bakgrund som de mål, som i dagligt tal benämns *sysselsättningsmålet* respektive *arbetslöshetsmålet*, har tillskapats. Utskottet betonar vikten av att dessa mål ligger fast. Sysselsättningsmålet innebär att andelen av befolkningen i åldrarna 20–64 år som har arbete år 2004 skall uppgå till 80 %. Innebörden av arbetslöshetsmålet är att den öppna arbetslösheten skall nedbringas till 4 % år 2000.

De båda målen skall enligt utskottets uppfattning ha avgörande betydelse när det gäller att välja inriktning på den ekonomiska politiken. Utvecklingen måste följas noga så att ytterligare åtgärder vid behov kan sättas in för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten.

Länsarbetsnämnderna har tagit fram översikter över arbetsmarknaden i respektive län. Dessa bildar underlag för den nationella prognos över arbetsmarknadsläget som AMS utarbetar och som kommer att publiceras den 19 maj.

Länsarbetsnämnderna bedömer i sina prognoser att sysselsättningstillväxten kommer att vara stark under år 1999 och att ökningstakten fortfarande kommer att vara god under år 2000, även om den mattas av. Samtidigt ökar utbudet av arbetskraft, bl.a. genom att färre personer deltar i arbetsmarknadspolitiska program respektive Kunskapslyftet. Det gynnsamma arbetsmarknadsläget leder också till en del avhopp från utbildningar. Det bör dock påpekas att det är regionala skillnader i fråga om sysselsättningstillväxten.

I länsarbetsnämndernas prognoser görs bedömningen att obalanstalet, dvs. summan av antalet öppet arbetslösa och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program, minskar. Optimismen när det gäller arbetsmarknadsläget är fortsatt god bland företag och organisationer. Småföretagen är mer optimistiska än de stora företagen. På en rad håll rapporteras problem med brist på utbildad och yrkeserfaren arbetskraft. Det gäller i likhet med tidigare bl.a. sjuksköterskor, läkare, lärare, ingenjörer, tekniker och dataspecialister samt i tilltagande utsträckning också personal inom byggbranschen.

Nyckeln till fortsatt framgång i den ekonomiska politiken ligger enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning i att en allmän sysselsättningstillväxt kan ske utan att det uppstår s.k. flaskhalsar, dvs. hinder mot expansion, eller överhettning och utan att stora grupper utestängs från arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden präglas i dag alltmer av *både* arbetskraftsbrist *och* omfattande arbetslöshet. Variationerna är betydande på olika delarbetsmarknader, såväl regionalt som bransch- och yrkesmässigt. Därför är det angeläget att den regionala och lokala friheten är stor när det gäller att fatta beslut om arbetsmarknadspolitiska insatser. En sådan utveckling underlättas av de regelförenklingar som aviseras i vårpropositionen.

Det är enligt utskottets uppfattning av särskild vikt att resurser finns tillgängliga för utsatta grupper. Möjligheterna till en positiv utveckling på arbetsmarknaden för arbetshandikappade – exempelvis övergångar från arbete inom Samhall till arbete med lönebidrag på den reguljära arbetsmarknaden – får inte hindras av brist på lönebidragsmedel.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det i vårpropositionen redovisas en rad förslag respektive planerade åtgärder som syftar till att ta till vara de möjligheter som dagens gynnsamma ekonomiska utveckling erbjuder. Genom insatser på olika områden skall *arbetsmarknadens funktionssätt* förbättras så att sysselsättningen kan öka utan att inflationsdrivande flaskhalsar uppstår. Insatserna är bl.a. inriktade på att minska det arbetsmarknadspolitiska regelverket samt att se över arbetsmarknadsutbildningens organisation och effektivitet. Vidare skall försöksverksamhet med bristyrkesutbildning genomföras (bristyrke är ett yrke där det kan skönjas viss knapphet i utbudet av arbetskraft). Regeringen avser också att förhandla med SwIT-yrkesutbildning om att utöka antalet elevplatser i det nationella programmet för IT-utbildning.

I regeringens lista över åtgärder för att effektivisera arbetsmarknaden finns också förslag om att arbetsförmedlingen skall få medel för stärkt platsförmedling även under år 2000. Ändringar föreslås i flyttbidraget i syfte att stimulera yrkesmässig och geografisk rörlighet. Vidare är medel beräknade för att införa ett förstärkt anställningsskydd för arbetslösa med långa inskrivningstider på arbetsförmedlingen. Flera olika former av insatser kommer att göras för att stärka invandranas ställning på arbetsmarknaden. Det gäller bl.a. försöksverksamhet för att finna nya former för förmedling av arbete till arbetslösa invandrare.

De angivna exemplen på åtgärder för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och därmed gagna tillväxten illustrerar spännvidden i vårpropositionens förslag. Det är mot denna bakgrund svårt att förstå kritiken i flera partimotioner där det sägs att vårpropositionen redovisar få konkreta åtgärder för ökad sysselsättningstillväxt.

Bristen på konkretion är snarast något som kännetecknar oppositionspartiernas motionsförslag när det gäller sysselsättningsfrämjande åtgärder. Vad som är karakteristiskt för dessa är framför allt föreställningen att generella åtgärder inom andra politikområden samt drastiska nedskärningar av anslagen inom arbetsmarknadsområdet (utgiftsområdena 13 och 14) skall leda till en positiv arbetsmarknadsutveckling. Utskottet återkommer senare till detta i anslutning till behandlingen av utgiftstak och utgiftsområden i avsnitt 3.

Något om förmedlingens verksamhet riktad mot olika kategorier av arbetssökande

Arbetsmarknadspolitikens tre övergripande mål är att hålla vakanstiderna nere för lediga platser, att minska långtidsarbetslösheten och att motverka långa tider utan reguljärt arbete. Detta innebär att verksamheten å ena sidan skall underlätta matchning på arbetsmarknaden och att den å den andra skall ha uppgifter av fördelningspolitisk karaktär.

Betoningen på tillväxt i arbetsmarknadspolitiken har successivt ökat och kommer tydligt till uttryck i 1999 års verksamhetsmål för Arbetsmarknadsverket. Där ställs bl.a. skärpta krav på snabb och effektiv tillsättning av lediga platser samt prioritering av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbild-

ningen. Samtidigt har volymmålet slopats. Verksamhetsmålen innebär vidare att antalet långtidsarbetslösa respektive långtidsinskrivna skall pressas ner till lägre nivåer än 1998. (*Långtidsinskrivning* kan förenklat uttryckt sägas vara ett mått på rundgång mellan arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och kortare perioder av arbete).

Det är nödvändigt att arbetsmarknadspolitiken klarar denna avvägning mellan å ena sidan att främja tillväxt och matchning och å den andra att underlätta för utsatta grupper att få en plats på arbetsmarknaden. Utskottet återkommer till detta i samband med sina överväganden om arbetslöshetsförsäkringen.

Den uppföljning som gjorts inom arbetsmarknadsutskottets kansli genom intervjuer med arbetsförmedlingar och som nämnts ovan visar att verksamhetsmålen har stort inflytande på arbetsförmedlingarnas verksamhet. De kvantifierade målen bryts ned till varje enskild förmedling. Såväl förmedlingen som länsarbetsnämnden mäter fortlöpande måluppfyllelsen i ett särskilt rapporteringssystem. Verksamhetsmålen påverkar därmed den dagliga verksamheten vid förmedlingen.

Det pågår en snabb utbyggnad av olika former av självservice för att underlätta matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare. Det finns s.k. kundarbetsplatser med kunddatorer på alla arbetsförmedlingar. Arbetsgivare och arbetssökande har full åtkomlighet dygnet runt till Arbetsförmedlingen Internet via www.ams.se. Där finner man bl.a. Platsbanken, Sökandebanken, Vikariebanken, Feriebanken samt Bild & Konstnärsbanken. Nya tjänster tillkommer successivt.

Nästan var femte Internetanvändare i åldern 25–34 år besökte arbetsförmedlingens Internettjänster i februari 1999. Totalt rörde det sig om 343 000 besök av enskilda användare i alla åldersgrupper under månaden. Utöver detta har många använt sig av Internettjänsterna via de kunddatorer som finns på förmedlingarna. Efterfrågan på förmedlingsservice via Internet fortsätter att öka starkt och väntas vid slutet av året ha väsentligt större omfattning än i dag.

Många av de arbetssökande vid arbetsförmedlingen hittar i dag arbete eller anställning på egen hand tack vare möjligheterna till självservice. Andra behöver begränsade insatser i form av råd, enklare vägledning eller kanske en kortare arbetsmarknadsutbildning. Bland de arbetssökande finns också en grupp som behöver mer stöd i form av vägledning, motivationsskapande åtgärder och andra insatser. Till denna grupp hör självfallet bl.a. långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna. Genom att främja egen aktivitet bland dem som har förutsättningar för detta blir det möjligt för arbetsförmedlare och vägledare att ägna mer tid åt sökande som har behov av omfattande individuellt stöd.

Förstärkt anställningsstöd

Det förstärkta anställningsstöd för arbetslösa med långa inskrivningstider på arbetsförmedlingen som föreslås i tilläggsbudgeten resp. vårbudgeten är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som riktas till långtidsinskrivna i den nyss nämnda gruppen av arbetssökande.

Utskottet ser för sin del positivt på förslaget, vilket också framgår av avsnitt 3 i detta yttrande liksom av utskottets yttrande 1998/99:AU3y *Tilläggsbudget för 1999 – Utgiftsområdena 13 och 14*. Det måste ses som värdefullt att vinna erfarenheter av en arbetsmarknadspolitisk åtgärd av denna karaktär. I ett konjunkturläge liknande dagens med stor efterfrågan på arbetskraft bör möjligheterna vara som störst att pressa ner långtidsarbetslösheten genom att erbjuda den arbetsgivare som anställer långtidsinskrivna ett stöd som innebär minskade lönekostnader vid anställning.

För en arbetslös med lång inskrivningstid skall det förstärkta anställningsstödet ses som ett inslag i en individuell handlingsplan där den långsiktiga målsättningen är att den arbetslösa skall få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Verksamhetsmålen för arbetsförmedlingarna innebär att det ställs stora krav på insatser för att minska antalet långtidsinskrivna. Redan i dag görs betydande insatser på förmedlingarna för att på olika sätt underlätta för långtidsinskrivna att få en förankring på arbetsmarknaden. Det kommer att finnas behov av information till och dialog med arbetsgivare om det föreslagna stödet. Med stödet får arbetsförmedlaren ett ekonomiskt instrument i sin hand vid diskussioner med arbetsgivare om möjligheterna att anställa en långtidsinskriven person.

Utskottet förutsätter att regeringen dels ser till att åtgärden snabbt kommer i praktisk användning på förmedlingarna så att det gynnsamma konjunkturläget kan utnyttjas, dels noga följer upp stödformen.

Som framgått utgör det nya anställningsstödet ett selektivt stöd till utsatta individer. Såväl Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet som Folkpartiet förespråkar i stället kostsamma generella stöd till alla arbetsgivare i form av sänkta arbetsgivaravgifter och/eller skatter, bl.a. i syfte att gynna sysselsättningen och minska arbetslösheten. Trots att förslaget om förstärkt anställningsstöd innebär kreditering på arbetsgivares skattekonto riktar partierna kritik mot förslaget.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion att ett marginellt sysselsättningsstöd skall införas. Utskottet berör förslaget i yttrande 1998/99:AU3y. I detta sammanhang kan dock utskottet konstatera att den stödform som Kristdemokraterna förordar har stora likheter med ett förslag som nyligen presenterats av tre FIEF-forskare under benämningen marginellt expensionsstöd (*Massarbetslöshetens karaktär och vägarna till full sysselsättning, Sten Johansson, Per Lundborg och Johnny Zetterberg, Fackföreningsrörelsens institut för ekonomisk forskning, februari 1999*). I avsnitt 3 i detta yttrande återkommer utskottet till förslaget om marginellt sysselsättningsstöd.

Arbetslöshetsförsäkring för omställning och trygghet

När det gäller motionsförslagen om ändringar i *arbetslöshetsförsäkringen* vill utskottet erinra om att grunden för en långsiktigt stabil arbetslöshetsförsäkring har lagts i och med beslutet om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring (prop. 1996/97:107, bet. AU13, rskr. 236).

Varje år får i runda tal 850 000 personer någon gång ersättning från försäkringen. Dess utformning har således direkt betydelse för ett mycket stort

antal individers och hushålls ekonomi. Detta ställer krav på noggranna överväganden innan förändringar görs i försäkringen.

Sedan den nya försäkringen trädde i kraft har frågor utretts om bl.a. deltidsbegränsning och indexering av högsta och lägsta dagpenningnivå. För närvarande pågår enligt vad utskottet erfarit remissbehandling av betänkan-det DELTA Utredningen om deltidarbete, tillfälliga jobb och arbetslöshets-ersättning (SOU 1999:27) och av rapporten Indexering av högsta och lägsta dagpenningnivå i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 1999:10).

Förutom den fördelningspolitiska betydelsen har arbetslöshetsförsäkringen också till uppgift att underlätta omställning från arbetslöshet till arbete. Den skall således samverka med övriga delar av arbetsmarknadspolitiken.

Försäkringen skall, inom ramen för ekonomisk trygghet och rättssäkerhet för den enskilde, stimulera de arbetslösa att snabbare få arbeten med nya yrkespositioner och på så sätt underlätta och främja omställning på arbetsmarknaden. Därför innebär utförsäkring ett misslyckande såväl för den arbetslösa individen som för arbetslinjen i arbetsmarknadspolitiken. Utskottet vill instämma i regeringens markering när det gäller tolkningen av arbetslinjen i relation till risken för utförsäkring. Det är, som framhålls i propositionen, alltså angeläget att arbetsförmedlingarna fortsättningsvis prioriterar långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna, t.ex. vad gäller deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, så att inte verksamhetsmål, regelförenklingar och minskade åtgärdsvolymen leder till ökad utförsäkring.

Försäkringens betydelse för arbetsmarknadens funktionssätt är också utgångspunkt för verksamheten i en arbetsgrupp som har tillsatts inom Näringsdepartementet för att se över regeltillämpning m.m. inom arbetslöshetsförsäkringen vad gäller kraven på omställning. Som redovisas i propositionen skall gruppen, mot bakgrund av att det ställs ett grundläggande krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande om man skall ha rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, lämna förslag till preciseringar av reglerna på en rad punkter. Det gäller bl.a. pendlingsavstånd, byte av yrkesområde, byte av bostadsort, acceptabel lönenivå etc. Arbetsgruppen skall också analysera och lägga fram erforderliga förslag när det gäller arbetsförmedlingarnas kontrollfunktion och tillsynen av försäkringen. Gruppens förslag skall redovisas senast den 15 september 1999.

Trots ekonomisk kris, hög arbetslöshet och budgetsanering under 1990-talet finns det inga tydliga tendenser till en ökad spridning i ekonomisk standard mellan personer som bor i olika delar av landet. Inte heller har befolkningsomflyttningen lett till detta. Detta visar en analys av den regionala inkomstfördelningens utveckling som återfinns i vårpropositionen (bilaga 3, Fördelningspolitisk redogörelse). Under samma period har dock de regionala skillnaderna när det gäller arbetsmarknad och befolkningsutveckling ökat alltmer, enligt en nyligen publicerad rapport från AMS (Arbetsmarknaden och befolkningen – utvecklingen i ett regionalt perspektiv, Ura 1999:4).

Sammantaget förefaller de ökande regionala skillnaderna i sysselsättning och den tilltagande obalansen mellan storstad och glesbygd inte ha lett till några tydliga tecken på ökade regionala inkomstklyftor. Rimligen bör arbetslöshetsförsäkringens utformning vara en del av förklaringen till detta. Försäkringen bygger på en solidarisk fördelning av arbetslöshetens kostnader

mellan olika delar av landet och mellan olika branscher och yrkesgrupper med stora skillnader när det gäller risken för arbetslöshet. Den har i dag och bör även i framtiden ha en tydlig fördelningspolitisk inriktning.

När det gäller försäkringens finansiering har utskottet vid ett flertal tillfällen närmare redovisat sina synpunkter på denna, senast i betänkandena 1998/99:AU1 resp. AU7. Utskottet återkommer också till frågan i avsnitt 3 i detta yttrande.

Det livslånga lärandet

Många länsarbetsnämnder framhåller i sina nyligen avlämnade bedömningar av arbetsmarknadsläget att lågutbildade personer kommer att ha fortsatta svårigheter på arbetsmarknaden trots hög efterfrågan på arbetskraft. Samtidigt rapporterar som nämnts länsarbetsnämnder att det råder brist på utbildad eller erfaren arbetskraft. Tecknen på en polarisering på arbetsmarknaden är tydliga. Utskottet anser att åtgärder måste sättas in för att motverka denna utveckling.

Utskottet delar regeringens uppfattning i finansplanen att den mest effektiva sysselsättningspolitiken är den som genom att *stärka arbetskraftens kompetens och kunskapsnivå* stimulerar tillväxt och sysselsättning samt motverkar arbetslöshet. Arbetsmarknadsutbildningen är en av hörnstenarna inom arbetsmarknadspolitiken och utgör ett nödvändigt komplement till det mer generellt inriktade Kunskapslyftet.

Den utredning som tillsätts av regeringen med uppgift att snarast se över arbetsmarknadsutbildningens organisation och effektivitet blir också betydelsefull i sammanhanget. Arbetsmarknadsutbildningen måste i högre grad bidra till en effektiv matchning mellan efterfrågan och utbud på arbetskraft.

Arbetsmarknadspolitiken har successivt fått en mer tillväxtfrämjande inriktning. Det har bl.a. inneburit att utrymmet för yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning har ökat. Antalet deltagare i sådan utbildning har stigit kraftigt från våren 1998 till våren 1999.

Av den uppföljning av hur arbetsförmedlingen påverkas av 1999 års verksamhetsmål för Arbetsmarknadsverket som gjorts inom utskottskansliet och som nämnts ovan framgår att de intervjuade förmedlingscheferna är uttalat positiva till den ökade tonvikten på arbetsmarknadsutbildning. Inställningen bygger framför allt på att denna form av insatser är inriktade på att förbättra de arbetslösas förutsättningar att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Förslagen från Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet om utbildning med anknytning till arbetslivet sammanfaller till vissa delar men visar också betydande olikheter. Enigheten synes stanna vid förslag om att medel skall avsättas på personliga utbildningskonton för framtida kompetenshöjning. Om den närmare utformningen finns ingen samstämmighet, liksom inte heller om arbetsmarknadsutbildningens inriktning.

Utskottet ser för sin del positivt på att större tyngd ges åt yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Enligt utskottet är det vidare mycket tillfredsställande att regeringen i propositionen aviserar att ett system med stimulans för kompetensutveckling i arbetslivet skall genomföras med början år 2000. Satsningen är beräknad till 400 miljo-

ner kronor år 2000 samt 1 000 miljoner kronor vardera av åren 2001 och 2002. Stimulansen förutsätter finansiering från arbetsgivarna inom ramen för en trepartssamverkan.

1998/99:FiU20
Bilaga 15

Lönebildning m.m.

Hösten 1998 konstaterade arbetsmarknadsutskottet i betänkandet 1998/99:AU1 att det pågår en intensiv debatt om hur man får till stånd en bättre *lönebildning*. Utskottet kan konstatera att debatten är minst lika intensiv i dag. Utredningen om ett förstärkt förlikningsmannainstitut har lagt fram sitt slutbetänkande *Medling och lönebildning* (SOU 1998:141) och remissbehandlingen av betänkandet är avslutad.

Sammantaget har utredningens överväganden och de diskussioner som förs i frågan inom och mellan arbetsmarknadens parter, forskare och en rad andra debattörer visat på komplexiteten i lönebildningen. Det kan konstateras att förutsättningar för lönebildningen ges i den samlade ekonomiska politiken, dvs. skatte- och transfereringssystemen, arbetsmarknads- och utbildningspolitiken samt arbetsrätten inklusive lagstiftningen om konflikter och medling. Det avgörande och direkta inflytandet över lönebildningen finns dock hos arbetsmarknadens parter i och med att de beslutar om de regler som styr avtalsförhandlingar och avtalsinnehåll. Det är viktigt att parterna axlar detta ansvar.

Som framgår av vårpropositionen avser regeringen att lägga fram en proposition om regelverket för lönebildningen under hösten 1999.

En av *jämställdhetspolitikens* viktigaste uppgifter är, som Folkpartiet betonar i sin motion, att avskaffa de löneskillnader som bara kan förklaras av kön. Utskottet, som instämmer i Folkpartiets uppfattning, har under våren 1999 i betänkandet 1998/99:AU6 *Vissa frågor om jämställdhet* utvecklat sina synpunkter i frågan. Som framgått avser regeringen att i budgetpropositionen för år 2000 presentera en handlingsplan för att motverka sådana löneskillnader.

Utlokalisering

När det gäller Centerpartiets förslag om *utlokalisering av statliga myndigheter* vill utskottet påpeka att ett genomförande skulle kunna innebära problem i fråga om effektivitet och personalförsörjning. Samtidigt kan utlokalisering förvisso också rymma möjligheter till ökad regional utveckling. Det är emellertid att gå för långt att, som Centerpartiet, hävda att varje utlokalisering i sig kan skapa en dynamisk miljö för utveckling och tillväxt på lokaliseringsorten. Det är naturligtvis inte en enstaka faktor utan en lång rad sinsemellan samverkande faktorer som avgör tillväxtpöjligheterna och arbetsmarknadsutvecklingen på en ort eller i en region.

Tillvaratagande av arbetsvilja och arbetsförmåga

Det är viktigt att förmå arbetslivets aktörer på en expanderande arbetsmarknad att dra nytta av den vilja och förmåga till arbetsinsatser som finns hos de

arbetslösa. Genom utbildning och andra kompetenshöjande insatser samt ibland tekniska hjälpmedel eller förändrad arbetsorganisation kan många av dagens långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna komma in i arbetslivet. Inte minst när det gäller äldre, invandrare och personer med funktionshinder måste attityderna förändras.

Förmedlingarna måste ha täta kontakter med företagen och bedriva ett utåtriktat informationsarbete. Mycken värdefull kompetens går förlorad på grund av fördomar och slentriantänkande i dagens arbetsliv. En modern och aktiv arbetsförmedling måste medverka till att det inte blir så framgent. I framtidens arbetsliv skall det finnas utrymme för kreativitet och nya initiativ som kan understödjas av arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är nu när efterfrågan på arbetskraft växer som de utsatta grupperna måste få sin chans på arbetsmarknaden. Alla skall kunna finna sin plats i ett solidariskt arbetsliv präglad av full sysselsättning.

Sammanfattningsvis ställer sig arbetsmarknadsutskottet bakom regeringens förslag om godkännande av de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken såvitt de berör utskottets beredningsområden. Utskottet föreslår att finansutskottet med bifall till regeringens förslag i denna del (hemställanspunkt 1 delvis) avslår samtliga motioner som behandlas under detta avsnitt, dvs. motionerna Fi14 yrkandena 1 delvis och 7 delvis (m), Fi15 yrkandena 1 delvis och 9 delvis (kd), Fi16 yrkandena 1 delvis, 4 delvis, 9 och 22 (c), Fi36 delvis (c) samt Fi17 yrkande 1 delvis (fp).

3 Utgiftstak för staten och preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2000–2002

3.1 Förutsättningar

Propositionen

I propositionen föreslås en reviderad preliminär fördelning av utgifterna för åren 2000 och 2001 samt en preliminär fördelning av utgifterna för år 2002. För åren 2000 och 2001 ligger de tidigare beslutade utgiftstaken fast på 761 respektive 786 miljarder kronor. För år 2002 föreslås ett utgiftstak på 810 miljarder kronor.

Förslaget till utgiftsramar för år 2002 baserar sig i normalfallet på föreslagna ramar för år 2001 som räknas upp med relevant prisindex. Utgiftsramarna har ändrats till följd av reviderade makroekonomiska förutsättningar, förändrade antaganden om den demografiska utvecklingen och vissa andra volymfaktorer samt reviderad pris- och löneomräkning.

Såvitt gäller utgiftsramarna på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv föreslås följande preliminära fördelning (yrk. 3 och 4, båda delvis).

Miljoner kronor

		Regeringens förslag i vårpropositionen			Differens mot budgetpropositionen	
		2000	2001	2002	2000	2001
utg. omr. 13	Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet	31 917	30 276	29 569	5 433	6 213
utg. omr. 14	Arbetsmarknad och arbetsliv	45 473	45 609	45 930	-3 408	-1 798

Nya antaganden om den ekonomiska utvecklingen och arbetslösheten, jämfört med dem som gjordes i budgetpropositionen för år 1999, leder enligt regeringen till att utgifterna inom utgiftsområde 13 beräknas öka. Skillnaderna i bedömning av utgiftsområde 14 förklaras huvudsakligen av minskad omfattning av arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt de förändringar i anställningsstödet som regeringen föreslår på tilläggsbudget, se utskottets yttrande AU3y.

Regeringens antaganden om öppen arbetslöshet och om omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna framgår av följande uppställning. Siffrorna från budgetpropositionen för år 1999 anges inom parentes.

Procent av arbetskraften

	2000	2001	2002
Öppen arbetslöshet	5,4 (4,4)	5,1 (4,0)	5,0
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	3,6 (3,8)	3,5 (3,5)	3,5

3.2 Utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Utgiftsområdet omfattar bidrag till arbetslöshetsersättning och till lönegarantiersättning. Inom utgiftsområdet finansieras inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning, grundbelopp, utjämningsbidrag, ersättning till dem som får tillfällig avgångsersättning och generationsväxling samt den s.k. aktivare användningen av arbetslöshetsersättning. Vidare finansieras utbetalning av ersättning till arbetstagare för lönefordran vid konkurs.

Regeringens respektive Moderaternas, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiets förslag till ramar för utgiftsområdet framgår av nedanstående tabell. Oppositionspartiernas förslag är angivna i förhållande till regeringsförslaget. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har inte väckt några motioner med anledning av propositionen.

	2000	2001	2002
Regeringens förslag	31,9	30,3	29,6
(m)	+10,7	+1,3	+1,3
(kd)	-8,3	-9,1	-9,3
(c)	-1,0	-1,0	-1,0
(fp)	-0,7	-2,2	-2,2

Propositionen

Den öppna arbetslösheten antas sjunka från 6,5 % år 1998 till 5,0 % år 2002 vilket är den huvudsakliga förklaringen till att utgiftsområdet minskar med ca 10 miljarder kronor under perioden 1998–2002. En förutsättning för att dessa förväntningar skall infrias är att tillväxten är fortsatt god, att lönebildningen fungerar väl och att regeringens utbildningsinsatser riktas till grupper som annars skulle riskera att bli varaktigt arbetslösa.

Den öppna arbetslösheten beräknas bli 1,0 procentenhet högre år 2000 och 1,1 procentenhet högre år 2001 jämfört med vad som antogs i budgetpropositionen för år 1999. Även om utgifterna under utgiftsområdet väntas minska under de kommande åren enligt vad som nyss har sagts beräknas utgifterna för utgiftsområdet bli ca 5 miljarder kronor högre år 2000 och ca 6 miljarder kronor högre år 2001 än vad som antogs i budgetpropositionen för år 1999.

Målet om att en halverad öppen arbetslöshet på 4 % skall uppnås år 2000 ligger dock fast. Regeringen kommer därför noga att följa utvecklingen och, om det visar sig nödvändigt, föreslå ytterligare åtgärder mot arbetslösheten utöver de som nu föreslås.

Genom riksdagens beslut med anledning av propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring (prop. 1996/97:107, bet. 1996/97:AU13, rskr. 1996/97:236) lades grunden för en långsiktigt stabil arbetslöshetsförsäkring.

År 1998 tillsattes en utredning som fick i uppdrag att bl.a. se över frågan om deltidsbegränsningen i arbetslöshetsförsäkringen. Samma år tillsattes en arbetsgrupp för utredning av frågan om en indexering av dagpenningbeloppets högsta och lägsta nivå. Sedan utredningen lämnat sitt slutbetänkande DELTA Utredningen om deltidsarbete, tillfälliga jobb och arbetslöshetsersättning (SOU 1999:27) och arbetsgruppen avgett rapporten Indexering av högsta och lägsta dagpenningnivå i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 1999:10) pågår remissbehandling av förslagen.

Näringsdepartementet har tillsatt en arbetsgrupp för att se över regeltillämpningen m.m. inom arbetslöshetsförsäkringen vad gäller kraven på omställning. Översynen skall ta sikte på att förbättra samverkan med arbetsmarknadspolitiken i övrigt. Arbetsgruppen skall redovisa uppdraget senast den 15 september 1999.

Förmånsrättskommittén har genom tilläggsdirektiv (dir. 1997:2) haft i uppdrag att lämna förslag till hur statens kostnader för lönegarantin skall minska med 300 miljoner kronor på årsbasis. Kommittén har i betänkandet Nya förmånsrättsregler (SOU 1999:1) lämnat förslag som är föremål för

remissbehandling. Förslagen beräknas kunna träda i kraft senast den 1 juli 2000. Den besparing regeringen tidigare räknat med återförs till anslaget med motsvarande ett halvårsbelopp eller 150 miljoner kronor.

1998/99:FiU20
Bilaga 15

Motionerna

En del av de synpunkter i motionerna som redovisas i detta avsnitt ingår även i partiernas förslag till allmän inriktning av politiken. I den delen hänvisas till avsnittet 2 i detta yttrande.

Moderaterna ger sin syn på arbetslöshetsförsäkringen i motion Fi14. Arbetslöshetsförsäkringen skall inte administreras via de fackliga organisationerna. Den skall vara ett statligt åtagande för att ge alla arbetstagare som drabbas av arbetslöshet ett rimligt ekonomiskt skydd. Medel anslås för att göra försäkringen allmän och obligatorisk. Arbetslöshetsförsäkringen skall inte vara en evig inkomstgaranti utan måste fungera som en omställningsförsäkring. Försäkringssystemet skall utformas så att inlåsnings effekter undviks och så att den enskilde ges incitament att söka och acceptera nytt arbete. Försäkringens varaktighet måste begränsas och den skall utformas så att den bidrar till en sund lönebildning. Ersättningsnivån föreslås vara 75 %. Den enskilde försäkringstagaren bör ta ett större ansvar för arbetslöshetsförsäkringens finansiering anser Moderaterna vidare. Ökad egenfinansiering framstår som fördelningspolitiskt mer rättvist. Enligt vad som sägs i motionen ger Moderaternas förslagna skattesänkningar ett ökat utrymme för detta. Medel som avser direkta transfereringar bör överföras från utgiftsområde 14 till utgiftsområde 13 (yrk. 4 och 5, båda delvis).

Kristdemokraterna anför i motion Fi15 följande. Det är en viktig struktureform för bland annat en bättre lönebildning att öka självfinansieringsgraden i en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetens kostnader blir klagjorda genom högre a-kasseavgift. Enligt vad som sägs i motionen kompenseras den enskilde mer än väl av de förslag till sänkt inkomstskatt som Kristdemokraterna har. Självfinansieringsgraden bör vara 33 %. En sådan reform beräknas innebära att utgifterna under utgiftsområdet minskar med 6,4 miljarder kronor år 2000, 6,5 miljarder kronor år 2001 och med 6,2 miljarder kronor år 2002. Kristdemokraterna föreslår vissa strukturella förändringar i arbetsvillkoret som också leder till minskade utgifter för statskassan. Partiet räknar slutligen med att dess politik med förslag till ökade resurser inom vård, omsorg och skola samt företags- och tillväxtfrämjande åtgärder leder till att trycket på arbetslöshetsersättningen kan minska ytterligare (yrk. 3 och 4, båda delvis).

Centerpartiet betonar i sin motion Fi16 att arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring och inte en permanent försörjning. Det bör införas en avtrappning i ersättningen. Det måste bli lättare att skraddarsy åtgärder och länka ihop olika åtgärder som syftar till att öka de arbetslösas möjligheter att få sysselsättning. Det bör vara möjligt för deltidsarbetslösa att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Egenavgiften bör höjas med 40 kr per månad år 2000 som ett första steg. Egenavgiften kan sedan successivt

höjas. Partiet föreslår också att 300 miljoner kronor för Kunskapslyftet för respektive år flyttas från utgiftsområde 13 till utgiftsområde 16. De förslag till tillväxtfrämjande åtgärder och den inriktning på politiken som Centerpartiet förordar kommer att skapa nya arbetstillfällen. En minskning med 700 miljoner kronor kan därmed göras på utgiftsområdet, menar Centern slutligen (yrk. 23 delvis).

Folkpartiet ser enligt vad som sägs i motion Fi17 partiets insatser för flera arbeten, skattesänkningar direkt inriktade på att lätta skattebördan på arbete och färre regler för a-kassan som en möjlighet att minska utgifterna på området. Folkpartiet föreslår också en bortre parentes i arbetslöshetsförsäkringen och betonar att den bör vara en omställningsförsäkring. Partiet räknar också med att införandet av skattelättnader för hushållsnära tjänster kan komma att leda till minskade utgifter på utgiftsområdet (yrk. 3 och 4, båda delvis).

3.3 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområdet omfattar till största delen arbetsmarknadspolitiska åtgärder, Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader och arbetslivsfrågor, samt Europeiska socialfonden. Vidare ingår tillsynsmyndigheter och forskningsmyndigheter inom arbetslivsområdet, Arbetsdomstolen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering m.fl. myndigheter samt de av staten helägda bolagen Samhall AB och AmuGruppen AB. Under utgiftsområdet återfinns också utgifter för jämställdhetspolitiska åtgärder samt statliga arbetsgivarfrågor.

Regeringens, Moderaternas, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiets förslag till ramar för utgiftsområdet framgår av nedanstående tabell. Oppositionspartiernas förslag är angivna i förhållande till regeringsförslaget. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har som framgått inte väckt några motioner med anledning av propositionen.

Miljarder kronor

	2000	2001	2002
Regeringens förslag	45,5	45,6	45,9
(m)	-18,7	-17,8	-18,1
(kd)	-3,0	-3,0	-2,4
(c)	-2,1	-2,1	-2,1
(fp)	-2,7	-4,2	-4,2

Propositionen

Omläggningen till en mer tillväxtfrämjande arbetsmarknadspolitik fortsätter med tyngdpunkt på platsförmedling och yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för att motverka uppkomsten av flaskhalsar. Regeringen kommer också, enligt vad som sägs i propositionen, att satsa särskilt på utsatta grupper. Vidare fortsätter arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Regeringen avser att tillsätta en utredning som har till uppgift att se över arbetsmarknadsutbildningens organisation och effektivitet samt den framtida

arbetsmarknadsutbildningen. I uppdraget ingår att tydliggöra gränsdragningen mellan reguljär utbildning och arbetsmarknadsutbildning samt att se över möjligheterna till samplanering för att undvika dubbleringar och för att uppnå ett bättre resursutnyttjande.

Enligt regeringen är det angeläget att arbetsförmedlingarna fortsättningsvis prioriterar långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna vad gäller deltagande i t.ex. arbetsmarknadspolitiska åtgärder, så att inte regelförenklingar och minskade åtgärdsvolymen leder till ökad utförsäkring. En ettårig försöksverksamhet med bristyrkesutbildning för redan anställda inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen kommer också att föreslås.

Under våren 1999 avser regeringen att förhandla med SwIT-yrkesutbildning om att utöka antalet elevplatser inom ramen för det nationella programmet för IT-utbildning. Det skall också bli möjligt för statliga anordnare av arbetspraktik inom natur-, skogs- och kulturvårdsområdena att er-hålla ersättning för kringkostnader.

De arbetsmarknadspolitiska regelverket skall reduceras väsentligt samt fokuseras på arbetsmarknadspolitikens huvuduppgifter. Regelverket skall säkerställa konkurrensneutralitet samt minimera undanträngnings- och inlåsnings effekter. Regeringen återkommer om detta i budgetpropositionen för 2000.

Under budgetåret 1999 kan Arbetsmarknadsverket använda sammantaget 850 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar. Regeringen avser att i budgetpropositionen för år 2000 föreslå att AMV under år 2000 även fortsättningsvis får använda 700 miljoner kronor till personalförstärkningar inom ramen för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Av detta belopp skall 100 miljoner kronor användas för att särskilt stärka invandrares ställning på arbetsmarknaden. De extra personalresurserna som tillförs gör det möjligt för AMV att i samarbete med kommunerna förbättra tillgången på praktikplatser i samband med Sfi-utbildningen. Regeringen avser vidare att under hösten initiera en försöksverksamhet med inriktning på att pröva nya metoder och aktörer i syfte att finna effektivare former för att förmedla arbeten till arbetslösa invandrare samt i övrigt öppna nya vägar till arbete. För att öka möjligheten för utsatta grupper att komma in på arbetsmarknaden föreslår regeringen på tilläggsbudget att anställningsstödet förstärks och förlängs när det gäller arbetslösa med särskilt långa inskrivningstider på arbetsförmedlingen (se 1998/99:AU3y).

Regeringen återkommer också med förslag om inrättande av valideringsorgan för utländsk yrkeskompetens och gymnasieutbildning för att förbättra invandrares möjligheter till inträde på den svenska arbetsmarknaden.

Enligt vad som sägs i propositionen avser regeringen att föreslå att anslaget för särskilda åtgärder för arbetshandikappade tillförs ytterligare 30 miljoner kronor från och med år 2000 utöver de 90 miljoner kronor som regeringen föreslår på tilläggsbudget. En översyn av de stödformer inom arbetsmarknadspolitiken som riktas till arbetshandikappade skall också göras.

För att se över problematiken med de stora rekryteringsbehoven inom vård och omsorg har regeringen tillsatt en kommission för rekrytering till vård och omsorg. Kommissionens arbete skall vara slutfört den 31 juli 1999.

Regeringen avser också föreslå att en satsning på kompetensutveckling för anställda genomförs åren 2000–2002. Finansiering och genomförande avses ske inom ramen för Europeiska socialfondens nya mål 3. Hälften av medlen bör enligt regeringen utgöras av medel från socialfonden och hälften av statlig medfinansiering. Stimulansen förutsätter en medfinansiering av arbetsgivarna. Satsningen bör uppgå till 400 miljoner kronor år 2000 och 1 miljard kronor åren 2001 resp. 2002.

Slutligen planerar regeringen att återkomma till riksdagen under hösten med en proposition om förändringar i ramarna för lönebildningen.

Motionerna

Moderaterna menar i motion Fi14 att arbetsmarknadspolitiken i första hand måste inriktas på en fokuserad arbetsmarknadsutbildning, dvs. att genom särskilda utbildningsinsatser möta specifika arbetsmarknadsbehov. Den bör också inriktas på att hjälpa unga arbetslösa genom ett modernt lärlingssystem i företagen. Detta innebär en renodling av dagens oöverskådliga system av arbetsmarknadspolitiska stödinsatser, menar Moderaterna.

Den del av det arbetsmarknadspolitiska anslaget som avser transfereringar till hushållen överförs till utgiftsområde 13. Arbetsmarknadsmyndigheternas förvaltningskostnader och forskningsanslag bör reduceras successivt (yrk. 4 och 5, båda delvis).

Kristdemokraterna anser i motion Fi15 att borttagandet av volymmålet bör ge större förutsättningar för att åtgärderna blir bättre anpassade till den lokala situationen och den arbetslösas behov och förutsättningar.

Offentliga tillfälliga arbeten (OTA) och flyttningsbidrag avvisas. Kristdemokraterna är positiva till ett ökat anslag för åtgärder för arbetshandikappade.

Regeringens förslag till anställningsstöd för långtidsinskrivna kommer enligt Kristdemokraterna endast på marginalen att hjälpa några långtidsinskrivna att få arbete i stället för någon annan. (Detta förslag behandlas i yttrande 1998/99:AU3y Tilläggsbudget för 1999 – Utgiftsområdena 13 och 14). I motionen föreslås i stället att ett mer generellt stöd införs, ett s.k. marginellt sysselsättningsstöd. Förslaget innebär att varje form att sysselsättningsökning i företagen skall uppmuntras vare sig den karakteriseras av tillfällig eller fast anställning, deltids- eller heltidsanställning. Rabatten skall utgå till alla arbetsgivare som har minst fyra anställda och en lönesumma på ca 500 000 kronor. Stödet bör dock inte ges till helt nystartade företag. Företagen bör ha varit i gång minst ett år innan ansökan om stöd kan göras. Företag som exempelvis ökar antalet anställda genom att köpa andra företag och i och med köpet tar över arbetskraft skall inte vara berättigade till stöd. Exempel på liknande undantag ges i motionen. Regeringen bör i budgetpropositionen i höst återkomma med förslag till utformning av ett sådant marginellt sysselsättningsstöd som här skisserats.

Kristdemokraterna föreslår också vissa besparingar på bidrag och upphandlingar inom arbetslivsområdet samt på administration på de centrala och regionala nivåerna inom Arbetsmarknadsverkets organisation. De tillfälliga

extraresurserna till handläggartjänster på de lokala förmedlingarna som föreslås i propositionen tillstyrks dock (yrk. 3 och 4 samt 9 alla delvis).

1998/99:FiU20
Bilaga 15

Centerpartiet anför i motion Fi16 följande. Arbetsmarknadspolitiken behöver decentraliseras. Större befogenheter bör läggas på länsarbetsnämnderna. För att förbättra möjligheterna till kompetensutveckling bör det införas ett kompetenskonto. Avsättningar till dessa bör vara skattebefriade. Mer av arbetsrätten måste kunna hanteras lokalt på de enskilda arbetsplatserna genom att arbetsrätten decentraliseras. Möjligheten att förhandla lokalt och göra undantag från centrala kollektivavtal bör öka.

Löneökningstakten måste bli förenlig med en god ekonomisk utveckling. Flertalet av de förslag till institutionella förändringar som lämnas i utredningen om ett förstärkt förlikningsmannainstitut, Medling och lönebildning (SOU 1998:141), är i huvudsak bra. Sådana förändringar bör göras för att förbättra balansen mellan parterna. Fördröjningsmekanismer när det föreligger risk för konflikt bör stärkas. Medlingsinstitutet bör förstärkas genom möjligheter att uppskjuta varsel om stridsåtgärder under medling. Ett förbud mot sympati- och stridsåtgärder riktade mot enmans- och familjeföretag bör införas, liksom en proportionalitetsregel.

Centerpartiet anser inte att det behövs skjutas till extra medel för tillfälliga personalförstärkningar. Syftet kan uppnås med tidigare anslagna medel. Anslaget bör därför minskas med 700 miljoner kronor.

200 miljoner kronor bör föras över från utgiftsområde 14 till utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling eftersom erfarenheten visar att det slagit väl ut att föra över medel från arbetsmarknadsanslaget till länsstyrelserna för småföretagssatsningar.

För en förstärkning av Kunskapslyftet bör 300 miljoner kronor föras över från utgiftsområdet till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning respektive år.

Centerpartiet räknar också med att besparingar på Arbetsmarknadsverkets centrala organisation bör kunna ske. Därtill bedömer partiet att Centerns tillväxtfrämjande förslag kommer att medföra att arbetslösheten sjunker. Utgiftsområdet kan därför minska med ytterligare 900 miljoner kronor för respektive år (yrk. 23 delvis).

Folkpartiet föreslår i motion Fi17 följande. Regeringens politik går nu i Folkpartiets riktning vad gäller den minskade omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Folkpartiet gör dock den bedömningen att omdaning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan gå längre.

Partiet motsätter sig det som kallas en utbyggnad av Arbetsmarknadsverkets verksamhet med undantag för de 100 miljoner kronor som är avsedda att bättre integrera invandrare på arbetsmarknaden. För de kommande åren bör en minskning av Arbetsmarknadsverkets utgifter ske.

Den angivna ramen för utgiftsområdet bör ge utrymme för utökade åtgärder för arbetshandikappade (yrk. 3 och 4, båda delvis).

3.4 Utskottets ställningstagande i fråga om preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 för åren 2000–2002

1998/99:FiU20
Bilaga 15

Utgifterna på utgiftsområdena 13 och 14 är starkt beroende av arbetslöshetsnivån och omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Hur arbetslösheten kommer att utvecklas är svårbedömt, men regeringens antaganden i dessa hänseenden, och som redovisats i avsnittet 2 Allmän inriktning av politiken, bör kunna godtas som grund för beräkningen av utgifterna på dessa områden.

Utskottet gör först några *övergripande reflexioner*.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att de fyra oppositionspartierna samtliga förordar mer eller mindre kraftiga besparingar på utgiftsområdena 13 och 14, vilket framgår av nedstående tabell.

Utgiftsområdena 13 och 14 sammanlagda

Miljoner kronor

	2000	2001	2002
Regeringens förslag	77 390	75 885	75 499
(m)	-7 984	-16 433	-16 817
(kd)	-11 335	-12 115	-11 770
(c)	-3 100	-3 100	-3 100
(fp)	-3 370	-6 370	-6 370

Motionsförslagen är svåra att jämföra med varandra, bl.a. med hänsyn till att partierna i olika grad tillgodoräknar sig tänkta effekter av de egna förslagen. De går delvis i samma riktning – t.ex. i uppfattningen att arbetslöshetsförsäkringen i högre grad bör vara egenfinansierad. Samtidigt är skillnaderna stora både när det gäller konkreta förslag och mer övergripande frågor. Man kan alltså till en början konstatera att det inte finns något samlat alternativ till regeringens förslag.

Utskottet återkommer i detta sammanhang till vad som sagts tidigare i avsnitt 2 om att oppositionspartiernas förslag till preliminära ramar till stor del bygger på vissa generella åtgärder inom andra politikområden. I en del fall är det oklart hur en föreslagen neddragning på utgiftsområdet skall omsättas i ett konkret budgetalternativ.

Den sammanlagda neddragning som föreslås på utgiftsområdena 13 och 14 år 2000 är i förhållande till regeringens förslag 7 984 miljoner kronor för Moderaterna, 11 335 miljoner kronor för Kristdemokraterna, 3 100 miljoner kronor för Centern och 3 370 miljoner kronor för Folkpartiet. För år 2001 är motsvarande belopp 16 433 miljoner kronor för Moderaterna, 12 115 miljoner kronor för Kristdemokraterna, 3 100 miljoner kronor för Centern och 6 370 miljoner kronor för Folkpartiet. Utskottet noterar att Folkpartiet, som i sin motion med anledning av budgetpropositionen för år 1998 föreslog de i särklass största avvikelserna på utgiftsområdena i förhållande till regeringens förslag, nu föreslagit betydligt mindre besparingar på dessa utgiftsområden.

De fyra partierna hyser i olika hög grad förhoppningar om snabba effekter av den egna politiken. De fyra partiernas besparingar hänförs sig i varierande

utsträckning till dessa osäkra effekter, betydande neddragningar i åtgärdsvolym, i varierande grad neddragningar av förvaltningsresurser och andra insatser, i något fall lägre nivå på utbildningsbidragen, detta som en konsekvens av förändringar i arbetslöshetsersättningen och reduktion av arbetslöshetsförsäkringens kostnader genom en sänkning av ersättningsnivån, införande av en s.k. bortre parentes och genom att betydande kostnader läggs på den enskilde löntagaren. Utskottet noterar också att två partier avvisar det nya anställningsstödet vilket innebär att ytterligare mindre resurser läggs på arbetsmarknadspolitiken. Utskottet får intrycket att oppositionspartierna använder medel inom utgiftsområdena 13 och 14 som en "bank" för utgifts- och skatteförslag inom andra sektorer, som annars skulle vara ofinansierade.

Utskottet noterar att redan vårpropositionens anslagsjusteringar, som av besparingsskäl gjorts i förhållande till budgetpropositionen, innebär att mycket stora krav ställs på Arbetsmarknadsverket för att arbetsmarknadspolitiken målsättningar skall kunna uppfyllas. Det kan exempelvis gälla nivån på den öppna arbetslösheten, undvikande av utförsäkring samt upprätthållande av lönebidragsvolym och därmed andelen övergångar från Samhall till reguljär arbetsmarknad. Ur detta perspektiv ter sig storleken på de ramar för utgiftsområdena 13 och 14 som föreslagits i motionerna som klart otillräckliga.

Beträffande enskilda förslag om förändringar i regelsystemet för *arbetslöshetsersättningen* har utskottet tecknat sin syn på dess utformning i avsnitt 2. Vad gäller särskilt *finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen* vill utskottet framhålla följande. Från flera håll har föreslagits att självfinansieringsgraden ökas. I dag är den ca 8 %. Kristdemokraterna, som går längst i detta avseende, har förordat att den enskilde skall stå för 33 % av finansieringen. Enligt beräkningar som utskottet inhämtat under hand från AMS skulle en sådan höjning innebära omkring en tredubbling av den enskildes kostnader jämfört med den genomsnittliga medlemsavgiften i dag. Det är inte önskvärt. Den grundläggande principen bör vara att produktionen i allt väsentligt skall bära kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen. Så sker i dag genom att kostnaderna i huvudsak finansieras genom arbetsgivaravgifter. Utskottet ställer sig därför inte bakom förslag om en ökad självfinansieringsgrad.

Utskottet har i avsnitt 2 ställt sig positivt till förslaget om ett förstärkt *anställningsstöd* för långtidsinskrivna. I yttrande 1998/99:AU3y Tilläggsbudget för 1999 – Utgiftsområdena 13 och 14 behandlar utskottet förslaget mer i detalj. I detta avsnitt tar utskottet upp förslaget endast översiktligt i samband med ställningstagande till Kristdemokraternas förslag till införandet av ett *marginellt sysselsättningsstöd*.

Anställningsstöd av den karaktären som regeringen i propositionen resp. Kristdemokraterna i sin motion föreslår har funnits tidigare. Under den dåvarande fyrtipartiregeringen infördes den 1 januari 1994 ett s.k. generellt anställningsstöd (GAS). Stödet tillämpades under hela 1994 och innebar möjligheter till avdrag från arbetsgivaravgiften med 15 procentenheter. GAS var kopplat till att vissa sysselsättningsvillkor och stöd utgick enbart för en nettoökning av anställningsvolymen utöver en viss basnivå. Stödet omfattade alla arbetstagare. Syftet var således inte att underlätta arbetsplacering och att förbättra enskilda individers ställning på arbetsmarknaden. Med åtgärden

önskade den dåvarande regeringen att prioritera tillväxt- och stabiliseringspolitiska mål snarare än de fördelningspolitiska. Efter regeringsskiftet 1994 beslutade den dåvarande socialdemokratiska regeringen att GAS inte skulle förlängas utan ersättas av en annan stödform, RAS (Riktat anställningsstöd). I mitten av mars 1995 fattades beslut om införandet av RAS. I motsats till GAS avsåg RAS enbart anställning av registrerat arbetslösa som anvisades anställning av offentlig arbetsförmedling. RAS begränsades till företag med färre än 500 anställda. Såväl GAS som RAS var av temporär natur. En utvärdering av dessa stödformer gjordes 1996 och resultatet av utvärderingen redovisas i en rapport, EFA-rapport nr 45 – Utvärdering av det generella och det riktade anställningsstödet. Utvärderingen visade att de båda anställningsstöden inte varit särskilt effektiva vad gäller skapandet av nya och varaktiga sysselsättningstillfällen. Bland annat visade den att de flesta anställningar som gjorts med stöd skulle ha gjorts även utan stöd. En större andel av de företag som fått RAS än de som fått GAS hade dock angett att nyanställningar genomförts med anledning av att arbetskraftskostnaderna minskat till följd av stödet.

Utskottet har i det föregående (avsnitt 2) uttalat sig positivt om det förslag som lämnats av regeringen om införandet av ett förstärkt anställningsstöd för arbetslösa med långa inskrivningstider. Med dagens uppåtgående konjunkturläge har stödet bättre förutsättningar att vinna framgång än dess föregångare RAS. Det är viktigt att betona att det förstärkta anställningsstödet har en arbetsmarknadspolitisk inriktning i den meningen att det huvudsakligen syftar till att få in en viss grupp på arbetsmarknaden snarare än att stimulera till fler arbetstillfällen. Detta förslag har därför en helt annan inriktning än det av Kristdemokraterna föreslagna marginella sysselsättningsstödet.

För närvarande pågår överläggningar mellan regeringen och samtliga riksdagspartier i syfte att undersöka förutsättningarna för en bred förankring av en kommande skattereform. En av utgångspunkterna för samtalen är att skattepolitiken bör spela en aktiv roll i regeringens arbete för att öka sysselsättningen. Även om utskottet inte utesluter att ett sådant generellt anställningsstöd som föreslås kan ha större framgång under rådande konjunkturläge än GAS hade anser utskottet att frågan om ett sådant stöd naturligen bör diskuteras i samband med de ovan nämnda skattesamtalen. Utskottet ställer sig därmed inte bakom förslaget om ett marginellt sysselsättningsstöd.

Utskottet välkomnar förslaget att resurser överförs till anslaget Särskilda åtgärder för arbetshandikappade och att Arbetsmarknadsverket får möjlighet till tillfälliga personalförstärkningar även under år 2000. Det bör dock noteras att vissa neddragningar gjorts på utgiftsområde 14, anslaget A 3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade för år 1999, se vidare om detta i yttrandet 1998/99:AU3y. I sammanhanget finns dock anledning att notera att besparingar har gjorts avseende AMV under en rad år och att AMV såväl åren 1998 som 1999 erhållit medel för tillfälliga personalförstärkningar med högre belopp än vad som föreslås i propositionen för år 2000. Detta innebär enligt vad företrädare för AMS uppgett inför utskottet att vissa personalneddragningar måste göras. I sammanhanget bör nämnas att det på arbetsförmedlingarna pågår en kraftig utbyggnad av s.k. självservice. Den innebär att de stora grupper arbetssökande som har goda förutsättningar att själva söka

information om lediga platser och kontakta presumtiva arbetsgivare kan göra detta. En granskning som genomförts av RRV visar också att de förmedlingar som erbjuder en hög grad av självservice lyckas bäst (Effektivitet i arbetsförmedlingen, RRV 1999:15). En fortsatt inriktning på självservice bör i sin tur kunna medföra att personalresurser kan frigöras.

Utskottet ser även positivt på regeringens förslag om en ettårig försöksverksamhet med bristyrkesutbildning, även om tiden för denna försöksverksamhet framstår som väl kort.

Utskottet har i avsnitt 2 ovan ställt sig bakom regeringens förslag till inriktning av den ekonomiska politiken såvitt den berör arbetsmarknadsfrågor och sysselsättning i övrigt. Utskottet har föreslagit att finansutskottet skall avstyrka oppositionspartiernas förslag om riktlinjer.

Sammanfattningsvis innebär det som här anförts att utskottet tillstyrker regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna för åren 2000–2002 vad beträffar utgiftsområdena 13 och 14 (punkterna 3 och 4 båda delvis). Motionerna Fi14 (m) yrkandena 4 och 5 båda delvis, Fi15 (kd) yrkandena 3, 4 och 9 alla delvis, Fi16 (c) yrkande 23 delvis samt Fi17 (fp) yrkandena 3 och 4 båda delvis bör enligt utskottets mening avstyrkas.

3.5 Indelning av utgiftsområden

Centerpartiet föreslår i motion Fi16 att regeringen överväger indelningen av utgiftsområdena 14–16, detta mot bakgrund av att utbildning, kompetensutveckling och tillväxt är intimt förknippade med varandra. Det är svårt att kombinera insatser bl.a. beroende på att besläktade frågor hanteras av olika myndigheter och olika departement (yrk. 5).

Utskottets ställningstagande

En kommitté med parlamentarisk sammansättning har efter beslut av talmanskonferensen tillsatts för att se över och utvärdera vissa frågor som gäller riksdagens arbetsformer, den s.k. Riksdagskommittén. Kommittén har bland annat att se över frågor om budgetprocessen m.m. I kommittédirektiven sägs att det bör ingå i uppdraget att se över frågor som kan komma att väckas under utredningens arbete. Utskottet utgår ifrån att även frågan om indelning i utgiftsområden kan tas upp i det sammanhanget. Motion Fi16 yrkande 5 bör därför avstyrkas enligt arbetsmarknadsutskottets mening.

4 Avslutande synpunkter

Enligt utskottets mening är det av största vikt att propositionerna innehåller redovisningar som kan läsas och förstås utan tillgång till kompletterande information av olika slag såsom regleringsbrev och ändringar i dem. Beslutsunderlaget måste vara sådant att det ges en rimlig möjlighet att bedöma konsekvenserna av förslagen i olika hänseenden. Förslag som beskrivs som förstärkningar kan beroende på vad de relateras till i stället innebära minskade resurser. På de områden av propositionen som arbetsmarknadsutskottet yttrat sig över här ovan och i tilläggsbudgeten (AU3y) innehåller proposit-

ionen i vissa delar knapphändig och ibland otydlig eller motsägelsefull information. Som exempel kan nämnas avsaknaden av en specifikation av de relativt stora besparingar som görs på utgiftsområde 14 under innevarande budgetår. Förslaget om ytterligare medel för lönebidrag, som behandlas i AU3y, måste studeras tillsammans med de ändringar som skett genom de olika regeringsbeslut som beskrivs i yttrandet för att den faktiska innebörden skall stå klar. Förslaget om personalförstärkningar vid arbetsförmedlingarna skulle kunna läsas på ett annat sätt än vad det i praktiken innebär. – Både fylligare och tydligare information är alltså önskvärt i kommande regeringsförslag.

Till sist vill utskottet anknyta till Riksrevisionsverkets (RRV) revisionsberättelse för AMV för år 1998. RRV har där gjort påpekanden om åtaganden som AMV gjort om framtida bidragsutbetalningar som RRV inte anser att verket har befogenhet att göra. Arbetsmarknadsutskottet förutsätter att denna fråga övervägs i samband med regeringens budgetarbete inför kommande budgetproposition.

Stockholm den 11 maj 1999

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Johnny Ahlqvist

I beslutet har deltagit: Johnny Ahlqvist (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Christel Anderberg (m), Barbro Johansson (mp), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Cinnika Beiming (s), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Rosita Runegrund (kd).

Avvikande meningar

1 Allmän inriktning av politiken

Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Christel Anderberg (m), Elver Jonsson (fp) och Rosita Runegrund (kd) anser att utskottets ställningstagande i avsnitt **2 Allmän inriktning av politiken**, dock med undantag av det stycke som inleds med rubriken *Utlokalisering*, bort ha följande lydelse:

Den ekonomiska utvecklingen och arbetsmarknadsläget

Arbetsmarknadsutskottet noterar att regeringen i vårpropositionen söker förmedla en påtagligt glättad bild av den ekonomiska utvecklingen. Likafullt kvarstår det faktum att regeringen tvingats revidera ned både sina tillväxtprognoser och sina sysselsättningstal. När statsbudgeten rensas från större

engångseffekter blir det statliga budgetsaldot därtill negativt under kommande år. Frånvaron av strukturella reformer är påfallande och utflyttningen av företag ur landet fortsätter. Sammantaget finns det enligt utskottet anledning att uttrycka farhågor för en väsentligt sämre arbetsmarknadsutveckling än vad regeringen ger uttryck för i vårpropositionen.

Industriförbundet konstaterar i sin senaste konjunkturprognos att elektro- och transportmedelsindustrin, som under 1998 år starkt bidrog till produktionsstillväxten i svensk ekonomi, tappar fart under 1999. Tillväxttakten blir betydligt svagare än under 1998, vilket medför att dessa branscher ger ett minskat bidrag till BNP-tillväxten. Först under nästa år förutser Industriförbundet en återhämtning på världsmarknaden för industrin totalt sett. Även inom tjänstesektorn sker en konjunkturavmattning. Andra osäkerhetsfaktorer i konjunkturutvecklingen gäller varuimport och lager, anser Industriförbundet.

Utskottet konstaterar att arbetsmarknaden i dag präglas alltmer av *både* omfattande arbetslöshet *och* av arbetskraftsbrist. Att arbetslösheten är ett allvarligt problem vet inte minst alla de människor som är drabbade av detta. Att arbetskraftsbristen utgör ett problem på många håll vet inte minst många företagare som söker arbetskraft.

Bristen på arbetskraft redovisas i länsarbetsnämndernas översikter av arbetsmarknadsutsikterna i respektive län som nyligen publicerats. I och med att bristen på utbildad och yrkeserfaren arbetskraft blir större ökar risken för flaskhalsar och överhettning i ekonomin. Detta utgör i sin tur ett allvarligt hot mot tillväxten.

Det är dessvärre osannolikt att de mål som i dagligt tal kallas arbetslöshetsmålet respektive sysselsättningsmålet kommer att uppnås. När det gäller arbetslöshetsmålet medger regeringen ånyo sitt misslyckande i vårpropositionen. Flera konjunkturbedömare, däribland Konjunkturinstitutet (KI), bedömer att sysselsättningsmålet inte kan uppnås. Utskottet delar denna bedömning.

Vårpropositionen medför svikna förväntningar. Regeringen presenterar inga konkreta förslag för att främja tillväxt och sysselsättning. I stället avvaktar regeringen i hopp om att en fortsatt god konjunktur automatiskt skall leda till en ökad sysselsättning. Utskottet vill i detta sammanhang peka på att beslutsunderlaget i vårpropositionen inte ger ett tillräckligt underlag för en bedömning av konsekvenserna av regeringens förslag. Utskottet anser därför att det finns anledning att efterlysa fullödiga och tydliga information i framtida regeringsförslag.

Förutsättningar för sysselsättning

Utskottet anser att kraftfulla åtgärder måste till för att förhindra att massarbetslösheten permanentas. Sysselsättningen måste öka och den öppna arbetslösheten minska.

Politiken måste inriktas på att skapa förutsättningar för fler *riktiga arbeten och växande företag*. Sverige behöver en offensiv tillväxtpolitik för nya arbetstillfällen. Skatterna på företagande och arbete måste sänkas. Den privata sektorn och inte minst tjänstesektorn måste få bättre möjligheter att

växa. Sysselsättningstillväxten måste framför allt skapas inom tjänste- och servicesektorn. Särskilda skattelättnader bör införas på hushållsnära tjänster. Vidare bör, som utskottet återkommer till, regelverk moderniseras och förenklas så att företagande underlättas.

Utskottet förordar som nämnts att särskilda åtgärder vidtas för att öppna marknaden för *hushållsnära tjänster*. Därigenom kan förutsättningar skapas för ett stort antal nya arbeten. Även om utskottet inte kan göra någon exakt bedömning av hur många arbeten som blir en följd av reformen torde det dock röra sig om tiotusentals arbetstillfällen i den privata sektorn. Effekterna kan väntas bli särskilt gynnsamma för ungdomar. Utgångspunkten för utskottets ställningstagande i denna del är ett gemensamt förslag om 50 % skattereduktion för hemnära tjänster som lagts fram gemensamt av Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet i finansutskottets betänkande 1998/99:FiU1.

Förslaget om skattereduktion för hemnära tjänster skall ses som en av flera åtgärder i syfte att underlätta framväxten av många nya arbetstillfällen i en *expanderande tjänstesektor*, exempelvis moderna former av service och tjänster riktade mot industri, byggverksamhet respektive hushållen. Andra exempel är tjänster och service inom IT-sektorn och turismen.

En expansion i tjänstesektorn underlättas av att arbetsmarknaden fungerar väl. Arbetsförmedlingen skall underlätta rörlighet på arbetsmarknaden och snabb rekrytering av arbetskraft. Den skall också medverka till att arbetssökande finner arbete eller kompetenshöjning.

Lönebildning

Lönebildningen har central betydelse för samhällsekonomin. Trots att regeringen själv anger en fungerande lönebildning som en uttrycklig förutsättning för sina tillväxtantaganden så framläggs inga förslag. Även i denna centrala fråga skall regeringen "återkomma". Utskottet vill därför understryka vikten av att nödvändiga reformer nu kommer till stånd. Löneutvecklingen måste vara förenlig med en god samhällsekonomisk utveckling. Regering och riksdag kan indirekt och effektivt påverka förutsättningarna för lönebildningen genom att reformera och modernisera regelverken för arbetsrätten och arbetslöshetskassan men också på andra områden, exempelvis rörande arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Arbetsrätt

En ny *arbetsrätt* måste utformas. Den skall anpassas till förhållandena på en modern arbetsmarknad som bl.a. innefattar ökad användning av visstidsanställningar och personal från uthyrningsföretag. Den nya arbetsrätten skall ge utrymme för ökad flexibilitet och göra det möjligt att träffa lokala överenskommelser anpassade till det enskilda företags förutsättningar.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att riksdagen nyligen givit regeringen i uppdrag att utan dröjsmål föreslå en ändring i turordningsreglerna i lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) så att undantag får göras för totalt två personer i företag med mindre än tio anställda (bet. 1998/99:AU8,

rskr. 179). Också en rad andra arbetsrättsregler bör ändras i avvaktan på en mer genomgripande översyn inom området. Möjligheterna till provanställning bör förlängas upp till tolv månader, den fackliga vetorätten vid entreprenader slopas och förbud bör införas mot blockad mot enmansföretag. Vidare bör konfliktreglerna ses över och fackets tolkningsföretråde i olika lagar ersättas av medel för konfliktlösning som regleras i kollektivavtal. Utskottet anser också att ett proportionalitetskrav bör införas i lagstiftningen vad gäller rätten till stridsåtgärder.

Med den reformering av arbetsrätten som utskottet förordar får Sverige en mer flexibel och bättre fungerande arbetsmarknad. Fler människor får möjlighet till arbete och en god lönebildning underlättas.

Arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen är inte anpassad till en modern arbetsmarknad. Den måste förändras i en rad avseenden för att främja arbetsmarknadens funktionssätt och för att underlätta lönebildningen.

Försäkringen skall inte vara en permanent försörjningskälla utan en omställningsförsäkring. Arbetslöshetsförsäkringen bör vara allmän och obligatorisk. Den skall ge ökade incitament för den enskilde att finna ett nytt arbete men också bygga på en rimlig inkomstrelaterad ersättning som innebär att den arbetslöse inte skall behöva komplettera med socialbidrag. Försäkringen skall bidra till att ge den enskilde trygghet att pröva något nytt. Den bör i större utsträckning än i dag finansieras med egenavgifter eftersom högre egenfinansiering motverkar att det träffas avtal som leder till ökad arbetslöshet. Därmed främjas, som nämnts, en bättre lönebildning.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder och AMV:s verksamhet

Utskottet anser som framgått att regelverken bör reformeras på en rad områden. När det gäller de *arbetsmarknadspolitiska programmen* vill utskottet starkt betona vikten av att åtgärderna blir färre och att reglerna blir enklare och tydligare.

Under en följd av år har olika åtgärder införts och regeländringar har varit ofta förekommande. Detta har medfört att det har blivit svårt att överblicka regelsystemet. Regeringen har gång efter annan aviserat färre åtgärder och förenklingar utan att detta lett till några mer påtagliga resultat. Det är dags att gå från ord till handling.

Arbetsmarknadsverkets verksamhet bör enligt utskottet ses över och effektiviseras. Syftet bör vara att minska omfattningen på administrationen inom AMS centralt och hos länsarbetsnämnderna på den regionala nivån. De förändringar av de arbetsmarknadspolitiska programmen som utskottet förordar leder till att resursbehovet för administration reduceras.

Det livslånga lärandet och arbetslivet

Det finns ett intimt samband mellan utbildning, kompetensutveckling och tillväxt. Kunskapskraven skärps i det moderna samhället. Det påverkar

grund- och gymnasieskolan, utbildningen därefter samt i hög grad också kompetensutvecklingen i arbetslivet.

Möjligheter måste tillskapas för kompetensutveckling hela livet. För att underlätta och främja det livslånga lärandet bör ett system med *personliga utbildningskonton* införas. Det kan ske genom att den enskilde medges skatteavdrag för de medel som avsätts på samma sätt som nu sker för avsättning till pensionsförsäkringar. Beskattning sker när den enskilde använder pengarna för utbildning. Även arbetsgivaren kan ges rätt att avsätta lika mycket som den enskilde. Genom ett system med dessa huvuddrag förbättras möjligheterna till fort- och vidareutbildning för vuxna.

Det är angeläget med en närmare koppling mellan arbetslivet och delar av utbildningssystemet. Exempelvis bör ett *modernt lärlingssystem* införas där skolan och arbetslivet delar på ansvaret för utbildningen. Likaså bör den *yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen* bättre än i dag knytas till näringslivet och de kompetensbehov som finns där.

Med det anförda förordar utskottet att finansutskottet tillstyrker motionerna Fi14 (m) yrkandena 1 och 7, båda delvis, Fi15 (kd) yrkande 1 delvis, Fi16 (c) yrkandena 1 delvis, 9 och 22 samt Fi17 (fp) yrkande 1 delvis. Regeringens förslag bör avstyrkas.

2 Allmän inriktning av politiken

Margareta Andersson (c) anser att utskottets ställningstagande i avsnitt **2 Allmän inriktning av politiken**, såvitt avser det stycke som inleds med rubriken *Utlokalisering*, bort ha följande lydelse:

Det finns anledning att betona att decentralisering och tillväxt går hand i hand. Det behövs regional balans med företagande och sysselsättning i hela landet.

Arbetsmarknadspolitiken måste decentraliseras genom att befogenheter förs från central nivå till länsarbetsnämnderna på regional respektive arbetsförmedlingarna på lokal nivå. Detta skulle öka träffsäkerheten i de regionalpolitiska insatserna. Samordningen mellan regionalpolitiken och andra politikområden, däribland arbetsmarknads-, närings- och utbildningspolitik måste öka.

Utskottet anser att en plan bör läggas fram för utlokalisering av statliga verk, myndigheter och bolag från Stockholm. Utlokaliseringarna skall inte enbart syfta till att flytta ut arbetstillfällena. I stället är avsikten att skapa en dynamisk miljö för utveckling och tillväxt på respektive lokaliseringsort. Utskottet kan konstatera att offentliga arbetstillfällena har större betydelse för orter med svag tillväxt och arbetsmarknad än vad de har för orter där tillväxten är god. I sammanhanget vill utskottet också framhålla att utlokalisering skulle påskynda en önskvärd utveckling av Stockholms arbetsmarknad från en stor andel sysselsatta inom förvaltning mot en ökande andel verksamma inom områden av mer kreativ karaktär liksom inom informationsområdet.

I en första etapp bör enligt utskottets uppfattning utlokalisering ske av bl.a. följande myndigheter och bolag på arbetsmarknads- och arbetslivsområdena: AMS, Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetslivsinstitutet, Rådet för arbetslivsforskning, de fyra ombudsmännen mot diskriminering, dvs. Jämställdhets-

ombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, samt AMU-gruppens huvudkontor. Regeringen bör utreda och snarast återkomma till riksdagen med förslag av denna innebörd.

Med det anförda förordar utskottet att finansutskottet tillstyrker Centerpartiets motioner Fi16 yrkande 4 delvis och Fi36 delvis.

1998/99:FiU20
Bilaga 15

3 Utgiftstak för staten och preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2000–2002

Mikael Odenberg, Kent Olsson, Patrik Norinder och Christel Anderberg (alla m) anser att avsnittet 3.4 Utskottets ställningstagande i fråga om preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 för åren 2000–2002 bort ha följande lydelse:

Till en början vill utskottet instämma i det som anförts av Moderaterna om att medel som avser direkta transfereringar för tydlighetens skull bör överföras från utgiftsområde 14 till utgiftsområde 13. Detta leder till en ökad belastning på utgiftsområde 13 och en motsvarande minskning på utgiftsområde 14.

Arbetslöshetsförsäkringen bör vara ett statligt åtagande och inte som i dag administrerad via de fackliga organisationerna. Medel bör därför anslås för att göra försäkringen allmän och obligatorisk. Ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen bör sänkas till 75 % och den enskilde bör i fortsättningen ta ett ökat ansvar för finansieringen av den.

I likhet med Moderaterna anser utskottet att Arbetsmarknadsmyndigheternas förvaltningskostnader och forskningsanslag successivt bör reduceras.

Utskottet har utvecklat sin syn på arbetslöshetsförsäkringen och arbetsmarknadspolitiken i övrigt i avvikande mening nr 1.

I fråga om ramarna för budgetåren 2000–2002 anser utskottet att den av Moderaterna i motion Fi14 föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen avstyrks i motsvarande delar (yrkandena 3 och 4, båda delvis) liksom de övriga partimotionerna Fi15 yrkandena 3 och 4, båda delvis, och 9 (kd), Fi16 yrkande 23 delvis (c) samt Fi17 yrkandena 3 och 4, båda delvis.

Utskottets ställningstagande framgår av nedstående tabell.

		2000	2001	2002
utg. omr 13	utskottet	42 596	31 607	30 900
	diff. prop	(+10 679)	(+1 331)	(+1 331)
utg. omr 14	utskottet	26 810	27 845	27 782
	diff.prop.	(-18 663)	(-17 764)	(-18 148)

4 Utgiftstak för staten och preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2000–2002

Stefan Attefall och Rosita Runegrund (båda kd) anser att avsnitt 3.4 Utskottets ställningstagande i fråga om preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 för åren 2000–2002 bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 13

Utskottet ställer sig till en början bakom Kristdemokraternas allmänna inriktning av politiken såsom den kommer till uttryck i motion Fi15. En viktig strukturereform för bl.a. en bättre lönebildning är ökad finansieringsgrad i en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetens kostnader synliggörs genom en högre a-kasseavgift, och den enskilde kompenseras mer än väl av ett höjt grundavdrag som ger sänkt inkomstskatt. Kristdemokraternas förslag att öka självfinansieringsgraden till 33 % inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring medför minskade utgifter under utgiftsområdet med 6,4 miljarder kronor år 2000, med 6,5 miljarder kronor år 2001 och med 6,2 miljarder kronor under år 2002.

Vissa strukturella förändringar i arbetsvillkoret för arbetslöshetsförsäkringen bör också genomföras vilket leder till minskade utgifter för statskassan. Det är vidare nödvändigt att förändra nuvarande regelverk för arbetslöshetsförsäkringen för att undanröja sådant som hindrar människor från att ta de arbeten som ändå finns och erbjuds. Ett problem är att den arbetslöse i vissa lägen förlorar ekonomiskt, eller vinner väldigt lite, på att ta en ledig anställning jämfört med att uppbära arbetslöshetsersättning i kombination med övriga bidragssystem.

Kristdemokraternas samlade förslag om ökade resurser för fler tjänster inom vård, omsorg och skola samt företags- och tillväxtfrämjande åtgärder som redovisas i motion Fi15 kommer enligt utskottets bedömning att leda till minskad arbetslöshet som i sin tur innebär lägre utgifter i form av arbetslöshetsersättning.

Utgiftsområde 14

Även vad gäller utgiftsområde 14 ansluter sig utskottet till Kristdemokraternas politik i motion Fi15. Denna politik innefattar en rad åtgärder som minskar arbetslösheten och ökar sysselsättningen. Behovet av arbetsmarknadspo-

litiska åtgärder kommer därmed att minska. Besparingar bör göras på vissa anslag inom arbetslivsområdet. Utskottet ser positivt på regeringens förslag om att medel överförs för tillfälliga personalförstärkningar inom Arbetsmarknadsverkets lokala nivå. Däremot skall, enligt utskottets mening, besparingar på Arbetsmarknadsverkets centrala och regionala nivåer göras. Utskottet anser vidare att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna Offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa (OTA) och flyttbidrag bör avskaffas.

Det av regeringen föreslagna förstärkta anställningsstödet innebär inte någon allmän stimulans av efterfrågan på arbetskraft. Det kan dock ha en marginell effekt för den svårförmedlade arbetskraftens möjligheter att få arbete. Utskottet avvisar därför inte förslaget, men anser att det borde samordnas med ett mer generellt stöd för nyanställningar. Kristdemokraterna har föreslagit införandet av ett s.k. marginellt sysselsättningsstöd. Utskottet delar Kristdemokraternas synpunkt att ett sådant stöd, som innebär en generell sänkning av arbetsgivaravgifterna för nyanställda, till skillnad från det riktade stöd som regeringen föreslår, skulle skapa en större efterfrågan på arbetskraft. Detta gynnar även långtidsarbetslösa, invandrare och andra grupper som har det särskilt svårt på arbetsmarknaden. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ett sådant stöd enligt följande riktlinjer:

Varje form av sysselsättningsökning i företagen skall berättiga till stöd, oavsett om det är fråga om tillfällig eller fast anställning, heltids- eller deltidanställning. Alla företag med fyra eller fler anställda och med en lönesumma på minst 500 000 kr skall vara omfattade av stödet. Däremot bör det inte omfatta nystartade företag. Enbart nyanställningar som utgör en reell sysselsättningsökning skall omfattas. Undantag skall därför göras för företag som t.ex. genom företagsförvärv övertar anställda från en annan arbetsgivare.

I fråga om ramarna för budgetåren 2000–2002 anser utskottet sammanfattningsvis att den av Kristdemokraterna i motion Fi15 (yrkandena 3 och 4, båda delvis) föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområdena bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen avstyrks i motsvarande delar (yrkandena 3 och 4, båda delvis) liksom de övriga partimotionerna Fi14 yrkandena 4 och 5, båda delvis (m), Fi16 yrkande 23 delvis (c) samt Fi17 yrkandena 3 och 4, båda delvis (fp). Utskottet förordar också ett tillstyrkande av motion Fi15 yrkande 9.

Utskottets ställningstagande i fråga om ramarna för utgiftsområdena 13 och 14 framgår av nedstående tabell.

Miljoner kronor

		2000	2001	2002
utg. omr 13	utskottet	23 577	21 156	20 239
	diff. prop	-8 340	-9 120	-9 330
utg. omr 14	utskottet	42 478	42 614	43 490
	diff. prop	-2 995	-2 995	-2 440

Margareta Andersson (c) anser att avsnitt 3.4 Utskottets ställningstagande i fråga om preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 för åren 2000–2002 bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 13

Utskottet återkommer till vad som sagts tidigare i avvikande mening 1 om den allmänna inriktningen av politiken, nämligen att arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring och inte en permanent försörjning. För att göra detta mer tydligt bör en avtrappning ske i ersättningsnivån. Det bör vidare vara möjligt för deltidsarbetslösa att få arbetslöshetsersättning. Egenavgiften till arbetslöshetsförsäkringen bör höjas med 40 kr per månad och person år 2000 som ett första steg. Därefter bör denna avgift successivt höjas.

300 miljoner kronor för vart och ett av åren 2000, 2001 och 2002 bör föras över till utgiftsområde 16 för Kunskapslyftet.

Utskottet ställer sig bakom Centerpartiets allmänna inriktning av politiken såsom den kommer till uttryck i motion Fi16. Sådana tillväxtfrämjande åtgärder som där förordas medför enligt utskottet att nya arbetstillfällen skapas. Detta innebär i sin tur att fler kan få arbete och därmed inte längre behöver vara beroende av arbetslöshetsunderstöd. En minskning av utgiftsområdet kan därmed göras med 700 miljoner kronor.

Utgiftsområde 14

Utskottet ansluter sig till Centerpartiets uppfattning att arbetsmarknadspolitiken måste decentraliseras. Större befogenheter bör ges till på länsarbetsnämnderna än i dag. För att förbättra möjligheterna till kompetensutveckling bör det införas ett personligt kompetenskonto. Avsättningar till ett sådant konto bör vara skattebefriade.

Utskottet motsätter sig att medel avsätts för tillfälliga personalförstärkningar inom Arbetsmarknadsverket. I förhållande till regeringens förslag kan ramen för utgiftsområdet därför minskas med 700 miljoner kronor. Ytterligare rationaliseringar inom verksamheten på Arbetsmarknadsverkets centrala administration bör kunna ske.

Tidigare erfarenheter av att föra över medel från arbetsmarknadsanslaget till länsstyrelser för småföretagssatsningar har varit goda. 200 miljoner kronor bör därför föras över till utgiftsområde 19 för vart och ett av åren 2000–2002.

Även från utgiftsområde 14 bör 300 miljoner kronor för respektive år överflyttas till utgiftsområde 16 för ytterligare satsningar på Kunskapslyftet.

Utskottet återkommer till vad som nyss sagts om att Centerpartiets tillväxtfrämjande politik, vilken utskottet ställer sig bakom, beräknas medföra att utgiftsområdet kan minska. Utskottet beräknar att så kan ske med ytterligare 900 miljoner kronor.

I frågor om lönebildning, kompetensutveckling och arbetsrätt m.m. hänvisar utskottet till vad som anförts i avvikande mening nr 1 om den allmänna inriktningen av politiken.

I fråga om ramarna för budgetåren 2000–2002 anser utskottet att den av Centerpartiet i motion Fi16 föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen avstyrks i motsvarande delar (yrkandena 3 och 4, båda delvis) liksom de övriga partimotionerna Fi14 yrkandena 4 och 5, båda delvis (m), Fi15 yrkandena 3 och 4, båda delvis, och 9 (kd), samt Fi17 yrkandena 3 och 4, båda delvis (fp).

Utskottets ställningstagande framgår av nedstående tabell.

Miljoner kronor

		2000	2001	2002
utg. omr 13	utskottet	30 917	29 276	28 569
	diff. prop	- 1 000	-1 000	-1 000
utg. omr 14	utskottet	43 373	43 509	43 830
	diff. prop	-2 100	-2 100	- 2100

6 Utgiftstak för staten och preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2000–2002

Elver Jonsson (fp) anser att avsnitt 3.4 Utskottets ställningstagande i fråga om preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 för åren 2000–2002 bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig bakom Folkpartiets allmänna inriktning av politiken såsom den kommer till uttryck i motion Fi17. Skattesänkningar direkt inriktade på att lätta skattebördan på arbete och färre regler för företagande kommer att medföra att fler arbetstillfällen skapas. Detta medför i sin tur att behovet av ersättning från arbetslöshetsförsäkringen minskar. Samma effekt kommer införandet av skattelättnader för hushållsnära tjänster att få.

Utskottet återkommer till vad som tidigare anförts i avvikande mening 1 om den allmänna inriktningen av politiken, nämligen att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bör vara färre, men mer inriktade på åtgärder som säkrare ger arbeten.

Utskottet motsätter sig att medel avsätts för tillfälliga personalförstärkningar inom Arbetsmarknadsverket, detta med undantag för de 100 miljoner kronor som särskilt skall underlätta för invandrare att få arbete. Arbetsmarknadsverkets utgifter bör därutöver successivt anpassas till det förbättrade läget på arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande till ramarna för utgiftsområde 13 och 14 framgår av nedstående tabell.

Folkpartiet har under lång tid drivit krav om en starkare prioritering av stöd till arbetshandikappade på arbetsmarknaden. Det är de svaga i arbetslivet som behöver det starkaste stödet. Från många arbetsförmedlingar och

länsarbetsnämnder kommer nu rapporter om att nyanställningar med lönebidrag stoppats, att sådana anställningar har minskat i antal och att lönebidragsnivån pressats ner. Som exempel kan nämnas Galaxens länsbolag som noterar att en generell besparing på t.ex. 5 % har hotat hälften av de lönebidragsanställda.

Ytterligare satsningar på arbetshandikappade känns därför angelägna och det är utskottets uppfattning att sådana satsningar ryms inom den ram som här förordas för utgiftsområde 14.

I fråga om ramarna för budgetåren 2000–2002 anser utskottet att den av Folkpartiet i motion Fi17 (yrkandena 3 och 4, båda delvis) föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen avstyrks i motsvarande delar (yrkandena 3 och 4, båda delvis) liksom de övriga partimotionerna Fi14 yrkandena 4 och 5, båda delvis (m), Fi15 yrkandena 3 och 4, båda delvis och 9 (kd) samt Fi16 yrkande 23 delvis (c).

Utskottets ställningstagande framgår av nedanstående tabell.

Miljoner kronor

		2000	2001	2002
utg. omr 13	utskottet	31 217	28 076	27 369
	diff. prop	(-700)	(-2 200)	(2 200)
utg. omr 14	utskottet	42 803	41 439	41 760
	diff. prop	(-2 670)	(-4 170)	(-4 170)

7 Indelning av utgiftsområden

Margareta Andersson (c) anser att utskottets ställningstagande i avsnitt 3.5 Indelning av utgiftsområden bort ha följande lydelse:

Utbildning, kompetensutveckling och tillväxt är frågor intimt förknippade med varandra. Det moderna arbetslivet ställer krav på återkommande utbildning och ett kompetenslyft. Utskottet ansluter sig till Centerpartiets uppfattning att Kunskapslyftet bör vidareutvecklas till en generell utbildningsgaranti byggd på arbetslöshetsförsäkringen. Detta skulle innebära att alla i arbetslivet skulle få rätt att komplettera tidigare utbildning upp till gymnasiekompetens.

Reguljär utbildning och grundläggande kompetenslyft bör i större utsträckning ersätta riktade arbetsmarknadsutbildningar. En sådan utbildning eller fortbildning kan med dagens system finansieras med medel från utgiftsområdena 14, 15 och/eller 16. Mot denna bakgrund bör, som Centerpartiet föreslagit, indelningen av dessa utgiftsområden övervägas. Regeringen bör redan i höst kunna presentera en översyn av indelningen, som sedan kan ligga till grund för ett beslut i samband med vårpropositionen år 2000. Detta bör enligt utskottet ges regeringen till känna. Utskottet anser att motion Fi16 yrkande 5 bör tillstyrkas.

1999 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet har beslutat att bereda bl.a. bostadsutskottet tillfälle att avge yttrande över 1999 års ekonomiska vårproposition, jämte de motioner som kan komma att väckas, i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker regeringens förslag till preliminär beräkning av medelstilldelning för utgiftsområde 18 – samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Utskottet tillstyrker även de i vårpropositionen framlagda förslagen till lag om omräkningstal för 2000 års taxeringsvärden samt till lag om ändring i lagen om statlig fastighetsskatt. Samtliga motionsyrkanden i dessa delar avstyrks.

Avvikande meningar (m), (kd), (c) och (fp) har avgivits till förmån för förslagen till medelstilldelning avseende utgiftsområde 18 i respektive partimotion. Vad gäller förslagen om fastighetsbeskattningen har avvikande meningar avgivits av (m), (kd) och (c) samt ett särskilt yttrande av (fp).

Propositionen

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande regeringens förslag i proposition 1998/99:100 att riksdagen

4. godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete,

26. antar regeringens förslag till lag om omräkningstal för 2000 års taxeringsvärden,

27. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt.

Yrkande 4 behandlas endast i vad avser utgiftsområde 18.

Motionerna

I yttrandet behandlas de med anledning av propositionen väckta motionerna

1998/99:Fi14 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för budgetarbetet i enlighet med vad i motionen anförts,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skattepolitikens inriktning.

1998/99:Fi15 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 9.1),

6. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i lagen (1994:1052) om statlig fastighetsskatt,

7. att riksdagen godkänner de skatte- och inkomstförändringar som föreslås i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 5.1, 5.2 och 8.1).

1998/99:Fi16 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lättnader av fastighetsskatten,

23. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområdena 1–27 åren 2000–2002 som riktlinjer för regeringens arbete i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99:Fi17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000–2002 som redovisas i motionen som riktlinjer för regeringens budgetarbete (tabell A).

Motionerna behandlas i de delar de berör bostadsutskottets beredningsområde.

1998/99:FiU20

Bilaga 16

Utskottet

Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002

Utgiftsområde 18 består främst av plan-, bygg- och bostadsväsendet, länsstyrelserna, lantmäteriverksamheten samt stöd till ekologisk omställning och utveckling. För år 1999 uppgår de totala anslagen inom utgiftsområdet enligt statsbudgeten till 20,5 miljarder kronor. Regeringen beräknar ramen för utgiftsområde 18 för år 2000 till 16 270 miljoner kronor, för år 2001 till 13 049 miljoner kronor och för år 2002 till 11 283 miljoner kronor.

Den kraftiga minskningen av den preliminära ramen i förhållande till innevarande budgetår beror främst på en minskning av räntebidraganslaget. Enligt propositionen beräknas nu räntebidraganslaget till lägre nivåer under kommande budgetår än vad som angavs i budgetpropositionen hösten 1998. Denna minskning beror dels på ett antagande om lägre räntenivå, dels på ett lägre antagande om byggvolymen vad gäller antalet påbörjade lägenheter. Av det underlag för beräkningen av utgiftsområde 18 som redovisas i vårpropositionen framgår vidare att vid beräkningen bl.a. tagits hänsyn till att:

- regeringen avser återkomma med förslag om att införandet av bidraget till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet senareläggs ett år till år 2001,
- en besparing på 112 miljoner kronor avses göras på det statliga räntestödet för reparation och underhåll (RBF-stödet) för år 2000,

- sammanlagt 1,2 miljarder kronor för stöd till de lokala investeringsprogrammen beräknas förskjutas från perioden 1999–2001 till år 2002,
- en besparing på investeringsprogrammen med 37 miljoner kronor beräknas göras under år 2000,
- byggforskningsrådet förstärks med 50 miljoner kronor per år under treårsperioden genom en motsvarande neddragning på anslaget lokala investeringsprogram,
- medlen för länsstyrelsernas miljötillsyn ökar samtidigt som anslaget för länsstyrelserna minskar med 10 miljoner kronor per år som en besparing,
- omstruktureringsarbetet inom lantmäteriverksamheten innebär besparingar med 25 miljoner kronor år 2000 och med 30 miljoner kronor fr.o.m. år 2001.

I fyra partimotioner läggs fram alternativa förslag till hur ramen för anslagsområde 18 bör beräknas för åren 2000–2002.

Enligt Moderata samlingspartiets partimotion 1998/99:Fi14 yrkande 4 i motsvarande del bör utgifterna för utgiftsområde 18 minskas med 1 898, 2 805 respektive 3 136 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag för åren 2000–2002. Minskningen anges vara möjlig bl.a. genom att

- kostnaderna för Boverket skärs ned,
- räntebidragen trappas ned snabbare,
- bostadsbidragen renodlas till att endast gå till barnfamiljer för att på längre sikt växlas mot sänkt skatt.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 1998/99:Fi15 yrkande 4 i motsvarande del att ramen för utgiftsområde 18 bör ökas med 507 miljoner kronor år 2000 i förhållande till regeringsförslaget. Därefter föreslås minskningar av ramen med 1 265 miljoner kronor år 2001 och med 693 miljoner kronor år 2002. Förändringen uppkommer bl.a. genom att:

- villkoren för bostadsbidrag förbättras genom att de individuella inkomstgränserna slopas, reglerna om bidragsgrundande bostadsyta ändras samt att den barnrelaterade delen av bostadsbidraget höjs med 100 kr per barn,
- en satsning görs på stöd till allergisanering av bostäder, förskolor och skolor,
- de lokala investeringsprogrammen avvecklas fr.o.m. år 2001.

Enligt Centerpartiets partimotion 1998/99:Fi16 yrkande 23 i motsvarande del bör utgifterna på utgiftsområde 18 år 2000 minskas med 575 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Motionärerna anför bl.a. att medlen till lokala investeringsprogram kan användas bättre i andra sammanhang.

I Folkpartiets partimotion 1998/99:Fi17 yrkande 4 i motsvarande del förordas besparingar på bostadsbidragen, de lokala investeringsprogrammen samt på räntebidragen. Detta bedöms leda till minskningar av ramen för utgiftsområde 18 i förhållande till regeringsförslaget med 3 333, 3 240 respektive 2 975 miljoner kronor för åren 2000–2002.

Bostadsutskottet anför följande med anledning av förslaget i vårpropositionen och de nu redovisade partimotionerna.

Utan att nu i sak ta ställning till de aviserade förslag som delvis grundar bedömningen i vårpropositionen av medelsbehovet inom utgiftsområde 18

åren 2000–2002 anser utskottet att regeringens förslag bör kunna ligga till grund för det fortsatta budgetarbetet. Det kan konstateras att en framgångsrik ekonomisk politik medverkat till den historiskt sett låga räntenivå som i hög utsträckning bidrar till att utgifterna inom utgiftsområdet kan minskas. Utskottet ser positivt på att ett medelstillskott beräknas för Byggforskningsrådets verksamhet samt på den fortsatta satsningen på länsstyrelsernas miljö-tillsynsverksamhet.

Bostadsutskottet har vid flera tidigare tillfällen starkt understrukt behovet av att ett fullgott beslutsunderlag tillställs riksdagen i samband med budgetarbetet. Behovet är särskilt uttalat vad gäller de anslag som grundas på prognoser över ränteutveckling eller andra förhållanden som inte kan förutses med någon absolut säkerhet. Utskottet noterar mot denna bakgrund med tillfredsställelse att regeringen särskilt framhåller att ett arbete pågår med att öka tillförlitligheten i Statens bostadskreditnämnds utgiftsprognoser och att en utvecklad prognosmodell beräknas komma till användning hösten 1999. Även prognoserna för räntebidraganslaget kan förväntas bli alltmer tillförlitliga i ett stabilt ränteläge. Ett bra underlag för en mer noggrann bedömning avseende utgiftsbehovet inom utgiftsområde 18 kan således förväntas under höstens budgetarbete.

Vad gäller de förslag som förts fram i partimotionerna (m), (kd), (c) respektive (fp) om besparingar inom utgiftsområde 18 i förhållande till regeringens förslag kan utskottet konstatera att den närmare innebörden i dessa förslag endast till viss del låter sig utläsas av motionerna. Bostadsutskottet vill dock peka på de allvarliga följder på bostadsmarknaden som besparingar enligt vissa av förslagen kan bedömas ge upphov till.

Förslagen i m- respektive fp-motionen anges främst utgå från besparingar på bostadsbidragen, de lokala investeringsprogrammen samt räntebidragen. Tyngdpunkten i besparingarna kan förmodas ligga på nedskurna räntebidrag. Exempelvis föreslås i Folkpartiets motion att ramen för utgiftsområde 18 år 2000 skall bestämmas till ett belopp som är 3 333 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt motionen kan 500 miljoner kronor sparas på bostadsbidragen detta år. Om därtill läggs den besparing som är möjlig att uppnå år 2000 om de lokala investeringsprogrammen avvecklas i enlighet med fp-förslaget återstår över 2 000 miljoner kronor som, såvitt utskottet förstår förslaget, skall sparas genom nedskurna räntebidrag. Detta skulle innebära att räntebidragen till nyproducerade eller nyligen ombyggda bostadshus med mycket kort varsel mer än halverades. Utskottet anser att ett sådant förslag tyder på en bristande insikt i de villkor som gäller för ägande och förvaltning av bostäder. Det bör dessutom påpekas att ett genomförande av förslaget skulle medföra krav på höjda hyror i den del av bostadsbeståndet som redan i dag har de högsta boendekostnaderna. Motsvarande invändningar kan även riktas mot de förslag som förs fram i Moderata samlingspartiets motion.

De partier som under de senaste åren förordat kraftiga besparingar på räntebidragen har ofta hänvisat till att samtidiga lättnader inom fastighetsskattesystemets ram skulle göra att kostnadshöjningarna för enskilda fastigheter kan begränsas. Två av de tre partier som förordar kraftiga besparingar på räntebidragen gör även i år motsvarande koppling. Det kan emellertid kon-

stateras att Folkpartiet, som föreslagit de största besparingarna på räntebidragen, i år inte för fram något fastighetsskatteförslag. Vidare kan konstateras att Kristdemokraterna föreslår fastighetsskattenivån 1,4 %, vilket för år 2000 innebär en höjning för hyreshusen i förhållande till regeringens förslag.

Utskottet vill i sammanhanget också påpeka att den koppling som motionärerna gör mellan åtgärder i systemen för fastighetsskatt respektive räntebidrag under den aktuella perioden 2000–2002 får allt mindre relevans. Mot slutet av denna period kommer således huvuddelen av de bostadssubventioner som bekostas från anslaget för räntebidrag att gå till fastigheter som är befriade från fastighetsskatt.

Vad gäller den beräknade belastningen på bostadsbidragsanslaget kan konstateras att motionsförslagen utgår från såväl en höjning (kd-motionen) som en sänkning (fp-motionen) av den ”barnrelaterade” delen av bidraget. Utskottet vill för sin del avvakta den översyn av bostadsbidragssystemet som för närvarande genomförs innan närmare ställning tas till vilka förändringar av dagens regler som kan bli aktuella att genomföra.

Med hänvisning till det anförda avstyrker bostadsutskottet motionerna 1998/99:Fi14 (m) yrkande 5, 1998/99:Fi15 (kd) yrkande 4, 1998/99:Fi16 yrkande 23 och 1998/99:Fi17 (fp) yrkande 4, samtliga yrkanden i motsvarande delar. Utskottet gör bedömningen att regeringens förslag om beräknad ram för utgiftsområde 18 under perioden 2000–2002 kan godkännas som riktlinje för det fortsatta budgetarbetet.

Fastighetsbeskattningen

I propositionen lägger regeringen fram två förslag som avser fastighetsbeskattningen. Det gäller förslag om dels vilka omräkningstal som bör gälla för 2000 års taxeringsvärden, dels en sänkning av fastighetsskattesatsen för hyreshus under år 1999. Den närmare innebörden av förslagen är i korthet följande.

Omräkningstalen för 2000 års taxeringsvärden skall för småhus (inkl. på lantbruksenhet) vara desamma som de som gäller för år 1999. För hyreshus skall omräkningstalet för år 2000 bestämmas till 1,00. Samtidigt aviserar regeringen sin avsikt att senare under år 1999 återkomma med förslag till ytterligare regler inför 2001 års taxering om hur underlaget för fastighets-skatten för hyreshus (bostadsdelen) skall fastställas. Utgångspunkten för det kommande förslaget anges vara att 2000 års allmänna fastighetstaxering inte bör tillåtas slå igenom i fråga om uttag av fastighetsskatt.

Den tillfälliga sänkning av fastighetsskatten för hyreshus från 1,5 till 1,3 % som gäller för år 1999 föreslås bli förlängd med ett år så att den också omfattar år 2000.

Frågor som i olika avseenden berör fastighetsbeskattningen förs fram i flera motioner.

I Moderata samlingspartiets partimotion 1998/99:Fi14 (m) yrkande 8 begärs ett riksdagens tillkännagivande om skattepolitikens inriktning. I fråga om fastighetsbeskattningen innebär förslaget att fastighetsskatten successivt bör avvecklas och ersättas med en schablonintäkt. Denna schablonbeskattning bör enligt förslaget utformas så att underlaget för beskattningen endast

är byggnadsvärdet. Vid en schablonintäkt på 4 % av byggnadsvärdet skulle det motsvara ett fastighetsskatteuttag på i genomsnitt 0,8 %. De föreslagna förändringarna kan dock inte genomföras redan från innevarande år. Enligt motionen krävs därför tillfälliga åtgärder som går i riktning mot den skisserade långsiktiga lösningen. Med hänvisning härtill föreslås att fastighetsskatten på bostäder år 2000 sänks till 1,2 % av taxeringsvärdet. Därefter trappas skattesatsen ned med ytterligare 0,1 procentenheter för vart och ett av åren 2001 och 2002. Orimliga regionala skillnader vid fastighetsbeskattningen föreslås lindrade genom att endast hälften av markvärdet ingår i skatteunderlaget. Samtidigt införs ett tak för den del av markvärdet som beskattas.

En skatt som pågår många, inte minst dem med låga inkomster, är enligt Kristdemokraternas partimotion 1998/99:Fi15 (kd) fastighetsskatten. Enligt motionens yrkande 7 i motsvarande del bör därför fastighetsskatten i ett första steg sänkas till 1,4 % för bostadshus. För att ta bort de orimliga effekterna av skatten i bl.a. skärgårdsområden föreslås dessutom att endast en tredjedel av den del av markvärdet som överstiger 150 000 kr skall ingå i skatteunderlaget. I motionens yrkande 6 förordas att regeringens förslag till ändring i lagen (1994:1052) om statlig fastighetsskatt skall avslås, dvs. det förslag som innebär att den tillfälliga sänkningen av fastighetsskatten för hyreshus under år 1999 förlängs med ett år.

Riksdagen bör enligt Centerpartiets partimotion 1998/99:Fi16 yrkande 18 göra ett tillkännagivande om lättnader av fastighetsskatten. Det anges bl.a. innebära följande. Regeringens förslag om en fortsatt tillfällig sänkning av fastighetsskatten för hyreshus bör avvisas – detta bl.a. med hänvisning till att sänkningen är alltför kortsiktig och att den inte ger önskad effekt. På grundval av Fastighetsbeskattningskommitténs arbete bör regeringen i höst lägga fram ett förslag till skattelättnader för fastboende i attraktiva områden. Dessa skattelättnader skall även omfatta år 1998. Dessutom bör ett permanent ROT-avdrag, kopplat till en schablonintäkt, införas.

Med anledning av vad som föreslagits i propositionen och i motionerna beträffande fastighetsbeskattningen vill utskottet anföra följande.

Bakgrunden till de förslag som regeringen nu lägger fram i den ekonomiska vårpropositionen är främst att skapa rådrom inför slutförandet av det utredningsarbete som nu pågår beträffande fastighetstaxeringen och fastighetsbeskattningen. Det gäller dels Fastighetstaxeringsutredningens, dels Fastighetsbeskattningskommitténs arbeten.

Fastighetstaxeringsutredningen, som tillsattes våren 1997, har till uppgift att se över reglerna för fastighetstaxeringsförfarandet. Härefter ingår bl.a. att överväga de omräkningsregler som nu används. Utredningen skall enligt sina direktiv avsluta sitt arbete senast den 30 juni 1999.

Den parlamentariskt sammansatta Fastighetsbeskattningskommittén tillsattes våren 1998 för att se över reglerna för fastighetsbeskattningen m.m. Kommittén, som enligt direktiven skall avsluta sitt arbete före utgången av år 1999, skall inledningsvis överväga hur kravet på skattemässig neutralitet mellan olika upplåtelseformer skall definieras, vilken roll fastighetsskatten skall ha i sammanhanget och vilka lagändringar som kan erfordras. Även fastighetsskattens roll inom kapitalbeskattningen skall ses över. Härvid skall också övervägas om andra underlag för beskattningen än ett marknads-

värdebaserat taxeringsvärde är förenliga med en sådan roll. Kommittén skall även behandla frågan om beskattningen i attraktiva områden liksom behovet av särskilda undantagsregler i fråga om uttaget av fastighetsskatt under de första tio åren efter färdigställandet.

De förslag som regeringen lagt fram i fråga om fastighetsbeskattningen innebär i princip att fastighetsskatteuttaget för småhus och hyreshus blir oförändrat år 2000 i jämförelse med innevarande år. Med tanke på det utredningsarbete som nu pågår, och som utskottet i korthet redovisat ovan, framstår detta som en rimlig ordning. Enligt utskottets mening bör sålunda ytterligare överväganden om förändringar i fastighetsbeskattningen anstå i avvaktan på att resultatet av det pågående utredningsarbetet slutförs.

Utskottet tillstyrker med det nu anförda regeringens förslag till lag om omräkningstal för 2000 års taxeringsvärden samt till lag om ändring i lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt. Partimotionerna 1998/99:Fi14 (m) yrkande 8 i motsvarande del, 1998/99:Fi15 (kd) yrkande 6 och 7, det senare yrkandet i motsvarande del, samt 1998/99:Fi16 (c) yrkande 18 avstyrks.

Stockholm den 11 maj 1999

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

I beslutet har deltagit: Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulf Björklund (kd), Sten Andersson (m), Carina Moberg (s), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Sten Lundström (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Carl-Erik Skårman (m), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Rigmor Ahlstedt (c), Yvonne Ångström (fp) och Carina Adolfsson (s).

Avvikande meningar

1. Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002 börjar med ”Utan att” och slutar med ”fortsatta budgetarbetet” bort ha följande lydelse:

Genom den avreglering av bostadsmarknaden som inleddes under det borgerliga regeringsinnehavet togs betydelsefulla steg mot en minskad statlig och kommunal styrning av boendet. Vidare skapades förutsättningar för successivt sänkta boendekostnader genom bl.a. en avveckling av de detaljreglerande subventionssystem som tidigare starkt bidragit till höga byggkostnader. Denna utveckling mot en fungerande bostadsmarknad avbröts emellertid när den socialdemokratiska regeringen tillträdde år 1994. Det kan således konstateras att vi i Sverige fortfarande har högre boendekostnader än

i något annat jämförbart land. Skatterna på boendet motverkar rörligheten på marknaden och hindrar ungdomar från att skaffa sig en bostad. Politiska ingrepp på hyresmarknaden har lett till att hyreshus inte längre kan byggas om normala krav på avkastning skall kunna tillgodoses. Valfriheten mellan de olika upplåtelseformerna på bostadsmarknaden begränsas genom statliga ingrepp.

Bostadsutskottet anser att det nu är hög tid att vidta de åtgärder som krävs för att uppnå en fungerande bostadsmarknad som styrs av människors efterfrågan och inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Förslag med denna inriktning läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 1998/99:Fi14. Dessa förslag innebär även att besparingar uppnås inom utgiftsområde 18. En successiv sänkning av fastighetsskatten ger utrymme för en snabbare nedtrappning av räntebidragen. Förenklingar i olika regelsystem och en minskad statlig detaljstyrning ger sänkta kostnader för Boverket. En avgränsning av bostadsbidragen till att endast gå till barnfamiljer ger sänkta kostnader. På längre sikt kan bostadsbidragen växlas mot lägre skatt.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det nu anförda Moderata samlingspartiets partimotion 1998/99:Fi14 yrkande 5 i motsvarande del. Regeringens förslag, liksom övriga motionsyrkanden avstyrks.

2. Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002

Ulf Björklund (kd) och Ulla-Britt Hagström (kd) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002 börjar med "Utan att" och slutar med "fortsatta budgetarbetet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar vad som i Kristdemokraternas partimotion anförts om reformbehovet inom utgiftsområde 18. Bostadsbidragen bör således förstärkas och göras mer rättvisa. Det kan ske genom att de individuella inkomstgränserna slopas och att de snäva regler för den bidragsgrundande bostadsytan som infördes år 1997 ändras. Stödet till de barnfamiljer som har den mest utsatta ekonomiska situationen bör förbättras genom att den barnrelaterade delen av bostadsbidraget höjs med 100 kr per barn.

De kontinuerligt ökande problemen med allergier måste leda till att samhället tar sin del av ansvaret för att de miljöer där barn och ungdomar vistas dagligen inte är hälsovådliga. Ekonomiskt utrymme bör därför reserveras för en offensiv satsning på allergisanering av bostäder, förskolor och skolor i enlighet med Kristdemokraternas förslag.

Genom en sänkning av fastighetsskatten skapas förutsättningar för en något snabbare avtrappning av räntebidragen än vad regeringsförslaget utgår från. Vidare kan en besparing uppnås genom att tiden för de lokala investeringsprogrammen inte förlängs. I stället avvecklas denna stödform fr.o.m. år 2001.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna inom utgiftsområde 18 att den preliminära ramen bör fastställas i enlighet med förslaget i motion 1998/99:Fi15 (kd) yrkande 4. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

3. Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002

1998/99:FiU20
Bilaga 16

Rigmor Ahlstedt (c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002 börjar med ”Utan att” och slutar med ”fortsatta budgetarbetet” bort ha följande lydelse:

Bostadspolitiken bör inriktas på att skapa förutsättningar för en väl genomtänkt samhällsplanering och en god bostadsförsörjning. Viktiga inslag i detta arbete är att finna former för att öka miljöhänsynen i planeringen. Vidare måste jämställdhetsaspekterna beaktas i alla planeringssammanhang liksom de sociala frågorna, barnens behov och tillgängligheten för funktionshindrade. Det måste skapas förutsättningar för att tillskapa bra bostäder till rimliga kostnader. Det kan bl.a. ske genom att det nuvarande systemet med räntebidrag avvecklas och ersätts med ett investeringsbidrag. Centerpartiet pekar i sin motion på behovet av att lägga om politiken i denna riktning.

Vad gäller den preliminära ramen för utgiftsområde 18 under åren 2000–2002 anser utskottet att möjligheter till besparingar under år 2000 redan nu kan förutses genom en begränsning av satsningen på lokala investeringsprogram. Kritik mot den hittillsvarande medelsfördelningen har bl.a. framkommit i den granskning av verksamheten som bostadsutskottet låtit genomföra.

Utskottet ställer sig bakom Centerpartiets förslag att begränsa ramen för utgiftsområde 18 år 2000 med 575 miljoner kronor i förhållande till regeringsförslaget. Tillräckligt underlag saknas i dagsläget för att ta närmare ställning till ett förändrat rambehov för de två därpå följande åren. Det bör emellertid framhållas att en omläggning av politiken i den riktning som ovan förordats kan komma att innebära en omprövning av rambehovet. Utskottet vill också redan nu inför höstens budgetarbete framhålla behovet av att tillämpa en mer strikt fördelningsnyckel för anslaget till länsstyrelserna. Större hänsyn bör vid fördelningen tas till antalet länsinvånare.

Vad nu anförts innebär en anslutning till Centerpartiets partimotion 1998/99:Fi16 yrkande 23 i motsvarande del. Regeringsförslaget, liksom övriga motionsyrkanden, avstyrks.

4. Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002

Yvonne Ångström (fp) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Den preliminära ramen för utgiftsområde 18 åren 2000–2002 börjar med ”Utan att” och slutar med ”fortsatta budgetarbetet” bort ha följande lydelse:

Bostadsutskottet delar vad i Folkpartiets partimotion anförts om behovet av åtgärder inom utgiftsområde 18. Dessa åtgärder kan beräknas leda till avsevärda besparingar som bidrar till den strukturförändring av de statliga insatserna som Folkpartiet förordat med en ökad satsning på utsatta grupper och en politik för tillväxt. Som ett inslag i denna politik bör en omfördelning ske mellan de selektiva bostadsbidragen och det generella barnstödet. Det stora beroendet av bostadsbidragen i barnfamiljernas ekonomi bör minskas genom att den del av bostadsbidraget som i praktiken utgör ett behovsprövat barnbidrag trappas ned med 100 kr per barn. Dessa medel används i stället

för att öka de generella barnbidragen. Kombinerat med sänkta inkomstskatter ger denna åtgärd minskade marginaleffekter för barnfamiljerna.

De lokala investeringsprogrammen möttes av stark kritik redan när de infördes år 1997. Rapporter om godtycklig fördelning av dessa medel har därefter bekräftat de farhågor som framförts. Även bostadsutskottets egen granskning av bidragsverksamheten visar på omfattande brister i såväl regel-systemet som i den praktiska hanteringen. Stödet till de lokala investerings-programmen bör således snarast fasas ut.

Utskottet delar också den bedömning som görs i folkpartimotionen att det statliga stödet i form av räntebidrag till bostäder kan trappas av snabbare än vad gällande regler innebär.

Sammantaget innebär vad utskottet nu förordat att den preliminära ramen för utgiftsområde 18 för åren 2000–2002 bör bestämmas i enlighet med Folkpartiets partimotion 1998/99:Fi17 yrkande 4 i motsvarande del. Rege-ringsförslaget i denna del samt förslagen i övriga partimotioner avstyrks.

5. Fastighetsbeskattningen

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubri-ken Fastighetsbeskattningen börjar med "Bakgrunden till" och slutar med "18 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Fastighetsskatten är i dag den enskilt största utgiftsposten för många små-
husägare. Som dagens fastighetsbeskattning är utformad riskerar även helt
vanliga småhus att bli åsatta mycket höga taxeringsvärden med åtföljande
hög skatt. Mest påtagligt är detta i vissa attraktiva lägen där efterfrågan på
fritidshus drivit upp taxeringsvärdena på permanentbostäder till helt orimliga
nivåer. För dem som bor i flerbostadshus innebär fastighetsskatten en kost-
nad på mellan en och två månadshyror. I enlighet med förslaget i Moderata
samlingspartiets partimotion måste därför fastighetsskatten successivt av-
vecklas.

För att behålla den allmänna symmetrin i beskattningen och motverka ris-
ken för att rätten till avdrag för ränteutgifter ifrågasätts bör en beräknad
schablonintäkt för egna bostäder tas upp till beskattning som kapitalinkomst.
Med tanke på att avdragsrätten för många småhusägare är av avgörande
ekonomisk betydelse är det naturligtvis viktigt att den bibehålls.

Den nu förordade schablonbeskattningen bör i enlighet med förslaget i
Moderata samlingspartiets partimotion utformas på följande sätt. Beskatt-
ningen baseras endast på fastighetens byggnadsvärde. Det i taxeringsvärdet
ingående markvärdet räknas sålunda bort. Vid en schablonintäkt på 4 %
kommer detta att motsvara ett fastighetsskatteuttag i dagens system på i
genomsnitt 0,8 %.

Förutom att det föreslagna systemet med schablonbeskattning leder till ett
totalt sett minskat skatteuttag löser det också ett av de mest påtagliga pro-
blemen med dagens fastighetsskatt. Genom att beskattningen endast baseras
på byggnadsvärdet kommer skatten på fastigheter i attraktiva områden att
kraftigt minska eftersom det höga taxeringsvärdet i dessa fall i huvudsak

beror på det höga markvärdet. Totalt sett kommer det nya systemet att leda till mindre regionala orättvisor än dagens fastighetsskatt.

Samtidigt som en övergång till ett system med schablonintäkt påbörjas måste också själva taxeringsförfarandet förenklas. Dagens fastighetstaxering kännetecknas främst av "kineseri" där enskilda detaljer i en fastighet får helt omotiverade genomslag i taxeringsvärdet. Genom att skatteuttaget minskar underlättas också en nödvändig förenkling av fastighetstaxeringen. Utgångspunkten bör sålunda vara att byggnader på ett enkelt sätt skall klassificeras i så få kategorier som möjligt. Förslagsvis kan byggnader delas in i tre klasser efter sin standard: normal standard, väsentligt över normal standard respektive väsentligt under normal standard.

Som framhålls i Moderata samlingspartiets partimotion är det dock inte möjligt att redan nu införa ett system med schablonintäkt. För att i någon mån komma till rätta med dagens system måste därför tillfälliga men omedelbara åtgärder vidtas. Dessa åtgärder bör vara så utformade att de underlättar en övergång till schablonbeskattning. I ett första steg bör därför skattesatsen för bostäder sänkas till 1,2 % år 2000 och sedan med ytterligare 0,1 procentenheter för vart och ett av åren 2001 och 2002. Dessutom bör de regionala skillnaderna i fastighetsbeskattningen lindras genom att markvärdet inte tas upp till beskattning fullt ut. I avvaktan på en permanent och långsiktig lösning bör underlaget för fastighetskatten justeras så att endast hälften av markvärdet ingår i skatteunderlaget. Dessutom bör ett tak för den del av markvärdet som beskattas införas.

Vad utskottet nu med anslutning till Moderata samlingspartiets partimotion 1998/99:Fi14 yrkande 8 i motsvarande del anfört om fastighetsbeskattningen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att regeringens förslag avstyrks. I den mån övriga motionsyrkanden inte kan anses tillgodosedda med det nu anförda avstyrks de av utskottet.

6. Fastighetsbeskattningen

Ulf Björklund (kd) och Ulla-Britt Hagström (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Fastighetsbeskattningen börjar med "Bakgrunden till" och slutar med "18 avstyrks" bort ha följande lydelse:

För många småhusägare har fastighetsskatten kommit att bli en ekonomisk plåga. Det är inte ovanligt att fastighetsskatten är den enskilt största utgiftsposten för en fastighetsägare. Helt vanliga småhus kan med dagens system drabbas av orimligt höga skatteuttag. Det framstår därför som uppenbart att omedelbara åtgärder måste vidtas för att lindra skattebördan för landets småhusägare. Inte minst gäller det för permanentboende i attraktiva områden.

I enlighet med förslaget i Kristdemokraternas partimotion bör fastighets-skatten i ett första steg sänkas till 1,4 % redan för innevarande år. Dessutom bör skatteuttaget endast baseras på en tredjedel av den del av markvärdet som överstiger 150 000 kr. Förutom att den senare åtgärden minskar skatteuttaget totalt sett bidrar den effektivt till att lindra skattebördan, särskilt för dem som är bosatta i attraktiva områden, bl.a. i våra skärgårdar. I dessa fall är det främst ett högt markvärde som orsakar den höga fastighetsskatten.

Vad utskottet nu med anslutning till Kristdemokraternas partimotion 1998/99:Fi15 yrkande 7 i motsvarande del anför om fastighetsbeskattningen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att regeringens förslag avstyrks i enlighet med yrkande 6 i samma motion. I den mån övriga motionsyrkanden inte kan anses tillgodosedda med det nu anförda avstyrks de av utskottet.

7. Fastighetsbeskattningen

Rigmor Ahlstedt (c) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Fastighetsbeskattningen börjar med "Bakgrunden till" och slutar med "18 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i Centerpartiets partimotion måste valfrihet och mångfald vara en grundpelare i bostadspolitiken. Det förutsätter att neutraliteten mellan boendeformerna ökar och att förutsättningar skapas för långsiktigt lägre boendekostnader. Den av regeringen föreslagna förlängningen av den tillfälliga sänkningen av fastighetsskatten för hyreshus har uppenbarligen inte en sådan långsiktig effekt. Det är tvärtom en mycket kortsiktig åtgärd som knappast heller ger de hyressänkningar som eftersträvas. Det är inte realistiskt att tänka sig att en fastighetsägare tillfälligt kommer att sänka hyran för att sedan tvingas höja den igen. Enligt utskottets mening bör regeringens förslag i denna del därför avslås.

Inriktningen på det fortsatta arbetet med att se över fastighetsbeskattningen och fastighetstaxeringen måste vara att på längre sikt uppnå generella och permanenta sänkningar av skattenivån. På kort sikt måste de akuta problemen för permanentboende i vissa områden som även är attraktiva för fritidsboende få sin lösning. De permanentboende i dessa områden drabbas i dag av helt orimliga fastighetsskatter. Det är naturligtvis inte acceptabelt att t.ex. fiskare, hantverkare, pensionärer och andra fastboende tvingas flytta därför att deras hus ligger i skärgården eller i något annat område som är attraktivt för fritidsboende. Vad som erfordras är i stället åtgärder som underlättar ett sådant boende. Strävan bör sålunda vara att på olika sätt förbättra möjligheterna till att bo kvar och till att nyetablera sig i dessa områden. Åtgärderna bör bl.a. syfta till att åstadkomma lättnader för de fastboende i attraktiva områden. Fastighetsbeskattningskommittén arbetar nu med denna fråga. Det är enligt utskottets mening mycket viktigt att regeringen kan förelägga riksdagen ett förslag till skattelättnader redan under hösten. Förslaget bör vara så utformat att det ger en retroaktiv lättnad också för år 1998.

Utskottet vill också erinra om den stora betydelsen av att kunskap om lokala förhållanden tas till vara även i fastighetsskattesammanhang. Det är därför nödvändigt att det lokala lekmannainflytande som tidigare fanns i de lokala taxeringsnämnderna i någon form återinförs.

Det tillfälliga ROT-avdraget för arbetskostnader som avser reparation, om- och tillbyggnad av bostäder har varit framgångsrikt. Det har lett till ökad sysselsättning och till att underhållet av våra bostäder förbättrats. Avdragsrätten har också på ett effektivt sätt bidragit till att minska skattefuskets genom att tidigare svarta arbeten i stället blivit vita. Enligt utskottets mening

bör därför ett permanent system med ROT-avdrag införas. För att inte symmetrin i skattesystemet skall brytas bör det kopplas till en schablonintäkt.

Vad utskottet nu med anslutning till Centerpartiets partimotion 1998/99:Fi16 yrkande 18 i motsvarande del anført om fastighetsbeskattningen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att regeringens förslag avstyrks. Övriga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

Särskilt yttrande

Fastighetsbeskattningen

Yvonne Ångström (fp) anför:

En rad invändningar kan riktas mot dagens system för beskattning av fastigheter. Kritiken gäller såväl det totala skatteuttaget som de orimliga effekter som drabbar bl.a. permanentboende i skärgårdsområden. Folkpartiet har mot bakgrund av bl.a. det pågående utredningsarbetet i frågor om fastighetsbeskattning och fastighetstaxering inte i detta sammanhang lagt fram något särförslag om fastighetsskatten. Jag vill emellertid framhålla att vår inställning är att skatteuttaget från fastighetssektorn på sikt måste minska.

Olika tekniska lösningar, exempelvis en övergång till schablonintäktsbeskattning, bör kunna diskuteras för att komma till rätta med de negativa konsekvenserna av dagens system. Det är också viktigt att erinra om att fastighetsskatten har starkt samband med andra delar av skattesystemet. Framför allt gäller detta förmögenhetsbeskattningen som för många fastighetsägare i praktiken fungerar som en extra fastighetsskatt. Folkpartiets förslag om avskaffad förmögenhetsskatt innebär således också att den totala fastighetsbeskattningen minskas. Som ett första steg föreslår Folkpartiet att sambeskattningen avvecklas och fribeloppet för förmögenhetsskatten höjs. Vad gäller fastighetsskatten förordar vi att det snarast införs lättnader för permanentboende i områden som är attraktiva för fritidsboende.

Bilagorna 4-16 i del 2*Yttranden med anledning av proposition 1998/99:100*

4. Skatteutskottets yttrande 1998/99:SkU5y	1
5. Justitieutskottets yttrande 1998/99:JuU3y	37
6. Utrikesutskottets yttrande 1998/99:UU1y	44
7. Försvarsutskottets yttrande 1998/99:FöU3y	60
8. Socialförsäkringsutskottets yttrande 1998/99:SfU5y	64
9. Socialutskottets yttrande 1998/99:SoU3y	88
10. Kulturutskottets yttrande 1998/99:KrU4y	99
11. Utbildningsutskottets yttrande 1998/99:UbU3y	105
12. Trafikutskottets yttrande 1998/99:TU1y	114
13. Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 1998/99:MJU1y	125
14. Näringsutskottets yttrande 1998/99:NU3y	140
15. Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1998/99:AU2y	165
16. Bostadsutskottets yttrande 1998/99:BoU3y	205